

JOURNAL OF MCU
BUDDHAPANYA
REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3
พฤษภาคม - มิถุนายน 2567

VOLUME 9 NUMBER 3
MAY - JUNE 2024

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2567)

Vol.9 No.3 (May-June 2024)

E-ISSN : 2630-0524 (Online)

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ Copy Catch ไม่เกิน 15 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้นิพนธ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของวารสาร

ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป วารสารทำการเปลี่ยนแปลงกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นปีละ 6 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน)

ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม)

The goal of the **MCU Buddhapanya Review Journal** is to promote education and dissemination of research and academic publications for researchers, academicians, lecturers, and graduate students. inside aspects of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary Humanities and Social Sciences, Interdisciplinary Society and Community Development, and Interdisciplinary Education. since accepting papers in both Thai and English

Before publishing, journals undergo a quality evaluation procedure undertaken by specialists. The journal articles must have a percentage of resemblance (the entire text) with the "Copy Catch" system of no more than 15 % and must be examined by at least three qualified individuals in a way that conceals the list (double-blind peer-reviewed). The paper being considered for publication in a journal must not have been previously published or be under consideration for publication in any other journal. The writing style and rigorous adherence to

the journal's policies and procedures are required of all writers. The author of the article, not the editorial staff, is in charge of the comments that appear in the article's body.

According to a statement issued on the journal's website, the journal's publication schedule will be 6 issues each year beginning in 2023 :

No. 1 (January-February),	No. 2 (March-April),
No. 3 (May-June),	No. 4 (July-August),
No. 5 (September-October),	No. 6 (November-December).

❖ เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ Owner

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ สำนักงาน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม 73210

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

<https://www.facebook.com/journalbudpan>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ Officer

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

<https://www.facebook.com/journalbudpan>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanyasridvaravadi
Buddhist College

❖ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ผศ.ดร.

Asst. Prof. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

❖ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)

นางสาวฉัตรระวี มณีขัติย์

Miss Chatravee Maneekut

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล คัชขิมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.

คณะครุศาสตร์

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ผศ.ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทบุโณ, ผศ.ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พระปลัดประพนธ์ สุปภาโต, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

คณะสังคมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อง ปั่นเหง่งเพชร

วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

คณะมนุษยศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ปริมาตร

วิทยาเขตนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

☸ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตดาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วล คัชชิตมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ได้เริ่มตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา และได้ทำการเผยแพร่เฉพาะแบบออนไลน์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ได้รับรองคุณภาพวารสารวิชาการจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index : TCI) การประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ 4 โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 โดยตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (2567) เป็นต้นไป วารสารได้กำหนดทำการเผยแพร่ผลงานฉบับละ 30 เรื่อง

สำหรับการเผยแพร่ฉบับนี้ เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2567) มีผลงานที่ผ่านการพิจารณาประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ของวารสาร และได้รับคัดเลือกให้ตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวน 30 เรื่อง เป็นภาษาอังกฤษ 3 เรื่อง เป็นภาษาไทย 27 เรื่อง และเป็นบทความวิจัย 26 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง ดังนี้ (1) The Effectiveness of English as a Foreign Language (EFL) Learning by Enhancing Self-Esteem, Motivation and Technological Devices : A Review Article (2) Artificial Intelligence (Ai) in Academic Writing and Learning : A Case Study of ChatGPT (3) Bamboo Diplomacy: Crumbling Strategy Amid the Sino-US Competition (4) การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน (5) การพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ (6) กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) (7) การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี (8) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก (9) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร (10) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 (11) แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะในประเทศไทย (12) นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี (13) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (14) รูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ (15) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวยั่งยืน (16) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร (17) อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) (18) การใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานีเขต 3 (19) การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (20) การขับเคลื่อนองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์

ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน (21)กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยว
 ต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถี
 ปกติใหม่ (22)กฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร (23)กระบวนการ
 ทัศนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
 จังหวัดเชียงใหม่ (24)การจัดการภาวะวิกฤตและการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่
 ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (25)การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้าน
 ป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (26)การเสริมพลังเครือข่ายของชุมชน เพื่อการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ (27)การพัฒนา
 ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ (28)ธรรมาภิบาลกับการ
 จัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0 (29)การวิเคราะห์คุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานในองค์กร
 ของหน่วยงานภาครัฐ (30)การสร้างสันติภายในผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว

ท้ายนี้ในฐานะบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์
 ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้
 จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมี
 ข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความ
 ยินดียิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาบุญเลิศ อินทพลโ, ศ.ดร.
 บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(7)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. The Effectiveness of English as a Foreign Language (Efl) Learning by Enhancing Self-Esteem, Motivation and Technological Devices : A Review Article by Penpim Phuangsuwan, Supaprawat Siripipatthanakul, Watthanasakon Rakpathum, and Siriporn Praesri	1-16
2. Artificial Intelligence (Ai) in Academic Writing and Learning : A Case Study of ChatGPT by Supaprawat Siripipatthanakul, Penpim Phuangsuwan, Watthanasakon Rakpathum, and Phantiga Wattanakul	17-33
3. Bamboo Diplomacy: Crumbling Strategy Amid the Sino-US Competition by Charissa Suk-ieam	34-44
4. การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขารัฐกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้ฟู้ดแพชชั่น โดย วิชชุพันธ์ จันทรมณี	45-56
5. การพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน ร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดย วัชรฤต ภาทันธ์	57-68
6. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) โดย พระครูปลัดสมกิจ สุญไกร	69-80
7. การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดย เปรมกฤษ มนัสศิลา, และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร	81-94
8. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดย ทะเนศ วงศ์นาม, อัจฉรา ศรีพันธ์	95-106

9. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูใน
โรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร 107-118
โดย ศศิธร วรรณภาฤทธิ์, รัตนา กาญจนพันธุ์
10. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 119-131
โดย ปรีนทร์รัตน์ ลิ้มชนะกิจ, กัลยมน อินทุสุต
11. แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับ 132-144
ด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย
โดย ศรวิทย์ ไพศาลศรีวิธ และ พวงเพ็ญ ชูรินทร์
12. นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน 145-158
จังหวัดราชบุรี
โดย จีรพรรณ นิลทองคำ
13. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบล 159-170
แม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
โดย ภัทธพร เอี่ยมเขียว, และอภิชาติ พานสุวรรณ
14. รูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของ 171-181
ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ
โดย ณัฐฐา แสงชัย
15. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อ 182-194
มาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวยั่งยืน
โดย อังสุมาลิน จ่านงชอบ, คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, กฤติกา สายณะรัตน์ชัย, ชไมพร เป็นสุข
16. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด 195-207
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ
โดย ทินกร วิจิตพันธ์ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์
17. อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 208-218
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า(พ.ศ.
2566-2575)
โดย ชัญญ์ธนัน ธงชัยวัฒน์นัน,จักรกฤษณ์ โปตาพล และพิมพ์อร สดเอี่ยม
18. การใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ 219-229
คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3
โดย บัญชา พิพัฒน์มงคลกิจ
19. การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียน 230-243
สื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
สร้างสรรค์เป็นฐาน
โดย สุธิมา ไพราม
20. การขับเคลื่อนองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานวิจัย 244-252

เพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

โดย วันเพ็ญ พรินทรากุล

21. กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจาก
ทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยว
แบบวิถีปกติใหม่ 253-262
โดย อลิสา คำมี, อรชร มณีสงษ์, พัสรา ตันติประภา
22. กฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตตลาดพร้าว
กรุงเทพมหานคร 263-275
โดย ชีรลดา ชีราวัชรเศรษฐ์, ธีรชัชพัฒน์ ยุกตานนท์
23. กระบวนการจัดการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียน
มัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ 276-293
โดย ธงชัย เพ็ญใจ, พรรณี สุวดี, ชูชีพ พุทธประเสริฐ, ณัด บุญชัย
24. การจัดการภาวะวิกฤตและการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การ
แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 294-311
โดย ธนภัทร โพธิ์ศรี, สมหมาย จันทรเรือง และ ณัฏยา แก้วนัย
25. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 312-325
โดย พุทธชาติ แผนสมบุญ, โกศล จิงเสถียรทรัพย์ และพระมหาประกาศิต จิตติปัทธกร
26. การเสริมพลังเครือข่ายของชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 326-344
โดย พระสุทธิพงษ์ ธรรมโชโต (ลอยธง) , ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์ และ สหทัยา วิเศษ
27. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัด
เชียงใหม่ 345-362
โดย พระครูสังฆรักษ์กัมภีร์ภัทร คมภิรมย์, ประเสริฐ บุญผาสุก, พระครูศรีปริยัตยารักษ์
28. ธรรมชาติกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0 363-373
โดย สุภารัตน์ ฤกษ์อรุณทอง, เขวฤทธิ์ เขาวังแสงรัตน์, รัชยา ภักดีจิตต์, สุพัตรา ยอดสุรางค์
29. การวิเคราะห์คุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานในองค์กรของ
หน่วยงานภาครัฐ 374-382
โดย พระประเจน กรุตโตโม, ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์, ไชยพร สมานมิตร
30. การสร้างสันติภายในผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว 383-397
โดย กมลทิพย์ โมกขาว และชนทอง วัฒนประดิษฐ์

THE EFFECTIVENESS OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE (EFL) LEARNING BY ENHANCING SELF-ESTEEM, MOTIVATION AND TECHNOLOGICAL DEVICES : A REVIEW ARTICLE

Penpim Phuangsuan¹, Supaprawat Siripipatthanakul ²,
Watthanasakon Rakpathum ³, and Siriporn Praesri⁴

College of Management, University of Phayao, Bangkok, Thailand^{1,4}

Faculty of Business Administration, Manipal GlobalNxt University, Malaysia²

Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University, Thailand³

E-mail: penpim.ph@up.ac.th¹

Received 12 September 2023; **Revised** 21 March 2023; **Accepted** 11 May 2024.

Abstract

Individuals' self-esteem is their conviction in their value or competency. Self-esteem includes self-beliefs, such as loved and deserving," and emotional experiences, such as triumph, depression, pride, and shame. Self-esteem can predict academic success, personal contentment, marriage and relationship fulfilment, and even criminal activity, making it of interest. Psychologists call self-esteem "trait self-esteem" despite its fleeting and typical swings. Self-esteem is also known as "self-worth," "self-regard," "self-respect," and "self-integrity." This study investigated how self-esteem affects English competency as a non-native speaker or EFL learner. This study employed purposive sampling by selecting scholarly papers from Google Scholar, Web of Science, and Scopus Databases. Five experts evaluated the originals, and content analysis was used. The results show that EFL study can boost English learners' self-esteem. Students understand the relevance of self-esteem in EFL. English as a foreign language (EFL) study improves students' self-esteem, motivation and technology. English is essential for future generations' daily lives and employment possibilities. Technology and mobile gadgets can help you learn English. The appeal of English language learning depends on how educators motivate and engage students. This study examines self-esteem, motivation, and tech integration. Further study should include surveys or interviews.

Keywords: Effectiveness, English Foreign Language Learning (EFL), Self-Esteem, Review Article, Students

Introduction

The COVID-19 epidemic has altered education delivery. Teachers must use online instruction to keep students learning. Skype, Zoom, Google Meet, and Webex can be used to construct a comprehensive online curriculum or course. "English as a second or foreign language (EFL)" refers to non-native speakers who speak another language first. "English as a second language" (ESL) refers to language training for English learners. In recent years, virtual social worlds have grown. However, little is known about individual factors that affect online course participation. University students taking online programmes are in a distinct stage of their study. In this case, computer self-efficacy, metacognitive self-regulation, and self-esteem must predict student involvement. Multidimensional cognitive, emotional, and behavioural components form self-esteem. This strategy may improve online course instructional design and user engagement. Social media addiction lowers self-esteem, but self-esteem increases life satisfaction. It has been demonstrated that self-esteem affects the relationship between social media addiction and life satisfaction (Rameli et al., 2020; Macaro et al., 2020).

Given the growing importance of English due to economic improvements, people must develop a natural desire to learn it early on. Learning a foreign language is difficult and monotonous. Motivation is crucial to learning English. Practical methods to motivate students to learn English are essential. Note the link between student motivation and motivation-boosting approaches. Define intrinsic and extrinsic motivation, examine their interconnections, and examine human traits that affect motivation. Based on the result, the author suggests numerous effective ways to motivate students to learn English. Cooperative Learning improves EFL reading achievement, academic self-esteem, and school alienation. Due to self-esteem, the experimental group had a statistically significant advantage in EFL reading achievement (Ghaith, 2003; Kong, 2009). The prevalence of mobile devices has spread to schooling. The mobile software helped students prepare for the final accomplishment test. Accessibility from anywhere made the software valuable for Learning. Students liked remedial comments, which improved understanding and performance. The favourable experience with the mobile app spurred students to request its inclusion in other faculty courses. Students reported low motivation from professor messages and low use of the pronunciation support tool, limiting the app's communication performance benefits. Offering isolated words and phrases to pupils and eliminating some things from the comprehensive credit test led to this result. What students think of instructional mobile apps is frequently seen (Klimova & Polakova, 2020).

Thai EFL learners have a positive attitude towards English medium instruction (EMI) recognizing its benefits for English language proficiency and future employment opportunities. However, they face challenges in understanding instructors' English speaking, comprehending materials, and acquiring specialized vocabulary. The students required being

trained to use metacognitive strategies and apply digital technology in their English learning to improve their autonomous learning ability and English achievement. Besides using metacognitive strategies to improve their autonomous learning and English language achievement, students also expressed their preferences for digital tools as effective means to augment their learning outcomes and motivation (Wang & Modehiran, 2023; Meenasantirak & Chaiyasuk, 2024).

Hence, the significance of self-esteem, motivation and technological instructional devices cannot be overstated for English as a foreign language learner, particularly in the digital era marked by the digital revolution.

Literature Review

English as a Second Language Learning in the Digital Era

English has been widely taught worldwide during and after the COVID-19 epidemic. Listening skills improve when people use social media to study and spend more time learning English. Social networking helps with vocabulary acquisition, practice, and penmanship. YouTube is the most popular social media tool for English learners. Teaching methods must be revised because English is taught as a second language to immigrants in English-speaking countries. This demography faces challenges. Artificial intelligence is used in education. AI is crucial to education's future. AI-powered digital assistants are also becoming popular. They help educators and students by providing substantial educational resources targeted to their requirements and academic fields. Artificial intelligence growth poses safety, security, and privacy problems. AI has both positive and negative effects on schooling. The global COVID-19 pandemic has disrupted civilisation, affecting the economy and education. Most worldwide education systems use synchronous or asynchronous internet instruction. Thus, typical teaching and learning methods may be obsolete for students. Higher education institutions must implement online teaching and learning methods as a substitute for traditional ways during the pandemic. During the pandemic and further, online learning in higher education has challenged students' views (Siripipatthanakul et al., 2022; Limna et al., 2022 a; Selvanathan, Hussin & Azazi, 2023).

Mobile devices offer many benefits, yet smartphone addiction and excessive Instagram use might hurt Physical Education students' self-esteem. Age, gender, and other factors affected cell phone misuse. Smartphone addiction was positively correlated with applications, such as Instagram involvement. The discussion also covered how smartphone addiction affects kids' self-esteem. Due to Instagram engagement time, self-esteem did not change. Physical education students play a unique role in preventing cell phone and Instagram misuse during sports (Romero-Rodríguez et al., 2020).

The technology acceptance (TAM) model is essential for applying technological devices. The TAM Model consists of perceived ease of use and perceived usefulness. The relationship between the TAM model and the intention to use intelligent education technology relates to student satisfaction. The TAM model does not directly affect the choice to use innovative education technology. Adopting the TAM model and student satisfaction may improve learning, which could be helpful to educators and instructors. In addition, The TAM Model could be applied to any industry to increase the intention to use innovative technology via the TAM model's predictors and the mediating role of user satisfaction (Siripipatthanakul et al., 2022). By introducing new technology, artificial intelligence (AI) can transform education. An extensive study of artificial intelligence (AI) technologies has examined their educational applications and implementation issues. Chatbots and their algorithms use natural language input to mimic human conversations and produce text. Ethical and practical issues arise when employing complicated chatbots like ChatGPT in teaching. Understanding how to integrate AI into education benefits teachers and students. Responsible and ethical usage of this technology is also stressed (Adiguzel et al., 2023).

The increasing interest in utilising natural language processing (NLP) to cater to the requirements of educators and learners has been triggered by the progress in educational technology and the abundance of educationally significant textual and spoken data. Nevertheless, a notable disparity exists between academic applications and those usually targeted by natural language processing (NLP) systems. There is a noteworthy focus on potential advantages and obstacles (Litman, 2016). Therefore, technological devices, such as smartphones for education, are crucial in the digital world and could improve the English proficiency of higher education students, especially YouTube, Netflix, and English learning websites.

Effectiveness of English Learning and Motivation

Adult English language learners must be motivated. The student body may include English majors and non-English majors. Non-English majors were more goal-oriented than English majors. English graduates have stronger integrative motivation. English majors' motivational elements were more diverse than those of non-English majors. Student instruction should be tailored to senior students' needs and traits. Motivation and attitudes affect a learner's capacity to learn English as a second language, offering a different perspective. Four factors influence an individual's English comprehension. Instead of vocabulary proficiency, motivation, attitude, anxiety, and self-confidence are essential in language learning. Encouraging pupils to read helps improve their English. Student attitudes, motivation, and language anxiety affect their English language skills. It is commonly known that students' English learning attitudes and motivation improve their performance. Language

anxiety and English achievement negatively correlate with opinions about the learning environment.

Implementing student strategies has improved motivation for English achievement. Conversely, teacher plans may not immediately affect students' English achievement (Sun & Wang, 2022; Ahmad Baaqeel, 2020). Long-term success in learning a second or foreign language has been linked to motivation. Learning engagement is positively correlated with autonomous motivation. To maintain autonomous motivation, learners require autonomy, competence, and relatedness. The literature has not examined these three factors and their relationship with autonomous motivation in mobile-assisted language acquisition. Thus, WhatsApp has increased student motivation in educators' daily operations. WhatsApp as a mobile-assisted language learning tool in school presents new issues (Alamer & Al-Khateeb, 2023).

A language learner's motivation may not match their engagement in the classroom or community language practises. Racism, misogyny, elitism, anti-immigrant views, and homophobia in the school or community may explain this lack of attention. A language learner's impression of good language instruction may differ from the teacher's, compromising their commitment to classroom language practises. Thus, while motivation is crucial, a language student may not engage in classroom language practises, hindering English acquisition (Darvin & Norton, 2023).

English Learning by Enhancing Self-Esteem

Academic success is linked to intrinsic drive, self-esteem, and cognitive capacity, mainly linguistic fluency and reasoning. Motivation and self-esteem affect cognitive characteristics, which affect academic success. English is important in foreign languages, making it essential in education. Elementary kids, including university, learn English from the start and throughout their careers. Mastering English is sometimes required for graduation and employment, highlighting its importance in modern culture. Undergraduates must pass the campus-administered EPT to graduate. Thus, students must learn and grasp English. Teaching English in the classroom requires numerous considerations. Students have unique traits. Different personalities affect comprehension. It's well known that self-esteem shapes pupils' personalities. How self-esteem affects students' personalities and English language development is notable. Students' self-esteem and EPT results are marginally positively correlated. Personal self-esteem and Emotional Processing Test scores correlate positively (Moyano et al., 2020; Utami & Wahyudin, 2022). Male and female EFL learners had similar self-esteem and performance. Teachers and students of English as a Foreign Language (EFL) must actively build students' self-esteem while they learn the language. This study suggests using student self-esteem to improve EFL instruction.

Additionally, it suggests self-esteem research avenues. A crucial part of personality is self-esteem, which affects attitudes and behaviours. Self-esteem is linked to mental health, daily functioning, academic success, and life satisfaction. It is measured by self-perception, whether positive or negative. Self-esteem and academic achievement are linked. Thus, if pupils' self-esteem and English competence are correlated, there is a link between self-esteem and EPT scores, with higher self-esteem resulting in higher EPT scores (Alrabai, 2017; Gultom & Oktaviani, 2022). Social media use is linked to depression, loneliness, social anxiety, and low self-esteem. Welsh speakers showed stronger connections than non-Welsh speakers. Social media marginalisation of minority languages might lower self-esteem. Several interrelated psychological aspects can be affected. Education professionals must find realistic writing methods to help pupils with different self-esteem levels improve their writing. Reflective Learning Portfolio (RLP) and Dialogue Journal Writing (DJW) help increase undergraduate students' writing skills with different self-esteem (Jones, Reppa & Reed, 2022; Yulianawati et al., 2022).

Hence, attaining academic achievement is associated with various aspects, including an individual's self-esteem, proficiency in verbal expression, and intrinsic motivation. Reasoning and linguistic fluency are essential components that hold significant importance. The role of cognitive and non-cognitive factors and the potential for cognitive details to be modified are influential in determining academic achievement. Motivation and self-esteem are factors that seem to influence academic performance. The development of self-esteem plays a crucial role in enhancing English as a Foreign Language (EFL) proficiencies and academic performance.

Smartphone Addiction in English Learning and Self-Esteem

Social media's psychological effects on pupils are interconnected with their mental health. Students who use social media excessively may experience melancholy, stress, anxiety, emotional isolation, low self-esteem, memory impairment, and self-harm. Student mental health is affected by social media use like Facebook and Twitter. Social media use by students has been linked to depression, stress, anxiety, emotional isolation, low self-esteem, memory impairment, and self-harm. Social media use affects student mental health. Empirical data links social media use to students' mental health (Olola et al., 2023).

Because of rising interest in the mental health effects of internet addiction on adolescents, the current study explores the psychological correlates of problematic use of social media and the Internet during the first year of the COVID-19 pandemic. The length of social media use and frequency of checking while doing ordinary tasks differed by gender. Significant relationships were found between self-reported social media addiction and self-esteem and anxiety. Gender (particularly female gender) and characteristic anxiety predict social media addiction. Anxiety moderated the relationship between smartphone addiction,

boredom, and loneliness. Depression and stress did not moderate the relationship between boredom, loneliness, and smartphone addiction. Smartphone addiction is linked to psychological illnesses, requiring screening to reduce its incidence. Thus, smartphone addiction is related to psychiatric diseases (Malaeb et al., 2022; Ciacchini et al., 2023).

Smartphone addiction is rising among university students in the 21st century due to its widespread use. Smartphone addiction is characterised by compulsive use, which can distract from important tasks and academic endeavours. Smartphone use and its distractions have been linked to stress, anxiety, and depression. Smartphone addiction, mobile phone distraction, and academic performance were negatively correlated. The survey indicated that university seniors were more addicted to smartphones and distracted than younger students. Smartphone addiction and distraction were higher among students who carried their phones in their backpacks or pockets than among those who kept them on their desks. Students who kept their phones on ring or vibration mode scored lower on attention impulsivity tests than those who kept them on quiet. Smartphone-based learning activities and gamification must be integrated to motivate and engage students (Suah, 2023).

With the widespread use of smartphones among university students in the contemporary day, there has been a notable rise in the susceptibility of students to develop a reliance on their mobile devices. Technological devices play a crucial role in the education of English learners in contemporary times. The utilisation of technology may lead individuals to deviate from essential tasks and academic pursuits. Nevertheless, the addiction to a smartphone is distinguished by the presence of obsessive urges to utilise the device.

Effectiveness of English Language Learning (EFL), Self-Esteem, Motivation and Technological Devices

English-language learners' self-efficacy, self-esteem, and academic performance are linked. EFL students' academic success was better predicted by self-esteem than self-efficacy. English proficiency is essential for effective local and worldwide communication. Colleges and universities use it as a teaching tool besides primary and secondary schools. English as a Second Language (ESL) classes are mandatory in all schools and cannot be skipped. When learning a second language, one must actively participate in conversation and comprehension physically, cognitively, and emotionally (Asakereh et al., 2018; Siripipatthanakul et al., 2022).

The COVID-19 pandemic has affected health and education. It forces teachers to use online learning platforms to teach students cognitive, emotional, and social skills. YouTube is one of several online learning options. During the COVID-19 pandemic, YouTube's customisable thumbnails, playlists, share buttons, and end screens were great teaching aids. The data support the idea that motivation and other attitudes affect ESL learners' learning

ability, which is an alternate approach to English language development. Motivation, attitude, anxiety, and self-confidence affect a language learner's understanding of English. These factors influence language proficiency more than vocabulary learning. Literary works that engage students can improve English language learning (Ahmad Baaqeel, 2020; Muthmainnah et al., 2022; Limna et al., 2022; b).

Videoconferencing, learning management systems, discussion forums, and interactive exercises used in online classes have been examined for academic use in the digital age. Teachers who use technology or want to improve teaching are crucial. School leaders and other education stakeholders can use this study's findings to improve. Data may motivate software engineers to find new ways to solve technological problems (Gao, 2023). Therefore, within scholarly pursuits, it is vital to consider the suitability of the technologies employed in education, including videoconferencing, learning management systems, discussion forums, and interactive exercises. Enhancing the effectiveness of English learning depends on self-esteem, motivation, and technological devices, which are part of this paper's conceptual model.

The conceptual model is proposed and shown in Figure 1 (below).

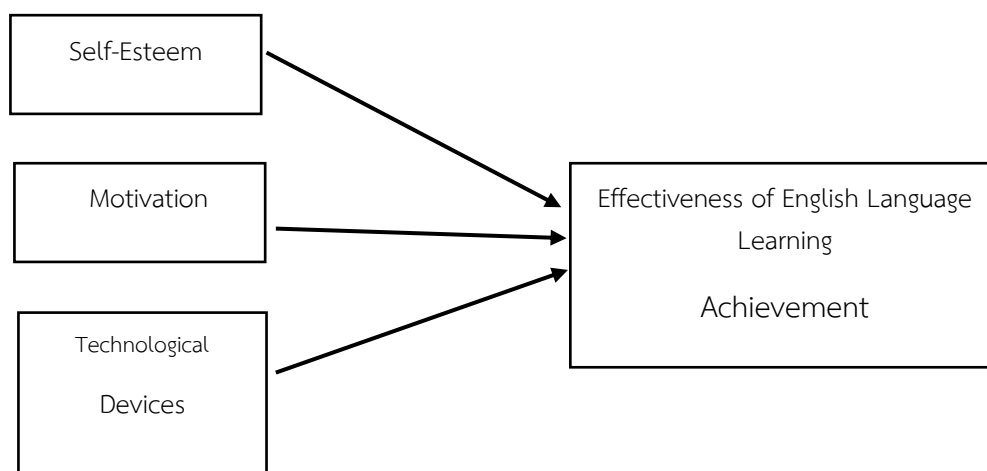

Figure 1 Conceptual Model

Research Method

The qualitative study used content analysis. Qualitative data analysis aided interpretation and analysis. Secondary data used source data and relevant literature on concepts and hypotheses. A conceptual model of the phenomenon is created during content analysis. Inductive and deductive analytical techniques begin with preparation, then organisation and reporting. Both methods start with preparation. The inductive content analysis derives concepts from data. Deductive content analysis uses previous knowledge to operationalise the analytical structure (Elo & Kyngäs, 2008). This research was interpreted

using content analysis. Data content analysis and performance relied on original data (Limna et al., 2022, c; Viphanphong et al., 2023; Woodeson et al., 2023).

The valid sources were from the scholarly papers between 2008 and 2023, totalling 39 papers based on Google Scholar, Web of Science (WOS) and Scopus Databases using the keywords effectiveness, English Foreign Language Learning (EFL), self-esteem, review article, and students.

Content Analysis Results

The effectiveness of English Learners depends on self-esteem, motivation, and technological devices

EFL students use technology to improve their English in both face-to-face and online contexts. English language learners may benefit from several technology devices. Popular platforms like YouTube and Netflix offer a variety of multimedia content that can help with language acquisition. Social media, smartphones, and browsers can also help with learning English. Technology in English education has pros and cons. The student is most frustrated by their limited internet access, which hinders their progress. Students struggle with unfamiliarity with English language learning technology. English language learners need motivation. When the instructional topic is more complicated, students who like English tend to work harder at learning it. Motivating pupils helps them communicate in English in class and integrate it into real life. Younger people must learn and use English. Motivation is widely regarded as a critical aspect in making language acquisition practical. Technological devices may motivate students more than inherent drive. Motivation strongly influences English language learners. Student motivation to learn English is linked to using technology to improve their language skills. Self-esteem is one's view and appreciation for one's uniqueness. The significant correlation is how an individual views their enjoyment and preference, their environment, and their peers' influence on their student competencies. Students' self-esteem may affect their English language acquisition. Students' English learning efficacy, self-esteem, motivation, and technology use are positively correlated.

Research Discussion

The study's results support the study of Rameli et al. (2020) regarding the need for teachers to keep using online approaches. Students can track their progress via Skype, Zoom, Google Meet, and Webex. Online programmes and courses can help implement English Learning, especially in the digital age. The findings support Limna et al.'s (2022, a) observation that AI has been used in English language learning. AI is crucial to education's growth. AI-powered digital assistants are also becoming popular. They provide educators and students access to substantial educational resources targeted to their needs and academic fields. However, advances in artificial intelligence raise safety, security, and privacy concerns. AI has both positive and negative effects on schooling.

The study's results provide empirical evidence that aligns with the claim made by Romero-Rodriguez et al. (2020) and Kong (2009) regarding Mobile gadgets' revolutionary power, which gives several options. Users should be aware that these devices can be problematic. Addictive behaviours can harm an individual's health. Smartphone addiction and Instagram use affect physical education students' self-esteem. Due to the growing economic importance of English, people should start language acquisition early. Learning a second language is complicated and sometimes boring. Motivation is crucial to learning English. Therefore, effective ways to motivate pupils to learn English are essential. Student motivation and motivating tactics are linked. The essay discusses intrinsic and extrinsic motivation and their relationships, then analyses human traits that affect motivation. The conclusion suggests numerous effective ways to encourage English learning.

The findings support the study of Sun et al. (2022), Baaqeel (2020) and Ahmad Baaqeel (2020) regarding senior pupils' English learning motivation; students may be English majors or non-majors. English majors prioritise ends more than non-English majors. English majors are more motivated to integrate. English majors have more diverse motivations than non-majors. Different views on the target language and culture distinguished the two groups. Customise education for adult learners' needs and traits. Motivation and other attitudes affect ESL performance. These findings offer a new perspective on English language learning. Four factors affect language learners' English comprehension: motivation, attitude, anxiety, and self-confidence. These traits affect a language learner's English comprehension more than vocabulary. Engaging with fascinating literature can improve students' English.

The findings support the study of Utami & Wahyudin (2022) regarding the importance of English in education. English is taught from kindergarten to college. It is a graduation requirement and an employment requirement, demonstrating its importance. English Proficiency Test (EPT) is necessary for university degrees. Thus, students must learn English. There are several aspects to consider when teaching English in school. Each pupil is unique. Different personalities affect comprehension. Student personalities vary, but self-esteem is a critical factor in shaping people. Students' self-esteem may affect their English competence and personality. A moderate positive correlation was found between students' self-esteem and EPT results. Thus, people with more vital self-esteem score higher on the EPT.

The results support the study of Olola et al. (2023) on a link between social media use and student mental health. Students' excessive social media use may lead to sadness, stress, anxiety, emotional isolation, low self-esteem, memory impairment, and self-harm. Social media like Facebook and Twitter affect students' mental health. Previous study suggests that kids who use social media may face sadness, stress, anxiety, emotional isolation, low self-esteem, memory impairment, and self-harm. Students' mental health is affected by social media use. Students' mental health is also affected by social media use. The results support Suah's (2023) study, that smartphone addiction is common among

university students due to its widespread use. Smartphone addiction involves an insatiable want to use the device, distracting from essential tasks like schoolwork. Smartphone use has been linked to stress, anxiety, and depression. Additionally, excessive smartphone use negatively impacts academic performance. The survey found that older university students were more addicted to smartphones and distracted than younger ones. The scholarly study indicated that students who kept their smartphones in their bags or pockets were more addicted and distracted than those who kept them on their workstations. Students who used their phones in sound and vibration mode instead of silent mode scored lower on attentiveness and impulsivity tests. Instructors should use integrative pedagogical approaches like smartphone-based learning activities and gamification to motivate and engage students in learning English.

However, Hawi & Samaha (2017) summarised that social media usage was negatively associated with self-esteem, but self-esteem had an excellent association with life satisfaction. Furthermore, the results of the path analysis indicated that the association between social media addiction and life satisfaction was mediated by self-esteem. This finding highlights the need to investigate this problem in future research.

Conclusions

The COVID-19 pandemic has affected education. It shows that digital educators can use online learning platforms to meet students' cognitive, emotional, and social requirements during and after the pandemic. YouTube is one of several online learning options. YouTube's thumbnail customisation, playlist creation, link exchange, and end display use are helpful teaching aids. YouTube was used to educate people about COVID-19. Technology helps students learn English as a Foreign Language (EFL) in traditional and online classrooms. YouTube, Netflix, social media, mobile phones, and web browsers may help English learners. Technology in English education has pros and cons. Without the Internet, students face a difficult and stressful challenge. Students' unfamiliarity with English language learning technology is a problem. English programming directors and marketers should consider customer service to improve viewers' experience. Making Netflix's English-learning courses compatible with popular technologies boosts the desire to study English via Netflix's English Subtitle function. Netflix's user-friendly English subtitles may also lower effort expectations. In addition, English programme leaders and marketers should consider performance expectations by improving consumers' perceptions of the benefits of Netflix's English subtitles and English language competence.

The applicability of online learning tools like videoconferencing, learning management systems, discussion forums, and interactive exercises for digital academic pursuits. Teachers who use technology in their curricula or want to encourage reading and learning. This study's findings can help school administrators and other education

stakeholders make educated decisions and take necessary action to address concerns or areas for improvement. Data-driven software engineers can also find novel technical solutions. Smartphone addiction is an obsessive need to use the device, which can distract from important tasks and schoolwork. Smartphone use is linked to undesirable mental and emotional states like anxiety, worry, and depression. Overuse of smartphones negatively impacts academic achievement. Advanced students used smartphones more and were more distracted by them. Smartphone addiction and distraction scores were higher for students who carried their phones in their bags or pockets than those who kept them on their workstations. In concentration and impulsiveness tests, students who set their phones to sound and vibration scored lower than those who muted them. Motivating and engaging pupils requires motivational learning strategies integrated using smartphone-based learning or gamification. English language learners require motivation using technological devices or mobile phones. When assigned more complex assignments, English-loving students work hard. Motivation helps students speak English in class and apply it outside of class. Youth must learn and use English. We know language acquisition requires motivation. Students may be driven by technology rather than motivation. English students are driven to improve academically and personally. Technology to boost English proficiency and student motivation is essential. Self-esteem is a person's subjective judgement of their value and distinctiveness. Self-esteem influences English language efficacy. Therefore, self-perception, satisfaction, preference, surroundings, and peer social affect student skills. Academically successful pupils are confident. Students with low grades have lower self-esteem, motivation, and technology.

It could be synthesized from the overall finding as the Mind Mapping diagram in Figure 2.

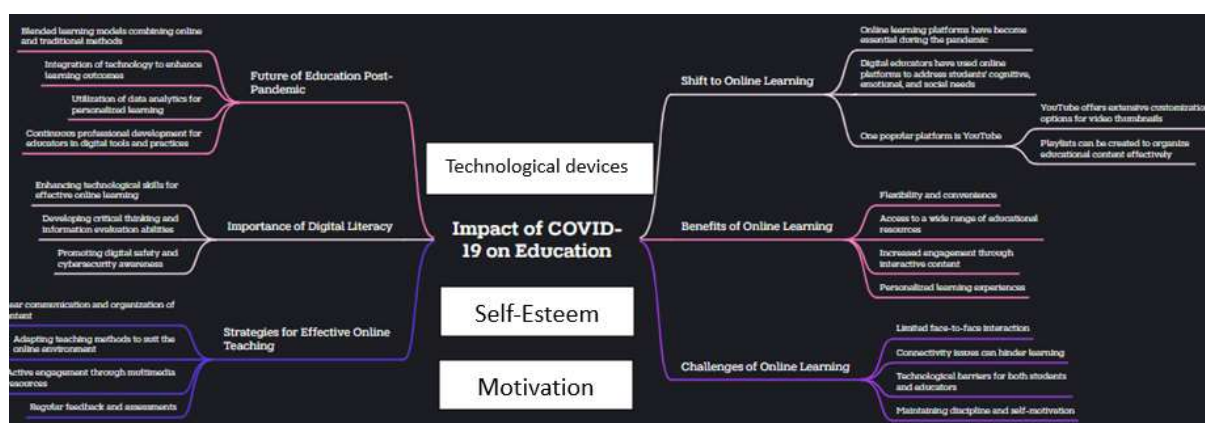

Figure 2. Mind Mapping Diagram
(Integrated generation using Chatmind, 2024)

Limitations

This review article examines how self-esteem, motivation, and technology affect English learning. The current analysis may miss aspects affecting English language learners' success. The study's findings are significant, but other factors may limit their generalizability. Additional variable analysis is needed. The study's findings are not based on qualitative or quantitative respondents' perceptions. Therefore, limitations must be acknowledged. One weakness of the current study is the questionnaire and in-depth interviews' perceived simplicity.

References

- Adiguzel, T., Kaya, M. H., & Cansu, F. K. (2023). Revolutionising education with AI: Exploring the transformative potential of ChatGPT. *Contemporary Educational Technology*, 15(3), ep429. <https://ereseach.ozyegin.edu.tr/handle/10679/9079>
- Ahmad Baaqeel, N. (2020). Improving student motivation and attitudes in learning English as a Second Language; Literature as pleasurable reading: applying Garner's theory of multiple intelligences and Krashen's filter hypothesis. *AWEJ for Translation & Literary Studies*, 4(1). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3552328
- Alamer, A., & Al-Khateeb, A. (2023). Effects of using the WhatsApp application on language learners motivation: a controlled investigation using structural equation modelling. *Computer Assisted Language Learning*, 36(1-2), 149-175.
- Alrabai, F. (2017). Self-Esteem of Saudi learners and its relationship to their achievement in English as a foreign language. *English Linguistics Research*, 6(4), 1-12.
- Asakereh, A., & Yousofi, N. (2018). Reflective thinking, self-efficacy, self-esteem and academic achievement of Iranian EFL students in higher education: Is there a relationship? *International Journal of Educational Psychology*, 7(1), 68-89.
- Ciacchini, R., Orrù, G., Cucurnia, E., Sabbatini, S., Scafuto, F., Lazzarelli, A., ... & Conversano, C. (2023). Social Media in Adolescents: A Retrospective Correlational Study on Addiction. *Children*, 10(2), 278.
- Darvin, R., & Norton, B. (2023). Investment and motivation in language learning: What's the difference? *Language teaching*, 56(1), 29-40.
- Gao, L. (2023). Contemporary American Literature in Online Learning: fostering Reading Motivation and Student Engagement. *Education and Information Technologies*, 28(4), 4725-4740.
- Ghaith, G. (2003). Effects of the Learning together model of cooperative Learning on English as a foreign language reading achievement, academic self-esteem, and feelings of school alienation. *Bilingual research journal*, 27(3), 451-474.

- Gultom, S., & Oktaviani, L. (2022). The Correlation between Students' Self-Esteem and their English Proficiency Test Results. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 3(2), 52-57.
- Jones, R., Reppa, I., & Reed, P. (2022). Self-esteem and social media dependency: A structural equation modelling approach to comparing primary Welsh and Non-Welsh speakers. *Trends in Psychology*, 1-24.
- Klimova, B., & Polakova, P. (2020). Students' perceptions of an EFL vocabulary learning mobile application. *Education Sciences*, 10(2), 37.
- Kong, Y. (2009). A brief discussion on motivation and ways to motivate students in English language learning. *International Education Studies*, 2(2), 145-149.
- Limna, P., Jakwatanatham, S., Siripipattanakul, S., Kaewpuang, P., & Sriboonruang, P. (2022, a). A review of artificial intelligence (AI) in education during the digital era. *Advance Knowledge for Executives*, 1(1), 1-9.
- Limna, P., Siripipattanakul, S., Siripipattanakul, S., Woodeson, K., & Auttawechasakoon, P. (2022, b). Applying the UTAUT to Explain Factors Affecting English Learning Intention Via Netflix (English Subtitle) Among Thai People. *Asia-Pacific Review of Research in Education*, 1(1), 1-19.
- Limna, P., Siripipattanakul, S., & Auttawechasakoon, P. (2022, c). A Qualitative Study of ethical Change Management Affecting Teacher Satisfaction and School Performance: A Case Study of Secondary Schools in Krabi, Thailand. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Volume*, 6.
- Litman, D. (2016, March). Natural language processing for enhancing teaching and Learning. In *Proceedings of the AAAI conference on artificial intelligence*, 30(1), 4170-4176.
- Macaro, E., Tian, L., & Chu, L. (2020). First and second language use in English medium instruction contexts. *Language Teaching Research*, 24(3), 382-402.
- Malaeb, D., Akel, M., Salameh, P., Hallit, S., & Obeid, S. (2022). Boredom Proneness, Loneliness and Smartphone Addiction Among Lebanese Young Adults: The Mediating Role of Depression, Anxiety, and Stress. *The Primary Care Companion for CNS Disorders*, 24(6), 43747.
- Meenasantirak, C., & Chaiyasuk, I. . (2024). EMI Classroom Practices of International Program in Thailand University: A Perspective of EFL Thai's Students. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 4(1), 333–350. <https://doi.org/10.60027/ijssr.2024.3669>
- Moyano, N., Quílez-Robres, A., & Cortés Pascual, A. (2020). Self-esteem and motivation for Learning in academic achievement: The mediating role of reasoning and verbal fluidity. *Sustainability*, 12(14), 5768.

- Mutmainah, S., Uke, O. G., Triana, D., & Ammah, E. S. (2022). The Students' Perception on YouTube as Online Learning Media for Indonesian Language General Course During Covid 19 Pandemic in Jember University. *Jurnal Pendidikan: Teori, Penelitian, dan Pengembangan*, 7(9).
- Olola, T. M., Asukwo, A. U. A., & Odufuwa, F. (2023). Investigation Of The Psychological Effects Of Social Media Use Among Students In Minnesota, United State America. *Matondang Journal*, 2(1), 11-19.
- Rameli, M. R. M., Alhassora, N. S. A., Bunyamin, M. A. H., & Hanri, C. (2020). Student teachers' attitude and self-esteem towards online Learning: Application of Rasch measurement model. *Universal Journal of Educational Research*, 8(11C), 37-44.
- Romero-Rodríguez, J. M., Aznar-Díaz, I., Marín-Marín, J. A., Soler-Costa, R., & Rodríguez-Jiménez, C. (2020). Impact of problematic smartphone use and Instagram use intensity on self-esteem with university students from physical education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4336.
- Selvanathan, M., Hussin, N. A. M., & Azazi, N. A. N. (2023). Students' learning experiences during COVID-19: Work from home period in Malaysian Higher Learning Institutions. *Teaching Public Administration*, 41(1), 13-22.
- Siripipatthanakul, S., Muthmainnah & Al Yakin, A. (2022). Student-Centered Learning Strategies for English Foreign Learning (EFL) During the COVID-19 Pandemic. In *The Proceedings of International Conference: Ronggolawe English Teaching Conference (RETCO)*, 11 (1), 11-16.
- Siripipatthanakul, S., Limna, P., Kraiwanit, T., & Siripipattanakul, S. (2022, December). Predicting Intention to Use Smart Education Technology during the COVID-19 Pandemic: The Case of Higher Education Students in Thailand. In the *International Conference On Research And Development (ICORAD)*, 1(2), 8-22.
- Siripipatthanakul, S., Shakor, M. Y., Phuangsuwan, P., & Chaiprakarn, S. (2023). English Language Learning Obstacles to Second Language English Learners: A Review Article. *Universal Journal of Educational Research*, 2(1), 66-77.
- Suah, P. A. (2023). The impact of smartphone addiction and distraction on the psychological well-being and academic performance of university students in North Cyprus. Thesis, Near East University.
- Sun, Y., Teo, T., & Wang, T. H. (2022). English-learning motivation among Chinese mature learners: A comparative study of English and non-English majors. *Behavioral Sciences*, 12(5), 135.
- Utami, B. R., & Wahyudin, A. Y. (2022). Des Self-Esteem Influence Student English Proficiency Test Scores? *Journal of English Language Teaching and Learning*, 3(2), 16-20.

- Viphanphong, W., Kraiwanit, T., & Limna, P. (2023). Goodness Bank, Volunteer Bank, and Time Bank in the Digital Age. *Advance Knowledge for Executives*, 2(1), 1-14.
- Wang, C., & Modehiran, P. (2023). Needs Analysis of Metacognitive Strategies Training in English Language Instruction Using Digital Technology and to Improve the Autonomous-Learning Ability and English Language Achievement of Chinese EFL Undergraduate Students. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 3(6), 83–94. <https://doi.org/10.60027/ijssar.2023.3469>
- Woodeson, K., Limna, P., & Nga-Fa, N. (2023). Students' Vocabulary Learning Difficulties and Teachers' Strategies: A Qualitative Case Study of Ammartpanichnukul School, Krabi in Thailand (March 1, 2023). *Advance Knowledge for Executives*, 2(1), No. 15, 1-9 , March 2023, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4393641>
- Yulianawati, I., Saleh, M., Mujiyanto, J., & Sutopo, D. (2022). The effectiveness of writing techniques in improving students' writing ability with different self-esteem. *Studies in English Language and Education*, 9(1), 30-44.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IN ACADEMIC WRITING AND LEARNING : A CASE STUDY OF CHATGPT

Supaprawat Siripipatthanakul¹, Penpim Phuangsuan²,

Watthanasakon Rakpathum³, and Phantiga Wattanakul⁴

Faculty of Business Administration, Manipal GlobalNxt University, Malaysia¹,

College of Management, University of Phayao, Bangkok, Thailand²

Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University, Thailand³

Nakhonpathom Rajabhat University, Thailand⁴

E-mail: penpim.ph@up.ac.th²

Received 28 November 2023; **Revised** 21 March 2024; **Accepted** 26 April 2024.

Abstract

Academic writing can be challenging for many students despite being vital to education. An academic paper's essential components are time, effort, research, organisation, and coherence. Developing educational writing assistants is to assist students with this process. An opportunity exists to develop further and optimise academic writing and learning. The research employed a qualitative case study. A content analysis review of the ChatGPT case study in academic writing and education was conducted and discussed. The results indicate that ChatGPT is ripe with potential and developing trends. Using ChatGPT, students involved in academic writing could receive personalised recommendations and feedback. The benefits and drawbacks of ChatGPT for academic writing and learning are included in the case study. Aside from the potential biases in the data used to train ChatGPT, educators should also be aware of the technology's limitations. When utilised suitably and in conjunction with other instructional resources and materials without being exploited for inappropriate intentions, ChatGPT possesses the capacity to be a valuable instrument. ChatGPT is helpful but should be assessed for accuracy, dependability, and ethics. ChatGPT shouldn't replace teachers or instruction. When combined with additional resources and supervision, ChatGPT can help teach. ChatGPT-based AI academic writing assistance's strengths and cons have been shown in this paper. ChatGPT's options and trends for building and refining AI-based student writing tools extend with this research.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Academic Writing, ChatGPT, Education, Learning

Introduction

Open AI released ChatGPT, an AI chatbot, in late November 2022. GPT architecture is used. Online chatGPT is contagious. The OpenAI language model powers this chatbot's prompt-based discussions. ChatGPT is great for stories, poems, music, and essays but has limitations. The bot will provide compelling responses to user questions. Several academics prioritise ChatGPT. Administrators form task forces and host institution-wide discussions to address the tools, proposing adoption. ChatGPT stresses the necessity of human-interacting social robots. It evaluates ChatGPT's Robo-Assistant adoption's public impressions, acceptance, and effects. Using AI models and ChatGPT effectively requires friendly robots for human-robot interaction. Due to rapid technological improvement, ChatGPT, an AI-powered chatbot, is employed in education and other fields. Students often like ChatGPT in education because the chatbot answers questions, gives quick responses, and supports them. ChatGPT lets teachers focus on more important tasks by answering common queries. The findings highlighted concerns about ChatGPT's instructional use. The chatbot's accuracy and instructor disengagement scared participants. Privacy and data security were significant concerns. ChatGPT adoption may assist educators and policymakers in deploying it in the classroom. AI chatbot ChatGPT responds with detailed text and voice. These tools raise concerns about academic writing abuse. ChatGPT was recommended for biomedical science academic writing. Although thorough, correct, and innovative, the response lacked academic writing depth. There were poor words, citations, and literary merit. Though restricted, ChatGPT has excellent potential for academic writing training and upskilling. When appropriately used under academic supervision, it boosts the biological intellect. ChatGPT is the most advanced chatbot. Its extraordinary writing speed, unlike chatbots, draws attention and catastrophic predictions. Many predictions exist for higher education student assessment and other areas. ChatGPT, a variant of OpenAI's Generative Pretrained Transformer (GPT) language model, generates human-indifferent writing. Users can interact naturally. Using a documentary approach and content analysis, this critical review analyses ChatGPT in academia, the TAM model's concept and theory, opportunities and trends, benefits, issues, methodology, outcomes, discussions, conclusions, and research implications (McKinsey & Company, 2023; Jangjarat et al., 2023; Limna et al., 2023; Kumar, 2023; Rudolph et al., 2023)

Research Objective

This case study proposes the perspective of ChatGPT adoption in academic writing and education.

Research Questions

1. What are the opportunities and trends of ChatGPT in academic writing and education?
2. What are the advantages and disadvantages of ChatGPT in academic writing and education?

Literature review

ChatGPT in Academics

ChatGPT, Stable Diffusion, and Dall-E text-to-image generators from OpenAI broke records for early public adoption, capital investment, and a technical change that might rival the internet. Generative AI could affect business, art, and culture regardless of deployment. Despite accuracy issues and social and legal considerations, global companies use this technology. ChatGPT could transform academics and librarianship. To develop fresh scholarly information and train future experts, we must use this technology ethically and improve our jobs, not exploit academics. Large Language Models like ChatGPT enable scholars, researchers, and students to create essays, presentations, book summaries, and ideas. In academia, ChatGPT is controversial. The impact on academic research and publication has been investigated. ChatGPT is suitable for academic research. Academic scientists may profit from ChatGPT's early thought generation. Researchers may struggle with literature synthesis, citations, problem descriptions, research gaps, and data analysis. These conditions require attention while using ChatGPT for academic research. Given ChatGPT's potential uses and consequences, educators and scientists must set study and publication requirements. ChatGPT shows that AI authors must meet strict scientific publication criteria (Garon, 2023; Lund & Wang, 2023; Rahman et al., 2023). Copyright, attribution, plagiarism, and authorship are ethical issues in academic AI literature. Many studies attribute ChatGPT, which cannot distinguish AI-generated from human-written work, making these problems crucial. Generative AI may not meet ICME authorship criteria like chatbot consent and responsibility. International Association of Scientific, Technical, and Medical Publishers AI ethical white paper and Committee on Publication Ethical AI editorial decision-making suggestions. We

need extensive authorship policy talks as technologies become more user-friendly and widespread. Elsevier, which publishes the Lancet family of journals, and other significant publishers say AI cannot be an author and must be attributed. ChatGPT's uses, capabilities, and limits showed it might improve economics and finance research. It has been used to examine data, create scenarios, and present conclusions using ChatGPT. Chatbots and similar research tools lack generalizability, data quality and variety, topic knowledge, context understanding, ethics, and unique discoveries. The restrictions of ChatGPT with human analysis and interpretation must be considered. ChatGPT improves student collaboration, engagement, and accessibility, yet academic integrity and plagiarism matter—ChatGPT's pros and downsides in higher education and its dangers and benefits. Literary dishonesty detection and prevention are complex, as are university ethical implementations. It encompasses policy and process creation, training and support, and detection and prevention. Using AI ethically and proactively, universities may address potential and limitations. Academics use ChatGPT, an advanced language model. It helps students and scholars in numerous subjects reply logically and relevantly to circumstances using enormous amounts of information (Liebrenz et al., 2023; Alshater, 2022; Cotton et al., 2023).

Concept and Theory: TAM Model (Perceived Ease of Use and Perceived Usefulness)

The theory technology acceptance model (TAM) concerns consumer technology adoption and use. Actual system utilisation is when people use the tech. Adoption of technology depends on behavioural intention. "Easy to use" refers to the user's subjective opinion of the system's ease of use and time required. User preference for a method that involves minimal effort is perceived as ease of use. It is essential in the early stages of technology acceptance and subsequent use. Simple platforms are more likely to be used. In contrast, perceived usefulness is how much a person thinks technology can improve its efficacy and functionality. It evaluates how technology simplifies service acquisition. Technology use is often affected by positive perceptions of its utility. A person will use technology if they see its benefits. Efficiency, efficacy, task completion, work requirements, and total rewards are closely tied to technology use (Wardana et al., 2022; Limna et al., 2023; Sitthipon et al., 2022; Shaengchart, 2023).

The Opportunities and Trends of ChatGPT in Academics

Academic and health applications for ChatGPT, or GPT-3, have been considered. The time-consuming academic labour can be automated with AI. This brief discussion evaluates ChatGPT's literary strengths and weaknesses. Online data is collected and analysed using the noticing-collecting-thinking process. Research, education, personal skill development, and society explain AI's possibilities and trends. ChatGPT's issues may assist students in understanding emerging technology and growth. It reveals ChatGPT's knowledge gaps, wrong principles, and wasteful practices. However, computer science difficulties must be anticipated and minimised as AI technology evolves rapidly. Natural language processing has been studied in computing for decades. Modern technology created Chat Generative Pre-Trained Transformers and other complicated AI models. These models can solve linguistic problems and respond like humans, promising academic output. ChatGPT and other NLP technologies' ethical implications, legitimacy, and advantages and cons in academic writing and research have been discussed. ChatGPT excites all professions. The Generative Pretrained Transformer (GPT) language model inspired its name. ChatGPT is the most promising AI model since it uses deep learning to produce humanlike text responses. Many sectors have adopted AI technology, demonstrating public trust in it. ChatGPT, based on generative pre-trained transformer autoregressive language models, is widespread and affecting society due to its natural language processing and contextual awareness. ChatGPT could revolutionise hospitality and tourism. ChatGPT will transform the hotel and tourism business by changing how customers study and choose and how companies construct, create, and deliver tailored services and experiences (Islam & Islam, 2023; Dergaa et al., 2023; Wen & Wang, 2023; Gursoy et al., 2023). The conversational AI model ChatGPT from OpenAI caused a sensation. However, AI debates continue. ChatGPT boosted it. If misused, AI may generate mass unemployment and harm science. However, ChatGPT's learning and research potential is fascinating. ChatGPT will continue to impact society regardless of status. AI is transforming our lives, believe it or not. Synthetic biology changed biological research. ChatGPT examines Synthetic Biology and its future studies. Understanding how cutting-edge AI may benefit Synthetic Biology practitioners is crucial (Tong & Zhang, 2023).

ChatGPT improves classroom learning, creativity, and uniqueness. Academic honesty and ChatGPT abuse are moral issues. The findings explain the merits and cons of ChatGPT in higher education and urge educators, researchers, and policymakers to use AI ethically. Higher education is beginning to understand ChatGPT's impact on student learning, teaching, researching, and assessing. The ChatGPT advises educators, academics, and policymakers on

ethically using AI in education (Malik et al., 2023). Thus, ChatGPT mimics natural language processing and offers multiple possibilities. ChatGPT's humanlike responses offer industry-specific solutions. It streamlines and personalises customer service. Virtual tutors can answer educational questions. ChatGPT enhances translation, content, and creative writing. Researchers and developers have developed the concept due to its versatility and promise. ChatGPT trends address biases and promote ethical AI research, including fine-tuning, multi-modal learning, and ethics. As it evolves, ChatGPT could change human-machine interactions and empower numerous sectors.

The ChatGPT's Benefits in Academics

ChatGPT could revolutionise academia. Interactive, personalised explanations can help struggling students understand complex subjects. Teachers can save time and effort using the AI-powered system to provide individualised student feedback. ChatGPT grades and gives students automated input on assignments and exams. ChatGPT can also create new resources and initiatives. It may be utilised to develop more meaningful student engagement games and activities. It can be used to create intelligent instructors that provide personalised education and feedback to pupils as they progress (Kalla & Smith, 2023). Benefits and drawbacks of ChatGPT in teaching and research using big language models. ChatGPT helps with learning assessments, pedagogical practice, virtual personal instruction, outlining, and creativity (Sok & Heng, 2023). ChatGPT could disrupt healthcare education, research, and practice. However, the limitations of this AI chatbot should be considered before using it. ChatGPT cannot write scientific publications unless the ICMJE/COPE rules are changed. Emergency action is needed to involve all healthcare education, research, and practice stakeholders. It will help create an ethical code for academic ChatGPT use (Sallam, 2023).

Future concerns and reassurances concern ChatGPT, a recent artificial intelligence (AI) language model-based application, its use in scientific research and academic works and assignments, and its pros and cons for researchers and students. ChatGPT academic measurements and recommendations to help researchers and publishers reduce plagiarism. ChatGPT can benefit science and academia (Qasem, 2023), and AI tools like ChatGPT can be used in formal exams if used ethically. ChatGPT can teach digital writing composition, co-creating with AI, aiding English learners, and improving Automated Writing Evaluations as these tools evolve. Student usage of these tools poses a significant academic integrity risk since they can develop original, unified work that eludes technical means and expert

academic professionals. Students' revelation of AI tools assesses plagiarism and intellectual honesty. Any educational integrity policy must be updated to account for how students use ChatGPT to determine academic misconduct (Perkins, 2023). Thus, ChatGPT could revolutionise academia by delivering interactive explanations to help students understand complex ideas and personalised feedback to instructors. Grade assignments, create creative learning resources, and instruct intelligently. Due to ethical issues and plagiarism problems, ChatGPT should be used cautiously. It can be helpful in education and research if utilised ethically.

The ChatGPT's Concerns in Academics

Academic integrity concerns, unfair judgment, erroneous information, and AI overuse pose risks. The essay advises using ChatGPT for education and research (Sok & Heng, 2023). In reaction to ChatGPT, some teachers are revising their assignments quickly. How widespread ChatGPT is among students and how harmful it is to learning is unknown. College professors told CNN that some reintroduce in-class essays after years, while others need more personalised ones. Some professors have heard students being assigned brief videos explaining their mental processes. New York City and Seattle public schools ban ChatGPT on district-owned networks and devices for students and teachers (Kelly, 2023). The economic impacts of language models and AI are generally unknown. Productivity increases have changed, displaced, and created jobs, but the long-term repercussions are unknown. We will write more on how to better foresee and shape such effects through policy, but we suggest caution in projecting future labour demand. Thankfully, many education aims (including critical thinking) are unrelated to job preparedness, and we encourage more research on the non-economic consequences of educational interventions (OpenAI platform, 2023). ChatGPT encourages plagiarism and renders researchers and students machine-dependent and unmotivated. AI language model programmes like ChatGPT can be integrated with major publishers and academic platforms to decrease plagiarism and organise the publishing and writing of scientific research and scholarly works to protect researchers and writers (Qasem, 2023). ChatGPT's inaccuracies and information falsification endanger professionalism, ethics, and integrity. ChatGPT's user value is reduced by these restrictions' failure to provide desired results. However, ChatGPT has exciting implications in nuclear medicine teaching, clinical, and research. Redefining norms and information expectations is necessary for ChatGPT implementation (Currie, 2023): academic integrity difficulties, biased judgements, erroneous

information, and AI overuse. ChatGPT is recommended for education and research. Some teachers are changing assignments owing to ChatGPT, although its prevalence and impact are unknown. Some colleges ban ChatGPT. The economic consequences of language models and AI are unknown. Therefore, labour demand forecasts should be cautious. ChatGPT promotes plagiarism and dependency, but academic platforms can avoid it. ChatGPT has limitations and error-prone possibilities, yet it has educational, clinical, and research applications. Redefining norms and information expectations is necessary for ChatGPT.

Methodology

The research employed a qualitative case study for data collection and analysis techniques. This exhaustive assessment of relevant literature included a narrative synthesis. The research synthesis seeks to summarise and clarify the synthesis results using academic writing (Kok, 2023; Kok & Siripipatthanakul, 2023, a). The qualitative research methodology comprises four stages: developing a research plan, collecting data, analysing data, and producing reports. Content analysis is a qualitative methodology using verbal, visual, or written data to describe a phenomenon systematically and objectively (Jaipong et al., 2022). In turn, content analysis facilitates the generation of credible findings. In addition, it is a versatile technique for data analysis that can be applied to systematic qualitative evaluations (Limna & Kraiwinit, 2021; Lim & Siripipatthanakul, 2023). Periodic qualitative evaluations must modify or adapt content analysis methods to be compatible with highly organised and contextualised information to locate knowledge and theory. In conclusion, qualitative content analysis was used in this research (Kok & Siripipatthanakul, 2023, b & c; Limna et al., 2023). The research includes the following steps: The researchers utilised the documentary technique for this case study review. In the first stage, a random sampling of reliable and valid sources was conducted and selected by purposive sampling; in the second step, a content analysis was conducted on the sampled sources using purposive sampling. Five databases were evaluated for this systematic review, including EBSCO, Google Scholar, Scopus, Web of Science, and ScienceDirect. In addition, the inclusion criteria included studies that 1) relate to AI and ChatGPT, 2) are published in English, and 3) were reviewed by four researchers.

RESULTS

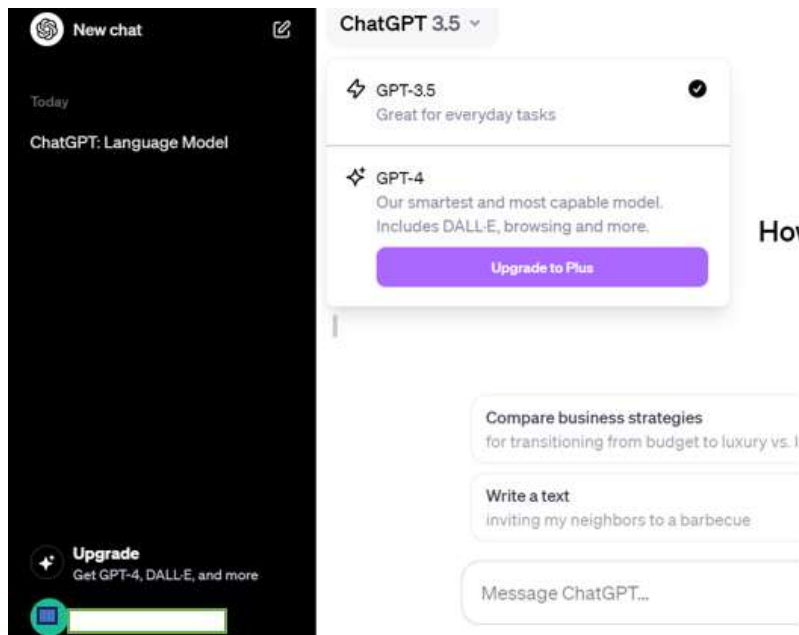

Figure 1: ChatGPT Version 3.5 (2023)

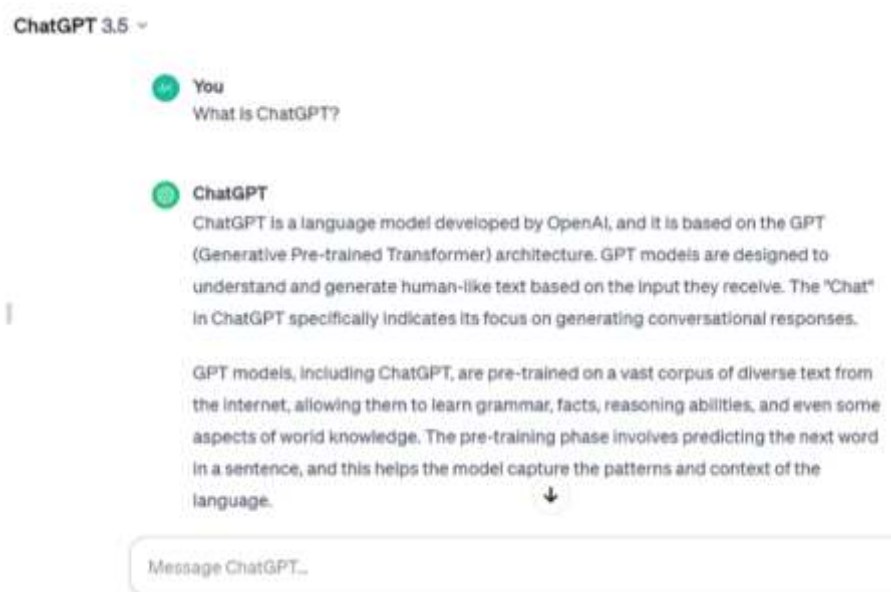

Figure 2: ChatGPT Version 3.5 (2023)

Advantages and Disadvantages of ChatGPT

While ChatGPT has many advantages and benefits, there are also some disadvantages. Here are a few:

Like any AI language model, ChatGPT is subject to biases. These biases can come from the data it was trained on or how it processes information. It is essential to be aware of these biases and to evaluate the information provided by ChatGPT critically. ChatGPT processes language on a sentence-by-sentence basis, which means it may not always

understand the context of a conversation. It can lead to misunderstandings and incorrect responses. ChatGPT cannot understand emotions as humans can. It may not respond appropriately to emotional cues or provide insensitive or inappropriate responses. While ChatGPT can generate grammatically correct and coherent text, its responses may not be creative. It relies on the patterns it has learned from the data it was trained on and may not be able to generate truly original ideas or responses. ChatGPT requires an Internet connection to function. If the link is slow or interrupted, it may not be able to respond quickly or at all.

By following these guidelines, academics could use ChatGPT effectively and minimise the risk of encountering any issues. There are a few things to keep in mind to use ChatGPT effectively and without problems: ChatGPT works best when it clearly understands the question. Try to phrase your questions in a way that is specific and focused. ChatGPT relies on text input, so it is essential to use proper spelling and grammar to ensure accurate responses. ChatGPT is trained on a large dataset, which can contain biases or inaccuracies like any AI system. Be aware of this and take the responses with a grain of salt, especially if the topic is controversial or sensitive. Verifying the data using multiple sources is a good idea if you use ChatGPT to research a topic or find information. ChatGPT can be helpful in learning and research but should not entirely replace human interaction and instruction. Use ChatGPT with other resources and engage with your teachers or peers for a well-rounded learning experience.

These are just a few of the potential disadvantages of ChatGPT. However, it's important to note that many of these limitations can be addressed with continued research and development in AI. There are ethical issues when using ChatGPT or any other AI language model. Here are some examples:

1. Bias and fairness: AI language models can be biased based on the data they were trained on. It means that the responses generated by ChatGPT may reflect and reinforce existing societal biases. It's essential to ensure that the data used to train ChatGPT is diverse and representative of different groups of people.

2. Privacy and data protection: ChatGPT uses user data to function. It includes the text of the conversations as well as user metadata. It is essential to ensure that users' privacy is protected and that their data is not misused or exploited.

3. Responsibility and accountability: When using ChatGPT, it is essential to consider who is responsible for the actions taken based on the information provided by the AI language model. It includes issues related to liability, transparency, and accountability.

4. Dependence on technology: There is a risk that people may become overly dependent on ChatGPT and other AI language models, leading to a lack of critical thinking and decision-making skills. Using these tools as supplements to human reasoning rather than replacements is essential.

5. Misuse and abuse: There is a risk that ChatGPT could be used for malicious purposes, such as spreading disinformation or engaging in harmful behaviours. It is essential to monitor and regulate the use of AI language models to prevent such misuse.

Discussions

According to Prinsloo & Slade (2017), Bender & Friedman (2018), Pears et al. (2019), Lin et al. (2020), Sahito & Jelani (2021), Shrestha & Chapagain (2021), Kalla & Smith (2023), Sok & Heng (2023), Sallam (2023), Qasem (2023), Perkins (2023), Kelly (2023), Qasem (2023) and Currie (2023); the findings confirmed as follows.

ChatGPT's Benefits:

ChatGPT can provide personalised learning experiences for students by adapting to their learning styles, pace, and interests. It can lead to more engaging and effective learning experiences for students. It can improve access to education for students with disabilities or students in remote areas. It can allow them to learn and access educational resources from anywhere with an internet connection. Moreover, it can answer questions quickly and accurately, reducing the time students need to find information and increasing the efficiency of the learning process.

ChatGPT's Negative outcomes:

ChatGPT lacks emotional intelligence and the ability to support students emotionally. It can lead to isolation and disconnection among students who rely heavily on ChatGPT for support. The limited scope of knowledge: ChatGPT is limited to the data it has been trained on, which can result in biases and inaccuracies in its responses. It can lead to students receiving incorrect or incomplete information. However, ChatGPT can be addictive, and students may become overly reliant on it for information and support, leading to reduced engagement with other learning resources and decreased social interaction.

The Possible Issues of ChatGPT Adoption

ChatGPT's computational and resource requirements may limit its use by businesses and people with limited computing resources. The digital gap may result in wealthy people using its features. ChatGPT produces convincing, coherent text. It can be used to create business content, academic essays, plagiarism, and cheating. ChatGPT will probably produce biased or discriminatory content because it was trained on online text that may be biased. Without protection, it can promote harmful preconceptions and discrimination. When abusive or insulting individuals, ChatGPT can perpetuate gender stereotypes and create a hostile online environment. Training data may affect ChatGPT's accuracy and bias. It may spread erroneous information, misunderstanding, and even damage in crucial professions like healthcare, law, and research.

Opportunities and Trends of ChatGPT

ChatGPT supports research, content creation, and challenge-solving, boosting efficiency and productivity. Humans may focus on more complex and inventive tasks by automating monotonous tasks. ChatGPT and similar AI models can level the playing field by providing sophisticated language-based tools to more people as technology progresses and becomes more accessible, notwithstanding capacity limits. ChatGPT facilitates multilingual communication and translation, improving collaboration and engagement between multilingual people. ChatGPT can help kids with homework, research, and learning. It can clarify, answer questions, and provide instructional resources. ChatGPT can personalise customer service, healthcare, and entertainment experiences. Customising replies to consumers' needs and preferences boost satisfaction.

Conclusions

ChatGPT deployment brings several obstacles and possibilities to enhance benefits and reduce drawbacks. Protocols, supervision, ethical protections, and continual efforts to increase precision and decrease bias are needed. ChatGPT offers many academic opportunities. Virtual teaching assistants answer promptly, clarify, and support pupils. Grading can be automated, saving teachers time and giving pupils immediate feedback. ChatGPT helps researchers examine literature, data, and ideas. It simulates language contexts, engages students in discussions, and corrects grammar and vocabulary. ChatGPT simplifies online cooperation, personalised recommendations, and education for impaired students. Academic ChatGPT support must include ethics, user input for iterative modification, learning system

interface, and multilingual. AI needs proper use, and education needs human leadership and understanding. Educational ethics and misconduct must be examined. Language-based AI ChatGPT may respond to inquiries and prompts like people, which may worry educators. This technology could alter education and communication. However, it presents fundamental education technology and student outcomes problems. Some educators worry that ChatGPT may replace teachers or make kids more tech-dependent, impeding critical thinking and problem-solving. Some believe ChatGPT's primary source is biased or inaccurate. These difficulties are valid, but ChatGPT should be utilised conservatively with human supervision. Technology gives pupils new tools and engagement. What teachers and students do using ChatGPT in class influences its effectiveness.

Research implications

ChatGPT is helpful but should be evaluated for accuracy, dependability, and ethics. ChatGPT shouldn't replace teachers or instruction. Student learning and support should improve. The ChatGPT's flaws and data biases should worry instructors. ChatGPT can teach with more resources and supervision. ChatGPT-based AI academic writing assistance's pros and downsides are shown in this paper. ChatGPT's AI-based student writing tool options and trends for better. ChatGPT case study compares user experience to various academic writing assistance solutions. AI-based instructional writing tools may improve. ChatGPT provides individualised literary writing criticism to students and academics. Traditional academic writing help rarely delivers individualised input, making it crucial. This review requires quantitative and qualitative research.

References

- Alshater, M. (2022). Exploring the role of artificial intelligence in enhancing academic performance: A case study of ChatGPT. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4312358>
- Bender, E. M., & Friedman, B. (2018). Data statements for natural language processing: Toward mitigating system bias and enabling better science. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 6, 587-604. https://doi.org/10.1162/tacl_a_00041
- ChatGPT (2023) <https://chat.openai.com/>
- Cotton, D. R., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2023). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>

- Currie, G. M. (2023, May). Academic integrity and artificial intelligence: is ChatGPT hype, hero or heresy? In *Seminars in Nuclear Medicine*. WB Saunders.<https://doi.org/10.1053/j.semnuclmed.2023.04.008>
- Dergaa, I., Chamari, K., Zmijewski, P., & Saad, H. B. (2023). From human writing to artificial intelligence generated text: examining the prospects and potential threats of ChatGPT in academic writing. *Biology of Sport*, 40(2), 615-622.<https://doi.org/10.5114/biolsport.2023.125623>
- Garon, J. (2023). A Practical Introduction to Generative AI, Synthetic Media, and the Messages Found in the Latest Medium. *Synthetic Media, and the Messages Found in the Latest Medium* (March 14, 2023). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4388437
- Gursoy, D., Li, Y., & Song, H. (2023). ChatGPT and the hospitality and tourism industry: an overview of current trends and future research directions. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 32(5), 579-592. <https://doi.org/10.1080/19368623.2023.2211993>
- Islam, I., & Islam, M. N. (2023). Opportunities and challenges of ChatGPT in academia: A conceptual analysis. <https://doi.org/10.22541/au.167712329.97543109/v1>
- Jaipong, P., Nyen Vui, C., & Siripipatthanakul, S. (2022). A case study on talent shortage and talent war of True Corporation, Thailand. *International Journal of Behavioral Analytics*, 2(3), 1-12. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4123711
- Jangjarat, K., Kraiwanit, T., Limna, P., & Sonsuphap, R. (2023). Public Perceptions Towards ChatGPT as the Robo-Assistant. *Jangjarat, K., Kraiwanit, T., Limna, P., & Sonsuphap*.https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4480718
- Kalla, D., & Smith, N. (2023). Study and Analysis of Chat GPT and its Impact on Different Fields of Study. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*, 8(3), 827-833. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4402499
- Kelly, S. M. (2023). Teachers are adapting to concerns about a powerful new AI Tool. CNN Business.<https://edition.cnn.com/2023/01/19/tech/chatgpt-teachersadjusting/index.html>
- Kok, S. L. (2023). A Strategic Cooperative Model: The Case of Islamic Financing Hub. *Advance Knowledge for Executives*, 2(1), 1-15. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4393073

- Kok, S. L., & Siripipatthanakul, S. (2023, a). Strategic Management: The Case of Malaysian Airports Holdings Berhad (MAHB). <https://doi.org/10.20944/preprints202305.0055.v1>
- Kumar, A. H. (2023). Analysis of ChatGPT tool to assess the potential of its utility for academic writing in biomedical domain. *Biology, Engineering, Medicine and Science Reports*, 9(1), 24-30. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4394067
- Liebreznz, M., Schleifer, R., Buadze, A., Bhugra, D., & Smith, A. (2023). Generating scholarly content with ChatGPT: ethical challenges for medical publishing. *The Lancet Digital Health*, 5(3), e105-e106. [https://www.thelancet.com/journals/landig/article/PIIS2589-7500\(23\)00019-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/landig/article/PIIS2589-7500(23)00019-5/fulltext)
- Lim, L.; Siripipatthanakul, S. (2023). Disruptive Innovation with Blockchain Technology: A Review Article. <https://doi.org/10.20944/preprints202305.0549.v1>
- Limna, P., & Kraiwanit, T. (2022). The Rise of Fintech: A Review Article. *STOU Academic Journal of Research and Innovation (Humanities and Social Science) (Online)*, 2(2), 35–46. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/InnovationStou/article/view/260155>
- Limna, P., Kraiwanit, T., & Jangjarat, K. (2023). Adopting the Technology Acceptance Model (TAM) to Explore Online Purchase Intention via Facebook Live Streaming: Empirical Evidence from Bangkok, Thailand. *ASEAN Journal of Management & Innovation*, 10(1), 1-13. <https://ajmi.stamford.edu/index.php/ajmi/article/view/385>.
- Limna, P., Siripipatthanakul, S., Jaipong, P., Sitthipon, T., & Auttawechasakoon, P. (2022). A Review of Digital Marketing and Service Marketing during the COVID-19 and the Digital Economy. *Advance Knowledge for Executives*, 1(1), 1-10. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4177509
- Lin, Y. H., Chiang, C. L., Lin, P. H., & Chang, L. R. (2020). The effects of Chatbot-based personalised motivation on e-learning. *Computers & Education*, 149, 1-14.
- Lund, B. D., & Wang, T. (2023). Chatting about ChatGPT: how may AI and GPT impact academia and libraries?. *LibraryHiTechNews*, 40(3), 26-29. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/LHTN-01-2023-0009/full/html>
- Malik, A., Khan, M. L., & Hussain, K. (2023). How is ChatGPT transforming academia? Examining its impact on teaching, research, assessment, and learning. *Examining its Impact on Teaching, Research, Assessment, and Learning (April 9, 2023)*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4413516>
- OpenAI platform (2023). Educator considerations for ChatGPT. <https://platform.openai.com/docs/chatgpt-education>

- Pears, A., Smith, S. J., & Brinkley, S. (2019). Accessibility of MOOCs: Understanding the Provider Perspective. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 1-22.
- Perkins, M. (2023). Academic Integrity considerations of AI Large Language Models in the post-pandemic era: ChatGPT and beyond. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 20(2), 07. <https://doi.org/10.53761/1.20.02.07>
- Prinsloo, P., & Slade, S. (2017). Student data privacy in the age of big data analytics: A layered approach. *Teaching in Higher Education*, 22(5), 619-634.
- Qasem, F. (2023). ChatGPT in scientific and academic research: future fears and reassurances. *Library Hi Tech News*, 40(3), 30-32. <https://doi.org/10.1108/LHTN-03-2023-0043>
- Rahman, M. M., Terano, H. J., Rahman, M. N., Salamzadeh, A., & Rahaman, M. S. (2023). ChatGPT and academic research: a review and recommendations based on practical examples. *Journal of Education, Management and Development Studies*, 3(1), 1-12. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4407462
- Rudolph, J., Tan, S., & Tan, S. (2023). ChatGPT: Bullshit spewer or the end of traditional assessments in higher education?. *Journal of Applied Learning and Teaching*, 6(1), 242-263. <https://journals.sfu.ca/jalt/index.php/jalt/article/view/689>
- Sahito, M. A., & Jelani, A. (2021). The Potential of Artificial Intelligence (AI) Chatbots in Personalised Learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 16(4), 136-149.
- Sallam, M. (2023, March). ChatGPT utility in healthcare education, research, and practice: systematic review on the promising perspectives and valid concerns. In *Healthcare*, 11 (6), 887. <https://doi.org/10.3390/healthcare11060887>
- Shaengchart, Y. (2023). A conceptual review of TAM and ChatGPT usage intentions among higher education students. *Advance Knowledge for Executives*, 2(3), 1-7. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4581231
- Shrestha, A., & Chapagain, D. R. (2021). Enhancing the Efficiency of E-Learning System Using AI Chatbot. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 12(4), 347-355.
- Sitthipon, T., Siripipattanakul, S., Phayaphrom, B., Siripipattanakul, S., & Limna, P. (2022). Determinants of Customers' Intention to Use Healthcare Chatbots and Apps in Bangkok, Thailand. *International Journal of Behavioral Analytics*, 2(2), 1-15.

- Sok, S., & Heng, K. (2023). ChatGPT for education and research: A review of benefits and risks. Available at SSRN 4378735.
- Tong, Y., & Zhang, L. (2023). Discovering the next decade's synthetic biology research trends with ChatGPT. *Synthetic and Systems Biotechnology*, 8(2), 220. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405805X23000170?via%3Dihub>
- Wardana, A. A., Saputro, E. P., Wahyuddin, M., & Abas, N. I. (2022). The Effect of Convenience, Perceived Ease of Use, and Perceived Usefulness on Intention to Use E-Wallet. In International Conference on Economics and Business Studies (ICOEBS 2022) (pp. 386-395). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.220602.05>
- Wen, J., & Wang, W. (2023). The future of ChatGPT in academic research and publishing: A commentary for clinical and translational medicine. *Clinical and Translational Medicine*, 13(3). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10028016/>

BAMBOO DIPLOMACY: CRUMBLING STRATEGY AMID THE SINO-US COMPETITION

Charissa Suk-ieam

The Faculty of Political Science, Thammasat University

E-mail: itscharissa@hotmail.com

Received 5 July 2023; Revised 16 July 2023; Accepted 30 June 2024.

Abstract

The diplomatic tradition of Thailand is known as bamboo diplomacy. This doctrine has been employed in the making of Thai foreign policy because it is a mechanism that helps protect the country's sovereignty. The rise of China and the US foreign policy, aiming to counter it, have challenged the discipline. However, the study argues that Thailand's bamboo diplomacy is not challenged by the hegemonic competition. Thailand was able to create equilibrium of relations with Washington and Beijing to maximize leverage gained from bilateral cooperation with both powers. However, the doctrine is not sustainable. The intensified major power competition could break the bamboo.

Keywords: Bamboo Diplomacy; Sino-US Competition; National Insecurity.

Introduction

Thai foreign policy has been described as bamboo diplomacy. The diplomatic doctrine is comprised of three unique characteristics. The first one being hegemonic dependency. As Thailand is considered by political elites as small power, Thai foreign policy is hemmed by self-identification of weak state, and therefore is confined to Lilliputians' Dilemmas. This trait influences the second feature of bamboo diplomacy which is responsive flexibility. Inadequacy of power forces Thailand to sensitive to global politics as the time and leeway to make right decision for survival are limited. Thailand thus sways to any stronger nation of the moment for dependence. Lastly, it is opportunistic détente (Jittipat, 2022). As international politics is uncertain, Thailand always looks for an opportunity

to prevent strained relations with major power by playing a role of neutral state and maintaining good relations with all powers.

The rise of China has triggered a new era of great power competition. The Pivot to Asia was announced by Washington under Obama administration with an ambition to contain the rise of China and reclaim profound hegemonic presence in the Asia-Pacific. The collision has put the bamboo in a difficult circumstance. It is increasingly propelled to choose side. However, this paper argues that the great power competition between the United States and China does not challenge the traditional approach of Thai foreign policy. Although Thailand's increased engagements with China after 2014 coup d'état was significant, it just was to cope with the US response.

The setting of sino-us competition and thailand's strategy

The US-Thai relations deepened during the Cold War due to shared common interest of anti-communism. However, the bilateral relations between the United States and Thailand were gradually decline. The United States reduced its presence in Asia as the Vietnam War almost came to an end. Deficiency of common national interests disrupted substantial alliance. This was at the same time when China moved from being isolationist to be more active in international affairs (Glaser, S., B.,2012). The US absence in Southeast Asia triggered hegemonic anxiety for Thailand. It drove Bangkok to reconstruct its bamboo diplomacy. Thai bamboo diplomacy consequently was built to engage more with the major power of Asia.

China became a stable and thriving market for Thailand's agricultural products.(Anuson Chinvanno, 2015) However, the bamboo encountered to windstorm of Washington's Pivot to Asia. The objective was to limit China's sphere of influence where Southeast Asia was a cornerstone. The United States therefore ramparted the region with foreign policy to counter the rise of China. The strategic implementation was to institutionalize regional order with the US leadership and hinder China from cooperative framework. The United States tangled practically half portion of Southeast Asian countries with mutual interests under the Lower Mekong Initiative. This was an effort of the United States to enrich relations between itself and the countries of the Mekong region (Kurlantzick, J. ,2015).

China, on the other hand, has secured sphere of influence by bidding Southeast Asian states through the Lanchang-Mekong Cooperation (LMC). The institution comprised of development programs. China's provision of financial supports to the program has enhanced China's sphere of influence in the Mekong sub-region. The stakes of Thailand's bamboo

diplomacy have become high in the confrontational setting between the two major powers. The former Prime Minister of Thailand, Abhisit Vejjajiva, stated in the interview in 2015 that the United States excluding China from regional economic framework put Thailand in a difficult situation to make decisions (Zawacki, B.,2017).

China's foreign policy has threatened the security of the United States. It has strategically molded a linkage of mechanisms to diminish the traditional world order and the US dominance. The first effort of global reconstruction deals with international economic order. The One Belt One Road initiative was the land and sea infrastructure ambitions. In order to draw states to participant in the framework, China offers a Silk Road Fund derived from the Asia Infrastructure Investment Bank (AIIB). It has challenged the Bretton Wood System.

The existing process of getting financial assistance from the World Bank and International Monetary Fund (IMF) has been dissatisfied by various states. China therefore introduced an attractive proposal of non-conditionality and non-interference.(Bader, J.,2021) The principles are probable to decouple states from US dominant structure and hence weaken the norm of global currency. The bank is to hallow out dollarization and to be replaced with Chinese currency of renminbi (RMB) (Bader, J.,2021).

The second norm countering aspiration centers around the South China Sea maritime dispute. The national interest of China to reestablish it as the center global trade through One Belt One Road Initiative has made South China Sea crucial to the ambition. One of the traditional value in the US-led global order is freedom of navigation in respect to the UN Convention of the Law of the Sea (UNCLOS). However, China has rejected free access to sea. It has built artificial islands and facilities such as airstrips and ports despite it being lawful(Kuik, C.,2016). It is to justify China's rightful claim of sovereignty in the South China Sea over the nine-dash line.

While the two powers are walking towards the Thucydides Trap, Thailand has sought for an opportunity to détente in a role of mediator in the South China Sea dispute as a strategy to impede security risk for national survival and search for space of neutrality in order to maneuver if the relation between it and major power happens to strain. It has done this by two procedures. First, Thailand has offered to play a role of mediator to settle the conflict. Both Yingluck and Prayut administrations hosted the High Level forum on China-ASEAN Strategic Partnership.

Thailand's foreign policy towards the united states and china after obama's pivot to asia

It can be argued that Thai foreign policy of Yingluck polity was best to be described as balancing. It consented on security and economic cooperation to both the United States and China. By having multiple providers of military and economic assistance, it could maximize national capabilities and decrease the country's vulnerability as a small power. Although Thailand was not directly affected by the South China Sea dispute, China's maritime claims and denial of freedom of navigation were a threat the Thailand's security. In the post-cold war environment, the military elites have contended the offshore competition to be a struggle for Thailand's security regarding national economy. Thai economy has depended on international trade where 95 percent is ocean trade (Panitan Wattanayagorn. , 1998).

To escape the dilemma, Thailand provoked counterbalance measures. The support of the US hegemonic order balanced China's determination to dominate the sea expanse. Therefore, the two countries signed the 2012 Joint Vision Statement for the Thai-US Defense Alliance. Moreover, Thailand did not hesitate to lengthen its position as a host of Cobra Gold and had continued playing the role throughout the administration.

Obama's Pivot to Asia did not pressure Thailand to not strengthen relations with China. China's aggregate and proximate powers were too severe for Thailand to ignore developing closer ties. Only a few months after the 2012 Cobra Gold, Yingluck paid a visit to Beijing, in which Bangkok and Beijing agreed to sign the Comprehensive Partnership. In the same year, Thai and Chinese marine corps held a military exercise codenamed Blue Strike. It can be argued that the naval training was to balance the Thai-US Cooperation Afloat Readiness and Training, also known as CARAT.

Economic relations were key node in the Sino-Thai relations. Between 2010 and 2014, trade between Thailand and China surged 42%, whereas Thai-US trade grew 27%. Just a year after the 2011 currency swap agreement was signed, Chinese investment to Thailand increased in a total of 462.37 million baht (The Board of Investment of Thailand, 2013). At the same time, Thailand developed relations with the United States on the subject of economic cooperation when Yingluck was in power. During the 2012 Obama's visit to Bangkok, Yingluck announced that Thailand aspired to participate in the Trans-Pacific Partnership (TPP).

This paper argues that the success of being a balancer occurred because of mutual interests. Diplomatic relations with Thailand served the national interests of the United States and China. President Obama advocated in the promotion of democracy. Thailand under Yingluck administration ticked all the boxes of the US criteria in the matter of democratic government and being the first Asian ally to the United States. Likewise, it was unavoidable for China to tighten relations with Thailand. The country's geography was therefore critical to China's grand strategy of One Belt One Road Initiative. Locating at the central heart of Southeast Asia, Thailand became the country that China prioritized in its economic expansion (Zhao, H., 2018).

The domestic political factor challenged diplomatic success between Thailand and the United States. The corrosion largely dealt with the political upheaval concerning the clash between Shinawatra supporters and anti-Thaksin and Yingluck movement. The passport controversy led Thaksin oppositions to be anxious about every move made by Yingluck government in foreign affairs. Few months after the passport contention, the US National Aeronautics and Space Administration (NASA) proposed Southeast Asia Composition, Cloud Coupling Regional Study. However, the proposal raised two concerns. The US intelligence operations were suspected to be direct to China's national security and was hide behind NASA's climate study (Kitti Prasirtsuk & Tow, T., W. 2015).

Additionally, allowing the United States to use U-Tapao facility in Rayong was speculated to be an exchange for the Thaksin's US visa (Bangkok Post, 2012). Because of the political tension, Bangkok was unable to meet the deadline for the US space agency to approve NASA access to U-Tapao for the study to be carried. The sustainability of the US-Thai relations muddled with Thailand's political instability.

Furthermore, the US-Thai security partnership mingled with dissatisfaction on arms procurement from the Thai side. As a result of unreliability of security guarantee, the aspect of bamboo diplomacy, responsive flexibility, was employed to cope with the problem. Thailand sought for an alternative to the United States regarding arms provision and China was an attractive choice. The Thai Military General once said China sold arms to Thailand below half of their actual price. Therefore, it had become an alternative provider of military equipment. (Chulacheeb Chinwanno, 2009)

Bangwagon?: the drastic shift of thailand's foreign policy under prayut chan-ocha administration

Under Prayut Chan-o-cha administration, Thailand still maintained bamboo diplomacy. The characteristic of hegemonic dependency was altered concerning aligned major power. Additionally, the elements of bamboo diplomacy on the subject of responsive flexibility and opportunistic détente can be observed.

The US response to the coup deteriorated the US-Thai alliance. The United States strongly articulated disapproval gestures against the coup. The US Secretary of State John Kerry strongly voiced “there is no justification for this military coup” and urged that the civilian government should be restored as soon as possible (Brunnstrom, D. & Mohammed, A. 2014). On top of that, Washington frankly declared it would employ every mean to force the junta out from the governmental system (Jory, P. (2014). It imposed several punitive measures to pressure the return of the civilian government through democratic election. Thailand was barred from participating in the world's largest international military maritime maneuver, the Rim of the Pacific Exercise (RIMPAC) (Pavin Chachavalpongpun, 2016). The United States stated its consideration to relocate Cobra Gold 2015 out of Thailand to pressure the restoration of democratic regime (AFP. 2015).

The US cold shoulder response affected Thailand's decision of shifting China's embrace as major power whom Thailand shall be depended on. At the same time, China filled in the void. Thai military was forbidden to receive education from the US military institution due to the termination of annual funding of the International Military Education and Training (IMET) program (Storey, I. 2019). Thai military officers were allowed to attend the Chinese defense academic institutions. Moreover, as stated by the Defense Minister Prawit Wongsuwan, “China has agreed to help increase protection of its own country and advise on technology to increase Thailand's national security” (Wassana Nanuam & Patsara Jikkham , 2015).

The Annual Reports throughout the Prayut administration emphasized that the Sino-Thai friendship was based on trusts and that the relations were solid and “at all levels on the basis of equality and mutual interests”. Several Memorandums of Understanding was signed covering various areas such as rail system technical cooperation and trade. The military regime deemed China as a potential source to achieve the outcomes that the military state desired. Consequently, the regime adaptably realigned. It can be argued that the first outcome that was expected was for governmental justification from both

international and state levels. Despite the coup depicted itself to be ‘guardian coup’ who aimed to uphold peace and safeguard democracy (Ikome, N., F. 2007), it was still unacceptable to the Western society and sanctions were imposed. On that note, the military regime did not have any international recognition.

In the domestic level, the military government encountered to intrinsic resistance from pro-democratic opposition. The regime hence aimed to secure its power and status through economic success in order to gain legitimacy from the civil society. The regime viewed China’s infrastructure investment as a source to obtain acceptability (The Editors, 2017). China became a choice in the making of foreign policy as it gave the regime recognition in the international level and economic cooperation could lead to governmental acceptance in the domestic level.

Soon after the coup, government officials under Prayut administration were welcomed by Beijing. China gave the regime legitimacy through instant diplomatic recognition (Fels, E. (2016). According to the 20-Year National Strategy, Thailand aspired to be regional hub of logistics and transportation. Chinese investment and e-commerce experience became a resource for the regime in the national projects of Thailand 4.0 and Eastern Economic Corridor to foster Thai economy (Li, M. & Gong, X. 2020). PM Prayut was invited to the White House. For Washington, reengagement with Thailand was unavoidable. The United States took a u turn because firstly, Thailand’s strategic location was crucial to the US security interest as it was situated at the epicenter of Southeast Asian region. Additionally, the US-Thai reengagement could add regional pressure on North Korea to denuclearize which has been an attempt of the Trump administration during this time (Kavi Chongkittavorn, 2019). This affair represents an illustration of bamboo diplomacy. Thailand immediately jumped in when there was a chance for the country to détente and ease detrimental relations in the aftermath of 2014 military coup. This indicates that Thailand did not pursue an extreme diplomacy of abandoning the United States and realigned and Bangkok finally gained international recognition from the West.

The visit nevertheless demonstrates Thailand’s desperation to sustain the US-Thai relations. Pongphisoot (2017) dubs Thai foreign policy to Washington in this time as ‘shopping diplomacy’. The imposed measures were advantageous to Trump’s domestic policy of American First. Thailand lifted ban on US export products, purchased arms and invested \$6 billion to the United States which would reduce employment rate. Pongphisoot argues that the employed diplomatic tool was not sustainable due to limited financial budget. It was

impossible for Thailand to continue making a significant purchase to obtain the US satisfaction (Pongphisoot Busbarat, 2017).

The vaccine provision amid the COVID-19 pandemic is another case study that bamboo diplomacy was employed. It can be argued that Bangkok bended to Beijing because of the Trump factor yet swayed back to the United States in time of presidential transition. Trump's criticism toward the World Health Organization and decision of withdrawal were influential factor of Thailand's security anxiety to depend on the US assistance.

On the other hand, China's global vaccine distribution was a strategy in political game competing for hegemonic status and could be regarded as public diplomacy, which aims to harvest soft power which influences the behavior of countries that receive goods or service given by the provider (Jakusne, H., E. & Muranyi, E. (2022). China's public diplomacy had made it easier for Thailand to get access to Chinese produced vaccines due to less complicated procedure to import the goods, whereas Western made ones were highly demanded so it was more difficult to obtain (Kavi Chongkittavorn, 2021).

However, Thailand took an opportunity at the time of presidential crossroad and turned to the US embrace to get assistance when there was a rise of new clusters and a number of infected patients. The US vaccine commitment under Biden Administration echoed a sentiment of security guarantee from small powers regarding the public health crisis. Bangkok thus flexibly bended to Washington to receive assistance.

Problems and prospects of bamboo diplomacy

Bamboo diplomacy can be a dangerous diplomacy to pursue and potentially put Thailand in a risky position. Firstly, it is a dilemma of security anxiety. The hedging mechanism prevents major power's sphere of influence to be entirely impacted within the sovereign sphere. As that power cannot be achieved, states will seek for other ways to increase capabilities to secure their safety. The growth of power will ultimately cause security anxiety to hedgers. Ambiguous stance also opens wider possibilities for hedgers to side with the threat, making them a threat to major power themselves. The second one is low-profit tragedy. Committed engagement with states that their allegiance is not guaranteed charges major power high political cost since the return is not assured.

The second trap is the trap of small power perception. Thailand has constantly viewed itself as a small power. However, according to the Lowy Institute Asia Power Index, Thailand is considered to be a middle power. It is ranked number 10 out of 26 nation states

in 2023. This can have a negative impact in the formation of foreign policy. The perception restricts Thailand to play a leading role and only be a follower.

The last trap is Thailand's geography. Thailand is an epicenter of the cold peace. The northern part borders Myanmar whom China is an important arms supplier for the military government. The northeastern part neighbors Laos and Cambodia where China's investment has been flaunted. The south is next door to the Indo-Pacific where the United States is dominant. Thailand is surrounded by geopolitical influences of both sides. When the wind truly blows, the bamboo is likely to break.

Therefore, there is a need for new diplomatic approach. Jittipat (2023) has proposed 'leading from the middle strategy'. He suggested that small to middle powers should hedge but hedging should not be done alone. They should bind major powers under a rule based order (Jittipat Poonkham} 2023). Jittipat's proposal echoes existing mechanism of ASEAN centrality. Thailand can increase political and economic leverage through ASEAN by initiating security initiatives to manage mutual threats of ASEAN member states such as drug trafficking, transnational crime and climate change, and include powers outside Southeast Asia in the platforms through the architecture of ASEAN Centrality. This will allow major powers to have a discussion while strengthening Thailand's dynamism in foreign policy and the regional institution of ASEAN as a catalyst for peace.

References

- Jittipat (2022) introduces the discourse of bamboo diplomacy as an attempt to détente. See Jittipat Poonkham. (2022). *A Genealogy of Bamboo Diplomacy: The Politics of Thai Détente with Russia and China*. Australia: ANS Press.
- Glaser, S., B. (2012). Chinese Foreign Policy Research Institutes and the Practice of Influence. In G. Rozman (Ed.), *China's Foreign Policy: Who Makes It, and How Is It Made?* (pp. 87-124). New York: Palgrave Macmillan.
- Anuson Chinvanho. (2015). "Rise of China": A Perceptual Challenge for Thailand. *RJSH*, 2(2), 13-18.
- Kurlantzick, J. (2015). The Pivot in Southeast Asia: Balancing Interests and Values. *Council on Foreign Relations*.
- Zawacki, B. (2017). *Thailand: Shifting Ground between the US and a Rising China*. London: Zed Books Ltd.

- Bader, J. (2021). China and the Asian Infrastructure Investment Bank: Undermining Hegemony through Goods Substitution? In M. Andersen, A. Cooley & D. Nexon (Eds.), *Undermining American Hegemony: Goods Substitution in World Politics* (pp.88-103). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bader, J. (2021). China and the Asian Infrastructure Investment Bank: Undermining Hegemony through Goods Substitution? In M. Andersen, A. Cooley & D. Nexon (Eds.), *Undermining American Hegemony: Goods Substitution in World Politics* (pp.88-103). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kuik, C. (2016). China's "Militarization" in the South China Sea: Three Target Audiences. *East Asian Policy*, 15-24.
- Panitan Wattanayagorn. (1998). Thailand. In Singh, P., R (Ed.), *Arms Procurement Decision Making Volume 1: China, India, Israel, Japan, South Korea and Thailand* (pp.211-241). Oxford: Oxford University Press.
- Chanlett-Avery, E., Dolven, B. & Mackey, W. (2015). Thailand: Background and U.S. Relations. *CIS Report*.
- The Board of Investment of Thailand (2013). *Phawa Lanlongthun Doitrong Chak Chin Nai Prathet Thai 2555* [Chinese Investment to Thailand 2012] . https://www.boi.go.th/upload/content/PRC%202012_91241.pdf.
- Zhao, H. (2018). China-Japan Compete for Infrastructure Investment in Southeast Asia: Geopolitical Rivalry or Healthy Competition?. *Journal of Contemporary China*.
- Kitti Prasirtsuk & Tow, T., W. (2015). A reluctant ally?. In W. T., Tow & D. Stuart (Eds.), *The New US Strategy towards Asia*. Oxon: Routledge.
- Bangkok Post (2012) . *Thaksin US visa ' unrelated to Nasa' s U-Tapao request'* . <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/301157/thaksin-us-visa-unrelated-to-nasa-u-tapao-request>.
- Chulacheeb Chinwanno. (2009). Rising China and Thailand's Policy of Strategic Engagement. In J. Tsunekawa (Ed.), *The Rise of China: Responses from Southeast Asia and Japan* (pp. 81-110). Tokyo: The National Institute for Defense Studies.
- Brunnstrom, D. & Mohammed, A. (2014). *Thai coup draws swift condemnation; U.S. says reviewing aid*. <https://www.reuters.com/article/us-thailand-protest-reaction-idUSBREA4L0ZH20140522>.

- Jory, P. (2014). *China is a big winner from Thailand's coup*. East Asia Forum. <https://www.eastasiaforum.org/2014/06/18/china-is-a-big-winner-from-thailands-coup>.
- Pavin Chachavalpongpun (2016). Thailand in Sino-U.S. Rivalry. At the Crossroads of the Thai Internal Conflict. *Occasional Paper*, 29.
- AFP.(2014). *'Scaled-down' Cobra Gold a go*. Bangkok Post. <https://www.bangkokpost.com/>
- Storey, I. (2019). Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength. *Perspective*, 63.
- Wassana Nanuam & Patsara Jikkham (2015). *Thailand, China bolster military ties as US relations splinter*. <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/468332/thailand-china-bolster-military-ties-as-us-relations-splinter#group=nogroup&photo=0>.
- Ikome, N., F. (2007). *GOOD COUPS AND BAD COUPS: The limits of the African Union's injunction on unconstitutional changes of power in Africa*. Institute for Global Dialogue.
- The Editors (2017). *Thailand's Junta Sees 'One Belt, One Road' as Potential Source of Legitimacy*. World Politics Review. <https://www.worldpoliticsreview.com/thailand-s-junta-sees-one-belt-one-road-as-potential-source-of-legitimacy/>
- Fels, E. (2016). *Shifting Power in Asia-Pacific? The Rise of China, Sino-US Competition and Regional Middle Power Allegiance*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Li, M. & Gong, X. (2020). China's Belt and Road Initiative: How Will It Change the Regional Order in Southeast Asia?. In H. Feng & K. He (Eds.), *China's Challenge and International Order Transition: Beyond "Thucydides's Trap"* (pp.117-140). USA: University of Michigan Press.
- Kavi Chongkittavorn (2019). The Thailand-U.S. Defense Alliance in U.S.-Indo-Pacific Strategy. *Asia Pacific Issues*, 137.
- Pongphisoot Busarat (2017). Shopping Diplomacy: The Thai Prime Minister's Visit to the United States and its Implication for Thai-US Relations. *Perspective*, 78.
- Jakusne, H., E. & Muranyi, E. (2022). What Is Vaccine Diplomacy?. *Acta Univ. Sapientiae, Communicatio*, 9, 79-89.
- Kavi Chongkittavorn (2021). Thailand: A Battleground for Vaccine Diplomacy, *Points of View*.
- Jittipat Poonkham (2023). Thailand's Bamboo Diplomacy in the Age of Geopolitical Rivalry: Bending or Gone with the Wind?, *CSCAP Regional Security Outlook 2023*, 43-46.

การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
(ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน

DEVELOPING THE PROFESSIONAL STANDARD ASSESSMENT TOOLS FOR DUAL VOCATIONAL
CERTIFICATE PROGRAM RETAIL FOOD & SERVICE FOOD PASSION EDUCATION CENTER

วิชชุพันธ์ จันทรมณี

Witchuphan Chanmanee

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management

E-mail: witchuphan.c@gmail.com

Received 12 March 2023; Revised 30 June 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร ปวช. (ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน เพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงหรือบริบท งานวิจัยนี้ทำการวิจัยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ. 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพกลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเลือกสาขางานธุรกิจอาหารและบริการและเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยกระบวนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ประเมินนักเรียนในมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน หลักสูตร ปวช. (ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชนเพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานวิชาชีพมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือประเมิน ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 กลุ่มเป้าหมาย อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาสาขาธุรกิจอาหารและบริการและตัวแทนนักศึกษา ระยะเวลาที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ระยะเวลาที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มนักเรียนในหลักสูตร ปวช.(ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน จำนวน 30 คนโดยค่าทางสถิติ 1. ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0131 ปฏิบัติตามหลักของสุขอนามัยและสุขลักษณะในร้านอาหาร 2. ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0132 ทำความสะอาดอุปกรณ์ด้านอาหารและพื้นที่ทำงาน 3.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0133 ให้บริการดูแลลูกค้าตามมาตรฐานกำหนด 4.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของให้บริการการเงินในร้านอาหาร 5.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0130 ให้บริการและพื้นที่จัดเตรียมพื้นที่บริการแก่ลูกค้า สอดคล้องกันทั้งค่าเฉลี่ยคะแนนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน ค่าสถิติ t มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและเมื่อนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของ

ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชนได้รับการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์แล้วมีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทวิภาคี; สมรรถนะวิชาชีพ; หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

Abstract

A study on developing professional competency assessment tools for students in the Vocational Certificate Program in Retail Business (Bilateral) of the Food Passion Learning Center studies. Development of Professional Standards Assessment Tools for Vocational Certificate Program (Bilateral) Retail Business Branch of food and service business of Food Passion Learning Center To ensure quality and standards and consistent with actual situations or contexts This research was conducted in the vocational certificate program (vocational certificate) 2019 of the Office of the Vocational Education Commission. Professional Competencies Selected Professional Competencies food and service business and is qualitative research By using the model of research and development (Research and Development) by the process of creating and developing tools used to assess students in the educational standards of learners, Vocational Certificate (Bilateral) curriculum, retail business Branch of food and service business of Food Passion Learning Center to ensure quality and Get professional standards to be used as a guideline for the development of assessment tools, including phase 1, target groups. Lecturers in food and service business subjects and student representatives Phase 2 Target groups Curriculum Research and Development Specialist Phase 3 Target Group of students in the course Vocational Certificate (Bilateral) Retail Business Food business and service department of the Food Passion Learning Center, 30 people by statistical value 1. Statistical value according to the test for 0131 Comply with the principles of hygiene and hygiene in restaurants 2. Value Statistically based on the purpose of the 0132 test, cleaning food handling equipment and work areas. 3. Statistical values according to the test for 0133 provide customer care services according to the standards set. 4. Statistical value based on the test to provide financial services in restaurants. 5. Statistical values according to the test for 0130 provide services and service areas to customers. It was consistent with the mean scores of students in the Vocational Diploma Program in Retail Business (Bilateral) of the Food Passion Learning Center. Correlation (Correlation) between the pre-test and post-test scores of students in the Vocational Diploma Program in Retail Business (Bilateral) of the Food Passion Learning Center. The t-statistic value is .000, which is less. Then the statistical significance level of 0.05, indicating that the test scores before and after studying were related and when students in the Vocational Diploma Program (Vocational Certificate) in Retail Business (Bilateral) of the Food Passion Learning Center were able to After taking the teaching according to the objectives, the post-test scores increased significantly at the .05 level.

Keywords: Bilateral; Professional competence; Vocational certificate program

บทนำ

การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน “ในระบบ” ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษา คือ เครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสร้างความรู้และทักษะและพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการรวมถึงมีทักษะทางวิชาชีพ โดยให้คุณวุฒิทางการศึกษาเพื่อเป็นการรับรองความรู้และทักษะนั้น ๆ แก่ผู้สำเร็จการศึกษาระบบการศึกษาในสถานศึกษาของประเทศไทยได้รับการพัฒนาไปสู่การมีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล อย่างไรก็ตามการกำหนดและการพัฒนาความรู้ทักษะของบุคลากรหรือแรงงาน ใน ตลาดแรงงานที่ไม่ได้อยู่ระหว่างศึกษาในระบบหรือสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ให้มีสมรรถนะบุคคลอยู่ในระดับมาตรฐาน รวมถึงการเพิ่มพูนสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้มีสมรรถนะบุคคลในระดับสากล เพื่อให้สอดคล้องและสามารถรองรับกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการแข่งขันที่ต้องการบุคลากรและแรงงานที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพในระดับที่ได้มาตรฐาน และสามารถแข่งขันได้ ทั้งนี้ การกำหนดฐานสมรรถนะบุคคล ได้รับการพัฒนาขึ้นและจัดให้มีการรับรองฐานสมรรถนะอยู่ใน “ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ” ซึ่งเป็นระบบที่เป็นสากลได้รับการยอมรับ ได้ถูกนำมาใช้ในหลายประเทศในโลก การกำหนดมาตรฐานสมรรถนะบุคคลตามฐานสมรรถนะวิชาชีพในกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ นี้ นอกจากจะเป็นการกำหนดฐานสมรรถนะที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อรองรับการจ้างงาน ตอบสนองความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการเพื่อลดระยะเวลาในการฝึกอบรมเป็นการเร่งพัฒนาและยกระดับมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพของบุคคล ยังเป็นการสร้างมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพที่รองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานบนฐานมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพที่เป็นสากลได้อย่างเสรีอีกประการหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพให้สอดคล้องกับระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะอธิบายถึง กฎเกณฑ์ความรู้ทักษะและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ขอบเขตความรับผิดชอบผลผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงาน นวัตกรรมและระดับความยากง่ายของการทำงานโดยเฉพาะมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพในระดับต้นอาจจะเน้นให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติการแต่ในระดับคุณวุฒิสูงๆ จะสามารถ สร้างนวัตกรรมใหม่หรือวิธีการในการทำงานหรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ในอาชีพของตนเอง เกณฑ์และคำอธิบาย ในกรอบคุณวุฒิวิชาชีพจะอธิบายถึงสมรรถนะขอบเขตความรับผิดชอบผลผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงานระดับความยากง่ายของการทำงานและนวัตกรรมที่เป็นกลางไม่เฉพาะเจาะจงอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เพื่อยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพและการพัฒนากำลังคนของประเทศให้สามารถแข่งขันในประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนและระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการประเมินและรับรองสมรรถนะ ของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการทั้งของภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมตลอดจนเป็น กลไกในการเชื่อมโยงเทียบเคียงกับระบบคุณวุฒิการศึกษาในระดับประเทศและสากล สำหรับระบบคุณวุฒิวิชาชีพโดยคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติมีจุดมุ่งหมายในการเป็นศูนย์กลางการรับรองสมรรถนะของกำลังคนที่มี สมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม เป็นกลไกให้บุคคล ได้รับการยอมรับในความสามารถ และได้รับคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ประสบการณ์ และความรู้ เพื่อใช้คุณวุฒิวิชาชีพในการพัฒนาเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตนในอนาคต คุณวุฒิวิชาชีพนี้สามารถเทียบเคียง และเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิอื่น ๆ ของประเทศได้กำหนดระบบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ ประกอบไปด้วย 1. กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ 2. ระบบการจัดหมวดหมู่ของอาชีพ 3. มาตรฐานอาชีพ 4. กระบวนการรับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ ได้แก่ ให้การรับรององค์กรที่มีหน้าที่รับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อประเมินสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ และให้ประกาศนียบัตรคุณวุฒิวิชาชีพ และหนังสือ

รับรองมาตรฐานอาชีพ 5. กระบวนการประกันคุณภาพคุณวุฒิวิชาชีพ 6. การเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิอาเซียน 7. ฐานข้อมูลคุณวุฒิวิชาชีพและระบบสารสนเทศในการบริหารฐานข้อมูลและคุณวุฒิวิชาชีพ

บทความวิจัยนี้นำเสนอ การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาพื้นที่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงหรือบริบท เริ่มตั้งแต่การลงภาคสนามศึกษาสภาพการณ์ภายในศูนย์การเรียนรู้พัฒนาพื้นที่ และชุมชน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมิน และการประเมินคุณภาพของเครื่องมือประเมินและ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพธุรกิจอาหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหลักในการประเมิน และรับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ จะได้เครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพ หลักสูตร ปวช.(ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาพื้นที่และเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน สถานประกอบการที่ร่วมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาในระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพหลักสูตร ปวช. (ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพธุรกิจอาหาร

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ใน สถานศึกษาให้เกิดความเหมาะสมหรือสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นแก่ผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ศักยภาพของแต่ละคนโดยจำเป็นต้องมีหลักการในการพัฒนาหลักสูตร ที่จัดทำอย่างเป็น กระบวนการคือ มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ถูกต้องตามวิธีการซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจาก บุคลากรที่ชำนาญการจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

คุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติมีจุดมุ่งหมายในการเป็นศูนย์กลางการรับรองสมรรถนะของกำลังคนที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม เป็นกลไกให้บุคคลได้รับการยอมรับในความสามารถ และได้รับคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ประสิทธิภาพ และความรู้ เพื่อใช้คุณวุฒิวิชาชีพในการพัฒนาเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตนในอนาคต คุณวุฒิวิชาชีพนี้สามารถเทียบเคียงและเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิอื่น ๆ ของประเทศได้กำหนดระบบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ ประกอบไปด้วย

1. กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

2. ระบบการจัดหมวดหมู่ของอาชีพ

3. มาตรฐานอาชีพ

4. กระบวนการรับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ

- ให้การรับรององค์กรที่มีหน้าที่รับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อประเมินสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ

- ให้ประกาศนียบัตรคุณวุฒิวิชาชีพ และหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

5. กระบวนการประกันคุณภาพคุณวุฒิวิชาชีพ

6. การเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิอาเซียน

7. ฐานข้อมูลคุณวุฒิวิชาชีพและระบบสารสนเทศในการบริหารฐานข้อมูลและคุณวุฒิวิชาชีพ
ระบบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ

1 กรอบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพที่กำหนดโดยระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพโดยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะอธิบายถึงกฎเกณฑ์ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงาน นวัตกรรม และระดับความยากง่ายของการทำงาน โดยเฉพาะนวัตกรรมในระดับต้นอาจจะยังไม่สามารถมีนวัตกรรมแต่กำหนดว่าสามารถปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติการแต่ในระดับคุณวุฒิสูง ๆ จะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่หรือวิธีการในการทำงานหรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ในอาชีพของตนเอง

ตารางที่ 1 สรุปรอบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

ชื่อคุณวุฒิวิชาชีพทั้ง 8 ระดับ	คุณลักษณะของผู้ได้รับคุณวุฒิวิชาชีพ
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 8 (Professional Qualification Level 8)	ผู้มีสมรรถนะในการสร้างสรรค์นำเสนอองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศขึ้นไป
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 7 (Professional Qualification Level 7)	ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนและไม่สามารถคาดการณ์ได้
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 6 (Professional Qualification Level 6)	ผู้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 5 (Professional Qualification Level 5)	ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคและการจัดการแก้ปัญหาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทั่วไป
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 4 (Professional Qualification Level 4)	ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคครอบคลุมงานอาชีพ
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 3 (Professional Qualification Level 3)	ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคในการประยุกต์ใช้หลักการ
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 2 (Professional Qualification Level 2)	ผู้มีสมรรถนะฝีมือในการทำงาน
คุณวุฒิวิชาชีพระดับ 1 (Professional Qualification Level 1)	ผู้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานประจำพื้นฐาน

เกณฑ์และคำอธิบายในกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ได้อธิบายถึงสมรรถนะ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้จากการปฏิบัติงาน ระดับความยากง่ายของการทำงานและนวัตกรรมที่เป็นกลาง ไม่ได้เฉพาะเจาะจงอาชีพใดอาชีพหนึ่งเพื่อยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพและการพัฒนากำลังคนของประเทศให้สามารถแข่งขัน ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการประเมินและรับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพที่กำหนดเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นกลไกในการเชื่อมโยงเทียบเคียงกับระบบคุณวุฒิการศึกษา ในระดับประเทศและสากล หมายเหตุ : 1) คำอธิบายในกรอบคุณวุฒิวิชาชีพนี้เป็นคำอธิบายที่มีความหมายกว้าง

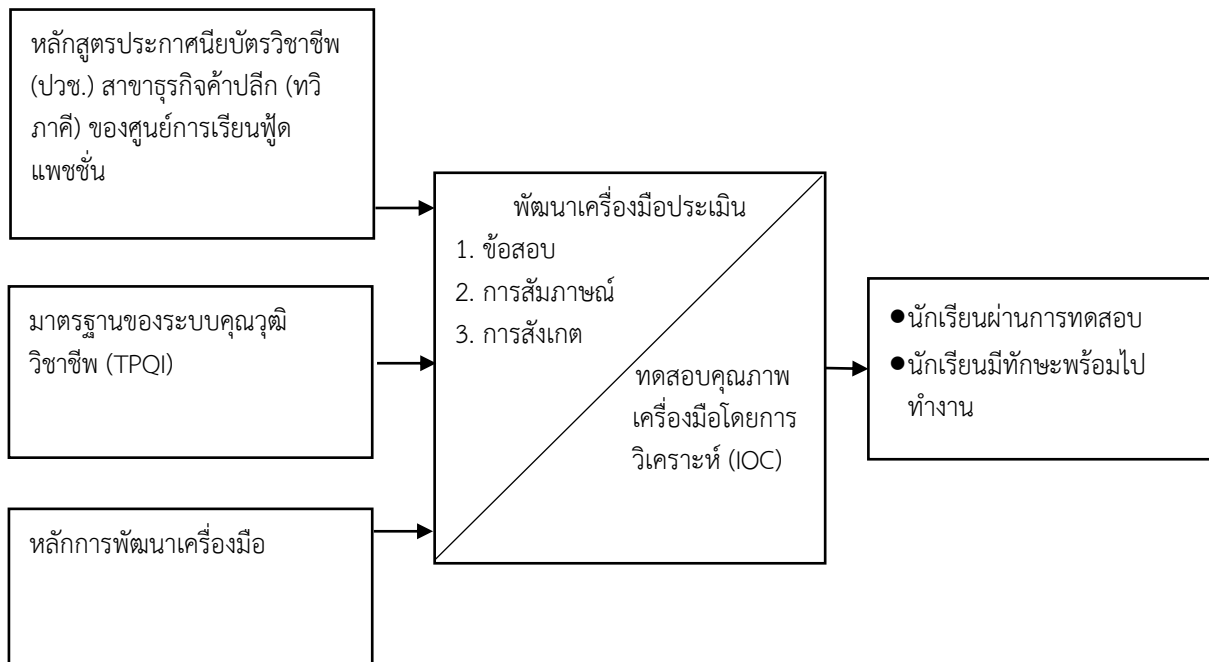
และครอบคลุมการประกอบอาชีพทั้ง ในภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจบริการภาคเกษตรกรรม เพื่อให้แต่ละสาขาวิชาชีพกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจ้างงาน (Employability) สำหรับการจัดทำมาตรฐานอาชีพ 2) คำที่ เป็นตัวหนาและขีดเส้นใต้ เป็นสมรรถนะที่สูงขึ้นและแตกต่างจากสมรรถนะในระดับที่ต่ำกว่า โดยเป็น คำอธิบายสมรรถนะที่สะสมหรือควรรวมสมรรถนะก่อนหน้า เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าและความแตกต่างของ สมรรถนะในระดับที่สูงขึ้น 3) ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (DL) และด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (OSH) ให้กำหนดเป็นสมรรถนะทั่วไป (Generic Competency) โดยให้คณะกรรมการหรือผู้แทน ผู้ประกอบอาชีพพิจารณาตามความเหมาะสมในการระบุหน่วยสมรรถนะหรือเกณฑ์ปฏิบัติงานในมาตรฐาน อาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพทุกระดับ ตามความเหมาะสมในแต่ละสาขาวิชาชีพ 4) จริยธรรมในการทำงาน ให้คณะกรรมการหรือผู้แทนผู้ประกอบอาชีพพิจารณาแล้วระบุในคุณลักษณะ ผลลัพธ์การเรียนรู้หรือเกณฑ์ปฏิบัติงานในมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพทุกระดับ ตามความเหมาะสมใน แต่ละสาขาวิชาชีพ (โดยต้องสามารถประเมินได้ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์)

เมื่อกล่าวถึงทิศทางการพัฒนาของโลกและการพัฒนาประเทศไทย เพื่รองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดการธุรกิจอาหารเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน สำหรับข้อมูลในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานอาชีพที่จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ทางด้านอาหารที่สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการจัดการงานด้านอาหาร เพื่อการพัฒนาประเทศไทยในภาพรวมจนก่อให้เกิดโครงการครัวไทยสู่ครัวโลกที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 และมีความมุ่งมั่นเพื่อผลักดันการส่งออกผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและขยายการลงทุนธุรกิจร้านอาหารไทยในต่างประเทศ นอกจากนี้สถาบันอาหาร ภายใต้การดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก ในปี พ.ศ.2555 โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการส่งออกอาหารไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี เพื่อสร้างมาตรฐานด้านอาหารปลอดภัย เพื่อให้อาหารไทยมีภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อเพิ่มมูลค่าของการจัดการและส่งออกอาหารฮาลาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน เพื่อการพัฒนาครัวไทยสู่ครัวโลก (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2555) และเพื่อการสร้างจุดเด่นของธุรกิจอาหารไทย ปัจจุบันมีผู้ประกอบการร้านอาหารประกอบธุรกิจในห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลีกขนาดใหญ่มากขึ้น โดยการขยายสาขาของห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลีกขนาดใหญ่และการเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ร้านอาหารเป็นการเปิดพื้นที่สำหรับผู้ประกอบการร้านอาหาร โดยกลุ่มร้านอาหารที่มีสาขา (Chain restaurants) ทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่และผู้ประกอบการรายย่อยทั่วไปมีการเพิ่มทางเลือกในการรับประทานอาหารในห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ให้มีความหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ร้านอาหารในห้างสรรพสินค้า และร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารรายใหม่สามารถเข้าไปประกอบธุรกิจ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่า มูลค่าตลาดธุรกิจร้านอาหารในปี 2561 อยู่ที่ 411,000-415,000 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 4-5 จากปี 2560 มาจากกลุ่มร้านอาหารที่มีสาขา (Chain restaurants) จำนวน 140,000 ล้านบาท ทั้งนี้ ในปี 2561 การขยายสาขาร้านอาหารยังเป็นกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการร้านอาหารให้ความสำคัญ แม้การขยายสาขาจะเป็นการเสริมสร้างให้รายได้รวมของผู้ประกอบการขยายตัว แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการขยายตัวมาจากรายได้ของสาขาที่เปิดใหม่ ซึ่งเป็นผลมาจากลูกค้ามีแนวโน้มกระจายตัวใช้บริการสาขาใหม่ๆ และส่งผลต่อเนื่องให้รายได้ของสาขาเดิมลดลง หรือเติบโตอย่างชะลอตัวลง ดังนั้น ความท้าทายของผู้ประกอบการจึงอยู่ที่การคัดเลือกทำเลในการขยายสาขา ซึ่งต้องเป็นทำเลที่สามารถเข้าถึงฐานลูกค้าใหม่ๆ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของสาขาเดิม โดยอาจเป็นการขยายสาขาไปยังพื้นที่ใหม่ๆ ที่การแข่งขันยังไม่รุนแรง รวมถึงอัตราค่าเช่ายังไม่สูงมากนัก ทั้งนี้ ผู้ประกอบการยังมีโอกาสขยายสาขาไปยังสถานที่ใหม่ๆ ที่มีการเปิดพื้นที่สำหรับ

ร้านอาหาร อย่างสถานบริการน้ำมันที่มุ่งตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้คนที่เข้ามาเติมน้ำมันได้อย่างครบวงจร อาคารสำนักงานในพื้นที่ใจกลางเมืองที่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้มีกำลังซื้อ รวมถึงโรงพยาบาลที่มีบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้ป่วยและผู้มาเยี่ยม (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 9 มีนาคม 2561) ทำให้บรรดาผู้ประกอบการในธุรกิจร้านอาหารต่างต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจในคุณค่าของอาหารที่รับประทาน ความสำคัญในเรื่องของความสะอาดของอาหาร และที่สำคัญคือศักยภาพความสามารถและการให้บริการของพนักงานในธุรกิจอาหารให้มีความสามารถมากขึ้น รวมถึงความปลอดภัย และความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายในการรับประทานอาหารแต่ละครั้งอีกด้วยของผู้บริโภค (นพรัตน์ บุญเพียรผล, 2560) ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจอาหารจึงคำนึงถึงในเรื่องสมรรถนะบุคคล ตามฐานสมรรถนะวิชาชีพในกลุ่มวิชาชีพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของแมคเคิลแลนด์ David C. McClelland (1973) ประกอบด้วยมาตรฐานของระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (TPQI) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

1. การพัฒนาเครื่องมือประเมินขึ้นที่ 1 ได้แก่ แบบทดสอบสำหรับนักเรียน
  - 1.1 การเก็บข้อมูลเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อทดสอบนักเรียนของการจัดการเรียนการสอน สาขาธุรกิจอาหารและการบริการเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
  - 1.2 การวิเคราะห์หาความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษาในการเขียนข้อคำถาม คำชี้แจง และขั้นตอนการใช้เครื่องมือประเมิน ตลอดจนรูปแบบของเครื่องมือประเมิน โดยการ พิจารณาตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ
  - 1.3 การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุม และความเป็นไปได้ของ เครื่องมือประเมิน โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

1.4 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ โดยมีความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.60 ถึง 0.84 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.25 ถึง 0.80 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร $KR - 20$ เท่ากับ 0.61

1.5 จากนั้นนำแบบทดสอบที่คัดเลือกจากข้อข้างต้นไปทดลอง ใช้ครั้งที่ 2 กับในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้ง ฉบับ หาค่าความตรงตามสภาพ

1.6 นำแบบทดสอบที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้กับกลุ่มที่ศึกษาโดยทำการทดสอบทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สถิติ t -test กับจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 30 คน

2. การพัฒนาเครื่องมือประเมินขั้นที่ 2 ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2.1 การเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็น ของการจัดการเรียนการสอน สาขาธุรกิจอาหารและการบริการเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด โดยหาค่า IOC

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพการณ์ภายในศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน และชุมชนวิเคราะห์ ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งใช้ในการจำแนกประเภทของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช. 2555: 152-153) โดยจัดประเภทของคำและข้อความที่จะวิเคราะห์ ดูว่า ข้อความหรือคำพูดนั้นสื่อถึงอะไร มีทิศทางอย่างไร เนื้อหากล่าวถึงการกระทำหรือพฤติกรรมอย่างไร สร้างข้อสรุปหาความเกี่ยวข้องของเหตุการณ์กับกรอบแนวคิดและทฤษฎี

2.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของ ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์การตรวจสอบสามเส้า (Data triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้อง หรือไม่ โดยตรวจสอบจากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

2.4 การพัฒนาเครื่องมือประเมินขั้นที่ 2 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์นักเรียนศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชนขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์ภายในศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน และชุมชนกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยศึกษา เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรายละเอียดของตัวบ่งชี้แต่ละตัวในมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร ปวช.(ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการ ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน และการสร้างเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพนำมาเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นเชิงทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาเพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์กับแนวคิดเชิงทฤษฎี เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเครื่องมือประเมินประเมินมาตรฐานวิชาชีพ

ขั้นตอนดำเนินการที่ 2 การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือประเมินพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพ หลักสูตร ปวช (ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือประเมินที่ได้จากการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ โดยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนการสร้างของเครื่องมือแต่ละประเภท ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดขอบเขตของนิยามปฏิบัติการ การเขียนข้อคำถาม การทดลองใช้ ปรับปรุงแก้ไข และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพบริบทของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน เป็นหลัก ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

ขั้นตอนดำเนินการที่ 3 การประเมินคุณภาพของเครื่องมือพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพ หลักสูตร ปวช. (ทวิภาคี) ฐานธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการ ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน เป็น การประเมินคุณภาพของเครื่องมือประเมินมาตรฐานการศึกษา ในด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้อง หลังจากการนำเครื่องมือประเมินที่ได้พัฒนาแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริง

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน ก่อนเรียน คะแนนเต็ม 10 คะแนน จากนักเรียนทั้งหมดจำนวน 30 คน นักเรียนสอบได้คะแนนเฉลี่ย 5.20 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 ส่วน หลังจากการเรียนทำการสอบหลังเรียนนักเรียนทั้งหมดได้คะแนนสูงขึ้นคือ 7.77 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติ t-test dependent ในการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังการเรียนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชน

Paired Samples Test									
		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
			Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Sub1Pre - Sub1Post	-2.56667	1.50134	.27411	-3.12728	-2.00606	-9.364	29	.000

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสถิติ t มีค่า - 9.364 ค่า Sig. (2 tailed) มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและเมื่อนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พัฒนาชุมชนได้รับการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์แล้วมีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า มาตรฐานคุณวุฒิ TQF-Thailand Qualifications Framework ได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับที่ 1 ไว้ประกอบด้วย (1) ด้านคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองหรือของกลุ่ม ตระหนักและ ประพฤติปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับ และจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) ด้านความรู้ มีความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับขอบข่ายและลักษณะของสาขาวิชาที่เรียนและรู้ลึกในความรู้บางส่วนในสาขา รวมถึงทฤษฎี แนวคิดและหลักการที่สำคัญ มีความเข้าใจในปัญหาและงานวิจัยใหม่ๆ (3) ด้านทักษะทางปัญญา สามารถ วิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูลทางเทคนิคและข้อมูลการวิจัย แลใช้ในการปฏิบัติโดยอาศัยคำแนะนำเพียงเล็กน้อย สามารถใช้ความรู้ทางภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานวิเคราะห์ปัญหา (4) ด้านทักษะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ สามารถคิดและแสดงออกได้อย่างเสรีมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ในกลุ่มทำงานมีภาวะผู้นำและรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย (5) ด้านทักษะ การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสื่อสาร ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำกรนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถสื่อสาร พูด เขียน อภิปรายนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดการออกแบบหลักสูตรแบบ Backward Design (Wiggins & McTighe, 2006) ซึ่งเริ่มต้นจากเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการแล้วจึงดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยเปรียบเทียบผลจากการเรียนรู้กับมาตรฐานและความต้องการที่จะให้นักศึกษามีพฤติกรรมพิจารณาผลที่ยอมรับได้ และวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ Backward Design นี้ จะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตร และผู้นำหลักสูตรไปใช้มองเห็นภาพของผลผลิตจากการจัดการศึกษาได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการลงภาคสนาม ทำให้ได้แนวคิดหลักที่ว่า การพัฒนาเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร ปวช.(ทวิภาคี) ธุรกิจค้าปลีก สาขางานธุรกิจอาหารและบริการของศูนย์การเรียนรู้พุฒแพชชั่นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง และตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงหรือบริบทของสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะแต่ละสถานศึกษามีความหลากหลายแตกต่างกันทั้งเป้าหมายและบริบทของสังคมนั้น ดังนั้นจึงต้องสร้างและพัฒนาโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้บริบทที่เป็นจริง เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยค่าทางสถิติ 1. ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0131 ปฏิบัติตามหลักของสุขอนามัยและสุขลักษณะในร้านอาหาร 2. ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0132 ทำความสะอาดอุปกรณ์ด้านอาหารและพื้นที่ทำงาน 3.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0133 ให้บริการดูแลลูกค้าตามมาตรฐานกำหนด 4.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของให้บริการการเงินในร้านอาหาร 5.ค่าทางสถิติตามแบบทดสอบในจุดประสงค์ของ 0130 ให้บริการและพื้นที่จัดเตรียมพื้นที่บริการแก่ลูกค้า สอดคล้องกันทั้งค่าเฉลี่ยคะแนนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พุฒแพชชั่น ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พุฒแพชชั่น ค่าสถิติ t มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและเมื่อนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พุฒแพชชั่น ได้รับการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์แล้วมีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ กัญญา วีรยวรรธ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตภาคเหนือในเชิงระบบ ผลการศึกษา สรุปว่า ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการ(Process) สถานศึกษาส่วนมากได้ดำเนินการไปตามระเบียบแนวปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่หลากหลายวิธี แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการบริหารจัดการในสถานศึกษาบางแห่ง ซึ่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องชี้แจง ทำความเข้าใจและการศึกษาปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับด้านผลผลิตนั้น การติดตามผลเกี่ยวกับปริมาณการมีงานทำ การศึกษาต่อ การว่างงานยังไม่ชัดเจนแต่ผลที่ได้ส่วนใหญ่ พบว่า ผู้เรียนสำเร็จในระบบทวิภาคีระดับ ปวช. ยังมีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาที่เปิดสอนระบบทวิภาคีควรศึกษานโยบายและปฏิบัติและระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานในการผลิตนักเรียนนักศึกษาให้สนองและทันต่อความต้องการของสถานประกอบการต่อไป เช่นเดียวกับการศึกษาของชิงชัย บุญมี และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีหลักสูตร ประกาศนียบัตร ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในระดับมาก กล่าวคือ เครื่องมือและอุปกรณ์การฝึกยังไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอจำนวนห้องเรียนสำหรับนักเรียนระบบทวิภาคีไม่เพียงพอและได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานประกอบการและ

สถานศึกษาควรมีสวัสดิการเกี่ยวกับสวัสดิการการมีรายได้และอุบัติเหตุกับนักเรียนที่ไปฝึกงานในสถานประกอบการ

สรุปองค์ความรู้

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) ของศูนย์การเรียนรู้พุดเทพฯ ดังนี้

ภาพที่ 2 สมรรถนะวิชาชีพของนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการ(Process) สถานศึกษาส่วนมากได้ดำเนินการไปตามระเบียบแนวปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่หลากหลายวิธี แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการบริหารจัดการในสถานศึกษาบางแห่ง ซึ่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องชี้แจง ทำความเข้าใจและการศึกษาปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับด้านผลผลิตนั้น การติดตามผลเกี่ยวกับปริมาณการมีงานทำ การศึกษาต่อ การว่างงานยังไม่ชัดเจนแต่ผลที่ได้ส่วนใหญ่ พบว่า ผู้เรียนสำเร็จในระบบทวิภาคีระดับ ปวช. ยังมีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาที่เปิดสอนระบบทวิภาคีควรศึกษานโยบายและปฏิบัติและระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานในการผลิตนักเรียน นักศึกษาให้สนองและทันต่อความต้องการของสถานประกอบการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สถานประกอบการควรมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยร่วมวางแผนข้อมูลการผลิตนักเรียนนักศึกษา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การสนับสนุนให้บุคลากร ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมด้านวิชาชีพเพิ่มเติม การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานฝีมือแรงงาน การฝึกงาน การวิจัยและ การใช้

ทรัพยากรใน การจัดการเรียนการสอนร่วมกัน สถานประกอบการควรมีส่วน ร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพของหลักสูตรและประเมินหลักสูตร อีกทั้ง ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวิทยากร สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษาส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล นั้น สถานประกอบการควรมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์การประเมินผลผู้เรียนและการทดสอบทักษะฝีมือของผู้สำเร็จการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบคือ ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจและประสานงานระหว่างสถานศึกษากับ สถานประกอบการให้มากขึ้นอีกทั้งรัฐควรมีกฎหมายให้สถานประกอบการเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์

References

- Ministry of Industry. (2012). Industrial Product Standard TIS 31000-2012. Retrieved on August 1, 2014, from <http://www.fio.co.th>.
- Weerayawat, K. (2018). The State of Dual System Education Management in Institutions under the Department of Vocational Education in the Northern Region: A Systemic Perspective. Chiang Mai: Northern Vocational Education Supervision Center.
- Boonmee, C., et al. (2018). Issues in Dual System Vocational Education Management for the Industrial Crafts Certificate Program at Phetchabun Technical College. Chiang Mai: Northern Vocational Education Promotion and Development Center.
- Boonpianphol, N. (2017). Service Quality Improvement Guidelines for Restaurant Businesses Catering to International Tourists in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province. Silpakorn Journal of Thai Studies in Humanities, Social Sciences, and Arts, 10(1), 61-76.
- Office of the Vocational Education Commission. (2019). Guidelines and Practices for Managing Vocational Education: Certificate and Advanced Certificate Levels. Bangkok: Minburi Technical College.
- Kasikorn Research Center. (2018). Opportunities for Thai SMEs in the Global Halal Market. Retrieved July 17, 2019, from https://www.kasikornbank.com/.../Thai-SME-Opportunity_Halal-Market.pdf
- McClelland, D. C. (1973). *Testing for Competence rather than for Intelligence*, *American Psychologist*. 28, 1 – 14.

การพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน ร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา
และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์
โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

DEVELOPING A BLENDED ONLINE TRAINING MODEL TOGETHER WITH CASE STUDY
AND COOPERATIVE LEARNING ACTIVITIES, INTRODUCTORY COURSE OF PHTHALMOLOGY
TO IMPROVE COGNITIVE SKILLS OF EYE DISEASE FOR PROFESSIONAL NURSES.

วัชรฤต ภาพันธุ์

VACHARATIT PATAN

มหาวิทยาลัยศิลปากร

SILPAKORN UNIVERSITY

EMAIL : VACHARATIT@GMAIL.COM

Received 24 May 2023; Revised 30 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการรูปแบบการอบรมออนไลน์ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์ 4) เพื่อสอบถามความพึงพอใจเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านจักษุวิทยา , การเรียนการสอนออนไลน์ , ทฤษฎีการเรียนรู้ (ด้านพุทธิพิสัย) , ทฤษฎีการคิดของมาร์ซาโน , การเรียนแบบร่วมมือ เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง พยาบาลวิชาชีพสังกัดโรงพยาบาล พื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 จำนวน 50 คน สุ่มตัวอย่างโดยอาสาสมัคร (Volunteer sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม 3) แบบประเมินสื่อ 4) แบบทดสอบ 5) แบบสังเกตพฤติกรรม แบบร่วมมือ 6) แบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ 7) แบบประเมินคุณภาพและรับรองรูปแบบการอบรมออนไลน์ 8) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) , ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) , t-test dependent , ดัชนีความสอดคล้อง IOC , ร้อยละ , วิเคราะห์ความยากง่าย (P) , อำนาจจำแนก (r) , ความเชื่อมั่น KR-20

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพและความต้องการรูปแบบการอบรมออนไลน์ มีคุณภาพระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.82, S.D.= 0.19) 2) การพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์ คุณภาพระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.61, S.D.= 0.55) 3) การทดลองใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์ ทดสอบก่อนอบรม ($\bar{x}$ = 13.54, S.D.= 2.10) ทดสอบหลังอบรม ($\bar{x}$ = 26.26 , S.D.= 1.38) พบว่า คะแนนหลังอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ค่าเฉลี่ยรวม ดีมาก ($\bar{x}$ = 4.60, S.D.= 0.43) ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ 1. ทักษะด้านเทคโนโลยี ที่แตกต่างกันของผู้เข้ารับการอบรม ส่งผลต่อการอบรมออนไลน์ 2. การจัดอบรมออนไลน์ ช่วยเพิ่มความสะดวก ในสถานการณ์ โควิด-19

คำสำคัญ: การอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน; กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา; การเรียนรู้แบบร่วมมือ; หลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น; ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the conditions and needs of online training forms integrated with learning activities, case studies and cooperative learning for an introductory ophthalmology course to increase analytical thinking skills for ophthalmology for professional nurses. 2) To develop an online training. 3) To try out an online training 4) to inquire about satisfaction.

This research tools consisted of: 1) A structured interview on the needs of training personnel. 3) A media assessment from 4) A test to measure the training outcomes for professional nurses. 5) An observing behavior Cooperative group activity practice 6) An analytical thinking ability assessment form 7) A quality assessment form and certify the form of online training 8) The satisfaction assessment form. Basic stats used in the research were mean($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test, IOC concordance index, percentage value, difficulty analysis. The test's discrimination power (P) , the test's reliability (R) were analyzed using KR-20. The results of the research revealed that: 1) The result of the study of the condition and the need for online training , the assessment results were at a very good level ($\bar{X}$ =4.82, S.D.= 0.19). 2) The results of the develop , the quality assessment results were at a very good level ($\bar{X}$ =4.61, S.D.=0.55). 3) Online training participants, scores before training ($\bar{X}$ =13.54, S.D.=2.10) and score after training ($\bar{X}$ =26.26, S.D.= 1.38). The test score after training increased statistically significantly at the .05 level. 4) Satisfaction of online participants , had an overall average of very good ($\bar{X}$ =4.60, S.D.=0.43).

Keywords: Blended online training; Case study learning activities; Cooperative learning; Introduction course of Ophthalmology; Critical thinking skills

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) คาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ. 2010 จะมีประชากรที่อยู่ในภาวะสายตาสีฟ้า 285 ล้านคน คณะนักวิทยาศาสตร์.(2560) ใช้ฐานข้อมูลจาก 188 ประเทศ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 (พ.ศ.2533) เก็บข้อมูลสถิติผู้พิการตาบอดทั่วโลก มีประมาณ 36 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 3 เท่า เป็น 115 ล้านคน ภายในปี ค.ศ.2050 (พ.ศ.2593) นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์ (Ophas Karnkwinpong, 2022).ปลัดกระทรวงสาธารณสุข วางนโยบายการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) ปีงบประมาณ พ.ศ.2566-2568 จำนวน 19 สาขา หนึ่งในนั้นคือ เรื่องโรคตา

โรคทางจักษุวิทยา อยู่ในนโยบายการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2568 ของกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2556 โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ได้ทำการสำรวจภาวะตาบอดที่หลีกเลี่ยง โดยวิธี Rapid Assessment of Avoidable Blindness (RAAB) พบว่า อุบัติการณ์ตาบอด เท่ากับ ร้อยละ 0.6 ซึ่งมีแนวโน้มที่ไม่ลดลง สะท้อนให้เห็นว่าการลดปัญหาภาวะตาบอดและสายตาสีฟ้าในประเทศไทย จำเป็นต้องใช้หลายมาตรการ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ได้เล็งเห็นความสำคัญ

ของการพัฒนาศักยภาพบุคลากร จึงกำหนดแนวทางจัดทำ service plan ของหน่วยงาน เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้กรอบแนวคิด vision 2020 ขององค์การอนามัยโลก และ seamless health care network จึงร่วมกับ เครือข่ายบริการสุขภาพ สาขาจักษุวิทยา เขต 5 จัดทำโครงการอบรมพยาบาลผู้รับผิดชอบงาน Service plan (eye nurse) เขตสุขภาพที่ 5 เพื่อพัฒนาศักยภาพของพยาบาลวิชาชีพ

ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน ร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ เขตสุขภาพที่ 5 มีโดยมีสัดส่วนการออนไลน์และออนไซต์ คิดเป็น 70 : 30 ร้อยละ 30 คือการเข้ามาฝึกปฏิบัติการ ณ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) การอบรมแบบออนไลน์ คิดเป็นสัดส่วน 80:20 โดย ร้อยละ 80 เป็นการอบรมแบบไม่ประสานเวลา , ร้อยละ 20 เป็นการอบรมแบบประสานเวลา ร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ เนื้อหาหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น

บทความนี้ นำเสนอความรู้ด้านการอบรมออนไลน์ แบบผสมผสาน กิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา การเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมถึงหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเป็นความรู้สู่ชุมชนทั่วไป และโดยเฉพาะเป็นความรู้สู่พยาบาลวิชาชีพ ทั้งนี้ จะได้นำความรู้ที่ได้รับ ไปดูแลประชาชนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของเทพประวิณ จันทร์แรง (Theppravin Chanraeng, 2022) วิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นนวัตกรรมบนระบบปฏิบัติการแอปพลิเคชัน (Application) สื่อการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวแอนิเมชัน (animation) บนโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน (Smart Phone) ได้บูรณาการองค์ความรู้ด้านเนื้อหาและสาระการเรียนรู้แต่ละชั้นส่งผลให้ครูได้พัฒนาตนเองทั้งด้านเทคนิคการสอน และด้านวิธีการสอน เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการรูปแบบการอบรมออนไลน์ แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
- 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
- 4) เพื่อสอบถามความพึงพอใจรูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 6 ประเด็น ดังนี้

การอบรมออนไลน์ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ของตนเองอย่างอิสระ ในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการอบรม และประกอบด้วยมัลติมีเดียที่หลากหลายในการเข้าเรียนรู้ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ 6 ขั้นตอน 1)วิธีการเรียนรู้ทางไกลผ่าน WWW 2)เรียนรู้ด้วยตนเอง 3)กระบวนการวิเคราะห์ 4)มีมัลติมีเดียบนเครือข่าย 5)การอบรมโดยสื่อหลายมิติ 6)ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน

การเรียนรู้แบบผสมผสาน นำแนวคิดของ Driscoll (Driscoll, 2002) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การจัดกิจกรรมการอบรมบนเว็บแบบผสมผสาน ผ่านระบบออนไลน์ กับการอบรมแบบปกติ face to face โดยใช้คุณสมบัติของเครื่องมือต่าง ๆ บนระบบออนไลน์ มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ระยะเวลาอบรมออนไลน์ 2 สัปดาห์ (60 ชั่วโมง) คิดเป็นสัดส่วนออนไลน์ร้อยละ 70 การเรียนรู้แบบเผชิญหน้า ร้อยละ 30 ซึ่งร้อยละ 70 ของการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการออนไลน์แบบไม่ประสานเวลา 48 ชั่วโมง , ออนไลน์แบบประสานเวลา 12 ชั่วโมง

การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา แนวทางการออกแบบและเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเป็น 7 ขั้นตอน 1) จัดกลุ่มและวินิจฉัยปัญหา 2) แนะนำกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ระลึกถึงประสบการณ์เดิม 4) เลือกเรื่องที่จะศึกษา 5) การสร้างทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหา 6) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา 7) วิเคราะห์ สรุป และรายงานผล

กิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนที่มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งภายในกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถต่างกัน เก่ง ปานกลาง และอ่อน มีเป้าหมายในการเรียนร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน และเท่าเทียมกัน สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความพึงพอใจ มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ทุกคนในกลุ่มประสบผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผู้วิจัย จัดรูปแบบกิจกรรมกลุ่มย่อย และเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together: LT) แบ่งเป็น 5 ขั้น David Johnson and Robert Johnson (1991) ดังนี้ 1)ครูกำหนดงานให้นักเรียนทำ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยเรียนมาก่อน แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของงาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์ผลงานเอง 2)จัดนักเรียนเข้ากลุ่ม โดยความสามารถ และทำงานตามที่ครูได้กำหนด จากนั้น ร่วมกันวางแผนการทำงาน มอบหมายบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน 3)งานที่ทำนั้นมีลักษณะที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ สมาชิกมีความรับผิดชอบในงานส่วนของตนเอง เมื่องานในส่วนของตนเองเสร็จแล้ว จะนำงานของทุกคนมารวมเป็นงานของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จของกลุ่มเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มทุกคน 4)นำเสนอผลงาน 5)ครูเป็นผู้ประเมินผลการทำงานของกลุ่ม เน้นผลงานและกระบวนการทำงาน

หลักสูตร โรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 นโยบายสาธารณสุขและระบบบริการสุขภาพ บทที่ 2 กายวิภาคและสรีรวิทยาของตาเบื้องต้น ส่วนนอก ส่วนหน้า และส่วนหลัง บทที่ 3 การประเมินสุขภาพตาเบื้องต้น บทที่ 4 โรคตาที่พบบ่อยในระดับปฐมภูมิ บทที่ 5 ภาวะฉุกเฉินทางตา บทที่ 6 การพยาบาลผู้ป่วยโรคต้อกระจก และโรคต้อหิน

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คือการใช้ทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การจำแนก แยกแยะ องค์ประกอบ เพื่อหาองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เป็นทักษะการคิดขั้นสูง การเพิ่มทักษะความสามารถการคิดวิเคราะห์ของมาร์ซาโน มีการคิดวิเคราะห์ที่ละเอียด โดยเฉพาะในด้านการคาดการณ์ คาดว่าสามารถนำมาช่วยในการวิเคราะห์หาโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้นได้ งานวิจัยฉบับนี้

ผู้วิจัย ใช้ลักษณะการคิดวิเคราะห์ของ มาร์ซาโน (Marzano) ในการเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) พื้นที่วิจัย คือ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพ ที่สังกัดอยู่ในโรงพยาบาล พื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 มีจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี, นครปฐม, สุพรรณบุรี, กาญจนบุรี, สมุทรสาคร, สมุทรสงคราม, เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีพยาบาล จำนวน 8,174 คน (Reference: Health Service System Development Plan (Service Plan) 2018-2022, Ministry of Public Health) กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลวิชาชีพเขต ที่สังกัดอยู่ในโรงพยาบาล พื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี, นครปฐม, สุพรรณบุรี, กาญจนบุรี, สมุทรสาคร, สมุทรสงคราม, เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 50 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ สุ่มตัวอย่าง โดยอาสาสมัคร (Volunteer sampling) สมัครเข้ารับการฝึกอบรม Service plan (eye nurse) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 8 ชนิด ได้แก่ 1)แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2)แบบสอบถามสภาพความต้องการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรภายใน และภายนอกโรงพยาบาล 3)แบบประเมินสื่อการอบรมออนไลน์ 4)แบบทดสอบวัดผลการฝึกอบรม 5)แบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม (แบบร่วมมือ) 6)แบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ 7)แบบประเมินคุณภาพและรับรองการพัฒนาารูปแบบการอบรมออนไลน์ 8)แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาล ที่มีต่อการอบรมออนไลน์

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการรูปแบบการอบรมออนไลน์ แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ได้ออกแบบและพัฒนากิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และสื่อ หลังจากออกแบบเสร็จ ทำ IOC-ข้อคำถาม โดยผลการประเมิน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.82$, S.D.= 0.19) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ข้อ 9 หัวข้อ ท่านคิดว่าระบบฝึกอบรมออนไลน์ที่ดีควรมีระบบที่เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเครื่องมือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.94$, S.D.= 0.24) , ลำดับที่ 2 หัวข้อ ท่านอยากให้องค์กรมีระบบฝึกอบรมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.92$, S.D.= 0.27) , ลำดับที่ 3 หัวข้อ ท่านต้องการให้องค์กรมีหลักสูตรทางจักษุวิทยาให้เข้าอบรมอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.30)
2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีผลการประเมินคุณภาพโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก $\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.55) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 มีผลการประเมินคุณภาพโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.55) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 มีผลการประเมินเท่ากันจำนวน 5 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.1.1 วิเคราะห์ความต้องการของระบบ ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) , ข้อ 1.2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives) ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) , ข้อ 1.2.2 กำหนดขอบเขตของเนื้อหาการอบรมออนไลน์ ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) และ ข้อ 1.2.4 ออกแบบบริบทที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) ลำดับที่ 2 มีผลการประเมินเท่ากันจำนวน 6 ข้อ มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.1.2 วิเคราะห์ความต้องการของพยาบาล ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) , ข้อ 1.1.3 วิเคราะห์ความต้องการขององค์กร ($\bar{X} = 4.67$, S.D.=

0.49) , ข้อ 1.1.5 ทดสอบ ประเมินผล ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) , ข้อ 1.3 ขั้นการพัฒนา (Expand) ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.65) , ข้อ 1.4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.65) และ ข้อ 3.1 การเรียนผสมผสาน ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) อันดับที่ 3 มีผลการประเมินเท่ากัน จำนวน 3 ข้อ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.2.3 ออกแบบระบบออนไลน์ที่จะนำมาใช้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67) , ข้อ 2.1 สภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67 และข้อ 2.3 เทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลจำนวนผู้เข้ารับการอบรม 50 คน แบบทดสอบมีจำนวน 30 ข้อ มีคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน มีคะแนน ($\bar{X} = 13.54$, S.D.= 2.10) คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีคะแนน ($\bar{X} = 26.26$, S.D.= 1.38) และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของผู้เข้ารับการอบรม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 สอบถามความพึงพอใจรูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.60$, S.D.= 0.43) ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ข้อ 11 การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจไม่เกิดความเบื่อหน่าย และ ข้อ 4 การออกแบบหน้าเว็บนำเสนอและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.78$, S.D.= 0.46) , อันดับที่ 2 ได้แก่ ข้อ 10 วิทยากรใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.68$, S.D.= 0.47) และอันดับที่ 3 ได้แก่ ข้อ 3 ระบบฐานข้อมูลรายชื่อและหน่วยงานอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.49)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ พบว่า 1. สภาพและความต้องการรูปแบบการอบรมออนไลน์ แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ผลการประเมิน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.82$, S.D.= 0.19) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ข้อ 9 หัวข้อ ท่านคิดว่าระบบฝึกอบรมออนไลน์ที่ดีควรมีระบบที่เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเครื่องมือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.94$, S.D.= 0.24) , อันดับที่ 2 หัวข้อ ท่านอยากให้องค์กรมีระบบฝึกอบรมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.92$, S.D.= 0.27) , อันดับที่ 3 หัวข้อ ท่านต้องการให้องค์กรมีหลักสูตรทางจิตวิทยาให้เข้าอบรมอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.30) เนื่องจาก ด้านเนื้อหา ผู้จัดทำเนื้อหาประกอบด้วย แพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ ที่เป็นคณาจารย์ การเรียนการสอนหลักสูตรจิตวิทยาเบื้องต้น และรับรองเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ด้านจิตวิทยา ตรวจประเมินเนื้อหาและรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญและสภาการพยาบาลแห่งประเทศไทย ให้การรับรองหลักสูตร ในการฝึกอบรม ด้วยคะแนนวิชาชีพ 11.5 ด้านการออกแบบสื่อ/เนื้อหา ได้จัดทำในรูปแบบวิดีโอ จำนวน 6 หลักสูตร ผ่านการติดต่อผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญและเจ้าของหลักสูตรระยะเวลาในการเรียนรู้ไม่เกิน 30 นาที/คาบเรียน จัดทำระบบระบุตัวตนเข้าเรียน การทดสอบก่อนเรียน ทดสอบหลังเรียน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ นิตติบดี สุขเจริญ (Nittibodi Sukcharoentharn, 2014) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรอบรมออนไลน์เรื่อง “การอบรมออนไลน์แบบให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยีของครูผู้สอน” พบว่า คะแนนจากการทดสอบความรู้หลังได้รับการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และประสิทธิผลของหลักสูตรอบรมออนไลน์ มีค่าเท่ากับ .60 แสดงว่าหลักสูตรอบรมออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นนี้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 60

ด้านการเรียนแบบผสมผสาน มีการผสมผสานการเรียนบนเครือข่าย กับการเรียนในห้องเรียนเข้าด้วยกัน ผู้วิจัย นำแนวคิดของ Driscoll เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จากกิจกรรมที่จัดขึ้น ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรม มีคะแนนสอบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณช เนตรพิศาลวนิช (Woranuch Netpisalvanich,2001) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการอบรมผ่านเว็บด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกรณีศึกษา เพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่า หลังการอบรมพยาบาลวิชาชีพมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.55) ผลการพัฒนา รูปแบบการอบรมออนไลน์ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 มีผลการประเมินเท่ากันจำนวน 5 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.1.1 วิเคราะห์ความต้องการของระบบ ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) , ข้อ 1.2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives) ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) , ข้อ 1.2.2 กำหนดขอบเขตของเนื้อหา การอบรมออนไลน์ ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) และ ข้อ 1.2.4 ออกแบบบริบทที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.45) อันดับที่ 2 มีผลการประเมินเท่ากันจำนวน 6 ข้อ มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.1.2 วิเคราะห์ความต้องการของพยาบาล ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) , ข้อ 1.1.3 วิเคราะห์ความต้องการขององค์กร ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) , ข้อ 1.1.5 ทดสอบ ประเมินผล ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) , ข้อ 1.3 ขั้นการพัฒนา (Expand) ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.65) , ข้อ 1.4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.65) และ ข้อ 3.1 การเรียนผสมผสาน ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.49) อันดับที่ 3 มีผลการประเมินเท่ากัน จำนวน 3 ข้อ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ดังนี้ ข้อ 1.2.3 ออกแบบระบบออนไลน์ที่จะนำมาใช้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67) , ข้อ 2.1 สภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67 และข้อ 2.3 เทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.67)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถการวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้วิจัย ทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน 1 ฉบับ แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ เพื่อใช้กับผู้เข้ารับการอบรม พบว่า พยาบาลที่เข้ารับการฝึกอบรม แบบทดสอบก่อนเรียน มีคะแนน ($\bar{X} = 13.54$, S.D.= 2.10) คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีคะแนน ($\bar{X} = 26.26$, S.D.= 1.38) และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของผู้เข้ารับการอบรม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตติบดี สุขเจริญ (Nittibodi Sukcharoen,2014) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรอบรมออนไลน์เรื่อง “การอบรมออนไลน์แบบให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยีของครูผู้สอน” พบว่า คะแนนจากการทดสอบความรู้หลังได้รับการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ สุลง (Wanpen Sulong,2018) ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิชา การบริหารงานคุณภาพในองค์กร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า 1.การคิดวิเคราะห์รายวิชา การบริหารงานคุณภาพในองค์กร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 โดยใช้กรณีศึกษา นักศึกษามีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จากการทำแบบฝึกและแบบทดสอบ คือผ่านเกณฑ์ จำนวน 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 85.71 และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 14.29 2.นักศึกษาทุกกลุ่มมีพฤติกรรมการทำงานอยู่ในระดับดีมาก 3.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

($t=18.92, sig=.000$) 4. ภาพโดยรวมของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($Mean=4.25, S.D.=0.64$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสรจจ์ แสนคำ (Sorot Saenkhom, 2017) ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค LT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า 1.ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 2.นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องสารในชีวิตประจำวัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT อยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจรูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น ผลการประเมิน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.43$) ที่ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก รายละเอียดตามหัวข้อการประเมินย่อย เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับได้ดังนี้ อันดับที่ 1 คะแนนเท่ากัน 2 ข้อ คือ ข้อ 11 การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจไม่เกิดความเบื่อหน่าย และ ข้อ 4 การออกแบบหน้าเว็บน่าสนใจและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.46$) , อันดับที่ 2 ได้แก่ ข้อ 10 วิทยากรใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.68, S.D. = 0.47$) และอันดับที่ 3 ได้แก่ ข้อ 3 ระบบฐานข้อมูลรายชื่อและหน่วยงานอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.62, S.D. = 0.49$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณช เนตรพิศาลวนิช (2544) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการอบรมผ่านเว็บด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่อง 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) การปฏิสัมพันธ์กลุ่มผ่านเว็บ 3) การออกแบบรูปแบบการอบรม และ 4) ความพร้อมของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในหน่วยงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์นันท์ อุปรมา (Praditnan Uppramai, 2006) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดอบรมแบบ e-Training : การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เด็ก พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสื่อและวิธีการจัดการอบรมในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งวิธีการอบรมแบบนี้เหมาะสมสำหรับผู้ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร.ณนภา นาชัยฤทธิ์ (Darunnapha Nachairit, 2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสอนแบบเรียนออนไลน์ ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาครู พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนแบบเรียนออนไลน์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา ภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42, S.D. = 0.67$)

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย เรื่องการพัฒนา รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลักสูตรโรคทางจิตวิทยาเบื้องต้นเพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ เกิดเป็น ASEAE Model การปฏิบัติ ดังภาพ

ภาพที่ 1 ASEAE Model

ขั้นตอนการทำงานของ ASEAE Model

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการวิเคราะห์

การออกแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน ในงานวิจัยนี้ออกแบบการจัดการอบรมแบบผสมผสาน โดยใช้หลัก 5 ขั้นดังนี้ ASEAE Model

1. ขั้นวิเคราะห์และวางแผน (Assay and Planning)

- 1.1 วิเคราะห์ความต้องการของระบบ
- 1.2 วิเคราะห์ความต้องการของพยาบาล
- 1.3 วิเคราะห์ความต้องการขององค์กร
- 1.4 วางแผนการนำไปใช้
- 1.5 ทดสอบ ประเมินผล

2. ขั้นการออกแบบ (Style Solutions)

- 2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives)
- 2.2 กำหนดขอบเขตของเนื้อหาการอบรมออนไลน์
- 2.3 ออกแบบระบบออนไลน์ที่จะนำมาใช้
- 2.4 ออกแบบบริบทที่เกี่ยวข้อง (Local Context) เช่น สถานที่อบรม อุปกรณ์ที่ต้องการ
- 2.5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน (Audience) เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ ออกแบบรูปแบบการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้ขนาดเล็ก

3. ขั้นการพัฒนา (Expand) สัดส่วนการออนไลน์และออนไซต์ คิดเป็น 70 : 30 โดยร้อยละ 30 คือการเข้ามาฝึกปฏิบัติการ ณ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) การอบรมแบบออนไลน์ คิดเป็นสัดส่วน 80:20 โดย ร้อยละ 80 เป็นการอบรมแบบไม่ประสานเวลา , ร้อยละ 20 เป็นการอบรมแบบประสานเวลา โดย

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่อง server ในการลงโปรแกรมบริหารจัดการเว็บไซต์ LMS และดำเนินการศึกษาการใช้งาน การลงโปรแกรม การบันทึกรายชื่อพยาบาลเข้าเป็นสมาชิกในเว็บไซต์

4. ขั้นการนำไปใช้ (Apply) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการอบรม เช่น แพทย์ พยาบาลผู้ดูแลระบบคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาล ในขั้นนี้วางแผนการใช้เทคโนโลยี และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เป็นการนำบทเรียนที่สร้าง ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของบทเรียนขั้นต้น หลังจากนั้น นำมาปรับแก้ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียน และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมด้านประสิทธิภาพ

5. ขั้นประเมินผล (Estimate) การวัดและการประเมินผลการพัฒนารูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสาน ร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตร โรคทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถ การวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพเขต 5 ต้องตอบได้ว่า ระบบสมบูรณ์แล้วใช่ไหม สิ่งที่ต้องปรับปรุงคืออะไร ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจในระบบ

ขั้นตอนที่ 2 การนำเข้าองค์ประกอบ ออนไลน์

ตารางที่ 1 การนำเข้าองค์ประกอบออนไลน์

องค์ประกอบ	ขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 3
1. ผู้เรียน	กลุ่มตัวอย่างสมัครเข้าเรียนในระบบออนไลน์	ทำแบบทดสอบก่อนเรียน และเรียนรู้จำนวน 6 รายวิชา และทำแบบทดสอบหลังเรียน	ฝึกปฏิบัติการ กรณีศึกษา และสังเกตความร่วมมือ การวัดการเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์
2. สภาพแวดล้อม	เตรียมสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์	เข้าเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ในสถานที่เตรียมความพร้อม ห้องทำงาน ห้องอบรมคอมพิวเตอร์	เข้าฝึกปฏิบัติ ณ สถานที่จริง โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์
3. ผู้สอน	จัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตรในการบรรยายออนไลน์ จำนวน 6 รายวิชา ออกแบบการวัดผลก่อนอบรม หลังอบรม	เข้าถ่ายทำเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาวิชา รับรองเนื้อหา หลังการตัดต่อจัดทำเป็นคลิปการสอน	จัดเตรียมกรณีศึกษาเพื่อวัดการฝึกปฏิบัติการ ณ สถานที่จริง เช่น กรณีศึกษา วัดความร่วมมือ วัดการคิดวิเคราะห์
4. เทคโนโลยี	ศึกษาและประเมินการจัดหาระบบฝึกอบรมออนไลน์ ที่มีคุณภาพ สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้	ติดตั้งระบบเพื่อทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญประเมิน และให้พยาบาลเข้าเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์	วัดความพึงพอใจในการเข้าใช้ระบบและสื่อการสอนออนไลน์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเข้ากระบวนการเรียนรู้ 3 กระบวนการ

การเรียนรู้แบบผสมผสาน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ การเรียนผสมผสาน (Blended Learning) หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาเรียน และทบทวนบทเรียนเองได้ตามความสนใจ การเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา โดยผสมผสานการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ผ่านระบบ e-training กับการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติแบบเผชิญหน้า face to face ผู้วิจัยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning กับงานวิจัยนี้ โดยมีระยะเวลาในการอบรมออนไลน์ 2 สัปดาห์ (60 ชั่วโมง) คิดเป็นสัดส่วนการเรียนรู้แบบออนไลน์ร้อยละ 70 การเรียนรู้แบบปฏิบัติร้อยละ 30 ซึ่งร้อยละ 70 ของการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านไลน์กรุป มาใช้ประกอบการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

การเรียนรู้แบบร่วมมือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นวิธีการเรียนที่มีการจัดกลุ่มการทำงาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มพูนแรงจูงใจในการเรียนสมาชิกทุกคนในทีมจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้ โดยมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งภายในกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันคือ มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน แต่มีเป้าหมายในการเรียนร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน และเท่าเทียมกัน สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม เพื่อให้ทุกคนในกลุ่มประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การคิดวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์โรคทางตา ในงานวิจัย หมายถึง ความสามารถหลังการอบรมออนไลน์ และออนไลน์ และการเรียนรู้ผ่านกลุ่มแบบร่วมมือ รวมถึงกรณีศึกษาที่ ผู้สอนได้ตั้งข้อคำถาม เพื่อเพิ่มทักษะด้านการพยาบาลที่มีอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการวิเคราะห์ตัดสินใจในการหาคำตอบที่ถูกต้องจากกระบวนการประเมินผลหลังการสอบ

E-training eye หมายถึง รูปแบบการอบรมออนไลน์แบบผสมผสานร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาและการเรียนรู้แบบร่วมมือหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้นเพื่อเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์โรคทางตา สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่ผ่านกระบวนการของผู้ศึกษาวิจัยในการวิเคราะห์แต่ละขั้นตอนรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ASEAE Model เป็นกระบวนการทำงาน ที่ส่งผลดีต่อประชาชน หรือต่อพยาบาลที่ได้เข้ารับการอบรมในงานวิจัยนี้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการอบรมออนไลน์ในหน่วยเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เพื่อช่วยพัฒนาการอบรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ทักษะด้านเทคโนโลยี ของผู้เข้าอบรม ที่แตกต่างกัน ทำให้มีปัญหาการใช้งาน การศึกษาครั้งต่อไป ควรวัดพื้นฐานด้านเทคโนโลยีกลุ่มตัวอย่าง และจัดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการเรียนรู้ไปพร้อมกัน หรือคละกลุ่มให้สามารถใช้กระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อน
2. ควรขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพยาบาลจากทั่วประเทศนอกจากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ให้มีโอกาสเข้าถึงการอบรมในหลักสูตรโรคทางจักษุวิทยาเบื้องต้น

References

- Chanraeng, T. (2002). THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR POTENTIAL IMPROVEMENT OF THE BUDDHIST MONK TEACHERS IN SCHOOLS OF CHIANGMAI PROVINCE. Journal of MCU Social Science Review 30. From <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP/article/view/6815>
- David Johnson and Robert Johnson (1991) Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/234622339_Research_Shows_the_Benefits_of_Adult_Cooperation.

- Driscoll, M. (2002). Defining Internet-based and Web-based Training. Performance Improvement. Faculty of Science, (2017). Retrieved June 8, 2022 from https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/sci-tech/news_462022
- Kawinphong, O. (2022). Policy for the development of the health service system (Service Plan). From https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2022/10/policy-031022_v.8.pdf
- Nachairit, D. (2019). Teaching and Studying Development by Online Lesson with CaseStudy Approach For Enhance Solving-Problem Skill of Teacher College Students.Faculty of Education. Rajabhat Maha Sarakham University.
- Netpisanwanich, W. (2001). THE DEVELOPMENT OF WEB- BASED TRAINING MODEL WITH CASE-BASED COOPERATIVELEARNING FOR THE DEVELOPING CRITICAL THINKING FOR PROFESSIONAL NURSES. Chulalongkorn University. Bangkok.
- Saenkham, S. (2017). The development of cooperative learning activities with LT technique on learning achievement Science subject:
Substances in everyday life of grade 6 students from
<https://www.kruwandee.com/forum/10.html?wbid=2723>

กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา
ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

STRATEGIES FOR DEVELOPING LEARNING AND INNOVATION SKILLS OF PRIMARY SCHOOL
STUDENTS IN THE 11TH OFFICIAL INSPECTION AREA
(NAKHON PHANOM, MUKDAHAN, SAKON NAKHON)

รัชภูมิ พระพรหม¹ และธนพลอยศิริ สิริบรรสพ²

Rachaphoom Praproom¹ and Thanaploysiri Siribunsobh²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Education Pathumthani University

E-mail: 606150101131@npu.ac.th¹

Received 2 February 2023; Revised 15 July 2023; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 4) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 การวิจัยผานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 11 เครื่องมือที่วิจัยได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI Modified.

ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษามี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมี 3 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์และการนำนวัตกรรมไปใช้ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มีองค์ประกอบย่อยประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และการคิดอย่างเป็นระบบ และ 3) การสื่อสารและการร่วมมือมี 3 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้สื่อเทคโนโลยี 2. สภาพปัจจุบันของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 10 พันธกิจ 12 เป้าประสงค์ 9 กลยุทธ์ 12 เป้าหมาย 32 วิธีดำเนินการ และ 37 ตัวชี้วัด 4.คู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการเรียนรู้; นวัตกรรมของนักเรียน; กลยุทธ์;

Abstract

This research article aims to: 1) analyze the components of learning and innovation skills of elementary school students in Inspection Area 11, 2) study the current and ideal state of learning and innovation skills of elementary school students in Inspection Area 11, 3) develop strategies to enhance the learning and innovation skills of elementary school students in Inspection Area 11, and 4) assess the appropriateness and feasibility of these strategies. A mixed-method research approach was used. The population and sample group included school administrators and academic teachers in Inspection Area 11. Research instruments included questionnaires, and the data were analyzed using percentages, mean, standard deviation, and PNI Modified.

The research findings indicated that: 1. Learning and innovation skills for elementary students consist of three main components: 1) creativity and innovation, which includes sub-components of creative thinking, working creatively with others, and applying innovation; 2) critical thinking and problem-solving, with sub-components including data analysis for decision-making, problem-solving, effective reasoning, and systematic thinking; and 3) communication and collaboration, with sub-components of cooperating with others, effective communication, and using media and technology. 2. The current state of students' learning and innovation skills is at a moderate level overall, while the ideal state is at the highest level. 3. Strategies for developing learning and innovation skills in elementary students include 10 visions, 12 missions, 9 objectives, 12 strategies, 32 goals, 32 implementation methods, and 37 indicators. 4. The strategy manual for enhancing elementary students' learning and innovation skills is overall deemed highly appropriate.

Keywords: Development of learning skills; student innovation; strategy;

บทนำ

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) เป็นทักษะพื้นฐานของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อน คนที่อ่อนแอในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทัน ชีวิตก็จะยากลำบาก การเรียนรู้ทักษะในการเรียนรู้ (Learning how to learn หรือ Learning Skills) และทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งหมายถึงการคิดอย่างเชี่ยวชาญ (Expert Thinking) 2) การสื่อสาร (Communication) และความร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารอย่างซับซ้อน (Complex Communicating) 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะเหล่านี้ ในการดำรงชีวิต เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง และเพื่อการทางานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตในโลกของการทำงานที่เน้นความรู้ จึงนับเป็นการท้าทาย

ครูจะสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะเหล่านี้ ติดตัวไป ทักษะเหล่านี้ สอนโดยตรงไม่ได้ แต่จัดกระบวนการให้เรียนรู้ได้ (Panich, V., 2012, pp. 28-29)

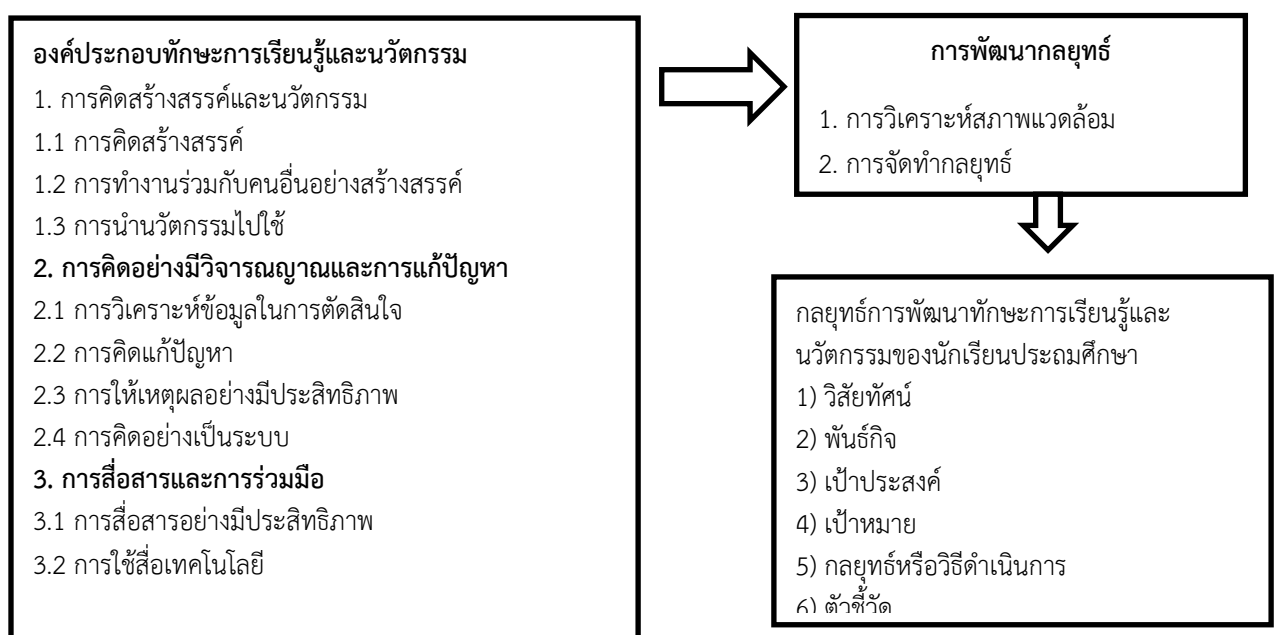
จากเหตุผลข้างต้นดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่อยากทำวิจัยนี้ขึ้นมากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาไว้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือ "การทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Change) ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายมาเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม" แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่ง นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อนำไปพัฒนาระบบการศึกษาในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)
4. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ผลการวิจัย และการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 รูปแบบการศึกษา

การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

การศึกษาองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) จากเอกสารและงานวิจัย

ชั้นที่ 1.2 การศึกษาองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) โดยการสัมภาษณ์

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ระยะที่ 2 รูปแบบการศึกษา

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) จำนวน 1,800 โรงเรียน จำนวน 5,600 คน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2564)

ระยะที่ 3 รูปแบบการศึกษา

การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อนของทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 4 รูปแบบการศึกษา

การจัดทำคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือและจัดทำร่างคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน จำนวน 5 เล่ม

2. ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) จำนวน 5 คน (ผู้เชี่ยวชาญ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อความเหมาะสมของคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อความเหมาะสมของคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 65)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาสรุปได้ว่า มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Think Creativity) การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ (Work Creativity with Others) และการนวัตกรรมการไปใช้ (Implement Innovations) 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจ (Data Analysis in Decision Making) การคิดแก้ปัญหา

(Problem Solving Thinking) การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Reasoning) และการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) และ3) การสื่อสารและการร่วมมือ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น (Collaborate with Others) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communication Clearly)

และการใช้สื่อเทคโนโลยี (Using of technology media)

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

สภาพปัจจุบันของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ รองลงมา คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านที่มีระดับการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันต่ำที่สุดคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

สภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ควรจะเป็นมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ รองลงมา คือ ด้าน

การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านที่มีระดับควรจะเป็นต่ำที่สุด คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาสภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมากที่สุด คือ ด้านสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน รองลงมา คือ ด้านนโยบายของรัฐ ด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน และด้านสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองมีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด

ระยะที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม ของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า จุดแข็งของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม คือด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการสื่อสารและความร่วมมือเมื่อพิจารณาด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พบว่าองค์ประกอบย่อยที่เป็นจุดแข็งคือการทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาด้านการสื่อสารและความร่วมมือพบว่าองค์ประกอบย่อยที่เป็นจุดแข็งคือการให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น และการใช้สื่อเทคโนโลยี

จุดอ่อนของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม คือ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เมื่อพิจารณาด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พบว่าองค์ประกอบย่อยที่เป็นจุดอ่อนคือการคิดสร้างสรรค์และการนวัตกรรมการไปใช้เมื่อพิจารณาด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

องค์ประกอบย่อยที่เป็นจุดอ่อนคือการวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อพิจารณาด้านการสื่อสารและความร่วมมือองค์ประกอบย่อยที่เป็นจุดอ่อน คือการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

โอกาสของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม คือ นโยบายของรัฐและสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน โดยมีด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการสื่อสารและความร่วมมือเป็นโอกาส เมื่อพิจารณานโยบายของรัฐพบว่าองค์ประกอบย่อยที่เป็นโอกาส ได้แก่ การทำงานร่วมกับคนอื่น

อย่างสร้างสรรค์การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้สื่อเทคโนโลยีเมื่อพิจารณาสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน พบว่าองค์ประกอบย่อยที่เป็นโอกาส ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ การนำนวัตกรรมไปใช้ การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้สื่อเทคโนโลยี

ภาวะคุกคามของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา คือ สภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และสภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน โดยมีด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เป็นภาวะคุกคาม เมื่อพิจารณาด้านสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พบว่าองค์ประกอบย่อยส่วนใหญ่เป็นภาวะคุกคามยกเว้น การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่นและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่เป็นภาวะคุกคาม ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์การนำนวัตกรรมไปใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และการคิดอย่างเป็นระบบ

ระยะที่4 การจัดทำคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

คู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม ของนักเรียน ประถมศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)		
	— X	S.D.	แปลความ	— X	S.D.	แปลความ
1. ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	2.968	0.538	ปานกลาง	4.564	0.466	มากที่สุด
1.1 การคิดสร้างสรรค์	2.790	0.593	ปานกลาง	4.490	0.567	มาก
1.2 การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์	3.265	0.636	ปานกลาง	4.667	0.493	มากที่สุด
1.3 การนำนวัตกรรมไปใช้	2.849	0.682	ปานกลาง	4.534	0.521	มากที่สุด
2. ด้านการคิดอย่างมี วิจารณญาณและ การแก้ปัญหา	2.774	0.617	ปานกลาง	4.452	0.470	มาก
2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการตัดสินใจ	2.745	0.654	ปานกลาง	4.470	0.534	มาก
2.2 การคิดแก้ปัญหา	2.876	0.699	ปานกลาง	4.512	0.505	มากที่สุด
2.3 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ	2.743	0.691	ปานกลาง	4.402	0.531	มาก
2.4 การคิดอย่างเป็นระบบ	2.730	0.697	ปานกลาง	4.422	0.547	มาก

ทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม ของนักเรียน ประถมศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
3. ด้านการสื่อสารและ ความร่วมมือ	3.062	0.626	ปานกลาง	4.643	0.403	มากที่สุด
3.1 การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น	3.256	0.717	ปานกลาง	4.702	0.462	มากที่สุด
3.2 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	2.935	0.677	ปานกลาง	4.581	0.471	มากที่สุด
3.3 การใช้สื่อเทคโนโลยี	2.993	0.700	ปานกลาง	4.646	0.446	มากที่สุด
รวม	2.934	0.552	ปานกลาง	4.553	0.413	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.934$, S.D. = 0.552) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ ($\bar{x} = 3.062$, S.D. = 0.626) รองลงมา คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์

และนวัตกรรม ($\bar{x} = 2.968$, S.D. = 0.538) และด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 2.774$, S.D. = 0.617) สภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.553$, S.D. = 0.413) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ควรจะเป็นมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและ

ความร่วมมือ ($\bar{x} = 4.643$, S.D. = 0.403) รองลงมา คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.564$, S.D. = 0.466) และด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 4.452$, S.D. = 0.470)

ตาราง 3 ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และ นวัตกรรม	I Modified	ลำดับ	S/W
1. ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	0.538		S
1.1 การคิดสร้างสรรค์	0.609	1	W
1.2 การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์	0.429	3	S
1.3 การนำนวัตกรรมไปใช้	0.591	2	W
2. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา	0.605		W
2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจ	0.628	1	W
2.2 การคิดแก้ปัญหา	0.569	4	W

2.3 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ	0.605	3	W
2.4 การคิดอย่างเป็นระบบ	0.620	2	W
ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และ นวัตกรรม	PN I Modified	ลำดับ	S/W
3. ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ	0.516		S
3.1 การให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น	0.444	3	S
3.2 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	0.561	1	W
3.3 การใช้สื่อเทคโนโลยี	0.552	2	S
ค่าความต้องการจำเป็น PNIModified	0.552		

จากตาราง 3 พบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็น(PNIModified) เท่ากับ 0.552เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาสูงสุด คือด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (PNIModified = 0.605) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNIModified = 0.628) รองลงมา คือการคิดอย่างเป็นระบบ (PNIModified = 0.620) การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ(PNIModified = 0.605) และการคิดแก้ปัญหา (PNIModified = 0.569) ตามลำดับด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมีความต้องการจำเป็นอันดับรองลงมา(PNIModified = 0.538) โดยการคิดสร้างสรรค์มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNIModified = 0.609) รองลงมา คือ การนำนวัตกรรมไปใช้ (PNIModified = 0.591) และการทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ (PNIModified = 0.429) ตามลำดับด้านการสื่อสารและความร่วมมือมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด(PNIModified = 0.516) โดยการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด(PNIModified = 0.561) รองลงมา คือ การใช้สื่อเทคโนโลยี (PNIModified = 0.552) และการให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น (PNIModified = 0.444) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)พบว่า การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) และการสื่อสารและการร่วมมือ (Communication and Collaboration) เป็นองค์ประกอบที่มีค่าความถี่ร้อยละ 100 แสดงว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจะทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมตามทีออกแบบไว้หรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับ การคิดสร้างสรรค์ การคิดเริ่มสิ่งใหม่ ๆ การทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างสร้างสรรค์ ทำงานด้วยแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ และการนำนวัตกรรมไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2560, หน้า 6) กล่าวว่า ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือ ความชำนาญหรือความสามารถในการใช้กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้จินตนาการและการถ่ายทอด ใช้ทักษะในการสร้างสิ่งที่มีเอกลักษณ์ของตน จนทำให้เกิดสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมที่ทันสมัยใหม่หรือพัฒนาขึ้นซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ การกระทำหรือสิ่งประดิษฐ์ และยังสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารและการร่วมมือจะทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมตามที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการให้

ความร่วมมือกับบุคคลอื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูด การอ่าน การเขียน และการใช้สื่อเทคโนโลยี ในการรับข้อมูลข่าวสาร

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) พบว่า ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น อาจเป็นเพราะการสื่อสารและความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคมการพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรมจริยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งการสื่อสารและความร่วมมือจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ ปภัสญา เสมา (2017, p. 68) กล่าวว่า การสื่อสารช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชา ช่วยขยายความคิด ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้และการสื่อสารยังส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้การพูดและการฟังบุคคลอื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆช่วยให้ครูผู้สอนได้รับประโยชน์ในการหยั่งรู้ถึงความคิดของผู้เรียนและในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการร่วมมือจะช่วยส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) พบว่า ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น อาจเป็นเพราะการสื่อสารและความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคม การพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารและความร่วมมือจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ ปภัสญา เสมา (2017, p. 68) กล่าวว่า การสื่อสารช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชา ช่วยขยายความคิด ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ และการสื่อสารยังส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การพูดและการฟังบุคคลอื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ช่วยให้ครูผู้สอนได้รับประโยชน์ในการหยั่งรู้ถึงความคิดของผู้เรียน และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการร่วมมือจะช่วยส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

3.1. จุดแข็งของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) ในภาพรวม คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการสื่อสารและความร่วมมือ ทั้งนี้เนื่องจากทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่นักเรียนพึงมี เป็นทักษะที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิตและหนทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาชีวิตและการทำงานสอดคล้องกับ ปรมะ แขวงเมือง (2018, p. 76) กล่าวว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจุดอ่อนของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในภาพรวม คือ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการ

แก้ปัญหาทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ขาดประสบการณ์หรือความชำนาญมีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาน้อย และอาจเกิดจากปัญหาด้านการเรียนรู้ของนักเรียนเอง นักเรียนขาดแรงจูงใจ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และนักเรียนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อุษณีย์ ธีระพัชรังสี (2016, p. 248)

4.ผลการจัดทำคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน ประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)

ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เพราะในการพัฒนาคู่มือการใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือและแนวทางในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา และยังได้ศึกษาจากข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ได้คู่มือการใช้กลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการในการนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ (2017, p. 143) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการงานวิชาการของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคู่มือการบริหารจัดการงานวิชาการของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในระดับดีทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบของคู่มือ ด้านเนื้อหาของคู่มือและด้านการนำไปใช้ เนื่องจากในการพัฒนาคู่มือได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร)ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มี 3 องค์ประกอบย่อย

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนบรรลุผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน โดยการผลักดันและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ให้ครูเกิดความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา นักเรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในระดับการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

2.2 ควรนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา

References

- Chantratsamee, P. (2016). School Management Strategies to Enhance Moral and Ethical Strength in Primary School Students. Ed.D. Dissertation. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Gill, (2006), Theory and Practice of Leadership. London: SAGE Publications.
- Khwangmuang, P. (2018, p. 76). The Effects of Constructivist Theory-Based Learning Innovations on Knowledge Construction and Creative Thinking for 21st Century Higher Education Students. Panyapiwat Journal, 10(1), 176.
- Kosanpipat, S. (2017). A Study on Participatory Student Activity Management at Ban Bo Luang School, Hod District, Chiang Mai. The 16th National Graduate Research Conference, 2021.
- Panich, V. (2012). Learning Pathways for Students in the 21st Century. Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation.
- Sama, P. (2017, p. 68). The Effects of Cooperative Inquiry-Based Learning Activities on Mathematical Reasoning and Communication Abilities of Grade 8 Students. An Online Journal of Education, 4(12), 668.
- Srisaard, B. (2010). Basic Research. (9th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn.
- Teerapacharangsri, U. (2016). Strategies for Developing Spiritual Leadership of Teachers to Promote Student Morality in Salesian Family Schools in Thailand. Ed.D. Dissertation. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wongyai, W. (2017). Coaching Paradigms for Enhancing Creativity and Innovation Skills. (2nd ed.). Bangkok: Charansanitwong Printing. Accessed on June 25, 2022.

การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

CHANGE MANAGEMENT MODEL AFFECTS TO HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN PRIVATE
SCHOOLS RATCHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสมกิจ สุญไกร (วธรรมโม)

Prakruparad Somkit Soon-krai (Worathammo)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Doctor of Public Impact Formula Pathum Thani University

E-mail: aphichat.9@gmail.com

Received 25 April 2022; Revised 12 February 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารการทรัพยากรมนุษย์ 2) วิเคราะห์กระบวนการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำและการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์และ 3) เสนอแนวทางบริหารการทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนเอกชน โดยใช้วิจัยแบบผสมวิธี ประชากรในการวิจัย คือ ครูใน โรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยมีสถานศึกษา 31 แห่ง จำนวน 1,775 คน นำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้ จำนวน 320 คน สัมภาษณ์ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร จำนวน 20 คน และนำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์สรุปความตามเนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารการทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การทำให้เกิดความไว้วางใจในผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการลดความกลัว ด้านการทำให้พนักงานรู้สึกมีความสำคัญในตนเองเพิ่มขึ้น ตามลำดับ 2) วิเคราะห์กระบวนการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำและการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านคน ด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 98.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) เสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี คือ 1) ส่งเสริม ฝึกอบรมความรู้ในเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง 2) ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) การพัฒนาตัวชี้วัด คุณลักษณะของผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาเอกชน และ 4) บุคลากรมีความเข้าใจแนวทางของผู้บริหาร และสถานศึกษาในการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: การบริหาร, การบริหารการเปลี่ยนแปลง, การบริหารทรัพยากรมนุษย์

Abstract

In this research study Aims to study 1) the level of human resource management 2) Analyzing the collaborative management process and organizational changes that affect human resource management. 3) Propose guidelines for human resource management of private schools. Research methodology used mixed method. Population were teacher in private schools Ratchaburi province 31 institutions, amount 1,775 people. Sample size by Taro Yamane formula amount 320 people. Interview with the executive director amount 20 people and data analysis of content analysis technique. The statistics used frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis statistics.

The research founded that:

1. Human Resource Management level overall at a high level. Consider each aspect, building trust in the executive has the highest average. Secondary level fear reduction site, making employees feel more self-important site. 2) Analyzing the collaborative management process and organizational changes that affect human resource management in 4 factors structure, technology, people, a culture that effects change management, affects to human resource management in the private schools Ratchaburi province 98.5 percent, statistically significant at .05. 3) Propose guidelines for human resource management of the private schools Ratchaburi province were (1) Supports knowledge training in change management. (2) All sectors have participated in school management. (3) Indicator development, characteristics of change management of private schools. (4) Personnel understands the management concepts and educational institutions in change.

Keywords: Management, Change Management, Human Resource Management

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายของสถานะการแข่งขันในเวทีโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่โลกได้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจที่อาศัยความเป็นฐานซึ่งทำให้ระดับและคุณภาพทางการศึกษาของประชากรกลายเป็นปัจจัยบ่งชี้ความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ นวัตกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่ความรู้และการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประชากรและสร้างสมรรถนะในการแข่งขันประเทศ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ

ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัต (dynamic) จึงมีผลให้องค์กรต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทตาม แต่ช่วงเวลา และอิทธิพลจากสิ่งเร้าของเหตุปัจจัยนั้นๆ ซึ่งความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้มุ่งเน้นเรื่องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินกิจการขององค์กร โดยที่

ความสามารถในการแข่งขันนั้นจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนไปจนถึงอนาคตได้ (Porter, 1998) องค์กรจะต้องสร้างความแตกต่างสร้างภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับสินค้าและ บริการของ องค์กร (Chalermkiat Wongwanittawee, 2009) ซึ่งปัจจัยที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญมากที่สุดใน การทำให้เกิด ความได้เปรียบในการแข่งขันก็ คือ ความรู้ที่องค์กรต้องพยายามสร้างขึ้นมา ด้วยการเรียนรู้และ พัฒนามาเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Ministry of industry, 2014) จากนั้นผู้บริหารต้องดึงเอาความรู้ต่าง ๆ ที่บุคลากรมี เพื่อมาสร้างนวัตกรรม (Innovation)ให้กับองค์กร มีความสามารถในการปรับตัวให้ยืดหยุ่น สามารถเรียนรู้ได้ อยู่ตลอดเวลา เป็นองค์กรที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางและถือว่าคนเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุด (Pfeffer, 1982)

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างสร้างสรรค์และชาญฉลาด เพื่อดึงศักยภาพและความสามารถ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการประเมินผลบุคลากรเพื่อผลสำเร็จตามเป้าหมายเป็นการเพิ่มศักยภาพ และความสามารถให้กับบุคคลและองค์กร (Kermally, 2004) เพื่อให้เกิดการบริหารข้อมูล สารสนเทศได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่นำไปสู่องค์กรรูปแบบใหม่ในอนาคต (Sriakarlarp & Kongklai) ซึ่งเป็นแน่นอนว่า แนวโน้มขององค์กรในอนาคตที่จะมาถึงนี้ จะเปลี่ยนไปให้ความสนใจกับการ เป็นองค์กรที่มีผลการปฏิบัติงานสูง โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรและโครงสร้าง การทำงานใน รูปแบบใหม่ (Nissadan wesyanon, 2008) ดังนั้น การจะพัฒนาองค์กรและสร้างรายได้ เปรียบเทียบทาง การแข่งขันนั้น นอกจากองค์กรจะเน้นกลยุทธ์ด้านสินค้า บริการและนวัตกรรมแล้วองค์กรจะต้องให้ความสำคัญ กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับรูปแบบการบริหารจัดการ องค์กรที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยในโลกปัจจุบันและในอนาคต สามารถปรับตัวและเรียนรู้การทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงที่สุดด้วย

สาเหตุหนึ่งที่องค์กรให้ความสำคัญกับคนมากขึ้นเนื่องจากว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วเป็นสิ่งที่เดียว ที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นในองค์กรซึ่งแตกต่างจากเครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ยิ่งอยู่นานคุณค่ายิ่งหดหายไป หรือเสื่อมราคาลงเป็นอันมากหรือด้านการเงินที่ยิ่งใช้ไปก็ยิ่งหดหายไปเช่นกันองค์กรใดที่เห็นความสำคัญของ คน องค์กรนั้นมีแนวโน้มที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา อดีตกรรมการผู้จัดการ ใหญ่ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (มหาชน) กล่าวถึงความสำคัญของคนว่า “คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญสูงสุดที่ ต้องเอาใจ ใส่ดูแล หมั่นพัฒนาให้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถตลอดเวลา การพัฒนาคนเป็นการลงทุน (Investment) ไม่ใช่คนเป็นต้นทุน (cost) คนเป็นสมบัติที่มีค่าที่สุดขององค์กร” (Pawanwi, 1990, p. 25). สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพงศ์ แสงสีจันทร์ (2013, p. 53)ที่พบว่า กระบวนการบริหารกับความสำเร็จ ขององค์กรนั้นโดยภาพรวมมี ความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้ แนวทางการบริหารที่มีความ เหมาะสมประกอบไปด้วยหลักปัจจัย ซึ่งปัจจัยของการวางแผนกำลังคน ร่วมกัน กำหนดให้เกิดแนวความคิดร่วมกันการพัฒนานั้นต้องเกิดจากความร่วมมือกันของทุกหน่วยงาน ร่วมไปถึงการมี ระบบการประเมินผลงานและรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคล นั้นเอง องค์กรการศึกษาจะมีความแตกต่างจากองค์กรทั่วไปในเป้าหมายขององค์กร องค์กรทางด้าน การศึกษามีภารกิจสำคัญอย่างยิ่งคือ การพัฒนาคนซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและกล่าวถึงองค์กรในการจัดการศึกษา กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนด

นโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการ อื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) เป้าหมายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้จึงอยู่ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญขององค์การ ทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาราวรรณ สุขคันธ รักษ์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2014, pp. 235-238) ที่พบว่า องค์ประกอบของการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียนนั้นประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ควรให้ความสำคัญ คือ การส่งเสริมและการพัฒนาความสามารถผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การการศึกษาและในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทางการศึกษาที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็น บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา

รูปแบบการบริหารที่นักบริหารทั้งหลายทราบอยู่ว่า “ไม่มีวิธีการบริหารแบบใดแบบหนึ่งที่เป็นวิธีที่ดีที่สุด” (No one best way) ในทางปฏิบัติการเลือกใช้รูปแบบที่ดีที่สุดที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น และมักมีการคิดค้นพัฒนารูปแบบการบริหารใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้อยู่เสมอ ๆ รูปแบบการบริหารที่เข้าใจง่าย ๆ คือแนวทางในการดำเนินการใด ๆ ที่มีการแสดงหรืออธิบายให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสำคัญ ๆ ที่ใช้เพื่อการบริหาร คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบจะต้องแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา โดยสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังทำอย่างชัดเจน นำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายองค์ความรู้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่จะใช้รูปแบบ

ฉะนั้น ผู้ศึกษาสนใจในการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชนว่าจะดำเนินการอย่างไร ในการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นประโยชน์ ที่มีคุณค่าต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีลักษณะเป็นสากลที่เกิดขึ้นกับองค์การ ไม่มีองค์การไหนที่อยู่รอดได้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงและยังสามารถกล่าวได้อีกว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์การในระยะยาว โดยมโนทัศน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง คือ

1. การเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง การปรับแต่งหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้แตกต่างจากเดิม การปรับโครงสร้างองค์การหรือการขยาย ขอบเขตการดำเนินงาน เป็นต้น 2. การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) หมายถึง แผนปฏิบัติการในการปรับแต่งสิ่งต่าง ๆ ให้แตกต่างจากเดิมโดยอาจจะมีการดำเนินงานที่มีแบบแผนกระทำอย่างรวดเร็ว 3. ตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลงหรือรับหน้าที่ในการจัดการกระบวนการเปลี่ยนแปลง ภายในองค์การ (Khajonnan, N., 2009, pp. 259-261) ส่วนการเปลี่ยนแปลงองค์การ คือ ขบวนการที่ทำให้องค์การเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปัจจุบัน ไปสู่สภาพอนาคตที่ปรารถนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การให้ดียิ่งขึ้น (George & Jones, as cited in Phichaphop Phanphae, 2011, p. 126) การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การออกแบบงาน การนำไปปฏิบัติ และการผนวกเครื่องมือ กระบวนการ แนวปฏิบัติ หรือระบบเข้าด้วยกัน ซึ่งทำให้บุคลากรต้องปฏิบัติงานที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อการอยู่รอดและความสำเร็จขององค์การ (Kreitner & Kinicki, 2008, as cited in Chaiseth Promsri, 2014, p. 291) โดยความสำคัญของการบริหารการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐไว้ คือ (1) หากรัฐมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ดี จะช่วยให้องค์การภาครัฐปรับตัวได้ทัน และข้อเรียกร้องจากฝ่ายต่าง ๆ ได้และสามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญ (2) หากรัฐมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ดีก็จะช่วยให้สามารถจัดหาทรัพยากรทางการบริหาร เช่น งบประมาณ กำลังคน เป็นต้น (3) หากรัฐมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ดีก็จะช่วยให้ไม่สับสนวุ่นวายระส่ำระสาย เมื่อต้องเผชิญกับความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน (4) การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ชะงักงันไม่ต้องเสียเวลาการจัดการกับความขัดแย้งที่อาจลุกลามขึ้นมาจากความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง (Panarot Malakul Na Ayudhya, n.d., 2011, pp. 5-6)

แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลง และพัฒนามากขึ้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 20 คือ การบริหารตามแนวคิดใหม่ เน้นความเป็นระบบ โดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญ มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี จะช่วยเป็นแรงผลักดันให้กับองค์การได้เปรียบในการแข่งขัน (Thanya Phonanan, 2003, p. 16) กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ให้ปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งพัฒนาดำรงรักษาให้สมาชิกปฏิบัติงานในองค์การ เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ย่อมทำให้งานและวิธีการที่ทำให้สมาชิกดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Phayom Wongsaransi, 2012, p. 5) และความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ความสำคัญต่อองค์การ เป็นตัวจักรสำคัญต่อการพัฒนาให้้องค์การเจริญเติบโต (Growth) เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องกำหนดวิธีการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา และการประเมินผลที่เหมาะสม 2) ความสำคัญต่อบุคคล คือ พลังงานขององค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้วยระบบที่เหมาะสม ย่อมที่จะเป็นแรงจูงใจให้พนักงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน 3) ความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติ คือ การบริหารที่มีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่การลดความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจระหว่างกัน โดยร่วมมือกันสร้างประสิทธิภาพงานให้สูงขึ้นจุดหมายปลายทาง 4) ความสำคัญต่อความเป็นธรรมในสังคม คือ การใช้ระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นธรรมและมีความเหมาะสม (Thongchai Santiwong, 2003, p. 21) การปฏิบัติและนโยบายในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป็นกิจกรรมการ

ออกแบบขององค์การ เพื่อสร้างความร่วมมือกับทรัพยากรมนุษย์ ตามโมเดลของ Mlody, Noe and Premeasur (1999 : 5) ซึ่งมีกิจกรรม คือ 1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (Human resource planning) เป็นกระบวนการในการสำรวจถึงความต้องการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนพนักงานที่มีทักษะที่ต้องการ และสามารถจัดหาสิ่งที่จำเป็น โดยขั้นตอนที่ได้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ต้องตอบวัตถุประสงค์องค์การในอนาคต คือ (1.1) การพยากรณ์ความต้องการพนักงาน ที่มีคุณลักษณะ ต่าง ๆ (1.2) การเปรียบเทียบความต้องการกับกำลังแรงงานในปัจจุบัน (1.3) การกำหนดจำนวน และรูปแบบของพนักงานที่จะต้องสรรหา 2) การสรรหาบุคลากร (Recruitment) เป็นกิจกรรมที่องค์การ ใช้เพื่อการจูงใจให้ผู้สมัครที่มีความรู้ความสามารถ และมีทัศนคติที่องค์การต้องการมาสมัครในตำแหน่งงานที่เหมาะสม 3) การคัดเลือก (Recruitment) เป็นกิจกรรมการคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมที่สุด 4) การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and development) การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีระบบ เพื่อเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของพนักงานให้ไปในทิศทางเดียวกันที่ทำให้้องค์การสามารถบรรลุ 5) ผลตอบแทนและผลประโยชน์อื่น (Compensation and benefits) ผลตอบแทนเป็นรางวัล ทั้งหมดที่พนักงานได้รับในการแลกเปลี่ยนกับงาน ประกอบด้วย ค่าจ้าง เงินเดือน โบนัส สิ่งจูงใจและประโยชน์อื่น ๆ 6) ความปลอดภัยและสุขภาพ (Safety and health) ความปลอดภัย เป็นการคุ้มครอง พนักงานจากอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน ส่วนสุขภาพนั้นเป็นสภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม 7) พนักงานและแรงงานสัมพันธ์ (Employees and labor relations) พนักงานถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมภายใน ที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึง เพราะงานจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องมาจากการปฏิบัติงานของพนักงาน ส่วนแรงงานสัมพันธ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพนักงานและนายจ้าง 8) การประเมินผลปฏิบัติงาน (Performance appraisal) เป็นกระบวนการในการประเมินถึงพฤติกรรมในการทำงานของพนักงาน โดยการวัดและเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ (Somchai Hirankitti, 1999, p. 10)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นรายบุคคล โดยจะสอบถามข้อมูลเชิงลึกโรงเรียนเอกชนจังหวัดราชบุรี คือ ผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร จำนวน 20 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร และครูในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยใช้ครูในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยมีสถานศึกษา 31 แห่ง จำนวน 1,775 คน จากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 320 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผล

ต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบข้อมูลแล้ว มาจัดทำให้เป็นระบบหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ ทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ และรูปแบบความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำเสนอรายงานผลภาพรวม

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสอบถาม และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

(1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบาย ความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(2) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนของข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2, 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน

ผลการวิจัย

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การทำให้เกิดความไว้วางใจในผู้บริหาร การลดความกลัวมีค่าเฉลี่ย การทำให้พนักงานรู้สึก มีความสำคัญในตนเองเพิ่มขึ้นการลด ความวิตก กังวล การทำให้เกิดความหวังในทางบวก การป้องกันการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและการทำให้พนักงานรู้สึกมั่นคง

2. ความสัมพันธ์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่าผู้บริหารใช้หลักการรูปแบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชนในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และในขณะการยกระดับคุณภาพชีวิตจากการการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชนผู้นำวิสัยทัศน์ และสามารถกระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคล ต่าง ๆ ได้ ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม เป็นผู้มีความสัมพันธ์กับบุคลากร

ทั้งภายในและนอกองค์กร มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ผู้นำคุณภาพจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีและใช้ข้อมูลสถิติ ในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือลูกน้อง มีความสามารถในการสื่อสาร และมีความสามารถในการใช้แรงจูงใจควรประกอบด้วยตัวบ่งชี้

3. รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการวัดแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีธรรมในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2 ด้านได้แก่ 1) กระบวนการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ (2) การกำหนดนโยบาย (3) การวางแผน (4) การกำหนดงบประมาณ (5) การนำแผนไปปฏิบัติ (6) การประเมินผล 2) การเปลี่ยนแปลงขององค์กร ได้แก่ (1) ด้านโครงสร้าง (2) ด้านเทคโนโลยี (3) ด้านคน (4) ด้านวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การจัดการวัดแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีธรรมในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 70.520

อภิปรายผล

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) กระบวนการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ (2) การกำหนดนโยบาย (3) การวางแผน (4) การกำหนดงบประมาณ (5) การนำแผนไปปฏิบัติ (6) การประเมินผล 2) การเปลี่ยนแปลงขององค์กร ได้แก่ (1) ด้านโครงสร้าง (2) ด้านเทคโนโลยี (3) ด้านคน (4) ด้านวัฒนธรรมโดยมีรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนประกอบด้วย 1. ด้านสภาพแวดล้อม 2. ด้านการกำหนดภารกิจ 3. ด้านการกำหนดเป้าประสงค์ 4. ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ 5. ด้านการกำหนดนโยบาย และมีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) งานวิชาการ 2) งานงบประมาณ 3) งานบุคคล 4) งานทั่วไป

ผู้นำวิสัยทัศน์ และสามารถกระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ได้ ใช้หลักการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม เป็นผู้มีความสัมพันธ์กับบุคลากร ทั้งภายในและนอกองค์กร มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ผู้นำคุณภาพจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีและใช้ข้อมูลสถิติ ในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือลูกน้อง มีความสามารถในการสื่อสาร และมีความสามารถในการใช้แรงจูงใจควรประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้ การได้ผู้นำที่ดี ผู้นำที่ดีจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ และผู้นำที่ดีควรจะต้องกำหนดทิศทางขององค์กรตลอดจนรู้วิธีการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปในทางที่เหมาะสมที่สุดได้เช่นกัน การที่องค์กรได้ผู้นำที่ดีนั้นเสมือนมีชัยไปกว่าครึ่ง เพราะผู้นำที่ดีจะมีเคล็ดลับในการบริหารงานบุคคลที่ยอดเยี่ยม นอกเหนือจากการบริหารงานด้วย การได้ผู้ตามที่มีประสิทธิภาพ ผู้ตามที่ดีจะรู้ว่าควรนำเอาแนวทางการบริหารของผู้นำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร เมื่อเกิดปัญหาควรจะช่วยแก้ได้อย่างไร หรือควรปฏิบัติงานอย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีหัวหน้าที่ดี เสนอแนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับพรหมศรี (2014, p. 295) ที่กล่าวว่า การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นการแสดงทัศนคติหรือพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรที่ไม่ให้การสนับสนุนหรือเต็มใจที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนอง

ความต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพ ในการแข่งขันและความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวุฒิชัย อนันต์วิจิตร (2011, p. 57) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมการในการดำเนินงานในด้านของการเตรียมการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านการดำเนินงานการบริหารการเปลี่ยนแปลงด้านการสนับสนุน ให้เกิดการการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน มีการปฏิบัติ คือ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน การจัดประชุม กำหนดกรอบแนวคิด บทบาทหน้าที่ รวมถึงวิธีการดำเนินงานในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างร่วมกัน ซึ่งให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียนให้บุคลากรเห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโรงเรียน และนำผลจากการดำเนินการเปลี่ยนแปลงมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปัญญา น้ำใจสุข (2013, p. 92) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายด้าน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายด้าน การบริหารการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การดำเนินการการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของNutt (2003:147-193) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงองค์การในการร่วมมือกันปรับปรุงโครงสร้าง พบว่า การให้ความสนใจเกี่ยวกับโครงสร้าง ซึ่งกระบวนการสังเกตพบในหลาย ๆ งานวิจัย ซึ่งเป็นความพยายามโดยตรงของฝ่ายผู้จัดการ และฝ่ายบริหาร การสังเกตกระบวนการตั้งคำถามรวมถึงอะไรที่ผลิตเป็นโครงสร้าง จะใช้โครงสร้างอย่างไร และจะวิวัฒนาการ หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ

ดังนั้น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลงขององค์การที่เกิดขึ้นจะสร้างให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์การ ที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้การบริหาร การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ความสำคัญของกระบวนการสร้างรูปแบบให้โรงเรียนเอกชน จึงเป็นบริบทการบริหารโดยการสร้างรูปแบบ ซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำการสร้างเชื่อมั่น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาที่เหมาะสมกับกาลสมัย และทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในโรงเรียนต่อไป

2.จากผลการวิจัย พบว่า ตามลำดับความสัมพันธ์ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านรองลง การกำหนดเป้าหมายรองลงมา โครงสร้างเทคโนโลยี รองลงมาด้านคนและ วัฒนธรรม โดย ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละฝ่ายเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง มีหน้าที่วางแผน ควบคุม ติดตามผลประเมินผล และเป็นผู้สื่อสารเพื่อให้สมาชิกในองค์กรปฏิบัติตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย ขององค์กรที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาองค์กรให้สามารถดำรงอยู่สังคมได้อย่างมีความมั่นคงสามารถพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าสูงยิ่งขึ้นไปเป็นทั้งผู้นำองค์กรเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับสมาชิกในองค์กรสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากรเพื่อเป้าหมาย และความสำเร็จขององค์กรรวมถึงเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางการทำงานด้านต่างๆเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงขององค์กรโดยการจัดบรรยากาศที่ดี

เอื้อต่อการทำงาน ส่งเสริมการช่วยเหลือ การร่วมมือซึ่งกันและกัน สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผล ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นพันธกิจหลักของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 36 และกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิภา ทองหง่า (2011, p. 383) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การนิเทศการศึกษา 4) การแนะแนวการศึกษา 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 6) สื่อการเรียนการสอน องค์ประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยที่การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสื่อการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการประกันคุณภาพการศึกษาและมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับการประกันคุณภาพการศึกษาโดยส่งผ่านการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนผลการยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และใช้ประโยชน์ได้จริงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสนธิ สถาพร (2015, Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ อยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษารองลงมา คือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และ 3) การบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Minudin (1987: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในรัฐซาบาห์ ประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีหน้าที่หลักดังนี้ การประเมินแผนงานโครงการของโรงเรียน กระตุ้นครูอาจารย์ให้หาประสบการณ์เพิ่มเติม ชี้แจงเป้าหมายของโรงเรียน ให้ครูอาจารย์ทราบ ชักนำการดำเนินงานแผนงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จ สอนนักเรียนแก้ไขปัญหา และปกป้องวิกฤตการณ์ที่เกิดกับโรงเรียน

ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าการรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี มีการดำเนินกิจกรรมหรือการดำเนินงานทุกอย่างในสถานศึกษาที่ชีวิต

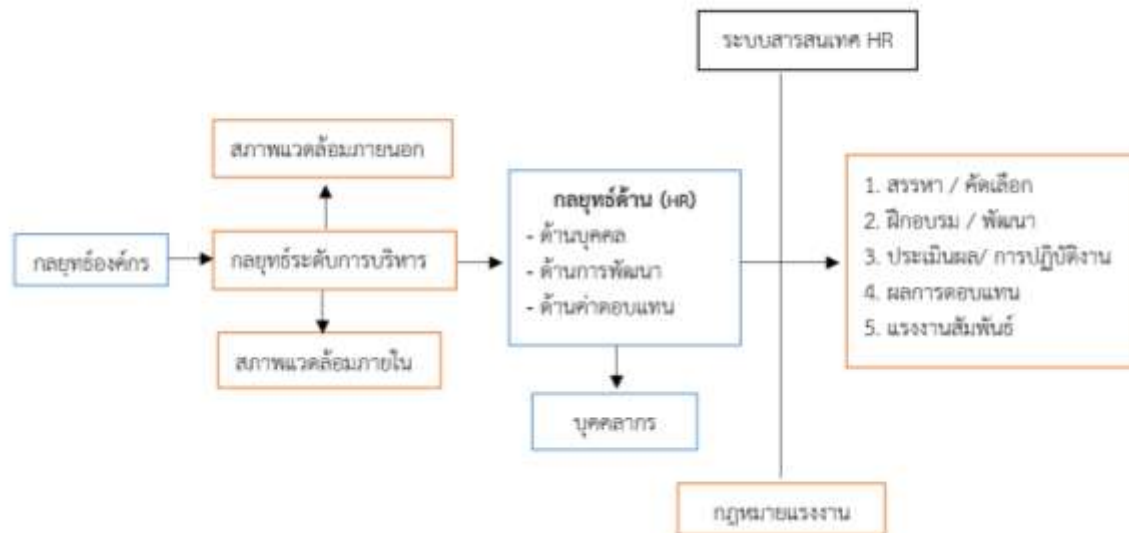
ความสำเร็จให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการรูปแบบการบริหารทำให้สถานศึกษามีสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. จากผลการวิจัยพบว่า เรื่องรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรีเรียงลำดับตามอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ การกำหนดเป้าหมาย รองลงมา โครงสร้างเทคโนโลยี รองลงมาด้านคนและ วัฒนธรรม ระดับ 0.05 การจัดการวัดแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีธรรมในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 70.520 ให้สอดคล้องกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่พร้อมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมตรงตามพันธกิจที่ได้ตั้งไว้สู่โรงเรียนที่มีคุณภาพและเป็นมาตรฐานสากล ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ 1) เกณฑ์ช่วยปรับปรุงวิธีการดำเนินการของโรงเรียนเพิ่มขีดความสามารถและผลลัพธ์ให้ดีขึ้น 2) เกณฑ์ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ และ 3) เป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้าใจและการบริหารจัดการผลการดำเนินการของโรงเรียน ชี้แนะแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และเปิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาในปี 2552-2561 ได้กำหนดให้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีจุดเน้นในการปฏิรูป 3 เรื่อง คือ 1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ 2) โอกาสทางการศึกษาเปิดโอกาสให้คนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และ 3) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นไปตามกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรที่มีคุณภาพให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี เจริญรัตน์ (2008, pp. 67-69) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนาร่องผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนาร่องผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบตามสภาพ และประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน และการบริหารการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบตามการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนแตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันส่วนประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเมื่อเปรียบเทียบตามการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน พบว่า แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางเชิงบวก และการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่าด้านการศึกษาอำนาจพยากรณ์คือ ด้านคุณธรรมนำความรู้สู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับงานวิจัยของเมตตา สาริวงศ์ (2015, Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ พลังอำนาจ การมีส่วนร่วม การกำกับติดตาม การเจรจาข้อตกลงร่วมกัน การติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา 2) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ กฎระเบียบ ข้อบังคับ วินัย การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การวางแผนอัตรากำลังการเลื่อนวิทยฐานะและตำแหน่งงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรทางการศึกษา และ 3)

การบริหารการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การกำกับติดตาม การติดต่อสื่อสาร พลังอำนาจ และการสนับสนุน ทรัพยากรทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

สรุปองค์ความรู้

รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ในเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการติดต่อสื่อสาร โดยส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันจัดทำระบบการตรวจสอบข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ในเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาโดยส่งเสริมให้มีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้รับการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาและวางแผน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาและบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเลิศ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการบริหารงานวิชาการ

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา

References

- Chaiset Promsri. (2014). *Contemporary Leadership*. Bangkok: Intellectuals.
- Darawan Sukkantharak and Prasert Inrak. (2014). “*Strategies to drive academic administration of basic educational institutions. to the ASEAN Community*” Veridian E-Journal, Year 7, No. 1 (January-April): 235-238
- Metta Sariwong. (2015). Management of changes affecting personnel management in educational institutions. Under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area District 2. *Master of Education Thesis*. Department of Educational Administration graduate school Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Ministry of Education. *National Education Act 1999*. Bangkok: Printing House, Teachers Council of Thailand Ladprao.
- Minudin, O. B. (1987). The role of the secondary school principal as perceived by secondary school principals in Sabah, Malaysia. *Dissertation Abstracts International*, 47 (7), 2403-A.
- Nutthaphan Ketchonan. (2008). *Organizational behavior*. Bangkok: SE-EDUCATION.
- Nutt, P. C. (2003). Implications for organizational change in the structure process duality. *Journal of Organizational Change and Development*, 14 (10), 147-193.
- Office of the National Education Commission. (2002), Office of Educational Policy, Plans and Standards Religion and culture. *National Education Plan (2002-2016): 2nd Edition* Bangkok: Chili Sweet Graphic Company Limited.
- Panros Malakul Na Ayudhya. (2011). *Organization Development*. Bangkok: Mr. Copy.
- Panya Namjaisuk. (2013). Management of changes affecting the effectiveness of educational institutions under Suphanburi Primary Educational Service Area Office District 2. *Thesis*. Master of Education Department of Educational Administration graduate school university Nakhon Pathom Rajabhat.
- Payom Wongsansri, 2009. *Human Resource Management*. 5th printing, Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University.
- Phichapop Phanphae. (2012). *Leadership and change management*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Rassamee Charoenrat. (2008). The relationship between change management and effectiveness Academic Administration in Change Leadership Pilot Schools Under the Office of Educational Service Areas in Nakhon Phanom Province. *Master of Education*

Thesis. Department of Educational Administration Graduate School: Sakon Nakhon Rajabhat University.

Somchai Hirunkitti. 1999. *The Complete Human Resource Management*. Bangkok: Thira Film and SITEX.

Sonthi Sathaporn. (2015). Academic administration affecting the effectiveness of learning management Teaching that focuses on learners is an important aspect of an educational institution Under the Office of Secondary Education Service Area, Region 9. *Master of Education Thesis*. Department of Educational Administration graduate school: Nakhon Pathom Rajabhat University.

Thanya Phonanan. (2003). *The focus on human resources employee satisfaction guidelines*. (2nd edition). Bangkok: Infographics.

Wipha Thong Ngam. (2011). Academic Management Model of Schools under Bangkok Metropolitan Administration. *Doctorate of Philosophy* Department of Educational Administration graduate school: Silpakorn University.

Wuttichai Ananwijit. (2011). Organizational structure change management operation of Yupparaj Wittayalai School Chiang Mai Province. *Master of Education Thesis*. Department of Educational Administration Graduate School: Chiang Mai University.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง
ของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

DEVELOPMENT MODEL OF ACADEMIC COMPETENCE THROUGH SELF-DIRECTED LEARNING
OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS FOR HIGH SCHOOL IN PHITSANULOK PROVINCE

ทะเนศ วงศ์นาม¹ และอัจฉรา ศรีพันธ์

Thanet Wongnam¹ and Atchara Sriphan

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail : m.r.thanetw59@nu.ac.th¹

Received 6 April 2023 ; Revised 27 April 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ตามขนาดของโรงเรียน โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน ได้มาจากการการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การวิจัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของครูพลศึกษายังขาดองค์ความรู้ ในด้านทักษะทางวิชาการ ขาดการแสวงหาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาขั้นตอนและรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก หรือ ASP Model ขึ้น เป็นแนวทางการพัฒนาครูพลศึกษาให้ม้องค์ความรู้ทางวิชาการ สามารถเรียนรู้และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน สู่การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เท่าทันความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: สมรรถนะทางวิชาการ, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, ครูพลศึกษา

Abstract

This research article aims to: 1) study the current conditions and challenges in developing academic competencies through self-directed learning, 2) develop a model for enhancing academic competencies of physical education teachers using self-directed learning, and 3) evaluate the model for developing academic competencies through self-directed

learning for physical education teachers in secondary schools in Phitsanulok Province. The research adopts a qualitative research approach and is conducted in schools under the Phitsanulok-Uttaradit Secondary Education Service Area Office, categorized by school size. Data were gathered from a purposively selected sample of 15 participants. Research tools included research interview guides. The findings reveal that physical education teachers currently lack academic skills and the initiative to seek learning resources to improve their competencies. The researcher developed an Academic Competency Development Model, known as the ASP Model, designed to guide physical education teachers in Phitsanulok secondary schools toward self-directed learning, enhancing their academic knowledge, and enabling them to independently seek learning resources. This model benefits the teaching and learning process by equipping teachers with knowledge and strategies that align with modern educational trends, ultimately leading to learning activities that keep pace with current changes.

Keywords: Academic Competency, Self-Directed Learning, Physical Education Teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการให้และการรับรู้ประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ มีค่านิยมที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การศึกษาจะช่วยยกระดับคุณภาพประชากรของชาติให้มีคุณภาพ สอดคล้องตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศ (Sommai Pawabutr, 2015) ซึ่งในปัจจุบันการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้โดยตนเองในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง และความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นเฉพาะบุคคลและการพัฒนาการเรียนรู้ ในระหว่างการเรียนรู้นั้น รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันการเรียนรู้แบบนำตนเองมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เป็นการดำเนินการให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยให้ผู้เรียนรู้ตามรูปแบบในเรื่องนั้นด้วยตนเอง ที่มีความต่อเนื่องไปตามลำดับ มีการถามให้ผู้เรียนตอบสนอง และตรวจสอบผลการตอบสนองของตนเองได้ว่าถูกหรือผิด เมื่อเรียนจบผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้อย่างตนเองและทราบผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที

ครูพลศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาอีกวิชาชีพหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา โดยการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริม สนับสนุน ให้การช่วยเหลือผู้เรียนในการเล่นกีฬาและนันทนาการอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนาการกีฬามีทิศทาง เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อวงการกีฬาและการศึกษาของประเทศไทย (Matchima Khamsuwan, 2018) เนื่องจากนักเรียน นักศึกษาและเยาวชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า

ยิ่งของประเทศไทย ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลนั้นจะต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมควบคู่กันไป ซึ่งกิจกรรมทางด้านพลศึกษาและทางการกีฬา นับเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมมากที่สุดที่สามารถนำมา บูรณาการ ทุกส่วนเข้าด้วยกันอย่างลงตัว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการกีฬาไว้อย่างชัดเจนมาก โดยมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้ประชากรภายในประเทศออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬาตามความถนัด ตามความสนใจ และกระทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมความมีระเบียบ วินัย มีน้ำใจนักกีฬามีความสามัคคีและปรองดอง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนใช้กิจกรรมกีฬาเป็นเครื่องมือในการลดปัญหาสังคม และส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ทุกกลุ่มทุกเพศ ทุกวัย ทุกพื้นที่ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักกีฬาในระดับท้องถิ่นในระดับชาติและในระดับนานาชาติอย่างมีคุณภาพ (Department of Physical Education, 2014)

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยใช้สถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ในโรงเรียนทุกโรงเรียน ครูพลศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในหลักการและทฤษฎีทางพลศึกษาอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก โดยเริ่มจากการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันเพื่อสร้างรูปแบบและประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการสำหรับครูพลศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนประมวลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ

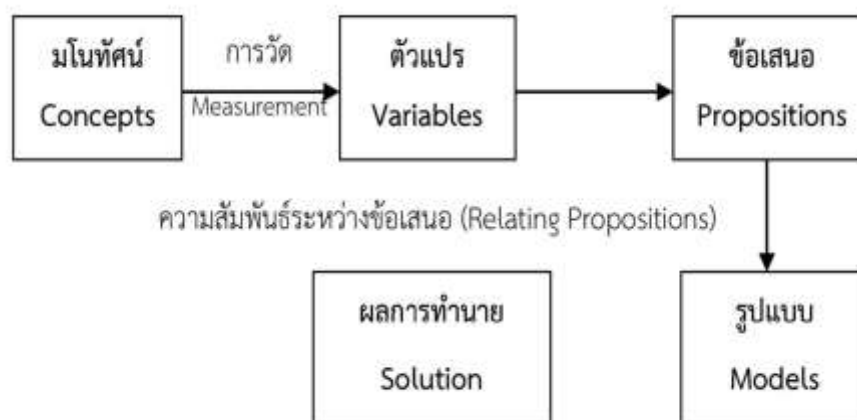
การพัฒนารูปแบบมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการศึกษาในยุคปฏิรูปการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย รูปแบบ หรือ "โมเดล" (Model) ได้อธิบายว่า รูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Foemal system) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง (Willer, 1967) ซึ่งรูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจรูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่ระบุ

รูปแบบใด ๆ จะต้องประกอบด้วย รายละเอียดอย่างน้อยเพียงใดและควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีการกำหนดตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบนั้นว่าต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย ดังนี้

- 1) รูปแบบเป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
- 2) รูปแบบเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ
- 3) รูปแบบเป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด
- 4) รูปแบบเป็น ชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งร่วมกันเป็นตัวประกอบและ

เป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

จากแนวคิดดังกล่าว รูปแบบ หมายถึง แนวทางหรือวิธีการเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิแผนผังต่อเนื่อง หรือสมการคณิตศาสตร์ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบสอดคล้องกับการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไรและสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ดังภาพ (Steiner E, 1988)

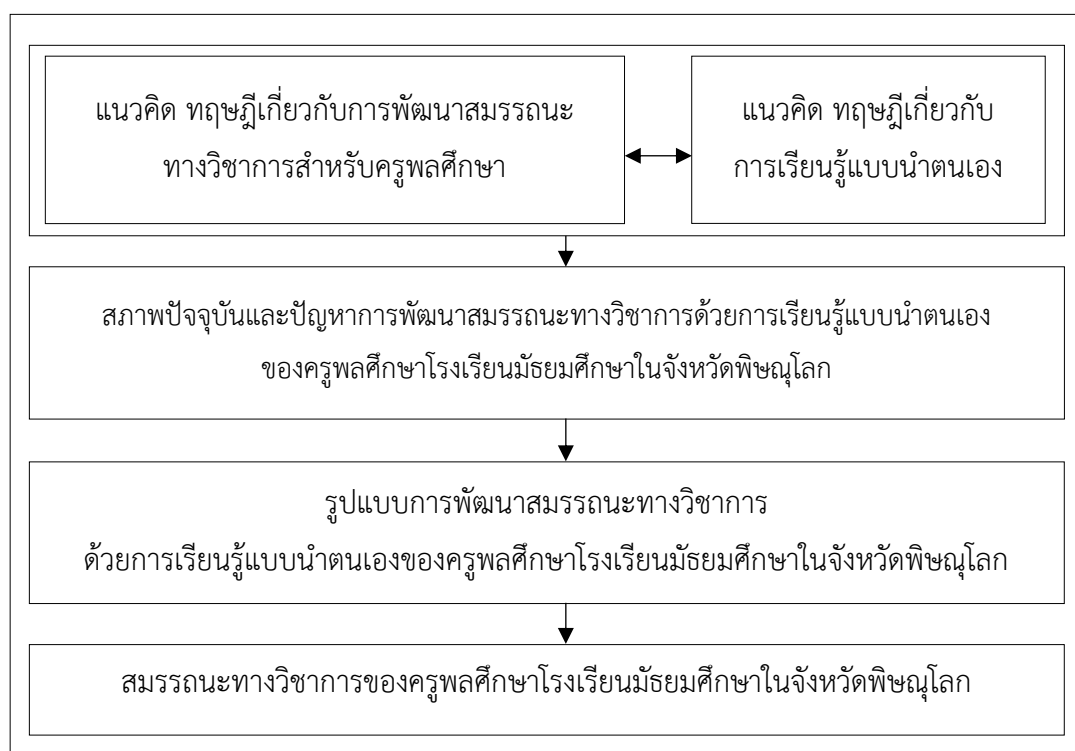
ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์

การเรียนรู้แบบนำตนเอง//

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มมานุษยนิยม (Humanis) บนพื้นฐานความเชื่อที่เน้นความเป็นตัวของตนเองของมนุษย์ ความอิสระในการเรียนรู้ และเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะเรียนรู้ได้จากตัวเอง มีแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนรู้ความต้องการที่จะเรียนของผู้เรียนทั้งด้านความรู้สึกรู้คิดเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากหากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (Thitana Khaemane, 2008) ซึ่งกระบวนการในการเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนด้วยตนเองโดยเป็นผู้มีองค์ประกอบในการเรียนรู้ 5 ประการ คือ (Knowles, 1975)

- 1) การวินิจฉัยความต้องการในการเรียน
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
- 3) การออกแบบแผนการเรียน
- 4) การดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ
- 5) การประเมินผล

จากความสำคัญของการเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะการเรียนรู้วิถีใหม่นั้นเป้าหมายและเนื้อหาในการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละคนจึงสำคัญที่สุดที่จะเรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องรอครูสอนและผู้เรียนแต่ละคนอาจมีวิธีการหรือความต้องการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข จึงต้องเป็นกระบวนการเรียนที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก 2) กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง 3) กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ 4) กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย จึงกำหนดวิธีการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนประจำอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้ แบบนำตนเอง สมรรถนะทางวิชาการสำหรับครู และการพัฒนาสมรรถนะครูพลศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการร่างแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ พลศึกษา และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนประจำอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง สมรรถนะทางวิชาการสำหรับครู และการพัฒนาสมรรถนะครูพลศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากตารางสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง สมรรถนะทางวิชาการสำหรับครู และการพัฒนาสมรรถนะครูพลศึกษา มาสร้างข้อสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้มีการนำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 จากสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 แห่ง มาเป็นข้อมูลในการกร่างรูปแบบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นแนวทางในการร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนจัดการข้อมูล (Data Management)
2. ขั้นตอนแสดงข้อมูล (Data Display)
3. ขั้นตอนอธิบายข้อมูล (Data Explanation)

นำข้อมูลที่ได้ไปสร้างรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก และทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้ แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันประเมินรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดเตรียมช่องทางสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. ติดต่อประสานผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
3. จัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
4. กำหนดวัน เวลา และช่องทางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัน เวลา และช่องทางที่กำหนด โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำหรับการตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก
6. ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขร่างรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ร่างรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก 2) แบบประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility Standard) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) ของรูปแบบการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนประจำอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ครูพลศึกษายังขาดองค์ความรู้ในด้านทักษะทางวิชาการ เพราะขาดแสงหาแหล่งเรียนรู้ และในหน่วยงานการศึกษาปัจจุบันไม่ได้พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของครูพลศึกษา จึงส่งผลกระทบยาวทำให้ครูพลศึกษาไม่อยากจะเรียนรู้เพื่อเพิ่มความชำนาญให้กับวิชาชีพของตนเอง และยังปัญหาการพัฒนาศรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ เพราะส่วนใหญ่มองว่าครูผู้สอนกลุ่มวิชาพลศึกษามีความสำคัญน้อยกว่ากลุ่มวิชาหลักที่ใช้ในการสอบเข้าศึกษาต่อของผู้เรียน จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลต่อเจต

คติของครูพลศึกษาโดยตรง ที่ถูกลดความสำคัญลงภายในระบบการศึกษาที่ เปลี่ยนแปลงไป จึงควรได้รับการพัฒนาตนเองเทียบเท่ากับกลุ่มวิชาอื่นที่มีส่วนในการประกอบสร้างความสมบูรณ์ของการศึกษาต่อไป

2. สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก // ที่มา...

จากการการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพโมเดล “การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง” หรือ ASP Model ดังภาพ

ภาพที่ 2 “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก” หรือ ASP Model // ที่มา

3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาประเมินผลความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบกับความต้องการของสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า มีความเหมาะสมมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.01 (S.D. = 0.45) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับครูพลศึกษา ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบในการวางแผนการพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระให้มีองค์ความรู้ทางวิชาการ ที่สามารถเรียนรู้และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน และครูผู้สอนก็มีสมรรถนะความเป็นครูสูงขึ้นในทุกมิติ ทำให้ครูพลศึกษาเกิดการพัฒนาตนเอง และนำองค์ความรู้สมรรถนะวิชาการไปพัฒนาเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนประจำอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก : ครูพลศึกษายังขาดองค์ความรู้ในด้านทักษะทางวิชาการ เพราะขาดการแสวงหาแหล่งเรียนรู้และในหน่วยงานการศึกษาปัจจุบันไม่ได้พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของครูพลศึกษา จึงส่งผลกระทบยาวทำให้ครูพลศึกษาไม่ยอมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความชำนาญให้กับวิชาชีพของตนเอง และยังพบปัญหาการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ เพราะส่วนใหญ่มองว่าครูผู้สอนกลุ่มวิชาพลศึกษามีความสำคัญน้อยกว่ากลุ่มวิชาหลักที่ใช้ในการสอบเข้าศึกษาต่อของผู้เรียน จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลต่อเจตคติของครูพลศึกษาโดยตรง ที่ถูกลดความสำคัญลงภายในระบบการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรได้รับการพัฒนาตนเองเทียบเท่ากับกลุ่มวิชาอื่นที่มีส่วนในการประกอบสร้างความสมบูรณ์ของการศึกษาต่อไปจากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ครูพลศึกษาต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง สอดคล้องกับ (Wassana Chuelee, 2021) กล่าวว่า การบูรณาการกระบวนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาตนเองได้ ตามหลักการ 6 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (2) การให้ความรู้ (3) การลงมือปฏิบัติงาน (4) การสะท้อนผลงาน (5) การประเมินผล และ(6) การนิเทศเสริมแรง เรียกว่า “PIDRER MODEL” สอดคล้องกับ (Thanakrit Angnoi, 2020) กล่าวว่า ครูพลศึกษาจะต้องมีสมรรถนะหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสอดคล้องกับ Pongek Saksai, 2018) กล่าวว่า ครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามบริบทต่างๆ โดยทำหน้าที่จากเป็นผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก แนะนำแนวทาง และร่วมเรียนเรื่องใหม่ๆไปพร้อมกับผู้เรียน

ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก : ผู้วิจัยได้พัฒนาขั้นตอนและรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยให้ครูพลศึกษาประเมินความจำเป็นขององค์กร เพื่อนำไปวางแผนดำเนินการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา โดยเลือกแหล่งเรียนที่ต้องการพัฒนาตนเอง และศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

ของหน่วยงานและในห้องเรียนระบบดิจิทัลของหน่วยงานอื่นๆ ที่พัฒนาขึ้น จากนั้นร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ และสรุปองค์ความรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเองในอนาคต จึงต้องวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของการเรียนรู้ที่ตนเองได้รับจากหลักสูตรต่างๆ เพื่อรายงานผลการพัฒนาตนเอง เพื่อนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มสมรรถนะของตนให้สูงขึ้นและเผยแพร่องค์ความรู้แก่บุคคลที่สนใจต่อไป สอดคล้องกับ (Mongkol Tamangklang, 2014) กล่าวว่า ครูผู้สอนพลศึกษามีความต้องการในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีความต้องการ ในการพัฒนาตนเองมากที่สุดคือ ด้านการวิจัยทางการศึกษา รองลงมาคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษา จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ครูผู้สอนพลศึกษา มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และด้านที่มากที่สุดคือด้านการวิจัยทางการศึกษา และสอดคล้องกับ (Khemamanat Mingsiritham, 2009) กล่าวว่า การสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) ต้องเกิดจาก การสมัครใจเรียนรู้ ไม่มีการบังคับ มีวินัยและความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง มีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคงทน

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก : ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาประเมินผลความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบกับความต้องการของสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า มีความเหมาะสมมาก เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับครูพลศึกษา ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบในการวางแผนการพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระให้มีองค์ความรู้ทางวิชาการ ที่สามารถเรียนรู้และแสวงหาแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน และครูผู้สอนก็มีสมรรถนะความเป็นครูสูงขึ้นในทุกมิติ ทำให้ครูพลศึกษาเกิดการพัฒนาตนเอง และนำองค์ความรู้สมรรถนะวิชาการไปพัฒนาเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงค้นพบการพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก คือ “การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำ” หรือ ASP Mode

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการในรูปแบบต่างๆเพิ่มเติม ตามความต้องการในการพัฒนาครูพลศึกษาในแต่ละยุคสมัย
  - 2) รูปแบบการพัฒนาครูพลศึกษาต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานการศึกษา รูปแบบการศึกษา และความต้องการของครูในศตวรรษนั้นๆ
  - 3) ต้องศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านต่างๆ ให้กับครูพลศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูพลศึกษาในแต่ละช่วงอายุ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษาตามสภาพจริง และหลักสูตรการส่งเสริมความเป็นผู้นำให้กับครูพลศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาต่อไป

3) ควรจัดให้มีหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูพลศึกษาในทุกมิติ เช่น มิติการจัดการเรียนรู้ มิติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มิติการใช้สื่อสารสนเทศทางการศึกษา และมิติการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ เพื่อให้ครูพลศึกษามีศักยภาพต่อการเรียนแปลงในระบบโครงสร้างทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

4) หน่วยงานต่างๆควรให้ความร่วมมือกันในการพัฒนา หลักสูตรเสริมสมรรถนะทางวิชาการให้กับครูพลศึกษาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและการพัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมาย

References

- Department of Physical Education. (2014). *Summary and evaluation of the student sports competition project. national student The 35th time of the year 2014*. Bangkok: Bureau of Sports, Department of Physical Education, Ministry of Tourism and sports.
- Knowles, S.M. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. New York: Follett.
- Khemamanat Mingsiritham. (2009). *Self-guided learning on the network. Self-directed Learning on web-based Learning*. Khon Kaen : Khon Kaen University.
- Matchima Khamswan. (2018). *Desired characteristics of physical education teachers in the 21st century as needed*. of teachers and educational personnel in educational institutions Under the Office of Primary Educational Service Area Chanthaburi District 2. Chonburi : Institute of Physical Education Chonburi Campus
- Mongkol Tamangklang. (2014). *"A study of needs and guidelines for self-improvement of physical education teachers*. Basic education level under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Districts 1-7." Ratchaphruek. Nakhon Ratchasima : Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office.
- Pongek Suksai. (2018). *Physical education teacher in the 21st century*. Phitsanulok : Department of Physical Education and Science.Fitness Faculty of Education Naresuan University.
- Sommaipawabutr. (2015). *Textbook on principles of education*. Teaching documents. Bangkok :Suan Sunandha Rajabhat University.
- Steiner, E.(1988). *Methodology of Theory Building*. Sydney : Education Research Associates
- Thitana Khaemane. (2008). *Teaching Science: Body of Knowledge for an Effective Learning Process*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Thanakrit Angnoi. (2020) . *New teacher competency development model in the 21st century based on the school concept as Learning organization*. Phitsanulok : Naresuan University.
- Willer, R.H. (1967). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/McGraw-Hill.
- Wassana Chuelee. (2021). Integrating educational supervision process with participatory action research. *Academic Journal of Thailand National Sports University*. University.
- Chatree Preeda-anantasuk. (2013). Changing Perspectives on Crisis Management with an Integrated Crisis Management Approach. Retrieved from tci-thaijo.org › BECJournal › article › download on August 2, 2022.
- Clayton M. Christensen, Michael E. Raynor & Rory McDonald, 2015) (Henslowe ,1999
- Coombs, W. T. (2015). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding: Planning, Managing, and Responding* (4th Ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (2020). Situation Report on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). Retrieved October 12, 2022, from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no250-090963.pdf>.
- Henslowe, P, (1999) *Public Relations: A Practical Guide to the Basics*: Kogan Page.
- Kasikorn Research Center. (2020). Prolonged COVID-19 Crisis: How Restaurants Adapt in This Crisis. Retrieved from https://www.kasikornbank.com/SiteCollectionDocuments/business/sme/knowledge/img/restaurant_covid/restaurant_covid.pdf.
- Kasikorn Research Center. (March 2020). COVID-19 Outbreak Situation. Retrieved on July 21, 2022. National Economic and Social Development Council (NESDC). (June 11, 2020).
- Worathai Rawinit. (2013). A Model of Emotional Components in Crisis Communication. Doctoral Dissertation, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู
ในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AS PERCEIVED BY SCHOOL
TEACHERS KRUNGTHONTAI GROUP UNDER BANGKOK METROPOLITAN

ศศิธร วรณภพ¹ และ รัตนา กาญจนพันธุ์

Sasitorn Woranapart¹ and Ratana Karnjanapun

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

E-mail: rt.sasitorn@gmail.com¹

Received 20 March 2023; Revised 3 May 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่สอนในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 333 คน โดยมีขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของโคเฮนสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำ เชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2) ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน และการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีการรับรู้ต่อระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aims to: 1) study the technology leadership of school administrators and 2) compare the technology leadership of school administrators as perceived by teachers in the Krung Thon Tai school group, affiliated with the Bangkok Metropolitan Administration, categorized by educational level, work experience, and school size. This is a survey research study. The sample consisted of 333 teachers from the Krung Thon Tai school group during the 2022 academic year. The sample selection followed Cohen's formula, with stratified proportional sampling for each stratum and simple random sampling. The research instrument was a questionnaire on the technology leadership of school administrators, with a reliability score of 0.976. The statistical methods used were mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and pairwise comparison of mean scores using Scheffé's method. The findings revealed that:

1) The overall and individual aspects of technology leadership of school administrators were at a high level. 2) The comparison of the technology leadership level of school administrators, as perceived by teachers from schools of different sizes, showed statistically significant differences at the 0.05 level, except for vision, technology leadership, technology use in administration and operations, and technology use in learning assessment, which showed no significant differences. Teachers' perceptions of technology leadership of administrators did not differ based on their educational level or work experience.

Keywords: Leadership; Technology Leadership; School Administrators

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านการศึกษา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ทุกคนต้องปรับตัวเพื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ในอนาคต และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (Khaem Manee, 2018) โลกที่มีการสื่อสารโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงและเกิดความความท้าทายแทบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่ที่ทันสมัย ดังนั้น การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหาร ครูและบุคลากร จึงมีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการศึกษา โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการบริหารการศึกษา (Siribanphithak, 2018) เพราะเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเมื่อเทคโนโลยี เข้ามาามีบทบาทและมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาระบบการศึกษาให้ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพสังคมปัจจุบันโดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาของไทยพบว่า ปัญหาในการพัฒนาการศึกษาส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการบริหารและการจัดการ รวมไปถึงการ

ปรับตัวในการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเพื่อพัฒนาและจัดระบบบริหารการศึกษา (Boonnit, 2020) จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 9 มาตรา 64 ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา เปิดให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการแผนยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พ.ศ.2563 – 2565 ในยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา วิจัย และสร้างนวัตกรรม การศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญ ในการพัฒนาสังคม รวมถึงทรัพยากรบุคคลของประเทศ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการแข่งขันในเวทีโลกในการพัฒนาด้านการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม และทักษะในการดำรงชีวิต ให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือการวิจัย ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นไปแบบก้าวกระโดด ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก การปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในยุค 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมและการทำวิจัย ส่งผลให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

จากแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2565 สำนักการศึกษา ในส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์ศึกษานั้น จะเห็นได้ว่า คุณภาพการศึกษาในปัจจุบันของกรุงเทพมหานคร เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งเกิดจากการขาดแคลนสื่อ นวัตกรรม ทางเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้คุณภาพในการจัดการศึกษาลดลง จึงทำให้แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยยกระดับการศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อเพิ่มศักยภาพโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกล เพื่อแก้ปัญหา นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ เนื่องจากสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครจึงได้มีการวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษารวมถึงสภาพปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนาตามแนวนโยบายด้านการศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมถึงแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2561 - 2565) เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้วิเคราะห์สภาพปัญหา โดยสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้านจุดอ่อน พบว่าเกิดจากการขาดกลไกและระบบในการสนับสนุนด้านการใช้เทคโนโลยี และขาดการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางที่จะให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่เทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงและยังไม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำงานมากนัก จึงมีความล่าช้าในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยไม่กล้าเปลี่ยนแปลงเพราะยึดติดกับการบริหารแบบเดิม แต่ปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิมเนื่องจากเทคโนโลยีมีความสำคัญและเข้ามามีบทบาทอย่างมากในทุกหน่วยงาน รวมถึงในสถานศึกษาทำให้ผู้บริหารต้องก้าวสู่ยุคที่ทุกองค์การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถเรียนรู้เข้าใจและมีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในระดับพื้นฐานได้ เมื่อมีการพัฒนาครู

และบุคลากร งานต่าง ๆ ในสถานศึกษาก็จะได้รับการพัฒนาไปด้วยเช่นกัน การนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการบริหาร ผู้บริหารควรที่จะพัฒนาความรู้ของตนเองในด้านเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา รับฟังความคิดเห็น และสามารถเป็นที่ปรึกษาในด้านเทคโนโลยีให้กับครูและบุคลากรได้ ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานให้ดีขึ้น (Charoennit, 2021) เนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา ยังขาดรูปแบบในการนำระบบเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมาปรับใช้กับสถานศึกษา ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาในด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา จึงควรให้ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารมีการพัฒนาจากเชิงพฤติกรรม เชิงสถานการณ์ เชิงความสามารถพิเศษ เชิงแลกเปลี่ยน เชิงการทำงานเป็นทีม เชิงการเปลี่ยนแปลง เชิงจริยธรรม เชิงยุทธศาสตร์ และเชิงเทคโนโลยี ปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการใช้งาน สนับสนุน สร้างบรรยากาศ เพื่อการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษายุคใหม่ เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน นำเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ช่วยให้กระบวนการในการจัดการศึกษามีความสะดวกและทันสมัย ช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง ทุกที่ ทุกเวลา แต่เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังต้องพัฒนาทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตต่าง ๆ โดยแบ่งตามกลุ่มเขตรวมทั้งหมด 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มกรุงธนเหนือ และกลุ่มกรุงธนใต้

จากปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียนคือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ในด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษาไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,783 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 333 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่าง Cohen,

Manion, and Morrison (2011, p. 147) โดยการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยตนเองจากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี 2) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 3) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน และ 4) การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) อยู่ที่ 0.80-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับจากการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.976

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไปถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน ระหว่างวันที่ 23 มกราคม – 3 กุมภาพันธ์ 2566 โดยส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 333 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ไปเปรียบเทียบใช้การทดสอบโดยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี รองลงมาคือค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน และด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษาคือ ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ ของครูในโรงเรียน

กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้าน ในด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน และด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมให้การใช้เทคโนโลยีไปบูรณาการกับการบริหารเพื่อให้กระบวนการบริหารมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sungkhavorn (2017) กล่าวว่า ผู้นำต้องมีความสนใจในการเรียนรู้ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างเครือข่าย สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการกับการบริหาร การจัดการศึกษา เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสากลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laitho (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sodkomkhum (2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติ ต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปราย ปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถกระตุ้นให้บุคลากรนำวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติ เป็นผู้ริเริ่มนำเทคโนโลยีให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนอนาคตสำหรับสถานศึกษา และนำเทคโนโลยีมาช่วยให้ครูและบุคลากรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porananond (2021) กล่าวว่า ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ตลอดจนนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนอนาคตของสถานศึกษา สร้างแรงบันดาลใจแก่ครูและบุคลากรโดยการรับฟังความคิดเห็นรวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kleeblthong (2021) เรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chumnearpeut (2021) เรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่

ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสามารถผลักดันและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของภาระงานสามารถอำนวยความสะดวกให้กับครูและนักเรียนเพื่อให้เข้าถึงสาระความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทุกที่ ทุกเวลา ทำแนวทางปฏิบัติให้แก่ครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อบูรณาการให้เข้ากับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bumrungpukdee (2020) กล่าวว่า ผู้บริหารสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในหลักสูตร หรือมีการใช้เทคโนโลยีในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ แสดงออกถึงความสามารถในการผลักดันให้ครูใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนเข้าถึงสาระความรู้ได้อย่างรวดเร็วทุกที่ ทุกเวลา เกิดความมั่นใจในระบบการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sungkhavorn (2017) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonyanit (2020) เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถจัดโครงสร้างทางเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร บูรณาการเทคโนโลยีให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษา การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของSodkomkhum (2020) กล่าวว่า ผู้บริหารสามารถโน้มน้าว สนับสนุน ส่งเสริมวิเคราะห์ การสร้างและใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laitho (2017) เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรดิตถ์ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krachoenram (2019) เรื่อง คุณลักษณะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ

ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการออกแบบเพื่อพัฒนาระบบประเมินผลการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานโดยอาศัยเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phramnok (2016) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสามารถพัฒนาระบบการประเมินการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานโดยอาศัยเทคโนโลยีในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ ตลอดจนการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะนำไปสู่การบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Porananond (2021) เรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamklay (2022) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารพัฒนาครูและบุคลากรทุกระดับให้มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่วนครูผู้สอนก็มีการนำเทคโนโลยีใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mad Adam (2019) กล่าวว่า ผู้บริหารให้ครูที่มีระดับการศึกษาทุกระดับได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงกระบวนการเข้าถึงเทคโนโลยีในปัจจุบันต้องมีการพัฒนาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาบูรณาการใช้ในการทำงานและการจัดการเรียนการสอนที่เหมือนกัน ซึ่งระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bumrungpukdee (2020) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sonloy (2022) เรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร

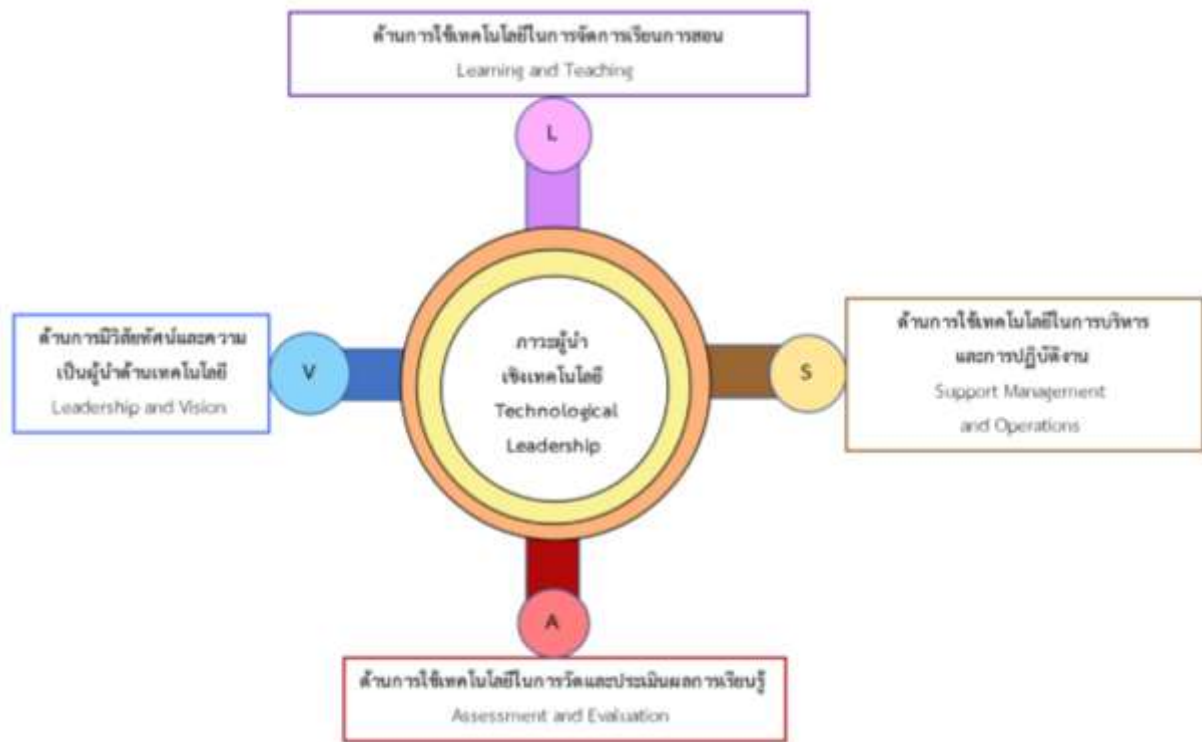
สถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารกระตุ้นและผลักดันให้ครูทุกคนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกันภายในโรงเรียน โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bumrungpukdee (2020) กล่าวว่า โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมให้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลให้ไม่ว่าผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอน ไม่ว่าจะมีความประสบผลในการปฏิบัติงานมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมมีความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yaidee (2018) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sonloy (2022) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานไม่แตกต่างกัน

2.3 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ภาระงานของครูแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามบริบท รวมถึงด้านความพร้อมของผู้บริหารในการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการให้งานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Boonyanit (2020) กล่าวว่า การบริหารงานในสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน และการมีองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ต้องอาศัยความเข้าใจพื้นฐานทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัย ผู้บริหารจำเป็นต้องเห็นความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangchoom (2019) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rattanasakda (2022) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี (Leadership and Vision) 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน (Learning and Teaching) 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน (Support Management

and Operations) 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment and Evaluation)

ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และในโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

References

- Boonyanit, C. (2020). *Technology and Innovation Leadership of School Administrators at Sukhothai Primary Education Service Area Office 2* (Master's thesis). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit.
- Bumrungpukdee, N. (2020). *The Relationship between Leadership in Information Technology of School Administrators and School Effectiveness under the Local Administrative Organization in Sakon Nakhon Province*. (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon.

- Charoenit, C., (2021). The Utilization of Digital Technology in Academic Administration in Schools. *Journal of Educational Administration Bua Graduate*, 21(1), 67-74.
- Chumnearpeut, W. (2021). Technological Leadership of School Administrators Affecting on Teacher Skills in the 21st Century of Schools under the Secondary Educational Service Area 3. (Master's thesis). Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phranakhon Si Ayutthaya.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7 th Ed.). New York: Routledge.
- Kamklay, S. (2022). *The Relationship Between the Technological Leadership and the Academic Administration of School Administrators under the Office of Phatthalung Primary Education Service Area 2*. (Master's thesis). Hatyai University, Songkhla.
- Khaemmanee, T. (2018). *The Science of Teaching Knowledge for an Effective Learning Process*. (22nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.
- Kleebthong, C. (2021). *Technology leadership of school administrators affecting competency in education information technology for teachers in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1* (Master's thesis). Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom.
- Krachoeram, J. (2019). *Information Technology Leadership Characteristics of School Administrators as Perceived by Teachers under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3* (Master's thesis). Suratthani Rajabhat University, Suratthani.
- Laitho, T. (2017). *Study of the relationship between technology leadership and learning and innovative skills of school administrator under the Uttaradit Primary education office 2*. (Master's thesis). Naresuan University. Phitsanulok.
- Madadam, S. (2019). *Administrator's Technology Leadership Toward Teachers in Private School under Office of the Private Education Songkhla Province*. Retrieved April 11, 2022, from <https://app.gs.kku.ac.th/gst/publicationfile/item/20th-ngrc-2019/HMP5/HMP5.pdf>
- Ministry of Education. (2017). *National Education Plan 2017–2036*. Retrieved April 14, 2022, from <https://shorturl.asia/X38KJ>.
- Office of Educational Strategy. (2022). *Government Action Plan Academic Year 2021*. Retrieved April 10, 2022, from <https://www.moe.go.th>
- Office of the Technology Development for Education Fund Secretariat. (2020). *Technology Development Fund Strategic Plan for Education 2020-2022*. Retrieved April 15, 2022, from <https://shorturl.asia/uIC24>.

- Phrarmnok, T. (2016). *The model of Technology Leadership of secondary school principals under the office of basic education commission} ministry of education*. (Doctoral Dissertation). Burapha University, Chonburi.
- Porananond, A. (2021). *Guideline for development of Technological Leadership of school administrators under Phayao Primary educational Service arer office 1*. (Master's thesis). Phayao University, Phayao.
- Sangchum, R. (2019). *Technological Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers in Schools under Prachuab Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2*. (Master's thesis). Sukhothai Thammathirat Open University, Bangkok.
- Siribanpitak, P. (2018). *New education administration*. Chonburi: Office of Thammasat and Politics, Type of Education Royal Society and Burapha University.
- Sodkomkhum, W. (2020). *Principals technological leadership affecting teachonlogy intergration and teachers attitude towards the use of technologies in schools in the Suphanburi primary education service area office 1*. (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Sonloi, A. (2022). *Information technology leadership of school administrators under Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office*. (Master's thesis). Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom.
- Srisa-at, B. (2017). *preliminary research*. (10th ed.). Bangkok: Suweeriyasat.
- Sungkhavorn, S. (2017). *The Relationship between Techonlogical Leadership Characteristics and the Academic Administration of the Educational Institution Administrators under the Supervision of Lopburi Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani.
- Yaidee, C., (2018). *A study of developing a technology leadership of school administrators under the authority of Nakhonratchasima Provincial Administration Organization. Journal of Ph.D. in Social Sciences Journal*. 8(1), 150-164.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

TRANSFORMATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS SRIPHUTTH SCHOOL GROUP
UNDER THE OFFICE OF SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

ปริญรัตน์ ลิ้มธนะกิจ¹ และ กัลยมน อินทุสุต

Parinrat Limthanakit¹ and Kanyamon Indusuta

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

E-mail: thitapha.limtanakit@gmail.com¹

Received 31 March 2023; Revised 19 May 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ จำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัยพบว่า (1)ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธอยู่ในระดับมาก (2)ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ พบว่า(2.1)ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน(2.2)ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05ทั้งภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล(2.3)ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ

Abstract

This research article aims to study teachers' perceptions of the transformational leadership of school administrators in the Sriputth School Group, affiliated with the Samut

Prakan Primary Educational Service Area Office 1. Additionally, it aims to compare teachers' perceptions of the transformational leadership of school administrators in the Sriputth School Group, categorized by educational qualifications, work experience, and school size. The sample consisted of 234 teachers in the Sriputth School Group. Data were collected using a 5-point Likert scale questionnaire, with a content validity index between 0.80 and 1.00 and a reliability score of 0.984. Statistical methods used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that: (1) The overall level of transformational leadership of school administrators, as perceived by teachers in the Sriputth School Group, was high. (2) Comparison results showed that: (2.1) teachers with different educational qualifications had no significant difference in their perceptions of the transformational leadership of administrators overall and in specific aspects; (2.2) teachers with different work experiences showed statistically significant differences at the 0.05 level in their perceptions of administrators' transformational leadership, both overall and in specific aspects, except for individualized consideration; and (2.3) teachers working in schools of different sizes had no significant difference in their perceptions of administrators' transformational leadership overall and in specific aspects.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, Sriputth School Group

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้พร้อมไปด้วยความรู้ควบคู่กับคุณธรรม เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ประเทศต่างๆทั่วโลกได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง ควบคู่กับการธำรงรักษา อัตลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดระบบการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากรในประเทศให้มีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องต่อความต้องการตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศทั้งทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อให้บุคลากรในประเทศไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นสังคมที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และสามารถก้าวข้ามผ่านกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต (Office of the Education Council Secretariat. 2017, p. 1.)

แผนการปฏิรูปประเทศในด้านการศึกษาระดับปรับปรุง (พ.ศ. 2561 - 2565) ได้มุ่งเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปที่จะส่งผลและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยกิจกรรมการปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน ให้ความสำคัญกับการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้พัฒนาความรู้และทักษะให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของตนเองให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับปรุงด้านกลไก และระบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 - 2579) ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารการจัดการศึกษาซึ่งได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะสำหรับตำแหน่งที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นระยะๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถ ความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญในตำแหน่งและวิทยฐานะที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานขององค์กรหลายๆ ด้าน ไชยา ภาวะบุตร (2560, 11) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual stimulation) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) (Bass, 1999, as cited in Chongvisal, R. 2005, pp. 22-24) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องดึงศักยภาพของตนเองอย่างสูง เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ โดยมีการกระจายอำนาจหรือการเสริมพลังใจ มีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้มีความเป็นผู้นำ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของงานและองค์กรเพิ่มขึ้น แม้ว่าสภาพการณ์ขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ มากเพียงใดผู้บริหารก็จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานให้เกิดความพยายามที่จะปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนด ต้องเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ แรงจูงใจ และความเชื่อมั่นของผู้ร่วมงานให้มีภาวะผู้นำในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องใช้ศักยภาพของตนเองที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาต่อยอดคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และปรับให้มีความเป็นสากลเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (Nit Sammaphan, 2017, p. 11)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพและสมรรถนะในการปฏิบัติงานเป็นผู้นำวิชาการ และบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับประยุกต์ แก้ไขปัญหา ริเริ่ม พัฒนา คิดค้น ปรับเปลี่ยน และสร้างการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษา โดยจะต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู และคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน.

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแนวคิดของ Bass and Avalio (1990, pp.19-21) ซึ่งมีการกล่าวถึงลักษณะภาวะผู้นำ 4 ด้าน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 234 คน ได้มาจากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Cohen (1988) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอนในโรงเรียน กลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกเป็นวุฒิการศึกษา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี, 5 – 10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ขนาดโรงเรียน ขนาดกลาง,ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม ได้แก่ การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีรายละเอียดของวิธีการ แต่ละขั้นตอน ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 527 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ โคเฮนและคณะ (Cohen, Manion, and Morrison, 2011, 147) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (ระดับความแม่นยำร้อยละ 95) จำนวน 234 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยสอบถามตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แบบอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. นำสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อม Link แบบสอบถามผ่าน Google Form ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 234 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก Google Form
3. นำข้อมูลของครูผู้ตอบแบบสอบถามจาก Google Form มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และการคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย.
2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน กลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) Independent
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน กลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ด้วยการทดสอบสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Post Hoc method) ต่อไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนกลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนกลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน (n=234)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การรับรู้ของครู

	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.49	.73	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.46	.69	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.48	.67	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.49	.66	มาก
รวม	4.48	.43	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.49$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 4.48$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.46$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ดังตาราง 2 – 4

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน (n=234)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	วุฒิการศึกษา				t	Sig.
	ปริญญาตรี (n = 141)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 93)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	4.43	.75	4.57	.70	-1.387	.167
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.43	.68	4.50	.72	-.760	.448
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.47	.66	4.49	.70	-.184	.854
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	4.46	.63	4.54	.70	-.881	.379
รวม	4.45	.66	4.52	.69	-.836	.404

จากตาราง 2 พบว่า ค่า t ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน แสดงว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน (n=234)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ประสบการณ์การทำงาน				F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป			

	(n = 85)		(n = 72)		(n = 77)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	4.34	.87	4.69	.38	4.47	.77	4.681*	.010
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.41	.76	4.67	.39	4.32	.79	5.019*	.007
3. การกระตุ้นทางปัญญา	4.44	.76	4.66	.38	4.34	.75	4.536*	.012
4. การคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	4.45	.71	4.64	.39	4.40	.78	2.820	.062
รวม	4.41	.76	4.66	.37	4.38	.75	4.096*	.018

* $p < .05$

จากตาราง 3 พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ยกเว้น ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แสดงว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=234)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ขนาดโรงเรียน						F	p
	ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ			
	(n = 35)		(n = 85)		(n = 114)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	4.44	0.86	4.57	0.46	4.44	0.84	0.913	0.403
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.43	0.75	4.52	0.55	4.42	0.77	0.549	0.578
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.45	0.76	4.52	0.54	4.46	0.73	0.221	0.802
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	4.47	0.73	4.52	0.52	4.48	0.73	0.121	0.886
รวม	4.45	0.77	4.53	0.50	4.45	0.75	0.426	0.654

จากตาราง 4 พบว่า ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้านแสดงว่า ครูที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่าการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กำหนดแนวทางในการบริหารโดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ข้อที่ 3 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายการเปลี่ยนแปลงและมีพฤติกรรมซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของผู้นำที่ดี แสดงออกให้เห็นศักยภาพ อุดมการณ์ ความสามารถ ประสพการณ์ บุคลิกภาพที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดการสร้างแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานคล้อยตามในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะมุ่งเข้าสู่เป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission, 2017, p. 3). ไว้ว่า ผู้บริหารเป็นฟันเฟืองสำคัญที่สุดเป็นผู้ที่มีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นให้ได้ ทুমเทพลังกายและความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์รอบรู้เป็นที่พึ่งให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีความสามารถในการจัดการองค์กร มอบหมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุนาดียา วาบา (Munadiya Waba, 2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด มีพฤติกรรมที่ดีตามมาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมจนเกิดการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดีต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา จนทำให้เกิดการอยากลอกเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ (Ministry of Education, 2017, p. 7) การให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานในแง่บวกใหม่โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจการกระตุ้นทางปัญญาหรือการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคลโดยผู้นำจะยกระดับบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของผู้ตามกระตุ้น ชื่นนำและมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้ตามและผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้นไป มีศักยภาพมากขึ้นนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ริสุวัน สะแลแม (Risuan Salamet, 2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า ตามการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการสถานศึกษา และผู้บริหารส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้เป็นต้นแบบของการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Adegoke Oke., Natasha Munshi & Fred O. Walumbwa (2009, pp.64-72) ที่กล่าวว่า ผู้นำจะต้องกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจกับสิ่งที่ท้าทายในองค์กร โดยจะต้องทำให้กลุ่มผู้ตามเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นและคาดหวังทางที่ดี และทำการเชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังกับความรับผิดชอบวิสัยทัศน์ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญามาศ แดงสีดา (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า ตามการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการกระตุ้นให้ครูแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของครู ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหา เพื่อทำให้เกิดมีการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดนให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมประเมิณงานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Wortman (1985, cited in Bass, 1985, as cited in Sama-ae, S. 2018, p. 62) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นการคิดค้นกลวิธีและมีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงปัญญาในเรื่องตนเองและผู้ตามโดยการวิเคราะห์ วางแผน การนำไปปฏิบัติ การแปลผล การประเมินผลงาน การปฏิบัติเช่นนี้แสดงให้เห็นบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (Pimphon Wonganusit, 2021). ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านการกระตุ้นทางปัญญาอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า ตามการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้การดูแลเอาใจใส่ครูเป็นรายบุคคล และทำให้ครูรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้บริหารจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นพี่ปรึกษา (Advisor) ของครูแต่ละคน เพื่อการพัฒนาครู ผู้บริหารจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนผู้ร่วมงานที่มีความสามารถพิเศษให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นอกจากนี้ผู้บริหารจะมีการปฏิบัติต่อครูโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับ (Burn, 1987 อ้างถึงใน กรรณิการ บุญช่วย 2561) ที่กล่าวว่า บอร์น (Burns. 1978 : 5) ได้กล่าวถึง การคำนึงถึงเอกลักษณ์บุคคลไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือทำงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการเอาใจใส่ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถพัฒนาตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิดา พากักดี (Sunida Paphakdee, 2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูในโรงเรียนต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีคุณสมบัติของผู้นำ เข้าใจถึงความความคิดเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล มีการสื่อสารกับครูโดยตรงให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และยอมรับความคิดใหม่ๆ ส่งเสริมให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีในการทำงานร่วมกัน จนเกิดแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (Pimphon Wonganusit, 2021) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ครูมีระดับการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้มีกระบวนการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดีมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาผู้บริหารสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถที่จะใช้งานให้เหมาะสมกับความสามารถของครูแต่ละบุคคล การมอบหมายงานต้องมีความเหมาะสมตามความรู้ความสามารถของครูและทำให้เกิดความพอใจและจะเกิดความทุ่มเทต่อการทำงาน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานสูงต้องมั่นใจในประสบการณ์การทำงานของตนเอง และยังสามารถคาดการณ์มองภาพในอนาคตที่จะเกิดกับทุกฝ่ายจึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยภาพรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับ(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อ้างถึงใน พรหมนอร์ อุซุ ภาพ (Pannaron Uchuparp, 2018, pp. 239-240) ที่กล่าวว่าครูเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ ผ่านการศึกษาอบรมอย่างเข้มข้น มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพ ดังนั้นบุคคลผู้เป็นครูจึงต้องมีการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอด้วยเหตุผลดังนี้ พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ครูที่มีประสบการณ์ 5 – 10 ปี มีการรับรู้สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ มากกว่า10 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจาก ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าสามารถมองภาพการพัฒนาสถานศึกษาด้วยความรู้ความสามารถมีสิ่งสมประสบการณ์มา ด้วยความสามารถของผู้บริหารในการติดต่อประสานงานกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับของสังคมและด้วยระยะเวลาในการปฏิบัติงานส่งผลให้มุมมอง ความคิด และระยะเวลาที่พบเจอพฤติกรรมผู้บริหารอาจแตกต่างไปจากครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ แดงนุ้ย (Oranong Daengnui, 2018) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบางสะพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีการรับรู้สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ 5 – 10 ปี

2.3 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาต่างเป็นผู้ที่มีภูมิรู้ เป็นผู้ที่มีประพจน์ดีเป็นแบบอย่างที่น่ายกย่องทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ เป็นผู้มองการณ์ไกลในอนาคต มีความริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถวางแผนการบริหารงานและจัดการกับปัญหาในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับ ัญญา มาศ แดงสีดา (Thanyamat Daengsida, 2022) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในการปฏิบัติตน นำหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานสร้างความเคารพ ศรัทธา เกิดความประทับใจ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในตนเองใช้คำถามกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ทำงานด้วยความเชื่อมั่น พุดเสริมแรงให้บุคลากร กระตุ้นให้กำลังใจเพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมผู้บริหารทำให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารควรเสนอแนะวิธีปฏิบัติงานและวิธีการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย พุดกระตุ้นให้กำลังใจ ให้บุคลากรแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ค้นหาวิธีจัดการที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้การทำงานและให้กำลังใจบุคลากรในการแก้ปัญหา

4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล.

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

References

- Ministry of Education. (2007). Ministry of Education Development Plan, 12th Edition (2017-2021). Bangkok: Ministry of Education.
- Jettjamanong, K. (2020). Transformational Leadership of Administrators Affecting Teamwork of Teachers under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3. Master's Thesis, Educational Administration, Nakhon Ratchasima Rajabhat University.
- Panyawong, N. (2019). Transformational Leadership of Higher Education Institution Administrators as Perceived by Personnel at Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai. Independent Study for Master of Education, Educational Administration, University of Phayao.
- Kenbuppha, P. (2016). Transformational Leadership of School Administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2. Master of Education Thesis, Educational Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Boonkla, R. (2018). Transformational Leadership of School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office 18. Master of Education Thesis, Educational Administration, Burapha University.
- Jongwisal, R. (2016). Leadership: Theory, Research, and Development Approaches. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chanlee, R. (2019). Transformational Leadership of School Administrators Affecting the Development of Schools as Learning Organizations under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2. Master's Thesis, Educational Administration, Graduate School, Rambhai Barni Rajabhat University.
- Saratana, W. (2014). Leadership: Theory and Contemporary Perspectives. Bangkok: Thipphayasuthi Printing House.
- Prajong, W. (2013). Transformational Leadership of School Administrators in the Friendship School Group under Yala Primary Educational Service Area Office 1. Independent Study, Master of Education, Educational Administration, Graduate School, Yala Rajabhat University.
- Sameejam, S. (2019). Transformational Leadership of Administrators in Medium-Sized Opportunity Expansion Schools under the Lat Krabang District Office, Bangkok. Master's Thesis, Educational Administration, Graduate School, Burapha University.
- Bureau of Special Education Administration. (2021). Context of the Bureau of Special Education Administration. Retrieved October 30, 2021, from <http://special.obec.go.th/HV3/homepage.php>.
- Yentrakoon, U. (2018). Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers in Lat Phrao District, Bangkok. Independent Study, Master's Degree in Educational Administration, Phranakhon Rajabhat University.

- Jaisamer, A. (2020). The Relationship Between Transformational Leadership of School Administrators and the Educational Quality of Opportunity Expansion Schools under the Lampang Primary Educational Service Area Office 3. Independent Study for Master of Education, University of Phayao.
- Daengnui, O. (2018). Transformational Leadership of School Administrators in Bang Saphan District under the Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 1. Master's Thesis, Burapha University.
- Senaluang, A. (2008). Transformational Leadership of Private School Administrators in Bangkok Educational Service Area 2. Master's Thesis in Educational Administration, Suan Sunandha Rajabhat University.
- Boonkla, R. (2018, pp. 78-80). A Study on the Transformational Leadership of School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office 18.
- Phunphiphat, T. (2017, pp. 74-77). The Relationship Between Transformational Leadership of School Administrators and Teacher Job Satisfaction at Phanatpittayakarn School, Phanat Nikhom District, Chonburi, under the Secondary Educational Service Area Office 18.
- Sida, W. (2019). Transformational Leadership of School Administrators under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3. Thesis for Master of Education in Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University.
- Thanadakit, T. (2018). Characteristics of Professional Administrators as Perceived by Teachers under the Secondary Educational Service Area Office 14 in Phang Nga Province. *Academic Journal*, 12(1), pp. 109-117.
- Srisaard, B. (2017). Basic Research. 10th Edition. Bangkok: Suweeriyasarn.
- Sodsong, P. (2017). Characteristics of Professional Administrators as Perceived by Teachers in Rayong 2 Network. Thesis for Master of Education in Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University.
- Thoomsiri, W. (2018). Professionalism of School Administrators under Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office in the Context of ASEAN Community Education. Master's Thesis in Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Yungyuen, W. (2021). Characteristics of Professional School Administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2. *Journal of Educational Innovation and Research*, 5(1), pp. 15-27.
- Phromtasan, S. (2018). Desired Characteristics of Professional School Administrators as Perceived by Teachers in Schools under the Education Department, Mahasarakham Municipality. Master's Thesis in Educational Management, Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University.

แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับ ด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย

INTEGRATED HUMAN CAPITAL MANAGEMENT APPROACH OF
MULTI-LEVEL MARKETING BUSINESS BY SMART WALLET
SYSTEM INNOVATION IN THAILAND

ศรวีย์ ไพศาลศรวีส¹ และพวงเพ็ญ ชูรินทร์²

Sorawat Paisansorawat¹ and Puangpen Churintr²

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email¹ : e20wrs@yahoo.com¹

Received 11 June 2023; Revised 30 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารทุนมนุษย์ของธุรกิจการตลาดหลายระดับในประเทศไทย และเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย โดยงานวิจัยนี้ได้ใช้เครื่องมือวิจัยในเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์แก่นสาระ การวิเคราะห์เนื้อหา และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทุนมนุษย์ของธุรกิจการตลาดหลายระดับในประเทศไทย ที่ควรพิจารณาประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ผู้ประกอบการสินค้า แผนการจ่ายค่าตอบแทน เครือข่ายสมาชิกธุรกิจการตลาดหลายระดับ และผู้บริโภคหรือลูกค้า ส่วนแนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่หนึ่ง การสร้างทัศนคติที่ดีของลูกค้าต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ ขั้นที่สอง การสร้างแรงจูงใจที่สำคัญที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินและใช้นวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจของบริษัท ขั้นที่สาม ผลผลิตภัณฑ์ของบริษัทควรจะใช้ทั้งกลยุทธ์ดึงดูดลูกค้าเข้ามาเป็นสมาชิกและผลักดันลูกค้าไปสู่ลูกค้า ขั้นที่สี่ แผนการจ่ายค่าตอบแทนของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะจะต้องจูงใจสำหรับสมาชิกทุกคน ขั้นที่ห้า การเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ขั้นที่หก การนำการบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้ามาประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ และขั้นที่เจ็ด การพัฒนานวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะให้รองรับกับเทคโนโลยีในอนาคต

คำสำคัญ : การบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการ; ธุรกิจการตลาดหลายระดับ; ระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ

Abstract

This research had two objectives, the first objective was to study the integrated human capital management of Multi-Level Marketing (MLM) business by Smart Wallet System

Innovation, and the second objective was to develop the integrated human capital management approach of MLM business by smart wallet system innovation in Thailand.

This research used a qualitative method as a methodology consisting of in-depth interviews, documents analysis, thematic analysis, content analysis and focus group. The result showed that the human capital management of the MLM business in Thailand that should be considered in 5 aspects: Entrepreneur, Product, Compensation Plan, Network of MLM business member and Customers. As for the integrated human capital management approach of MLM business with smart wallet system Innovation in Thailand consists of 7 steps; The first step, creating a good attitude of the customer to MLM business by smart wallet system innovation; the second step, building important financial and non-financial motivations and using smart wallet system innovation to drive the business of the company; the third step, products of the company being applied to pull and push strategies; the fourth step, commission plans of MLM business by smart wallet system innovation to motivate all members; the fifth step, focusing on customers centric; the sixth step, applying customer relationship management for smart wallet system innovation; and the seventh step, developing smart wallet system innovation for the future technology.

Keywords : Integrated Human Capital Management; Multi-Level Marketing Business; Smart Wallet System

บทนำ

ธุรกิจขายตรง คือการทำตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคในลักษณะของการนำเสนอขายแบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งห่างจากที่ตั้งร้านค้าปลีกถาวร โดยบริษัทผู้ประกอบการนำเสนอโอกาสทางธุรกิจให้กับนักขายตรงอิสระ ผู้ขายตรงใช้การอธิบายหรือการสาธิตสินค้าเป็นกลยุทธ์หลักในการเสนอขายสมาชิก การขายโดยตรงแห่งโลกซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสมาคมการขายโดยตรงจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกกว่า 40 ประเทศได้ให้คำนิยามของการขายตรงว่าเป็น การทำตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคหรือที่อยู่อาศัยของผู้อื่น ณ ที่ทำงานของผู้บริโภคหรือที่อื่นๆซึ่งห่างจากที่ตั้งร้านค้าปลีกถาวร ทั้งนี้โดยผู้ขายตรงใช้การอธิบายหรือการสาธิตสินค้าเป็นกลยุทธ์หลักในการเสนอขาย (Rachaya Suphanaraphan, 2013)

ยุทธวิธีขายตรงของประเทศไทยได้ถูกใช้มากกว่า 50 ปีแล้ว ที่เห็นเด่นๆ ก็คือการขายประกันชีวิต เริ่มจาก 30 ปีที่แล้วก็มีบริษัทนานาชาติอย่างแอมเวย์จากอเมริกามาเปิดกิจการขายตรงอย่างกว้างขวาง หลังจากนั้นธุรกิจขายตรงได้ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วิธีการขายตรงมีอยู่มากมาย อาทิเช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องกรองน้ำ เสื้อผ้า ยาสีฟัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและใช้แล้วหมดไป แต่เครื่องสำอางนับว่าเป็นสินค้าที่ใช้วิธีการขายตรงมากกว่าสินค้าอื่นๆ ตัวอย่างเช่น เวนอน มิสทิน สุปรีเตอร์ม แอมเวย์ เหล่านี้ล้วนแต่ใช้ระบบการขายตรงทั้งสิ้น (Waranyu Wongpintu, 2008)

ถึงแม้ว่าขายตรงจะมีความเด่นอยู่ที่ทุกคนมีสิทธิ์เป็นผู้ขายอิสระและการได้ช่วยให้คนมีงานทำ มีการกระจายรายได้คล้ายๆ กัน แต่ความแตกต่างก็มีอยู่ ซึ่งดูได้จากรูปแบบการจัดองค์การและการจัดสรร

ผลประโยชน์โดยแบ่งได้เป็น 2 ระบบคือ 1) ระบบขายตรงแบบชั้นเดียว (DIRECT SELLING - SINGLE LEVEL MARKETING , SLM) ระบบนี้ไม่มีความซับซ้อน จะมีผู้จัดการประจำเขต (แต่ละบริษัทอาจมีชื่อเรียกไม่เหมือนกัน) ซึ่งเป็นพนักงานของบริษัทจะทำหน้าที่เสาะหาและดูแลตัวแทนขายหรือผู้ขายอิสระซึ่งมีได้ไม่จำกัดจำนวนแล้วแต่ความสามารถของผู้จัดการนั้นๆ ซึ่งเมื่อสมัครเข้าเป็นตัวแทนขาย ตัวแทนขายก็จะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าของตัวแทนขายที่หาได้ รายได้ที่ตัวแทนขายได้รับจะมาในรูปของค่าคอมมิชชั่นหรือส่วนลดพิเศษในการซื้อสินค้า ตัวแทนขายทำได้เท่าไรจะได้ผลตอบแทนในสัดส่วนนั้นๆ 2) ระบบขายตรงหลายชั้น (DIRECT SELLING - MULTI LEVEL MARKETING , MLM) เป็นระบบขายตรงที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบันรายได้ที่เกิดขึ้นอย่างแรกเกิดจากการซื้อสินค้าจากบริษัทแล้วขายออกไปให้กับลูกค้าหรือคนในสายงาน ซึ่งมีส่วนแตกต่างระหว่างราคาขายปลีกกับราคาสมาชิกของตัวสินค้านั้นๆ ถือเป็นรายได้อย่างแรกที่ได้จากการขายปลีก (ส่วนใหญ่จะให้รายได้ประมาณร้อยละ 25) นอกจากรายได้ที่ได้จากการขายปลีกแล้วในแต่ละสิ้นเดือนจะมีการประมวลผลของยอดขายทั้งหมดของกลุ่มหรือสายงาน โดยเงินส่วนนี้จะจ่ายโดยตรงมาที่ผู้นำต้นสายแล้วผู้นำต้นสายก็จะจ่ายไล่ลงไปเรื่อยๆ ตามสายงานหรือบริษัท

ระบบการตลาดหลายระดับ คือ นักขายอิสระขายสินค้าให้กับลูกค้าส่วนตัวของตนเอง จะได้รายได้ขั้นที่หนึ่งจากส่วนต่างราคาสินค้าเหมือนกับการขายตรงแบบชั้นเดียว ในขณะเดียวกันเพื่อที่จะสร้างธุรกิจของตนเองขึ้นมาก็ออกไปชวนเพื่อนฝูงญาติมิตรให้เข้ามาร่วมธุรกิจการขายด้วยและรายได้แบบหลังก็จะตามมาด้วยวิธีการนี้ได้เป็นที่รู้จักและยอมรับในวงกว้างทั่วโลกโดยอาศัยกลยุทธ์การบอกแบบปากต่อปาก หรือเป็นการตลาดที่อาศัยการบอกต่อ (Word of Mouth Marketing; WOM Marketing) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งค่าใช้จ่ายทางการตลาดจะต่ำกว่าการตลาดแบบดั้งเดิมและมีกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิผล โดยให้ผลตอบแทนแก่ทั้งเจ้าของกิจการธุรกิจการตลาดหลายระดับ เจ้าของผลิตภัณฑ์ สมาชิกแต่ละระดับ รวมถึงสังคมและประเทศก็จะได้รับประโยชน์จากการซื้อขายสินค้านี้อีกด้วย

การพัฒนาทุนมนุษย์จึงมีความจำเป็นต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับโดยเริ่มจากการเพิ่มจำนวนทุนมนุษย์ด้วยการรับสมัครสมาชิกใหม่ จากการแนะนำของสมาชิกปัจจุบันที่จะได้รับรายได้จากคำแนะนำสินค้าให้กับสมาชิกใหม่ หรือจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสังคมออนไลน์และสื่อต่างๆ และถึง “พ่อค้าแม่ค้าออนไลน์” เข้ามาอยู่ในเครือข่ายด้วยเพราะเชื่อมั่นในศักยภาพของการดึงดูดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายผ่านการขายรูปแบบต่างๆ เช่น การถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น การกระตุ้นให้สมาชิกปัจจุบันดำเนินธุรกรรมกับบริษัทอย่างต่อเนื่องด้วยแรงจูงใจที่เป็นตัวเงิน เช่น อาร์เอส-ยูไลฟ์ ได้เพิ่มระดับผลตอบแทนจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 15 (Brand Buffet, 2565) การเลื่อนตำแหน่งสมาชิกสู่การเป็นผู้บริหารในระดับต่างๆ จากผลงานของยอดขาย การให้รางวัลเป็นการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Incentive Trips) นอกจากนั้นก็ต้องมีการจัดประชุมและการจัดฝึกอบรมทั้งแบบในสถานที่และแบบออนไลน์เพื่อเป็นการกระตุ้นและการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอยู่ ทุนมนุษย์มีความสำคัญต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับสูงมาก เนื่องจากกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกนักธุรกิจเหล่านี้ไม่ใช่พนักงานของบริษัทจึงไม่ใช้คำว่า ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อป้องกันความสับสน แต่ใช้คำว่าทุนมนุษย์ (Human Capital) แทนสมาชิกของธุรกิจการตลาดหลายระดับ บริษัทไม่ได้จ้างทุนมนุษย์ด้วยเงินเดือนจึงไม่สามารถบริหารงานผ่านสมาชิกโดยใช้ระบบเดียวกับพนักงานได้ แต่ใช้สิ่งจูงใจที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าแนะนำสินค้าให้กับสมาชิกใหม่ เงินปันผลจากการที่สมาชิกซื้อสินค้าหรือบริการ เป็นต้น (Sawitree Rinwong, 2022) จะเห็นได้ว่าความสำคัญและความท้าทายของธุรกิจการตลาดหลายระดับ ไม่ได้ได้อยู่แค่ที่จำนวนสมาชิก แต่คือสัดส่วนของทุนมนุษย์ที่ทำธุรกรรมกับบริษัทอย่างต่อเนื่องมากกว่า

จากสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้การเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นวาระสำคัญของการรณรงค์ระดับโลกในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อนี้ แต่การเว้นระยะห่างทางสังคมก็เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจในรูปแบบยุคก่อนการระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่จะต้องมีการพบปะพูดคุยกันในการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่หลากหลายในห้างสรรพสินค้า หรือร้านสะดวกซื้อต่างๆ รวมถึงธุรกิจขายตรงด้วย แต่ในวิกฤติย่อมมีโอกาส ธุรกิจที่ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตหรือการสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์ก็จะได้รับประโยชน์จากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมนี้ เนื่องจากลูกค้าจะเปลี่ยนจากการเดินทางไปซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ ด้วยตนเอง มาเป็นการสั่งซื้อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแทน และธุรกิจการตลาดหลายระดับเองก็จะไม่สามารถที่จะเข้าไปพูดคุยอย่างใกล้ชิดเหมือนในอดีต ธุรกิจการตลาดหลายระดับโดยใช้แอปพลิเคชัน (Royal Society Mobile, 2022) ในระบบอินเทอร์เน็ตจึงเป็นทางเลือกในสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งจะต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม อีกทั้งในโลกยุคใหม่ที่สามารถทำธุรกิจหรือซื้อขายสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลาที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์การ การจัดการทุนมนุษย์แบบบูรณาการเป็นเรื่องที่สำคัญในธุรกิจทุกประเภท แต่การจัดการทุนมนุษย์แบบบูรณาการในธุรกิจการตลาดหลายระดับโดยใช้แอปพลิเคชันจะยังเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งยังมีงานวิจัยอยู่จำนวนน้อย แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก จึงเป็นความสำคัญที่จะต้องทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย” เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเผยแพร่เป็นความรู้ในสาขาบริหารธุรกิจและนำไปพัฒนาธุรกิจการตลาดหลายระดับโดยใช้นวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารทุนมนุษย์ของธุรกิจการตลาดหลายระดับในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยการรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการ และการตลาดหลายระดับ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากกรณีศึกษาของบริษัท ท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งเป็นธุรกิจการตลาดหลายระดับที่ใช้ระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย ในด้านประวัติความเป็นมา ตัวแปร และประเด็นที่ต้องการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความคิดเห็นด้วยกระบวนการ สัมภาษณ์โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านทำการตรวจสอบ จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่เหมาะสมเพื่อหาความสอดคล้องและเหตุผลจากความคิดเห็นของสมาชิกในธุรกิจการตลาดหลายระดับและผู้เชี่ยวชาญ โดยคุณสมบัติ

ของสมาชิกรักธุรกิจการตลาดหลายระดับคือผู้ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ Topup2Rich ในระดับสูง ระดับกลาง และผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นทำธุรกิจ ส่วนคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการ ด้านการตลาดแบบเครือข่าย ด้านบริหารธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 4 สนทนากลุ่ม (Focus Group) สมาชิกผู้ประสบความสำเร็จระดับสูง ระดับกลาง ผู้ที่เริ่มต้นเป็นสมาชิกของธุรกิจการตลาดหลายระดับ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการ ด้านการตลาดแบบเครือข่าย ด้านบริหารธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมจำนวน 13 ท่าน เพื่อช่วยยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

1. การบริหารทุนมนุษย์ของธุรกิจการตลาดหลายระดับในประเทศไทย วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญต่างๆ สรุปได้ว่า

1.1 ปัจจัยสำคัญด้านผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจการตลาดหลายระดับให้มีความเจริญเติบโตโดยใช้การบริหารทุนมนุษย์ เนื่องจากธุรกิจประเภทนี้มีการบริหารที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากธุรกิจอื่นๆ เพราะว่าสมาชิกรักธุรกิจเครือข่ายหลายระดับไม่ใช่พนักงานลูกจ้างประจำที่ทำงานกินเงินเดือน แต่สมาชิกอยู่ในฐานะนักธุรกิจอิสระ ดังนั้นผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจ เป็นแกนกลางในการประสานงาน เอาใจใส่และส่งเสริมสมาชิกในทุกด้าน เพื่อให้สมาชิกขับเคลื่อนธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมและจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสมาชิกและสังคมมากกว่าผู้ประกอบการในธุรกิจอื่นหลายร้อยเท่า

1.2 ปัจจัยสำคัญด้านสินค้า สรุปได้ว่าสินค้าที่จะใช้ดึงดูดผู้บริโภคนั้นจะต้องเป็นสินค้าที่มีความจำเป็น จึงจะสามารถดึงดูดลูกค้า จากนั้นจึงนำเสนอโอกาสทางธุรกิจและชักชวนลูกค้าให้เข้าร่วมธุรกิจด้วยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกรักธุรกิจและเกิดกระบวนการบอกต่อเพื่อขยายเครือข่ายของสมาชิกให้เติบโตในการสร้างรายได้จากทุนมนุษย์ สมาชิกสามารถเชิญชวนร้านค้าต่างๆ นำสินค้าและบริการต่างๆ ที่สมาชิกจำเป็นต้องใช้ในการอุปโภคบริโภคเข้ามาขายในแอปพลิเคชัน T2R Shop&Pay ทั้งนี้ราคาของสินค้าและบริการควรใกล้เคียงหรือถูกกว่าราคาขายปลีกทั่วไปตามท้องตลาด ควรมีสินค้าที่ใช้ตราสินค้าของบริษัทเพื่อช่วยลดปัญหาของการแข่งขันด้านราคากับบริษัทอื่น ควรเป็นสินค้าที่บริษัทอื่นไม่มี ควรที่จะมีสินค้าที่มีมูลค่าสูงด้วยเพื่อที่จะช่วยให้สมาชิกสามารถทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย เมื่อสมาชิกทุกคนต่างซื้อสินค้าจากร้านค้าที่มีอยู่ในระบบ สมาชิกก็จะได้รับรายได้จากแผนการตลาดที่มาจกยอดขายซื้อสินค้าของตนเองและของสมาชิกที่อยู่ภายใต้เครือข่ายสายงานของสมาชิกตามแผนการตลาด

1.3 ปัจจัยสำคัญด้านแผนการจ่ายค่าตอบแทน สรุปได้ว่าแผนการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมนั้น ค่าตอบแทนจะต้องจูงใจต่อสมาชิก ค่าตอบแทนที่น้อยเกินไปอาจไม่จูงใจสมาชิก เนื่องจากสมาชิกอาจจะไม่ได้ทำธุรกิจตลาดหลายระดับเพียงบริษัทเดียว ดังนั้นจึงต้องพิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนโดยเปรียบเทียบกับกิจการอื่นด้วย ทั้งนี้ค่าตอบแทนที่สมาชิกได้รับควรมากพอที่จะทดแทนการทำงานประจำอื่นๆ แต่หากบริษัทจ่ายค่าตอบแทนที่สูงจนเกิดการจ่ายค่าตอบแทนสูงเกินไป (Over Pay) ก็จะทำให้กิจการดำรงอยู่ไม่ได้ จึงต้องรักษาความสมดุลของค่าตอบแทนที่เหมาะสมระหว่างสมาชิกกับบริษัท ทั้งนี้ระบบค่าตอบแทนที่

เหมาะสมจะต้องพิจารณาทั้งในรูปที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดคือแผนการจ่ายค่าตอบแทนที่นำมาใช้นั้นจะต้องได้รับการอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและบริษัทควรจ่ายค่าตอบแทนให้ตรงตามที่ได้สัญญาไว้กับสมาชิก เพื่อเป็นการรักษาความน่าเชื่อถือของบริษัทอันจะส่งผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของกิจการ

1.4 ปัจจัยสำคัญด้านเครือข่ายสมาชิกธุรกิจการตลาดหลายระดับ สรุปได้ว่าความสำเร็จของธุรกิจการตลาดหลายระดับขึ้นอยู่กับเครือข่ายสมาชิกที่มีอยู่ซึ่งถือว่าเป็นทุนมนุษย์ที่มีมูลค่าโดยคุณภาพของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ สมาชิกต้องมีลักษณะเป็นคนดีและคนเก่ง ดังนั้นสมาชิกที่มีเพื่อนมากและเพื่อนที่ดี ก็มีโอกาที่จะสำเร็จในธุรกิจนี้ได้มาก ในขณะเดียวกันสำหรับบริษัทแล้ว หากสมาชิกยังมีจำนวนมาก ยอดขายของบริษัทก็จะยิ่งเติบโตมากขึ้น สิ่งสำคัญคือปริมาณและคุณภาพของสมาชิกควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากโดยทั่วไปธุรกิจการตลาดหลายระดับจะมีสมาชิกที่ทำงานอย่างจริงจังไม่ถึงร้อยละ 10 ดังนั้นสำหรับบริษัทแล้ว หากบริษัทมีสมาชิกที่มีคุณภาพจำนวนมาก ยอดขายของบริษัทก็จะเติบโตมากขึ้น และบริษัทควรให้ความสนใจสมาชิกที่มีสถานะที่เป็นทั้งลูกค้าและสมาชิกนักธุรกิจที่อยู่ในคนๆ เดียวกัน เพราะคนเหล่านี้จะบอกความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าได้ ทำให้บริษัทสามารถนำเสนอสินค้าตามความต้องการของลูกค้าได้ ธุรกิจการตลาดหลายระดับควรวิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจของตนเองว่าอยู่ในสถานการณ์ใด กล่าวคือหากเป็นธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นควรเน้นการสร้างสมาชิกใหม่ให้มากที่สุด แต่หากเป็นธุรกิจที่กำลังเติบโตควรหาสมาชิกใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพของสมาชิก นอกจากนี้การเปิดโอกาสขยายเครือข่ายสมาชิกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ก็เป็นเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับธุรกิจการตลาดหลายระดับ

1.5 ปัจจัยสำคัญด้านผู้บริโภคหรือลูกค้า สรุปได้ว่าลูกค้าถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเริ่มต้นห่วงโซ่ธุรกิจ ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อโน้มน้าวให้ลูกค้ามาเป็นสมาชิกจึงเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่จะทำให้ลูกค้ามีความภักดีต่อกิจการคือความจริงใจที่มีให้กับลูกค้า การช่วยแก้ปัญหาให้กับลูกค้า และการมอบผลประโยชน์ที่ดีที่สุดให้กับลูกค้า ความมีมนุษยสัมพันธ์รวมทั้งการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าช่วยในการขยายกลุ่มลูกค้าและสามารถเปลี่ยนสถานะจากลูกค้าให้กลายเป็นสมาชิกนักธุรกิจได้ การที่ยังขยายกลุ่มลูกค้าได้มาก สมาชิกก็จะยิ่งได้รับผลตอบแทนมากตามไปด้วย

การจัดการเทคโนโลยีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นการบริหารจัดการระบบการจ่ายผลตอบแทนผ่านระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับตลอดเวลาไม่มีวันหยุดนิ่งส่งผลต่อระบบการตลาดหลายระดับนี้ สามารถช่วยให้ผู้ที่เป็สมาชิกมีรายได้แบบยั่งยืนได้จากการส่งต่อโอกาสธุรกิจให้กับผู้อื่นๆ ต่อไปแบบไม่สิ้นสุด และการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะจุดชี้วัดในการบูรณาการทรัพยากรมนุษย์ด้วยทุนมนุษย์สามารถทำได้จริงในธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมกระเป๋าเงินอัจฉริยะนี้และยังสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่กำลังก้าวหน้าพร้อมกับการขับเคลื่อนสินค้าและบริการต่างๆ ที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ไว้ใน Platform ITS นี้ได้อย่างลงตัว ซึ่งปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่รู้จัก เข้าใจและยอมรับระบบในการเติมเงินและระบบในการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านแอปพลิเคชันอยู่แล้วผู้คนทั่วไปจึงสามารถทำความเข้าใจกับระบบและเทคโนโลยีผ่านแอปพลิเคชัน T2R Shop&Pay ได้อย่างง่ายดาย

2. แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย ประกอบด้วย

2.1 การสร้างทัศนคติที่ดีของลูกค้าต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยเทคโนโลยีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะผลการวิจัยสรุปได้ว่า การใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของโลกสังคมออนไลน์ การซื้อสินค้าและ

บริการต่างๆผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและการได้รับการยอมรับในสังคม การมีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ ITS เกิดขึ้นในยุคสังคมออนไลน์นี้ รวมถึงยุคของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงมีความเหมาะสมและจำเป็นอย่างมาก Platform ITS ซึ่งเป็นระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะจะเข้ามารองรับการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบนี้ได้เป็นอย่างดี นอกจากจะสร้างความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังจะสามารถสร้างโอกาสในการทำธุรกิจและสามารถสร้างรายได้อย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งจะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิก ครอบครัว และสังคมได้อีกด้วย

2.2 การสร้างแรงจูงใจที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจของบริษัทและใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะเป็นตัวขับเคลื่อนนั้นผลการวิจัยสรุปได้ว่าในเบื้องต้นสิ่งที่จะใช้จูงใจสำหรับลูกค้าทุกคนให้เข้ามาสู่ Platform ITS นั่นก็คือการชักชวนให้ลูกค้ามาลดภาระค่าใช้จ่ายด้วยการแนะนำลูกค้าให้ใช้โปรโมชั่นโทรศัพท์มือถือในราคาประหยัด แต่มีประสิทธิภาพสูงที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้แบบไม่จำกัดและสามารถโทรฟรีได้ทุกเครือข่ายโดยมีทั้งโปรโมชั่นรายเดือนและรายปี ซึ่งเป็นสินค้าที่ตอบโจทย์ได้ดีมีประสิทธิภาพ ด้วยการวางกลยุทธ์ในการทำธุรกิจหลายระดับที่ใช้แผนการตลาดที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงและรวดเร็ว มอบผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างตรงไปตรงมาโดยยึดหลักความถูกต้องเป็นที่ตั้ง ทำให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุด แนวความคิดทั้งวิธีการรวมถึงที่มาที่ไปที่จะทำให้สมาชิกเกิดรายได้ซึ่งจะเป็นความรู้เป็นแรงจูงใจในการขยายตลาดของธุรกิจโดยตรง เป็นแรงขับเคลื่อนในการขยายธุรกิจของบริษัทโดยตรงและทางอ้อม การสร้างแรงจูงใจด้วยรายได้และความสวยงามของธุรกิจการตลาดหลายระดับทำให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการนำเสนอข้อมูลในรุ่นต่อรุ่นได้ในอนาคต การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบริษัทกับสมาชิกด้วยการให้รางวัลด้วยโปรแกรมการท่องเที่ยวตามตำแหน่งตามเงื่อนไขที่เหมาะสมและชัดเจนจะทำให้ส่งเสริมการตลาดและขยายธุรกิจให้เติบโตได้เป็นอย่างดี

2.3 ผลผลิตของ บริษัทควรจะมีทั้งกลุ่มที่เป็นตัวดึงดูดลูกค้าเข้ามาเป็นสมาชิก เช่น ผลผลิตที่มีมูลค่าสูงและผลผลิตอุปโภคบริโภคทั่วไป เพื่อรักษายอดขายให้เป็นไปตามเป้าหมายและมีความสม่ำเสมอ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าบริษัทควรเพิ่มสินค้าและพัฒนาแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสะดวกในการเชื่อมต่อระหว่างเจ้าของร้าน ผู้ซื้อ ผู้ขายและผู้บริโภค รวมทั้งควรมีระบบบริการที่หลากหลายเช่น การชำระค่าบริการสาธารณูปโภค การจ่ายค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา เพื่อผลักดันธุรกิจสู่ทุกครัวเรือนได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงในโลกสังคมออนไลน์ที่มีสื่อและเครื่องมือที่จะใช้โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนให้ทั่วถึงทุกกลุ่มและช่วยเหลือทุกคนที่ยังขาดทักษะ ความรู้ความชำนาญได้ง่ายขึ้น การพัฒนานวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ ITS ควรให้มีความสอดคล้องกับกิจวัตรประจำวันด้วยการนำสินค้าและบริการที่จำเป็นเข้ามาจำหน่ายในระบบ

2.4 แผนการจ่ายค่าตอบแทนของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยเทคโนโลยีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะจะต้องจูงใจสำหรับสมาชิกทุกคน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมาชิกทุกคนอยู่ในฐานะหุ้นส่วนทางธุรกิจกับบริษัทฯ โดยการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมในนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ Platform ITS สมาชิกทุกคนจะมีรายได้ตามแผนการการจ่ายค่าตอบแทนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจขายตรงจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยสมาชิกแค่เปลี่ยนรายจ่ายประจำให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ จึงเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นดีทั้งต่อบริษัทและเครือข่ายสมาชิก การที่จะสามารถเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันของสมาชิกที่เป็นรายจ่ายที่ไม่สามารถหยุดได้ ให้กลับกลายมาเป็นรายได้และผลตอบแทนตามแผนการตลาดด้วยเครื่องมือระบบนวัตกรรมกระเป๋าเงินอัจฉริยะในธุรกิจนี้สามารถทำได้โดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ฐานะและการศึกษา แม้มีเงินทุนเพียงเล็กน้อยก็

สามารถที่จะทำได้ และสมาชิกทุกคนจะได้รับผลตอบแทนตามจริงที่มีความโปร่งใสและยุติธรรมตามความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำธุรกิจของสมาชิก

2.5 การเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลางนั้นสรุปได้ว่า การดำเนินธุรกิจใดๆ ก็ตาม การเน้นให้ลูกค้าสมาชิกเป็นศูนย์กลางคือปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญมาก รวมถึงการสร้างธุรกิจให้มีความยั่งยืน เช่นเดียวกับธุรกิจนี้ การให้ความสำคัญกับลูกค้าคือ สิ่งที่สำคัญของแนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการ การเข้าใจจิตใจและความต้องการของลูกค้าจึงจะสามารถนำมาวางกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในทั้ง 5 ประเด็นของแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะในประเทศไทยที่สรุปข้างต้นนั้น ได้แนวทางมาจากการทบทวนวรรณกรรม แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญอีก 2 ประเด็นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์แบบบูรณาการ นั่นก็คือ

1. การนำการบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้ามาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยี ITS โดยที่ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การสร้างทัศนคติที่ดีของลูกค้าต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับ การพัฒนาธุรกิจการตลาดหลายระดับเข้าสู่การตลาดออนไลน์ การขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระยะยาวเพื่อให้เกิดการซื้อขายและจะเปลี่ยนจากลูกค้าธรรมดาให้กลายเป็นสมาชิก นักธุรกิจที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาและอยากบอกต่อคนใกล้ชิดตัวต่อๆ ไป ซึ่งจะส่งผลให้องค์การเครือข่ายประสบความสำเร็จในระดับที่สูงและมีความยั่งยืน

2. การพัฒนาเทคโนโลยี ITS ให้รองรับกับเทคโนโลยีในอนาคต โดยผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดของการนำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีระบบกระแสเงินอัจฉริยะ Platform ITS ที่ทำให้สมาชิกทุกคนสามารถเชื่อมต่อกับระบบได้อย่างสะดวกง่ายดายไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เหมาะมากกับสังคมยุคปัจจุบันที่ต้องเร่งรีบ และจากสถานการณ์การเกิดโรคระบาดขึ้นนั้นทำให้ผู้คนพบปะกันน้อยลง และหันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ดังนั้นทุกคนจึงสามารถที่จะใช้โทรศัพท์มือถือของตนเองที่มีอยู่มาสร้างโอกาสในการทำธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ โดยที่นวัตกรรมเทคโนโลยี Platform ITS ได้มีการเชื่อมต่อกับร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่สมาชิกทุกคนจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้มีผู้คนสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมากได้อย่างสะดวกรวดเร็วและง่ายขึ้นผ่านกลไกระบบการตลาดหลายระดับ ซึ่งมีความเป็นไปได้อย่างมากที่ระบบนวัตกรรมเทคโนโลยีกระแสเงินอัจฉริยะของบริษัท ท็อปอัพ ทู ริช จำกัด จะเกิดความแพร่หลายออกไปในวงกว้าง พร้อมกับการสร้างงานสร้างอาชีพแบบใหม่ๆ ให้กับประชาชนทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มากเพียงพอต่อค่าครองชีพในยุคปัจจุบัน ช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาปากท้อง ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ ดังนั้น Platform ITS ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่คิดค้นและสร้างโดยคนไทยและการพัฒนาเทคโนโลยีนี้ให้รองรับเทคโนโลยีในอนาคตเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ และรองรับการดำเนินชีวิตของผู้คนโดยเฉพาะประชาชนคนไทยที่สามารถใช้โทรศัพท์มือถือที่ตนเองมีอยู่เป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างรายได้ผ่านนวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะ Platform ITS และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประเทศชาติ

อภิปรายผล

ด้วยชีวิตประจำวันที่เร่งรีบและจากวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือโรคอุบัติใหม่จะต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจการตลาดหลายระดับโดยทั่วไปที่จะต้องมีการพบปะพูดคุยกันเพื่อการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่หลากหลาย ถึงแม้การขายตลาดในรูปแบบ

การตลาดแบบไวรัส (Viral Marketing) หรือการแนะนำบอกต่อกันไป จะเป็นการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดแตเมื่อนำมาผนวกกับเทคโนโลยีระบบกระแสเงินอัจฉริยะ ITS โดยเริ่มต้นจากตัวลูกค้าที่สมัครสมาชิกแล้วซื้อลิขสิทธิ์ Platform ITS ลูกค้าจะกลายเป็นเจ้าของ แพรนไชส์ส่วนบุคคลในฐานะสมาชิกนักธุรกิจ โดยสมาชิกสามารถแนะนำบอกต่อให้เพื่อนหรือคนที่ลูกค้ารู้จักเพื่อซื้อลิขสิทธิ์และเชื่อมต่อระบบ ITS เช่นเดียวกับตัวสมาชิกๆก็จะได้รับโบนัสรวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆ อีกมากมายตามแผนการตลาดทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน Platform ITS จึงส่งเสริมธุรกิจการตลาดหลายระดับให้มีความสะดวกสบายเหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบันและเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความท้าทายและโอกาสในการบริหารทุนมนุษย์สำหรับองค์กรในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 (Putri, Indrayani, Khaddafi, & Ngalian, 2022) ผลการศึกษาในครั้งนั้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกแสดงให้เห็นว่า ไวรัสโคโรนาสร้างโอกาสให้พนักงานทุกคนได้อย่างไร โดยการทำงานผ่าน Digital Platform หรืออาจกล่าวได้ว่า ผ่านการทำงานจากที่บ้าน ส่วนที่สองแสดงให้เห็นว่าอะไรคือความท้าทายที่พนักงานต้องเผชิญในช่วงที่เกิดโรคระบาดนี้ และส่วนที่ 3 คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นช่วยให้พนักงานเอาชนะความเครียดและการเติบโตขององค์กรได้อย่างไร และพยายามตรวจสอบทุกแง่มุมในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 นี้ รวมถึงวิธีที่การบริหารทุนมนุษย์มีบทบาทในการเอาชนะความเครียดของพนักงานและสร้างสมดุลให้กับความต่อเนื่องในการทำงานผ่านสถานการณ์การแพร่ระบาดทั้งหมดนี้ และงานวิจัยอีกเรื่องที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ คือ การวิจัยเรื่อง การสร้างความยืดหยุ่นขององค์กรด้วยกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ (Douglas, 2021) อภิปรายได้ว่า องค์กรที่ยืดหยุ่นจะเติบโตได้ดีในสภาวะที่ไม่แน่นอนและไม่เอื้ออำนวย ความสามารถขององค์กรที่มีความยืดหยุ่นสามารถพัฒนาได้ผ่านกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ที่มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของพนักงาน การฝึกอบรมและการพัฒนา เมื่อความสามารถและความยืดหยุ่นของแต่ละบุคคลได้รับการพัฒนา สามารถรวมเข้าด้วยกันในระดับองค์กรเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในองค์กรที่มีความยืดหยุ่น โดยมีการทบทวนการศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนากลยุทธ์ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรเพื่อสนับสนุนความยืดหยุ่นขององค์กร ผลการวิจัย พบว่า การสนับสนุนการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลและความยืดหยุ่นสร้างขีดความสามารถขององค์กรที่มีความยืดหยุ่นด้วยการเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารทุนมนุษย์เป็นการสร้างความสามารถและทักษะองค์กรพัฒนาความยืดหยุ่นส่วนบุคคลและความยืดหยุ่นขององค์กร นั่นคือวิธีการสร้างกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์นั่นเอง

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างแง่มุมของการบริหารทุนมนุษย์กับการปฏิบัติงานของพนักงาน “บทบาทใกล้เคียงความผูกพันของพนักงานและบทบาทการกลั่นกรองของการรับรู้การสนับสนุนองค์กร” (Desta, Tadesse, & Mulusew, 2022) งานวิจัยนี้ตรวจสอบผลกระทบของการบริหารทุนมนุษย์ในด้านต่างๆที่มีต่อการปฏิบัติงานของพนักงานและบทบาทใกล้เคียงความผูกพันของพนักงานในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า แนวปฏิบัติด้านการบริหารทุนมนุษย์ (HCM) ได้แก่ การเข้าถึงความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ การปรับกำลังคนให้เหมาะสม การฝึกความเป็นผู้นำ และความก้าวหน้าในสายอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติงานของพนักงาน ยิ่งไปกว่านั้น การย้ายการแก้ไขข้อคิด เผยให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นสื่อกลางในบางส่วนระหว่างความสัมพันธ์นี้ระหว่างแง่มุมของการจัดการทุนมนุษย์และการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรช่วยกลั่นกรองความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างความสามารถในการเข้าถึงความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ แนวทางปฏิบัติในการเป็นผู้นำ ความก้าวหน้าในอาชีพ และผลการ

ปฏิบัติงานของพนักงาน ในทางกลับกัน มีผลปานกลางเพียงเล็กน้อยต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มประสิทธิภาพกำลังคนกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน สุดท้ายได้กล่าวถึงข้อจำกัดและผลการวิจัยในอนาคต

ในด้านตัวชี้วัดที่ทำการศึกษพบว่า งานวิจัยนี้สอดคล้องกับบทความที่ตีพิมพ์ใน WebUB.CO. (2022) ระบบการตลาดหลายระดับแบบออนไลน์ที่กล่าวว่า ระบบการตลาดหลายระดับแบบออนไลน์ มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้ประกอบการ สินค้า แผนการจ่ายค่าตอบแทน เครือข่ายผู้จำหน่ายอิสระ และผู้บริโภค การสร้างแรงจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพสูงขององค์กรเอาไว้ ต้องนำแนวคิดเรื่องการบริหารแบบปัจเจกบุคคลมาใช้ ซึ่งทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kucharčíková, et al, (2021)

ในประเทศไทยมีนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ Platform ITS ที่เป็นนวัตกรรมที่ถูกคิดค้นและสร้างโดยคนไทยภายใต้ลิขสิทธิ์ของ บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด (Topup2Rich-T2R) เกิดจากวิสัยทัศน์และประสบการณ์โดยตรงจากการดำเนินธุรกิจการตลาดหลายระดับและการเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจการตลาดหลายระดับมากกว่า 20 ปี โดยได้ถ่วงรอนประสบการณ์เหล่านั้น ก่อตั้ง บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด และสร้าง Platform ITS ให้เป็นแอปพลิเคชันที่เปลี่ยน “การใช้โทรศัพท์มือถือที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย” ให้กลายเป็น “การใช้โทรศัพท์มือถือแล้วก่อให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้” โดยได้พัฒนาเทคโนโลยีซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เรียกว่า Intelligent Topup System (ITS) ทำให้สมาชิกสามารถเติมเงินโทรศัพท์มือถือ หรือซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านแอปพลิเคชัน T2R Shop&Pay พร้อมทั้งได้รับส่วนลดกลับเข้ากระเป๋าเงินอัจฉริยะของสมาชิก สมาชิกจึงเปรียบเสมือนมีตู้เติมเงินโทรศัพท์มือถือส่วนตัวที่สามารถสร้างรายได้ด้วยโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ จากที่ไหนและเมื่อไหร่ก็ได้ นวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะ Platform ITS เป็นระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะที่ได้รับการตอบรับจากสมาชิกเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aribowo & Wibasuri (2020) ที่ศึกษาระบบการตลาดหลายระดับโดยใช้แอปพลิเคชันในระบบอินเทอร์เน็ตในสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ระบบนี้ได้รับความนิยมยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นในประเทศอินโดนีเซีย จะมี แอปพลิเคชัน Minuha ที่ใช้กลยุทธ์ธุรกิจการตลาดหลายระดับ หรือ PT Smart In Pays ที่เติบโตมาจากกระเป๋าเงินในการจ่ายค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าบัตรเครดิต และค่าประกันภัยต่างๆ เป็นต้น โดย PT Smart In Pays ได้เริ่มใช้รูปแบบธุรกิจการตลาดหลายระดับเพื่อเพิ่มจำนวนสมาชิกอย่างรวดเร็วในการพัฒนาธุรกิจ สร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ด้วยการบอกต่อ (WOM) และงานวิจัยของ Uddin (2021) ในประเทศบังกลาเทศที่นำข้อดีของระบบการตลาดหลายระดับ มาผนวกกับข้อดีของเทคโนโลยีการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการในงานวิจัยนี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบผสมผสานโดยนำเครื่องมือทางการบริหารธุรกิจที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจการตลาดหลายระดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Desta, Tadesse, & Mulusew (2022) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแง่มุมของการบริหารทุนมนุษย์กับการปฏิบัติงานของพนักงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมเชิงกลยุทธ์ และประสิทธิภาพของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) : บทบาทสื่อกลางของทุนมนุษย์ (AlQershhi, 2021) โดยงานวิจัยได้ระบุไว้ว่า นักยุทธศาสตร์มีทักษะและความสามารถเฉพาะตัวในการเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันเพื่อคาดการณ์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาในปัจจุบันเป็นจุดสุดยอดของแนวคิดการวิจัยจำนวนหนึ่งในสาขาคิดเชิงกลยุทธ์ (ST) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (SP) และนวัตกรรมเชิงกลยุทธ์ (SI) ที่เกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์ (HC) ผลลัพธ์จากการวิจัยบ่งชี้ว่า ST, SP และ SI มีผลอย่างมากต่อ HC นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบผลกระทบของการไหลเวียนของ HC ต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ST, SP และ SI และประสิทธิภาพของ SMEs ผลลัพธ์บ่งชี้ว่า HC เป็นสื่อกลางใน

ความสัมพันธ์ระหว่าง ST, SP และ SI และประสิทธิภาพการทำงานของบริษัท ผลการวิจัยนี้นำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญสำหรับผู้จัดการของ SMEs นักวิจัยและผู้กำหนดนโยบาย เพื่อทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการปฏิบัติงานของ ST, SP SI, HC และ SMEs นอกจากนี้ SMEs ควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนา ST, SP, SI และ HC เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของพวกเขา สุดท้ายนี้ การศึกษานี้ไม่เพียงทำหน้าที่ชี้แจงกลไกระหว่างประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ และกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น แต่ยังนำไปใช้สรุปผลลัพธ์ของการคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และนวัตกรรมเชิงกลยุทธ์ในบริบทของประเทศเยเมนและตะวันออกกลางอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยอีกเรื่อง คือ การพยากรณ์คุณภาพชีวิตประชากรเป็นเครื่องมือในการบริหารทุนมนุษย์ (Antamoshkina, Zinina, & Olentsova, 2020, March) งานวิจัยได้ระบุว่า ในสภาวะสมัยใหม่ ความได้เปรียบทางการแข่งขันของเศรษฐกิจและความเป็นไปได้ของการทำให้ทันสมัยนั้นถูกกำหนดโดยทุนมนุษย์ที่องค์การมีอยู่และเห็นคุณค่าของทุนมนุษย์นั้น ผู้ที่มีการศึกษาคุณสมบัติ และประสบการณ์ของพวกเขาจะกำหนดขอบเขตและโอกาสของการพัฒนาเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมให้ทันสมัยของสังคม ในขณะที่เดียวกันในรัสเซีย ทุนมนุษย์ในฐานะปัจจัยของการพัฒนานวัตกรรมได้รับความสนใจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนานวัตกรรมในรัสเซียแสดงให้เห็นถึงความยากลำบากมากมายในลักษณะนี้ การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะสูงถือเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการผลิตที่ใช้ความรู้สูง โดยเฉพาะในอนาคตแม้จะมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์จำนวนมาก แต่บางแง่มุมของปัญหายังเป็นที่ถกเถียงกันและมีการศึกษาที่ไม่ดี โดยเฉพาะประเด็นการบริหารทุนมนุษย์ที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ความรู้ไม่เพียงพอในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติของการจัดการทุนมนุษย์เพื่อประโยชน์ของการพัฒนานวัตกรรมที่ยั่งยืน นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการกำหนดงานสำหรับการแก้ปัญหา ดังนั้นประเทศทุกภูมิภาค และธุรกิจทุกประเภทไม่ว่าจะรวมทั้งธุรกิจการตลาดหลายระดับ จะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารทุนมนุษย์ในระดับสูง โดยที่การบริหารทุนมนุษย์นั้นสามารถใช้ระบบ Dream Team หรือทีมที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นต้นแบบสู่ความสำเร็จของธุรกิจสำหรับทีมอื่นๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Adagbon (2021) รวมทั้งจะต้องนำทฤษฎี 7S's McKinsey Model โดย Channon & Caldart (2015) และกลยุทธ์หลักและตั้ง ของ Vieira, Severo de Almeida, Gabler, Limongi, Costa & Pires da Costa (2022) มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ธุรกิจการตลาดหลายระดับควรจะใช้การวางแผนกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ตามแบบของกลยุทธ์ Push Strategy และ Pull Strategy ค้นหาคนดี คนเก่ง เข้ามาสู่เครือข่ายให้ได้มากและเร็วที่สุด เพื่อบริษัทที่จะเติบโตได้อย่างรวดเร็ว สร้างทัศนคติที่ดีของลูกค้าต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะสร้างแรงจูงใจที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่สำคัญ เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจของบริษัท และใช้นวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะเป็นตัวขับเคลื่อน
2. ผลิตภัณฑ์ของบริษัทควรมีทั้งกลุ่มที่เป็นตัวดึงดูดลูกค้าเข้ามาเป็นสมาชิก ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง และผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคทั่วไป เพื่อรักษายอดขายให้เป็นไปตามเป้าหมายและมีความสม่ำเสมอ
3. แผนการจ่ายค่าตอบแทนของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระแสเงินอัจฉริยะจะต้องจูงใจสำหรับสมาชิกทุกคน
4. เน้นลูกค้าและสมาชิกเป็นศูนย์กลาง เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญมาก

5. นำการบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้ามาประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะด้วย Platform ITS

6. พัฒนานวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะด้วย Platform ITS ให้รองรับกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอนาคตที่ลูกค้าและสมาชิกยอมรับ

7. ความยั่งยืนของธุรกิจการตลาดหลายระดับขึ้นอยู่กับ คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถของผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และกลุ่มสมาชิก

8. ผู้ประกอบการจะต้องวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของธุรกิจการตลาดหลายระดับอยู่เสมอ จึงจะสามารถปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนและเหนือกว่าคู่แข่งด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาธุรกิจการตลาดหลายระดับเพิ่มเติมในเรื่อง การจัดการนวัตกรรมของธุรกิจการบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง การสร้างทัศนคติที่ดีของลูกค้า การพัฒนาแผนการจ่ายค่าตอบแทนของธุรกิจการตลาดหลายระดับ การจัดการผลิตภัณฑ์ ความภักดีของลูกค้า ความยั่งยืนของธุรกิจ ความแตกต่างระหว่างธุรกิจแชร์ลูกโซ่ การพัฒนาธุรกิจการตลาดหลายระดับ การขับเคลื่อนธุรกิจการตลาดหลายระดับเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาธุรกิจการตลาดหลายระดับสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน และการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเพื่อความยั่งยืนขององค์กร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารทุนมนุษย์แบบบูรณาการของธุรกิจการตลาดหลายระดับด้วยนวัตกรรมระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

References

- Royal Society Mobile. (2022). Royal Society Dictionary. Online: Accessed on December 11, 2022, available at <https://apps.apple.com/th>.
- Suphanaraphan, R. (2013). Government Policy on Supporting and Regulating Direct Selling Businesses in Thailand. Master of Public Administration Thesis for Executives, Graduate School, Sripatum University, Phaya Thai Campus.
- Wongpintu, W. (2008). Legal Measures on the Direct Selling of Supplementary Foods. Online. Source: <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/1183>.
- Rinwong, S. (2022). RS Challenges TOP5 Direct Selling Leaders, Aiming for 3 Billion Baht in 3 Years. Bangkok Business, Online: Accessed on August 4, 2022, available at <https://www.bangkokbiznews.com/business>.
- Adagbon, G. I. (2021). *The Dream Team? Immigrants, Multilevel Marketing and Integration*. Doctoral Dissertation, YORK UNIVERSITY, TORONTO, ONTARIO, Canada.

- Alqershi, N. (2021). Strategic thinking, strategic planning, strategic innovation and the performance of SMEs: The mediating role of human capital. *Management Science Letters*, 11(3), 1003-1012.
- Antamoshkina, O., Zinina, O., & Olentsova, J. (2020). Forecasting the population life quality as a tool of human capital management. In "New Silk Road: Business Cooperation and Prospective of Economic Development" (NSRBCPED 2019) (pp. 821-825). Atlantis Press.
- Aribowo, M., & Wibasuri, A. (2020, December). The Effectiveness Multi-Level Marketing on Member Growth of Online Application "Minuha" in Lampung. In *International Conference on Information Technology and Business (ICITB)*.
- Channon, D. F., & Caldart, A. A. (2015). McKinsey 7 S model. *Wiley encyclopedia of management*, 1-1.
- Desta, A. G., Tadesse, W. M., & Mulusew, W. B. (2022). Examining the Relationship between Aspects of Human Capital Management and Employee Job Performance: Mediating Role of Employee Engagement and Moderating Role of Perceived Organizational Support. *International Journal of Organizational Leadership*, 11, 64-86.
- Douglas, S. (2021), "Building organizational resilience through human capital management strategy", *Development and Learning in Organizations*, 35(5), pp. 19-21. <https://doi.org/10.1108/DLO-08-2020-0180>
- Kucharčíková, A., Mičiak, M., Bartošová, A., Budzeľová, M., Bugajová, S., Maslíková, A., & PISOŇOVÁ, S. (2021). Human Capital Management and Industry 4.0. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 90, p. 01010).EDP Sciences.
- Putri, S. Y., Indrayani, I., Khaddafi, M., & Ngaliman, N. (2022). Challenges and Opportunities on Human Resource Management for Organization During (covid-19) Pandemic Situation. *Morfai Journal*, 2(1), 125-130.
- Uddin, F. (2021). Supply chain performance scandals of ecommerce industry: evidence from a qualitative study in Bangladesh. *North American Academic Research*, 4(3), 293-308. doi:<https://doi.org/10.5281/zenodo.4661407>
- Vieira, V. A., Severo de Almeida, M. I., Gabler, C. B., Limongi, R., Costa, M., & Pires da Costa, M. (2022). Optimising digital marketing and social media strategy: from push to pull to performance. *Journal of Marketing Management*, 38(7-8), 709-739.
- WebUB.CO. (2022). ระบบการตลาด MLM. ออนไลน์: เข้าถึงวันที่ 11 ธันวาคม 2565 เข้าถึงได้จาก <http://www.webub.com>.

นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี

INNOVATION IN MANAGES EMPOWERING ABOUT MORALITY AND ETHICS OF CHILDREN
AND YOUTH, RATCHABURI PROVINCE

จิรพรรณ นิลทองคำ

Jeerapan Niltongkam

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Muban Chombueng Rajabhat University

E-mail: Jeenil641@gmail.com

Received 23 April 2023; Revised 30 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน 2) ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน 3) นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นจากประชากรในพื้นที่จังหวัดราชบุรี 5 กลุ่ม จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีระดับคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด ได้แก่ ด้านจิตอาสา ด้านสุจริต ด้านวินัย และด้านพอเพียงตามลำดับ 2) การส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสถาบันครอบครัวแสดงบทบาทสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาตามลำดับ 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี เรียกว่า สามสะพาน ได้แก่ สะพานครอบครัวเข้มแข็ง สะพานวัดเคร่งครัด และสะพานโรงเรียนเข้มข้น

คำสำคัญ : นวัตกรรมบริหารจัดการเสริมพลัง; คุณธรรมจริยธรรม; เด็กและเยาวชน.

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the level of morality and ethics of children and youth in present time. 2) study of the promotion and development of morality

and ethics in children and youth of family institutions, religious institutions, and educational institutions in present time. 3) presentation of innovative management to empower morality and ethics of children and youth in Ratchaburi Province. This research was conducted with mixed methods. For quantitative part, the sample group of this research comprised 5 groups of population in Ratchaburi 400 persons by stratified random sampling. For qualitative part, non-participatory observation and in-depth interview were conducted 30 people in total. The data were analyzed by using content analysis.

The research findings were as follow: 1) The current level of morality and ethics of children and youth as a whole at a high level when considering each aspect, it was found that the aspects with the highest level of morality and ethics were volunteerism, honesty, discipline, and sufficiency respectively. 2) The promotion and development of morality and ethics in children and youth of family institutions, religious institutions, and educational institutions in present time, the overall picture was at a high level. And the family institution plays the highest role followed by academy and religious institutions respectively. 3) Innovation in manages empower morality and ethics of children and youth in Ratchaburi Province was called the Sam Saphan, namely the strong family bridge, strict temple bridge and concentrated school bridge.

Keywords : Innovative in manages empowering; Morality and Ethics; Children and Youteh.

บทนำ

เด็กและเยาวชนเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ มีสติปัญญา มีทักษะชีวิต มีคุณธรรม มีวินัยและความรับผิดชอบ รวมถึงทักษะที่สอดคล้องกับสังคมในอนาคต เพื่อสร้างเสริมให้พวกเขาเป็นเสาหลักด้านบุคคลากรในการสร้างเสริมความเจริญเติบโต มั่นคง มีความงดงามในการมีส่วนร่วมการพัฒนาประเทศ การพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี รวมทั้งได้บูรณาการนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานะภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม (National Child and Youth Development Promotion Committee., 2018)

ทว่าบริบทกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมที่หลากหลายจากต่างประเทศไหลเข้ามาในหลายช่องทาง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่มีสภาพจิตใจอ่อนแอและภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง ขาดวิจารณญาณในการตัดสินใจในการคิดวิเคราะห์ รับค่านิยมหลากหลายจนเป็นความสับสนและเกิดปัญหาการดำเนินชีวิต แสดงประพฤติกรรมที่กลายเป็นคนขาดคุณธรรมจริยธรรม ตัวอย่างข้อมูลสถานการณ์คุณธรรมและการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม 8 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง [Moral Center (Public Organization), 2017] พบว่าปัญหาด้านคุณธรรม 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมีสัมมาคารวะ ไม่เคารพผู้ใหญ่ 2) ปัญหาพฤติกรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ไม่มีความพอเพียง 3) ปัญหาขาดระเบียบวินัย ไม่เคารพ กติกา กฎหมาย 4) ปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และ 5) ปัญหาความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน ความคิดเห็นด้านการส่งเสริมคุณธรรม 5 อันดับแรก คือ 1) การดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง 2) ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้อง ต่อหน้าที่และบุคคลทั่วไป 3) ความกตัญญู กตเวทิตา 4) ความมีสัมมาคารวะและการมีจิตอาสา และ 5) มีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม การสร้างเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนนับเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องให้การร่วมมือกัน โดยเฉพาะสถาบันหลักของสังคมที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน คือสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และศาสนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเด็กและเยาวชนยังประสบปัญหาอันแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ข้อมูลจำนวนมารดาวัยรุ่นที่ได้รับการช่วยเหลือปี 2560-2562 (Home for Children and Family in Ratchaburi Province, 2022) จำนวนมารดาวัยรุ่นจังหวัดราชบุรี อายุต่ำกว่า 14 ปี มีจำนวน 101 คน อายุ 15-17 ปี จำนวน 939 คน อายุ 18-20 ปี จำนวน 1995 รวมจำนวนมารดาวัยรุ่นที่ควรกำลังศึกษาเฉพาะที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ มีจำนวนมากถึง 3,035 คน ข้อมูลสื่อมวลชน เด็กอาชีวะยกพวกไล่ตีกันกลางถนนในตัวเมืองราชบุรี สร้างความวุ่นวายและสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชนที่ใช้รถใช้ถนนเกรงจะโดนลูกหลง และคลิปดังกล่าวได้มีการแชร์ออกไปจำนวนมาก รวมทั้งมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นต้องการให้หน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาเด็กข้างตีกันรายวันอย่างจริงจัง (MGRonline, 2019) วัยรุ่นยกพวกไล่ตีกันกลางถนน บริเวณหน้าตลาดนัดทุ่งโป ตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กระโดดหนีคู่กรณีขึ้นรถจักรยานยนต์ เสียหลักล้มถูกรถบรรทุกพลิกเบดล้อเฉี่ยวชนได้รับบาดเจ็บสาหัส 1 คน (Stadium News 7 colors, 2021) ทั้งนี้นายแพทย์เกียรติภูมิ วงศ์รจิต อธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นในสังคมไทยที่ปรากฏผ่านทางสื่อต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากการทะเลาะวิวาท ชกต่อย ทำร้ายร่างกาย การพกพาอาวุธ โดยเฉพาะพฤติกรรมทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม หรือที่เรียกว่า “ยกพวกตีกัน” สาเหตุของความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้ 1) สาเหตุส่วนบุคคล การศึกษาพบว่า ความรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยวัยรุ่นชาย ได้แก่ การมีพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าว ความโกรธบันดาลโทสะ คึกคะนอง ขาดความอดทนควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ 2) สาเหตุที่เกิดจากครอบครัว เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ครอบครัวไม่อบอุ่น พ่อแม่แยกทางกัน ครอบครัวเข้มงวดหรือตามใจเกินไป (Department of Mental Health, 2019) นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนมีปัญหาด้านยาเสพติดจากข้อมูลสื่อมวลชนพบว่า วัยรุ่น 36 คน มั่วสุมปาร์ตี้วันเกิดที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งใน ตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ถูกจับกุมพร้อมยาเค 11 ซอง (Story this morning, 2021) นอกจากนี้สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ข้อมูลช่วง

ตุลาคม 2564 ถึง มิถุนายน 2565 พบมีการระบาดของยาบ้ามากที่สุด และยึดทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับคดีได้กว่า 260 ล้านบาท (Worapach, 2022) ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ใช้ยาเสพติดเนื่องจากมีพฤติกรรมอยากรู้ อยากรอง ส่องผลทำให้มีปัญหาด้านการเรียน การเข้าสังคม ปัญหาในครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้ (จันทนา อุดม, หะริน สัจเจย์, นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์ และ ไพโรจน์ บุตรชีวัน, 2016) หลักการเกี่ยวกับสถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน ดังนี้ สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานสำคัญ ประกอบด้วยบิดามารดา เป็นบุคคลสำคัญมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด ปลูกฝังกล่อมเกลา และส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่ปรารถนาโดยผ่านขบวนการอบรม เลี้ยงดูจากครอบครัว สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัว มีหน้าที่สำคัญ คือ ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมเกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปสังคมชีวิตการศึกษาของเยาวชนมีช่วงระยะเวลายาวนานหลายปี เยาวชนแต่ละคนใช้เวลาวันละหลายชั่วโมงอยู่กับครู ดังนั้น โรงเรียนที่ดีควรส่งเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน ศาสนาเป็นทุนทางสังคมที่มีค่าอีกหนึ่งด้านประกอบด้วยคำสอนความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัด และคณะสงฆ์ มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธา สร้างแบบแผนแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ส่งเสริมศีลธรรมจรรยาแก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งคนในชุมชนด้วยการอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือวันพระ หรือยุวพุทธิกสมาคม หรือสมาคมทางศาสนาอื่น ๆ เพื่ออบรมให้ความรู้ทางศาสนา โดยสม่ำเสมอทั่วถึง รวมทั้งชักชวนให้บิดามารดา ผู้ปกครองทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนในการปฏิบัติทางศาสนาตามโอกาสอันควร ทั้งนี้บทบาทพระสงฆ์แบ่งเป็น 2 แนวทางคือ 1) บทบาทหลัก หรือบทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชนเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งเป็นรากฐานความเจริญ ความสุขอย่างแท้จริงของสังคม 2) บทบาทรองอาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นสู่ทางการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสมหรือเป็นผู้ประสานรวมตัวชาวบ้านในการพัฒนาและอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม และอีกบทบาทของพระสงฆ์ คือ ธรรมทาน การให้ธรรมะ คือ ความจริงกับความดีงาม (Phrakru Nontha Mongkhon Wisit, 2016) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กไทย ตำบลหนองหลัก อำเภอยะโยน จังหวัดอุดรธานี พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคม สามารถชี้นำสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีความสมัครสมานสามัคคี รู้จักการใช้ชีวิตที่ดีตลอดถึงการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พระสงฆ์จึงเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นการเสริมพลังเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะพ่อแม่ต้องอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียน พระสงฆ์และวัดเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญ ดังนั้นการหาแนวทางในการเสริมพลังด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนนับเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องศึกษาเพื่อผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เด็กและเยาวชนเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าของประเทศ โครงการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี จึงดำเนินการขึ้นเพื่อหาแนวทางที่ดีในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนให้มีความคิด การประพฤติตนที่ถูกต้อง ดีงาม มีคุณค่าที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อทบทวนแนวคิดทฤษฎีในการนำศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2018) ได้ให้ความหมายของคำว่า แนวทางการบริหารจัดการ หมายถึง แนวคิด หลักการ วิธีการ รวมทั้งแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาศักยภาพ บุคลากร ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ กฎหมายและมาตรการ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ ๆ สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา

1. สถาบันครอบครัว คำว่า “ครอบครัว” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (Office of the Royal Institute, 2020) หมายถึง สถาบันทางสังคมพื้นฐานที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย ครอบครัวจะมีลักษณะประกอบด้วยคนมากกว่า 1 คนขึ้นไป ที่มีความผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย โดยความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และสมาชิกในครอบครัว จะมีบทบาทตามที่สังคมให้ความหมาย เช่น บิดา มารดา บุตร

บทบาทของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นใจ บทบาทของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูจึงไม่ใช่แค่การอบรมเลี้ยงดูทางร่างกายและวัตถุภายนอกหากแต่รวมการอบรมเลี้ยงดูทางจิตใจและทัศนคติของเยาวชนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะวิธีการที่ครอบครัวใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 1) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและการสนับสนุน 2) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล 3) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี

2. สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบแผนการขัดเกลาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม การให้ความรู้ และการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อความเป็นสมาชิกที่เหมาะสมของสังคม กลุ่มสังคมในสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย อันเป็นสถาบันที่เป็นมาตรฐานที่สุดของมนุษย์ในการให้การศึกษา เป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะเพราะว่าโรงเรียนได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่มีประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคม (Suwannapha, S., 2001) ทางด้านครู คือ ผู้สร้างวิญญานของเด็ก เด็กเติบโตเป็นคนทั้งโลก (Buddhadāsa Bhikkhu, 2002) ครูจึงเป็นผู้สร้างโลกทั้งสาม ดังนี้ 1) สังขารโลก ครูปรุงแต่งกาย วาจา ใจของบุคคลให้ถูกต้องตามที่ควรเป็นและเป็นสุข 2) สัตว์โลก ครูสอนคนให้เป็นอารยชนพลเมืองดี 3) โอกาสโลก หน้าที่ของครูไทยในการสั่งสอน อบรมเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และความประพฤติดีสรุปได้ดังนี้ (Akaraborworn, T., 2002 & Sucharitakul, A., 1999) 1. สั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัยศิษย์ 2. ให้ศึกษาเล่า

เรียนดี 3. บอกศิลปะให้สิ้นเชิงไม่ปิดบังอำพราง 4. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน 5. ครูต้องเป็นผู้สร้างและมีมนุษยสัมพันธ์อันดี 6. ครูต้องป้องกันภัยในทิศทั้งหลายแก่ศิษย์ 7. เป็นนักพัฒนาสังคมและบุคคล

3. สถาบันศาสนา เป็นแบบแผนของความคิดการกระทำในเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความเชื่อทางสังคม ทางศาสนา เป็นสถาบันที่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ เช่น การปฏิบัติของฆราวาสต่อภิกษุ พิธีกรรมต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และเกี่ยวกับชีวิตในโลกนี้โลกหน้า สัญลักษณ์และค่านิยม สัญลักษณ์ของสถาบัน ศาสนาย่อมแตกต่างกันไปตามศาสนาที่สมาชิกยอมรับนับถือ พระสงฆ์จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในพระรัตนตรัย หมายถึง เฉพาะพระอริยสงฆ์ คือ บุคคลไม่ว่าคฤหัสถ์ หรือนักบวช และไม่ว่ามนุษย์ หรือเทวดาที่ปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุมรรคผล ทั้งนี้พระสงฆ์มีบทบาทแบ่งออกเป็นพระนักเทศน์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ พระนักพัฒนา เป็นต้น ทั้งนี้บทบาทของคณะสงฆ์ นับตั้งแต่เจ้าอาวาส พระเถระผู้ใหญ่จนถึงพระสงฆ์ในทุกลำดับชั้นไว้ดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หรือการสร้างคนให้ได้รับการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสร้างคนให้มีคุณธรรม พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ด้านผู้นำการพัฒนา ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท ด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษา

4. แนวคิดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย (National Moral Promotion Committee, 2020) เพื่อนำสู่ความเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” 4 ประการ คือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา มีความหมายดังนี้

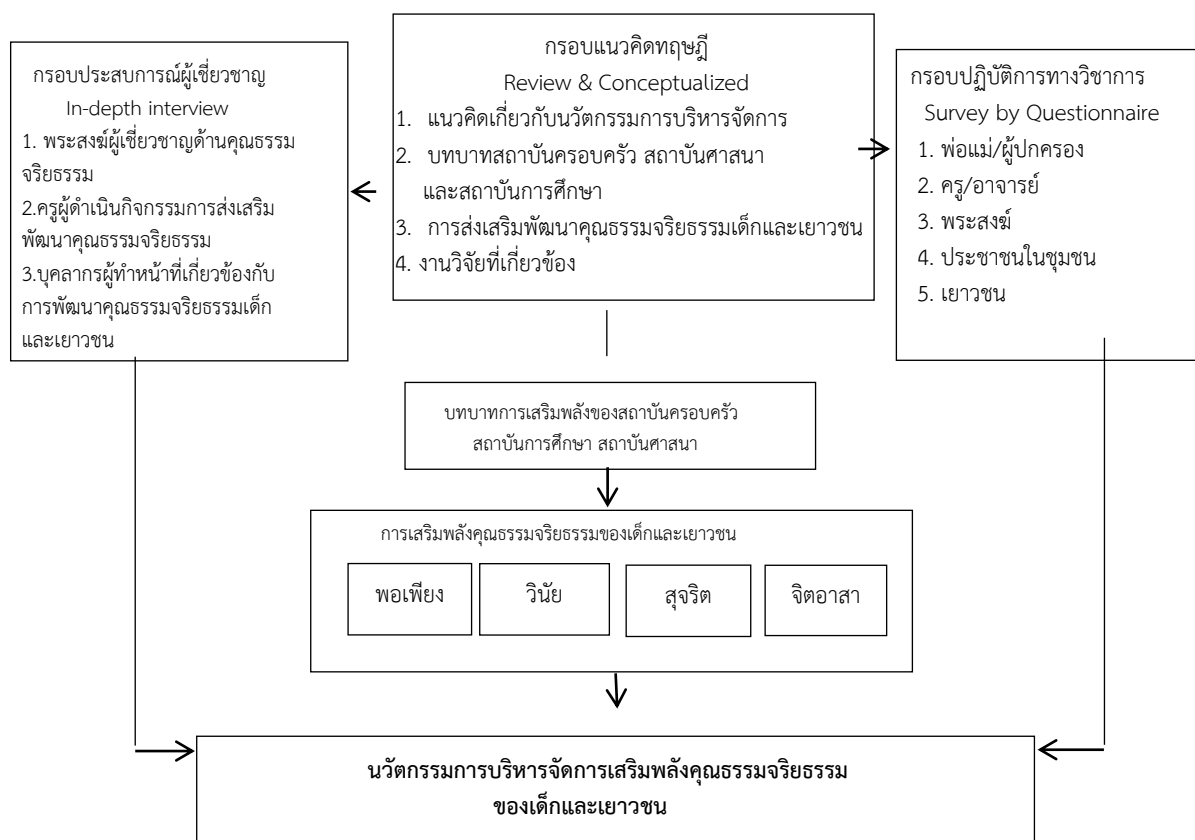
4.1 พอเพียง ได้แก่ 1) มีความพอประมาณ พอควร พอดีพออยู่ พอกิน 2) ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม 3) มีเหตุมีผล ใช้ความรู้อย่างรอบคอบรอบด้าน คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 4) มีภูมิคุ้มกันที่ดีรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 5) มีความสงบ

4.2 วินัย ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบและปฏิบัติ ตนตามหน้าที่ของ พลเมืองดี 2) ปฏิบัติตนตามกติกา ขององค์กรและที่สังคมกำหนด 3) ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา จริยธรรม จรรยาบรรณของวิชาชีพ 4) เคารพต่อกฎหมาย

4.3 สุจริต ได้แก่ 1) ซื่อตรง ซื่อสัตย์ ยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรม 2) ไม่สนับสนุน ไม่ร่วมมือ ไม่ยินยอม และต่อต้านการทุจริต ด้วยความ กล้าหาญ 3) ใช้ดุลยพินิจที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น อย่างเที่ยงธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ 4) ขับเคลื่อนสังคมสู่ความดีงาม และมีธรรมาภิบาล ด้วยการพูด การกระทำ และการปฏิบัติหน้าที่

4.4 จิตอาสา ได้แก่ มีจิตใจและลงมือทำด้วยความรัก ความสามัคคีเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ของสังคม ของประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ทำความดีเพื่อความดีเอื้ออาทรต่อคน/สังคม โดยมีได้หวังผลตอบแทน 3) กตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินที่เกิด และผู้มีพระคุณ 4) ไม่นิ่งดูเฉยต่อการช่วยเหลือ สังคมและผู้คนจนเป็นนิสัย

จากองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้น สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

ที่มา: Researcher, 2022

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณก่อน

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการคำนวณครั้งนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 ปี ถึง 60 ปี โดยนำมาจากข้อมูลของการคำนวณจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่า มีจำนวน 376,571 คน (Narcotics Control Office, 2020) ในการสุ่มตัวอย่างได้ดำเนินการออกแบบวิธีการสุ่มตัวอย่างในลักษณะแบ่ง ชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 80 คน กลุ่มที่รวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) ผู้ปกครอง 2) ครูอาจารย์ 3) พระสงฆ์ 4) ประชาชนในชุมชน และ 5) เยาวชน รวมเป็น 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้รูปแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 5 ระดับ **เก็บรวบรวมข้อมูล** โดยกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูล เริ่มต้นจากการสุ่มพื้นที่ตำบลในแต่ละอำเภอ ถัดมาเมื่อสุ่มตำบลได้แล้วจึงเลือกหมู่บ้าน และขั้นตอนสุดท้ายทำการเลือกหลังคาเรือนที่มีบุคคลเข้าข่ายตามหลักเกณฑ์คือมีอายุระหว่าง 15 ปี ถึง 60 ปี โดยการสอบถามความสนใจผู้

ประสงค์ให้ข้อมูล และทำการตรวจสอบแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน **วิเคราะห์ข้อมูล**ที่ได้จากแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลของประชากรตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สำหรับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการนี้มีผู้รู้ทั้งหมดจำนวน 30 คน เน้นเลือกทำการเจาะลึกจากผู้มีคุณสมบัติโดยตรงและเกี่ยวข้องกับการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดราชบุรี กลุ่มที่หนึ่งได้แก่ พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญ เช่น เจ้าอาวาส พระวิทยากร อำเภอละ 1 รูป รวมเป็น 10 รูป กลุ่มที่สอง ได้แก่ ครูผู้สอนหรือทำกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาในจังหวัดราชบุรี อำเภอละ 1 คน (หนึ่งโรงเรียน) รวมเป็น 10 คน กลุ่มที่ 3 บุคลากรภาครัฐในหน่วยงานที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เช่น สำนักพระพุทธศาสนา พัฒนาสังคม อนุศาสนาจารย์ ผู้อำนวยการกองการศึกษาและวัฒนธรรมของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น จำนวน 10 คน ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก **วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์** เน้นกระบวนการอุปมาน ใช้หลักการตีความหมายในเชิงตรรกะ (Analytical induction) กล่าวคือ จะทำการพิจารณาปรากฏการณ์ สัญลักษณ์ เนื้อหาที่เป็นประเด็นหลัก พร้อมกับหาคำอธิบายในเชิงเหตุและผลมาสนับสนุนเพื่อให้ได้ความหมายที่แท้จริง

ผลการวิจัย

การวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปผล ดังนี้

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีระดับคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด ได้แก่ ด้านจิตอาสา ด้านสุจริต ด้านวินัย และด้านพอเพียงตามลำดับ ด้านพอเพียง ลำดับแรก ได้แก่ เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ด้านวินัยลำดับแรก คือ เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมือง ด้านสุจริต ลำดับแรกคือ เด็กและเยาวชนซื่อตรง ซื่อสัตย์ ยึดมั่น ยืนหยัดในการรักษาความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรม ด้านจิตอาสา ลำดับแรกคือ เด็กและเยาวชนกตัญญูต่อแผ่นดินที่เกิดและผู้มีพระคุณ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 สรุปผล ดังนี้

2. การส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสถาบันครอบครัวแสดงบทบาทสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาตามลำดับ เปรียบเทียบแต่ละกลุ่ม กลุ่มครู/อาจารย์เห็นว่าสถาบันหลักทั้งสามมีการส่งเสริมในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ สถาบันศาสนา และสถาบันครอบครัว สำหรับกลุ่มเยาวชน และกลุ่มประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นในลำดับน้อยเรียงกันไป ระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันครอบครัว ลำดับแรก คือ พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นผู้มีคุณสุจริต ไม่คดโกง ทุจริตคอร์รัปชัน ระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันศาสนา ลำดับแรก คือ สอนด้วยการประพฤติปฏิบัติ

เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันการศึกษา ลำดับแรก คือ โรงเรียนและกำหนดขอบเขตกฎระเบียบ ข้อตกลงด้านคุณธรรมจริยธรรมและผลของการละเมิดที่ชัดเจน

3. นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 สรุปผลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะต่างๆ ในทุกด้าน ข้อค้นพบจากวิจัยนี้ได้แก่ ด้านหลัก ๆ 11 ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องเสริมพลังอย่างมากแก่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ศีลธรรม ความซื่อสัตย์ จิตสาธารณะ ความกตัญญู ความอดทน ขยันหมั่นเพียรหิริ โอตตัปปะ (ละอายและเกรงกลัวบาป) หน้าที่ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัยสัมมาคารวะ สติระบบคิด ความเข้มแข็งทางจิตใจ การห่างไกลอบายมุข

ตอนที่ 2 บทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน เป็นดังนี้

1. การเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนและการพัฒนาบทบาทของสถาบันครอบครัว ได้แก่ สอนด้วยรัก ใส่ใจ เข้าใจ ให้ความเวลา แบบอย่างที่ดี วางระเบียบและไม่ให้ท้าย

2. การเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนและการพัฒนาบทบาทของสถาบันศาสนา ได้แก่ บทบาทครูพระ แบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธา บรรยายกาศธรรมะ จัดพื้นที่การเรียนรู้

3. การเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันการศึกษา ได้แก่ ด้านเป็นแบบอย่างที่ดี สอนอย่างเข้าใจ สอนเน้นย้ำ เน้นการพัฒนาคุณธรรมในทุกมิติ มองประโยชน์เด็กเยาวชนเป็นหลัก รวมถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรม

ตอนที่ 3 นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน

การบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมเด็กและเยาวชน ต้องเป็นความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย และสถาบันทั้งสามต้องพัฒนาระบบคิดที่เน้นเป้าหมายการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเสริมพลังบทบาทหน้าที่ตนเองให้มีความเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ครู อาจารย์ ทั้งนี้ การเสริมพลังเด็กและเยาวชนต้องเป็นความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันการศึกษา ไม่ใช่หน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ห่วงทำมาหากินปล่อยลูกไว้กับโรงเรียน คาดหวังกับโรงเรียนจนลืมหน้าที่ตนเอง หากแต่เป็นการประสานกันของทุกภาคส่วน การวิจัยนี้จึงเสนอแนวคิดใหม่ เรียกว่า **สามสะพาน** เปรียบทางเดินเด็กเยาวชนดังเดินข้ามเส้นทางลี้กแล้วแต่จะลี้กแตกต่างกันตามสถานะครอบครัว สถาบันทั้งสามเป็นดั่งสะพานที่พาพวกเขาก้าวข้ามไปยังผากฝั่งที่มั่นคง สะพานที่หนึ่งชื่อ วัดเคร่งครัด สะพานกลางชื่อ ครอบครัวเข้มแข็ง และสะพานที่สามชื่อ โรงเรียนเข้มข้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงนวัตกรรมการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน
ที่มา Researcher, 2022

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยขออภิปรายผล โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าด้านที่มีระดับคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด ได้แก่ ด้านจิตอาสา ด้านสุจริต ด้านวินัย และด้านพอเพียง ตามลำดับ ประกอบการวิจัยเชิงคุณภาพผลการวิเคราะห์สามลำดับแรก ได้แก่ ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านสัมมาคารวะ ด้านความกตัญญู ทั้งนี้ พวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ (2015) ศึกษาการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นนักเรียนต่อการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความกตัญญู ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการประหยัด และด้านความเมตตา ตามลำดับ การเป็นผู้มีความกตัญญู มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความพอเพียงหรือการประหยัด การเป็นผู้มีเมตตา มีจิตอาสาเป็นสิ่งที่เด็กเยาวชนมีการปฏิบัติไม่ต่างกันไม่ว่าจะเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย ตลอดจนเด็กเยาวชนทั่วประเทศ เพราะเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องมีไว้เป็นเส้นทางชีวิตและพัฒนาาระบบคิดที่ถูกต้อง

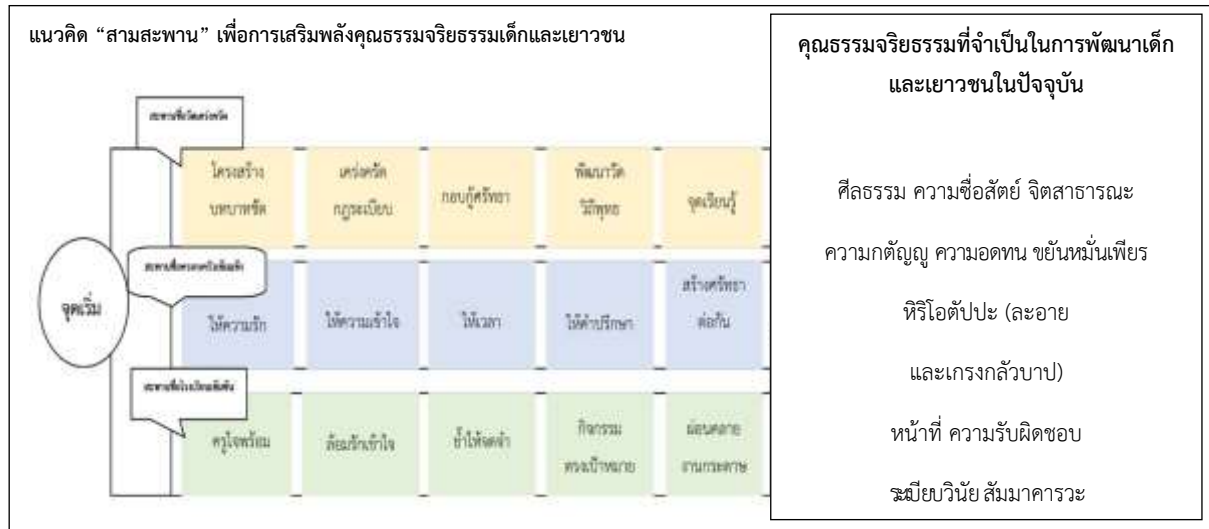
2. การส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสถาบันครอบครัวแสดงบทบาทสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาตามลำดับ เปรียบเทียบแต่ละกลุ่ม กลุ่มครู/อาจารย์เห็นว่าสถาบันหลักทั้งสามมีการส่งเสริมในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ สถาบันศาสนา และสถาบันครอบครัว สำหรับเยาวชน และประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นในลำดับน้อยเรียงกันไป ระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันครอบครัว มีระดับมากในทุกข้อ ลำดับแรกคือ พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นผู้มีความสุจริต ไม่คดโกง ทุจริตคอร์ปชั่น รองลงมา พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติอบรมสั่งสอนลูกให้มีวินัยที่ดี ระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันศาสนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีระดับมากในทุกข้อ

ลำดับแรก คือ สอนด้วยการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน รองลงมา คือ เทศนาสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มแข็ง และระดับการส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันของสถาบันการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับมากในทุกข้อ ลำดับแรก คือ โรงเรียนและกำหนดขอบเขตกฎระเบียบ ข้อตกลงด้านคุณธรรมจริยธรรมและผลของการละเมิดที่ชัดเจน รองลงมา คือ โรงเรียนมีการส่งเสริมและให้รางวัลนักเรียนที่ปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี ทั้งนี้ แสง นิลนามะ (2021) พบว่าแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ด้านจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน พฤติกรรมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 มี 6 วิธี คือ เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากครอบครัว เรียนรู้จากโรงเรียนหรือสถานศึกษา เรียนรู้จากวัดหรือพระสงฆ์ เรียนรู้จากกิจกรรมของชุมชนและสังคม และเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบหรือบุคคลดลใจ ในด้านการเป็นเด็กและเยาวชนต้นแบบ แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาการเรียนรู้มี 6 วิธี คือ ทำเป็นแบบอย่าง ทำกิจกรรมในชั้นเรียน ลงมือช่วยเหลือคนอื่น ถอดบทเรียนสะท้อนตนเอง นำเสนอผลงานจิตสาธารณะ จิตอาสาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรับปรุงพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ การอบรมสั่งสอนของครอบครัว โรงเรียนหรือสถานศึกษา วัดหรือพระสงฆ์จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำเป็นแบบอย่าง การสอนให้มีระเบียบวินัย และรู้จักลงมือช่วยเหลือคนอื่นนับเป็นการสร้างจิตอาสา จิตสาธารณะ ความมีเมตตา ทำให้พวกเขาเรียนรู้การทำความดีได้เป็นอย่างดี

3. นวัตกรรมการบริหารจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน เรียกว่า “แนวคิดสามสะพาน” เป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ นวัตกรรม ตามนิยามจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2020) และแนวคิดของสมบัติ นามบุรี (2019) เป็นสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ ความคิดและกระบวนการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมให้ดีขึ้น อาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น และเมื่อนำมาใช้สามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แนวคิดสามสะพานเป็นคำใหม่ อันหมายถึง การประสาน ร่วมมือร่วมใจกันของบ้าน วัด โรงเรียนที่ไม่ห่างหายหรือแตกแยก ลดอคติ ร่วมมือร่วมใจ มีผู้เสียสละเป็นผู้นำ คอยประสาน คอยเกื้อกูลเอื้อเฟื้อต่อกัน ย่อมก่อให้เกิดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนได้อย่างไม่ยาก สถาบันครอบครัวได้แก่ สอนด้วยรัก ใส่ใจ เข้าใจ ใจเวลา แบบอย่างที่ดี วางระเบียบและไม่ให้ทำย สถาบันศาสนา ได้แก่ บทบาทครู พระ แบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธา บรรยากาศธรรมะ จัดพื้นที่การเรียนรู้ และสถาบันการศึกษา ได้แก่ ด้านเป็นแบบอย่าง ที่ดี สอนอย่างเข้าใจ สอนเน้นย้ำ เน้นการพัฒนาคุณธรรมในทุกมิติ มองประโยชน์เด็กเยาวชนเป็นหลัก รวมถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรม ทั้งนี้ มณฑกานต์ รอดคล้าย (2018) ศึกษาเฉพาะปัจจัยในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน เรียกว่า ปัจจัยความรักความเข้าใจในครอบครัว อันได้แก่ ความรักความเข้าใจ พุดคุย ปรีกษา โดยปัจจัยความรักความเข้าใจในครอบครัว ประกอบด้วย ความรัก ความเข้าใจ การเลี้ยงดู ปริมาณการพุดคุยสื่อสาร และความสุข พระอุดมเกียรติวิสุทธิธำมาโร (ทองปน) และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2016) ศึกษาทางด้านศาสนา การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีด้วยกัน 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา รูปแบบที่ 2 ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รูปแบบที่ 3 ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม รูปแบบที่ 4 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการพัฒนา ชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และรูปแบบที่ 5 สมาคม องค์กร มูลนิธิ สถาบัน และ หน่วยงานที่มีกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์เป็นแนวที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อ และที่สำคัญได้เน้นวัดกรรมการจัดการเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: Researcher, 2022

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ สร้างฐานครอบครัวให้มั่นคงด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบคิด และการศึกษา โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษา นำวิชาศีลธรรมกลับมาบรรจุเป็นรายวิชาหลักนับเป็นประโยชน์ต่อการเสริมพลังคุณธรรมเด็กและเยาวชนได้มาก อีกทั้งกระบวนการสร้างครูผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษ ครูเป็นผู้สร้าง ครูเป็นดั่งสะพาน ครูเป็นดั่งเรือจ้าง หากครูไม่มีคุณภาพคงไม่ต่างจากสะพานไม้ผุ ๆ หรือเรือจ้างมีรูรั่วพร้อมจมก่อนจะพาเด็กก้าวข้ามวิกฤตการณ์น้ำท่วมในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีสิ่งยั่วยุมากมายให้พวกเขาไขว่เขว และหลงผิด พ่อแม่แต่ละรุ่นแต่ละวัยที่ได้รับการศึกษาแบบไม่สร้างความแข็งแกร่งทางระบบการคิดย่อมเป็นต้นแบบที่ดีได้ค่อนข้างยาก ดังนั้นผลการวิจัยนี้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญคือ การปฏิรูปการศึกษา ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคนในชาติอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. การเสริมพลังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนเป็นความเกี่ยวข้องกันของฝ่ายต่าง ๆ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมแนวทางการสร้างความแข็งแกร่งตัวผู้สร้าง อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างครอบครัวแข็งแกร่ง วัดเครื่องวัด และโรงเรียนเข้มข้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเหตุที่เจาะลึกต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน ทำไมเด็กและเยาวชนปัจจุบันไม่ใส่ใจกับการเคารพพ่อแม่ ผู้มีพระคุณ เรียกร้อง แสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสมหลาย

ประการอันเป็นการทำลายวัฒนธรรมอันดีงามอย่างคนไม่เข้าใจคุณธรรมจริยธรรม สิ่งควรปฏิบัติ และหาแนวทางปรับเปลี่ยนระบบคิดให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ถูกและควร

2.3 ศึกษาวิธีการเปลี่ยนระบบคิดของผู้มีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนให้มีความตระหนักถึงคุณค่าของเด็กและเยาวชนอันเป็นทุนมนุษย์ เป็นอนาคตของชาติ ศึกษาให้พบวิธีการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนที่มีพลังก่อให้เกิดระบบคิดที่ดีในตัวเด็กและเยาวชน ให้พวกเขามีเส้นทางเดินที่ถูกต้อง รู้จักใช้คุณธรรมจริยธรรมนำชีวิตและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสังคมประเทศชาติ

References

- Akaraborworn, T. (2002). Being a Thai teacher. Bangkok: Kor.Pholphim.
- Buddhadāsa Bhikkhu. (2002). Ethics for teachers. Bangkok: Prasanmit.
- Chamnanlertkit, P. Study on promoting students to have morals, ethics, schoolElementary School, Pom Prap Sattru Phai District Office Bangkok. Buddhist Thesis Master's Degree in Educational Administration graduate school Mahachulalongkorn University Royal College.
- Department of Mental Health. (2019). Open the clues for 5 causes of "teenagers" quarreling and fighting each other. searched when September 2, 2020, from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30076>
- Home for Children and Family in Ratchaburi Province. (2023). Number of teenage mothers who received assistance, year 2017-2019. searched when January 30, 2023, from <https://apps.hpc.go.th/dl/web/upFile/2020/>
- Mayor of Ratchaburi urgently discuss The cause of vocational children hitting each other in the middle of the road. (August 20, 2019). MGRonline. searched when January 30, 2023, from <https://mgronline.com/local/detail/9620000079621>
- Moral Center (Public Organization). (2017). The Moral Situation and Moral Social Movement 8 Province, lower northern region 1. searched when September 30, 2020, from <http://www.moralcenter.or.th/images/AS-P/N/>
- Namburi, S. (2019). Innovation and Management. Academic Research Journal, 2(2), 121-134.
- National Child and Youth Development Promotion Committee. (2018). Child development plan and National Youth No. 2 2017 – 2021 (Integrate child and youth development action plans National No. 2, 2017 – 2021). (2nd edition). Bangkok: J. S. Printing.
- National Moral Promotion Board. (2020). Guidelines for Implementing the Moral Promotion Master Plan National No. 1 (2016 - 2021). searched when October 2, 2020, from https://www.m-culture.go.th/buengkan/ewt_dl_link.php?nid=1260 46

- National Statistical Office. (2020). Population statistics for the year 2019, the number of population by age. searched when October 16, 2020, from https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/
- Nilnama, S. (2021). Guideline for Promotion and Development of Public Conscience Learning of Children and Youth in Modern Time. *Journal of Palisueksabuddhaghosa Review*, 7(3), 126-140.
- Office of the Royal Institute. (2020). Dictionary, Royal Institute Edition 2011. searched when August 22, 2020, from <http://www.royin.go.th/dictionary/>.
- Phrakru Nontha Mongkhon Wisit. (2016). Monk and Changing Social Developmental Role. *MCU Journal of Social Development* ,1(2), 20-31.
- Phrakru Panyadhammasathorn (kharom Dhitadhammo), Bamrungphak, S. and Phramaha Daosiam Vajirapanyo. (2019). THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN DEVELOPING MORALITY AND ETHICS FOR THE YOUTHS IN NONGLAK SUB-DISTRICT CHAI WAN DISTRICT UDONTHANI PROVINCE. *Journal of Buddhist Education and Research*, 5(2), 253-264.
- Phraudomkiat wisuthajaro/Thongpan & Phansawang, J. (2016). CREATE A MODEL FOR DEVELOPMENT AND PROMOTION OF MORALITY AND ETHICS AMONGST THE CHILDREN AND THE YOUTHS IN THE NORTHEASTERN REGION OF THAILAND. *Journal of Yanasangvara Research Institute*, 7(1), 20-30.
- Rodklai, M. (2018). Family factors influencing children's morals and ethics Thai Youth: A Case Study of Love and Understanding in Family Population characteristics of parents and Time. *Journal of Demography Journal*, 34(2), 17-35.
- Story this morning. (August 14, 2021). Arrested 36 Ratchaburi teenagers. Birthday party in the resort together with Ya Ke 11 packs. Color TV Channel 3. searched when January 30, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=BQCOYY0JVqY>
- Suwannapha, S. (2001). School as a social system, Basic teaching materials study. 24th edition. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat
- Thrilling minute! teenagers fighting in the middle of the street Was hit by a truck, injured. (June 17, 2019). Stadium News 7 colors. searched when January 30, 2023, from <https://news.ch7.com/detail/516415>
- Udom, C., Saturday, H., Phaiboonratananont, N. & Butchiwan, P. (2016). Institution Principles of society and youth development. *Phranakhon Rajabhat Research Journal Humanities and Social Sciences* , 11 (2), 227-237.
- Worapach. (2022). Ratchaburi province meeting to monitor the prevention and solution of drug problems. searched when January 30, 2023, from <https://ratchaburi.prd.go.th>

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

GUIDELINES FOR DEVELOPING ADMINISTRATION EFFICIENCY OF THAI WOMEN
EMPOWERMENT FUNDS IN MAE LA SUB - DISTRICT, BANG RACHAN DISTRICT,
SINGBURI PROVINCE

ภัทรพร เอี่ยมเขียว¹ และอภิชาติ พานสุวรรณ²

Phattraporn Aeamkeaw¹ and Apichat Pansuwan²

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา^{1, 2}

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Email: phatphat0005@gmail.com¹

Received 8 May 2023; Revised 30 June 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 2) สมาชิกกองทุนพัฒนาสตรีตำบลแม่ลาที่กู้เงินกองทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ 3) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (กรรมการพัฒนาชุมชน) รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบรรลุเป้าหมาย 2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ ควรเข้าร่วมประชุมพิจารณาการอนุมัติโครงการของสมาชิกทุกครั้ง การจัดทำแผนบริหารงานกองทุนฯ ควรมีสถานที่ทำงานประจำสำหรับเป็นที่ทำการของกลุ่ม มีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ทำงาน ควรมีข้อมูลสมาชิกกองทุนฯ เป็นปัจจุบัน มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ และควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของกองทุนฯ สม่ำเสมอ ทัวถึง ลงพื้นที่ติดตามบ้านของสมาชิกสตรี

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพ; การบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

Abstract

This research article aims to: 1) study the level of administrative efficiency of the Women's Role Development Fund in Maela Subdistrict, Bang Rachan District, Sing Buri

Province, and 2) propose guidelines for improving the administrative efficiency of the Women's Role Development Fund in Maela Subdistrict, Bang Rachan District, Sing Buri Province. The study uses a mixed-methods approach, primarily quantitative, with a sample of 255 respondents. The research tools included: 1) questionnaires and 2) interviews. Key informants consisted of 10 individuals, selected via purposive sampling, including 1) members of the Women's Role Development Fund committee, 2) fund members who borrowed from the revolving fund for occupational purposes, and 3) fund officers from the Community Development Department. Data were analyzed through content analysis and descriptive interpretation.

The research findings revealed that: 1) Overall, the administrative efficiency of the Women's Role Development Fund in Maela Subdistrict, Bang Rachan District, Sing Buri Province, was at a moderate level. The highest-rated aspect was client satisfaction, while the lowest was goal achievement. 2) Guidelines for improving administrative efficiency include regularly participating in project approval meetings, developing a clear fund management plan, providing a permanent office for the fund group, securing budgets for equipment support, maintaining updated member information, organizing data systematically, and frequently publicizing fund activities with comprehensive outreach, including home visits to female members.

Keywords: Administrative Efficiency Development Guidelines; Women's Role Development Fund

บทนำ

สตรีในอดีตต้องพบเจอกับปัญหาการถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว การขาดโอกาสในสังคม ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติ และที่สำคัญโอกาสในการดัดศักยภาพของสตรีมีน้อย จึงควรส่งเสริมโอกาสให้สตรีได้รับการพัฒนา ดังนั้น รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของสตรีในสังคมไทย จึงจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับและเสริมศักยภาพสตรีในทุกมิติ สร้างโอกาสให้สตรีได้นำศักยภาพของตนเองมาใช้ ซึ่งนับว่าเป็นพลังสังคมอย่างหนึ่ง ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ให้มีการนำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้ง เพื่อพัฒนาและขยายศักยภาพบทบาทสตรี ให้เป็นพลังทางสังคมที่เข้มแข็ง สามารถช่วยนำพาและร่วมสร้างสังคมไปสู่ความเสมอภาค และมีสันติสุข สำหรับการดำเนินงานดังกล่าว รัฐบาลจะทำงานร่วมกับองค์กรสตรี ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ เพื่อให้โอกาสสตรีในทุกพื้นที่ ทุกชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เพื่อสตรีทุกคนโดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสตรีต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกองทุน เพื่อให้สตรีทุกคนได้ใช้ประโยชน์จากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ดำเนินการในระยะแรกภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2555 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 และให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ อยู่ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาคณะรักษา

ความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีมติเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557 เห็นชอบให้โอนย้ายกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีและสำนักงานคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติไปสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558 ให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีขึ้นในกรมการพัฒนาชุมชน โดยได้รับงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 100,000,000 บาท (หนึ่งร้อยล้านบาทถ้วน) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งกองทุน (Office of Women's Role Development Fund, Department of Community Development, 2022, p. 5)

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2559 อนุมัติให้ควมรวม "กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (สสน.)" และ "กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย" เข้าเป็นทุนหมุนเวียนเดียวกัน โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2559 กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดสิงห์บุรี มีคณะกรรมการพัฒนาสตรีทั้งในระดับหมู่บ้าน (กพสม.) ระดับตำบล (กพสต.) ระดับอำเภอ (กพสอ.) และระดับจังหวัด (กพสจ.) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจึงมีบทบาทสำคัญในสังคม ช่วยส่งเสริมสตรีให้มีการพัฒนาศักยภาพ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำในสังคม เปลี่ยนบทบาทของสตรีไปเช่นเดียวกับในพื้นที่ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี การดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลอยู่ในการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา จำนวน 9 คน ได้แก่ หัวหน้าคณะกรรมการกองทุนฯ 1 คน เลขานุการคณะกรรมการกองทุนฯ 1 คน และคณะกรรมการอีก 7 คน กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีสมาชิก จำนวน 703 คน ดำเนินการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (SARA System, Women's Role Development Fund, 2022)

ปัจจุบันพบว่า คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสตรีในพื้นที่ตำบลแม่ลา ให้มีอาชีพ มีศักดิ์ศรี มีรายได้ และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น สนับสนุนโครงการเงินอุดหนุนพัฒนาศักยภาพสตรีในตำบล กำกับดูแล ตรวจสอบพิจารณาโครงการเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในตำบลที่สนใจขอรับเงินกู้ประกอบอาชีพดอกเบี้ยต่ำ การประชาสัมพันธ์รับสมัครเพิ่มจำนวนสมาชิกสตรีในพื้นที่ ตลอดจนการช่วยเหลือเยียวยาสมาชิกกองทุนฯ สตรีที่เดือดร้อน ยากจนในภาวะอุทกภัย หรือโรคระบาด เช่น การบริจาคเงิน สิ่งของช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยน้ำท่วม การบริจาคหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ แก่สมาชิกในภาวะโรคระบาดเชื้อไวรัส โควิด-19 (Office of Community Development, Bang Rachan District, Sing Buri Province, 2022, p. 34)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีประสิทธิภาพการบริหารภาพอย่างไร การดำเนินงานในปัจจุบันเกิดประสิทธิภาพหรือไม่เพื่อเป็นการศึกษา และหาแนวทางในการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในด้านต่างๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสานวิธี พื้นที่วิจัย คือ ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 703 คน ใช้วิธีการคัดเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 เก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) สมาชิกกองทุนพัฒนาสตรีตำบลแม่ลาที่กู้เงินกองทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ 3) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (กรมการพัฒนาชุมชน) รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1 ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการบรรลุเป้าหมาย	2.58	1.02	น้อย
2. ด้านการใช้ทรัพยากร	2.66	1.00	ปานกลาง
3. ด้านคุณภาพงาน	2.66	1.04	ปานกลาง
4. ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ	3.10	.89	ปานกลาง
ภาพรวม	2.75	.98	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$ และ S.D. = .98) เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ($\bar{x} = 3.10$ และ $S.D. = .89$) รองลงมาได้แก่ ด้านคุณภาพงาน ($\bar{x} = 2.66$ และ $S.D. = 1.04$) ด้านการใช้ทรัพยากร ($\bar{x} = 2.66$ และ $S.D. = 1.00$) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบรรลุเป้าหมาย ($\bar{x} = 2.58$ และ $S.D. = 1.02$)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการบรรลุเป้าหมาย

ด้านการบรรลุเป้าหมาย	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. กองทุนฯ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน	2.69	1.10	ปานกลาง
2. กองทุนฯ มีการจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนอย่างเหมาะสม	2.64	1.11	ปานกลาง
3. กองทุนฯ รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดอย่างถูกต้อง ครบถ้วน	2.64	1.09	ปานกลาง
4. กองทุนฯ มีการสำรวจและจัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิก	2.59	1.06	น้อย
5. กองทุนฯ มีการพิจารณาอนุมัติโครงการของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ยืมเงินอย่างโปร่งใส	2.52	1.110	น้อย
6. กองทุนฯ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้	2.40	1.19	น้อย
ภาพรวม	2.58	1.02	น้อย

จากตาราง 2 พบว่า ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการบรรลุเป้าหมาย ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.58$ และ $S.D. = 1.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน ($\bar{x} = 2.69$ และ $S.D. = 1.10$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีการจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 2.64$ และ $S.D. = 1.11$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ($\bar{x} = 2.64$ และ $S.D. = 1.09$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีการสำรวจและจัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิก ($\bar{x} = 2.59$ และ $S.D. = 1.06$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีการพิจารณาอนุมัติโครงการของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ยืมเงินอย่างโปร่งใส ($\bar{x} = 2.52$ และ $S.D. = 1.10$) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ($\bar{x} = 2.40$ และ $S.D. = 1.19$)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการใช้ทรัพยากร

ด้านการใช้ทรัพยากร	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. กองทุนฯ มีจำนวนสมาชิกเหมาะสมต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์กองทุนฯ	2.71	1.08	ปานกลาง
2. กองทุนฯ จัดหาสถานที่ทำงานที่มีความเหมาะสมให้แก่	2.67	1.04	ปานกลาง

ด้านการใช้ทรัพยากร	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล			
3. กองทุนฯ ใช้การสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อสร้างเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ของกองทุนฯ กับสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ	2.65	1.08	ปานกลาง
4. กองทุนฯ มีการจัดหาทุนหรือรายได้เข้ากองทุนฯ อย่างมีประสิทธิภาพ	2.65	1.06	ปานกลาง
5. กองทุนฯ มีอุปกรณ์และเครื่องมือเหมาะสมกับงาน	2.63	1.00	ปานกลาง
ภาพรวม	2.66	1.11	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการใช้ทรัพยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$ และ $S.D. = 1.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ มีจำนวนสมาชิกเหมาะสมต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์กองทุนฯ ($\bar{x} = 2.71$ และ $S.D. = 1.08$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ จัดหาสถานที่ทำงานที่มีความเหมาะสมให้แก่สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล ($\bar{x} = 2.67$ และ $S.D. = 1.04$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ ใช้การสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อสร้างเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ของกองทุนฯ กับสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 2.65$ และ $S.D. = 1.08$)) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีการจัดหาทุนหรือรายได้เข้ากองทุนฯ อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 2.65$ และ $S.D. = 1.06$) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ มีอุปกรณ์และเครื่องมือเหมาะสมกับงาน ($\bar{x} = 2.63$ และ $S.D. = 1.15$)

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านคุณภาพงาน

ด้านคุณภาพงาน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. กองทุนฯ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระที่ถูกต้อง โปร่งใส	2.70	1.04	ปานกลาง
2. กองทุนฯ มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกเป็นปัจจุบัน	2.68	1.11	ปานกลาง
3. รายได้ของกองทุนฯ มีทิศทางเพิ่มขึ้น	2.66	1.08	ปานกลาง
4. กองทุนฯ มีแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพ	2.65	1.08	ปานกลาง
5. กองทุนฯ มีเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นปัจจุบัน	2.61	1.13	ปานกลาง
ภาพรวม	3.94	1.04	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านคุณภาพงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$ และ $S.D. = 1.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระที่ถูกต้อง โปร่งใส ($\bar{x} = 2.70$ และ $S.D. = 1.04$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 2.68$ และ $S.D. = 1.11$) รองลงมา คือ ข้อรายได้ของกองทุนฯ มีทิศทางเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 2.66$ และ $S.D. = 1.08$) รองลงมา คือ ข้อกองทุนฯ มีแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการฝึกอาชีพหรือประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 2.65$ และ $S.D. = 1.08$) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อกองทุนฯ มีเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 2.61$ และ $S.D. = 1.13$)

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. เจ้าหน้าที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน, ไม่รับสินบน, ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ	3.37	1.13	ปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	3.12	1.18	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่ให้คำอธิบายและตอบข้อสงสัยได้ทุกประเด็น	3.04	1.08	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยอัธยาศัยที่ดี	2.89	1.13	ปานกลาง
ภาพรวม	3.10	.89	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ความเห็นต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$ และ $S.D. = .89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อเจ้าหน้าที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน, ไม่รับสินบน, ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ($\bar{x} = 3.37$ และ $S.D. = 1.13$) รองลงมา คือ ข้อเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.12$ และ $S.D. = 1.18$) รองลงมา คือ ข้อเจ้าหน้าที่ให้คำอธิบายและตอบข้อสงสัยได้ทุกประเด็น ($\bar{x} = 3.04$ และ $S.D. = 1.08$) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยอัธยาศัยที่ดี ($\bar{x} = 2.89$ และ $S.D. = 1.13$)

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า

1. ด้านการบรรลุเป้าหมาย คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกสตรีควรเข้าร่วมประชุมพิจารณาการอนุมัติโครงการของสมาชิกทุกครั้ง และจัดประชุมสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน เปิดเวทีให้สมาชิกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการจัดทำแผนบริหารงานกองทุนฯ แผนการติดตามหนี้ เปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิก
2. ด้านการใช้ทรัพยากร ควรมีสถานที่ทำงานประจำสำหรับเป็นที่ทำการของกลุ่ม มีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ทำงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ ควรมีสมาชิกคนรุ่นใหม่ เข้ามาทำงานร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนฯ นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้ สื่อสารใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เช่น การตั้งกลุ่ม LINE เพจ Facebook ประชาสัมพันธ์งานของคณะกรรมการกองทุนตำบลตนเอง

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมข่าวสาร การประชุมผ่านระบบออนไลน์ การขายสินค้าของสมาชิกสตรีผ่านระบบออนไลน์

3. ด้านคุณภาพงาน ควรมีข้อมูลสมาชิกกองทุนฯ เป็นปัจจุบัน มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ และรายงานจำนวนสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน ติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกในพื้นที่ทุกงวด จัดทำแผนงาน กิจกรรม และแจ้งแผนจัดกิจกรรม มีปฏิทินกิจกรรมกองทุนฯ มีข้อมูลงบประมาณรายได้ที่ได้รับจัดสรรจากหน่วยงานของรัฐให้สมาชิกสามารถเข้าถึงได้สะดวกให้สมาชิกตรวจสอบได้

4. ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของกองทุนฯ สม่ำเสมอทั่วถึง ลงพื้นที่ติดตามบ้านของสมาชิกสตรี ติดตามโครงการที่สมาชิกสตรีขอรับเงินกู้ไปประกอบอาชีพ ลงพื้นที่ช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อน เช่น มอบสิ่งของแก่สมาชิกที่ประสบภัยน้ำท่วม ปฏิบัติกับสมาชิกทุกคนเท่าเทียมกัน มีอัธยาศัยดี ให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาการเขียนโครงการขอรับเงินกู้และเงินอุดหนุนแก่สมาชิกสตรีในตำบล ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นกรณีที่สมาชิกต้องการความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเมื่อสมาชิกมีปัญหา ควรทำงานด้วยความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบสมาชิก

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าแปรผลอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มากที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ รองลงมาได้แก่ ด้านคุณภาพงาน รองลงมา คือ ด้านการใช้ทรัพยากร และด้านน้อยที่สุด คือ ด้านการบรรลุเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการบรรลุเป้าหมาย มีค่าแปรผลอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกกองทุนฯ ยังขาดความตระหนักรู้หน้าที่ ขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์กองทุนฯ ไม่เข้าร่วมประชุมหรือกิจกรรมของกองทุนฯ เพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เท่าที่ควร และ กองทุนฯ ยังขาดการรายงานผลการดำเนินการ ต่อคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดที่ถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องกับ เฟลินพิช วิชัย (Ploenpit Vichai, 2018) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลโนนแหลมทอง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับน้อย และยังสอดคล้องกับ กานต์พิชชา ศิริ (Kanpitcha Siri, 2019) การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชน เขตวัฒนา ด้านบรรลุเป้าหมาย มีค่าแปรผลอยู่ในระดับน้อย และยังสอดคล้องกับ นทนา สุวะจันทร์ (Nattana Suwathan, 2015) ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ด้านการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล การพัฒนาระบบการติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้าของงานยังไม่เพียงพอ รวมถึงการจัดทำรายงาน ผลการดำเนินงาน และรายงานการใช้จ่ายงบประมาณที่ยังไม่สมบูรณ์ แต่ไม่สอดคล้องกับมัทนา ภูครองหิน (Matthana Phukronghin, 2020) การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัด ด้านการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ วิลาวรรณ ศรีสะอาด (Wilawan Srisat, 2020) การดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ด้านการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ บุญมิ่ง ทองธรรม (Boonming Thongtham, 2014) การดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ด้านการใช้ทรัพยากร มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง กองทุนฯ มีประสิทธิภาพด้านทรัพยากร ยังไม่ถึงระดับดี เนื่องจาก กองทุนฯ ยังขาดสมาชิกที่เพียงพอ และสามารถปฏิบัติงานได้จริงในพื้นที่ ไม่มีสถานที่ทำงานประจำ ที่มีความเหมาะสมให้แก่สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล อุกรณ์ อำนาจความสะดวกทำงานยังไม่พร้อม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ลำโพง ไมค์ เครื่องคอมพิวเตอร์ คณะกรรมการและสมาชิกยังไม่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสาร สร้างเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ สอดคล้องกับ อภิษฎา อินสมพันธ์ (Apichaya Insomphan, 2022) การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ปี พ.ศ. 2563 ตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรด้านการใช้ทรัพยากร มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับ มัทนา ภูครองหิน (Matthana Phukronghin, 2020)

3. ด้านคุณภาพงาน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการดำเนินงานกองทุนฯ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระที่ถูกต้อง โปร่งใสแต่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกไม่เป็นปัจจุบัน การหารายได้เข้ากองทุนฯ เพิ่มเติมยังทำได้ยาก ทิศทางไม่เป็นไปในระดับดี แผนงานและโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรมน้อย ยังไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิษฎา อินสมพันธ์ (Apichaya Insomphan, 2022) การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ปี พ.ศ. 2563 ตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ด้านคุณภาพงาน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับ วิลาวรรณ ศรีสะอาด (Wilawan Srisat, 2020) การดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณภาพงาน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ บุญมิ่ง ทองธรรม (Boonming Thongtham, 2014) การดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านคุณภาพงาน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

4. ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่กองทุนฯ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน, ไม่รับสินบน, ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ มีการให้คำแนะนำกับสมาชิก ลงพื้นที่ช่วยเหลือสมาชิกกองทุนฯ ที่เดือดร้อน ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการเขียนโครงการขอรับเงินกู้ และเงินอุดหนุนให้กับสมาชิก แต่อาจมีบางส่วนที่ยังไม่มีประสบการณ์ ความรู้พอที่จะเป็นที่เล็งแนะนำสมาชิกกองทุนฯ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ นทนา สุวะจันทร์ (Nattana Suwachan, 2015) ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อย และไม่สอดคล้องกับ บุญมิ่ง ทองธรรม (Boonming Thongtham, 2014) การดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล บางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อย เช่น การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้มีจิตสำนึกในการให้บริการ ความเสียสละอุทิศตนในการปฏิบัติงาน ความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส และยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกการสร้างวินัยด้านการเงินและการวางตัวในสังคม และไม่สอดคล้องกับ ไพบุณย์ พูนพิพัฒน์ (Paiboon Poonpipat, 2016) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เช่น มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ หลากหลายช่องทาง เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

สำหรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า

1. ด้านการบรรลุเป้าหมาย คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกสตรีควรมีความสามัคคี เข้าร่วมประชุมพิจารณาการอนุมัติโครงการของสมาชิกทุกครั้ง และจัดประชุมสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน และเปิดเวทีให้สมาชิกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการจัดทำแผนบริหารงานกองทุนฯ ที่สามารถเปิดเผยข้อมูลรายได้

มีแผนแสดงการใช้จ่ายเงิน และชี้แจงรายละเอียดแก่สมาชิกในที่ประชุม คณะกรรมการกองทุนฯ ควรอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นหลัก รู้จักสมาชิกทุกคน ทุกกลุ่ม สามารถพูดคุย ติดต่อกันได้ เพื่อการทำกิจกรรมต่างๆ และการติดตามหนี้ที่ได้ผลสำเร็จ นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนฯ ควรมีความเป็นธรรมในการพิจารณาอนุมัติโครงการเงินกู้ และเงินอุดหนุนทุกกลุ่มอย่างโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมให้คำแนะนำช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มสมาชิกที่มีปัญหาได้

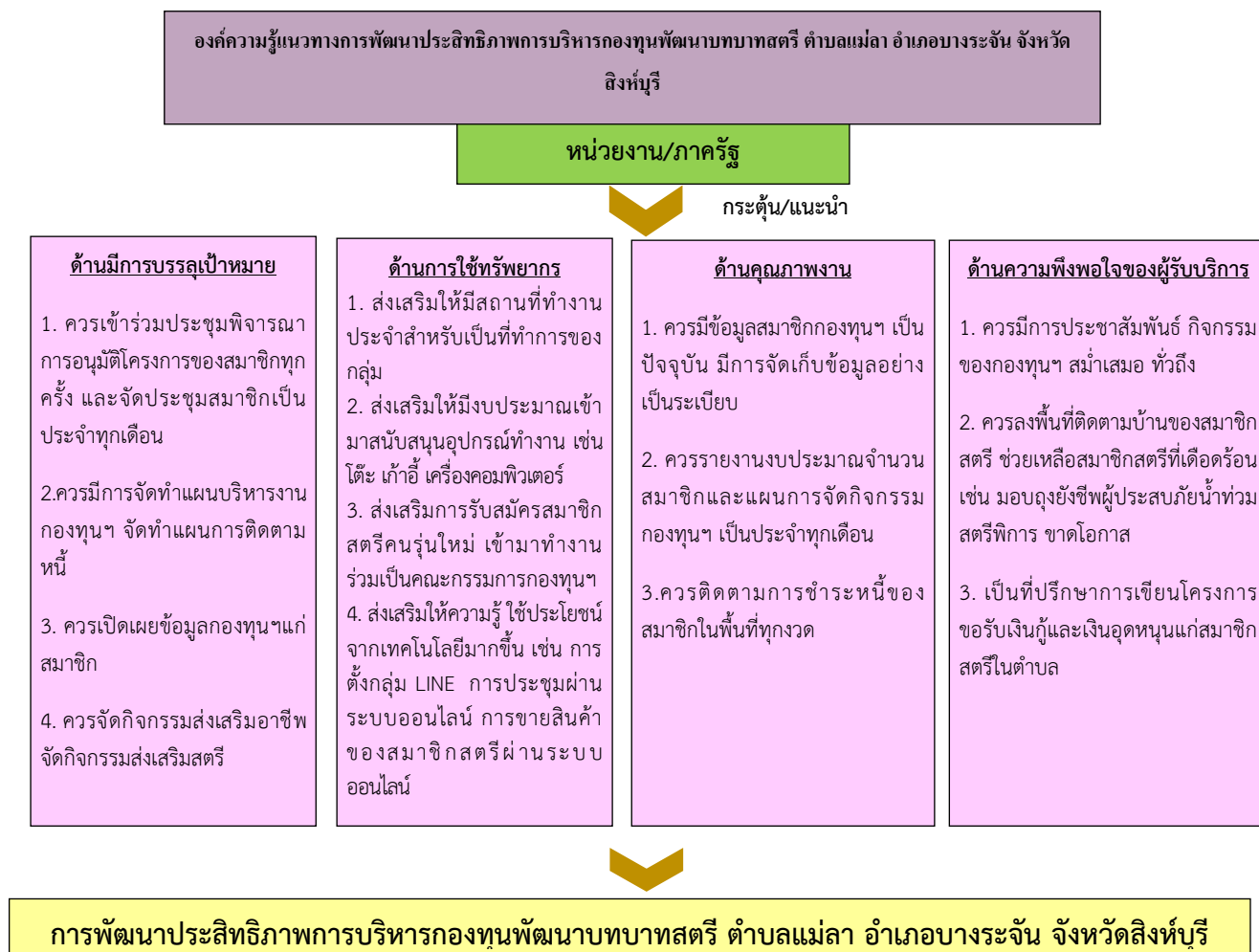
2. ด้านการใช้ทรัพยากร คณะกรรมการกองทุนฯ ควรมีสถานที่ทำงานประจำ เป็นที่ทำการของกลุ่ม มีสถานที่พร้อมให้สมาชิกเข้ามาพูดคุยปรึกษาและจัดประชุมได้ ควรมีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ทำงาน หรือมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร สำหรับเก็บเอกสาร ให้คณะกรรมการกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ ควรมีสมาชิกคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำกิจกรรมของกองทุนฯ มากยิ่งขึ้น กองทุนฯ ควรมีเงินสนับสนุนจากทุกหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือเงินบริจาคเพื่อเป็นเงินสำรองของกองทุนฯ และรัฐบาลควรสนับสนุนเงินทุนเบี้ยเลี้ยงในการทำงาน เช่น ค่าเดินทาง ค่าพาหนะของคณะกรรมการกองทุนฯ นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้ ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกสตรีผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น เช่น การตั้งกลุ่ม LINE เพจ Facebook ประชาสัมพันธ์งานของคณะกรรมการกองทุนฯ ตาบลตนเอง การประชาสัมพันธ์กิจกรรมข่าวสาร การประชุมผ่านระบบออนไลน์ การขายสินค้าของสมาชิกสตรีผ่านระบบออนไลน์

3. ด้านคุณภาพงาน คณะกรรมการกองทุนฯ ควรมีข้อมูลสมาชิกกองทุนฯ เป็นปัจจุบัน มีการจัดเก็บข้อมูลสมาชิกที่กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพทุกกลุ่มอย่างเป็นระเบียบ มีการจัดทำรายละเอียดข้อมูลคณะกรรมการและรายชื่อสมาชิกติดไว้ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันประจำตำบล และรายงานจำนวนสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน คณะกรรมการกองทุนฯ ควรมีการติดตามกลุ่มสตรีที่กู้ยืมเงินกองทุนฯ ไปอย่างสม่ำเสมอ ติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกในพื้นที่ทุกงวด สามารถติดต่อสมาชิกกลุ่มนี้ที่อยู่ทั้งในและนอกพื้นที่ได้ จัดทำแผนงานกิจกรรม และแจ้งแผนจัดกิจกรรม แผนการประชุมพิจารณาเงินกู้แก่สมาชิกเป็นประจำทุกเดือน ควรมีปฏิทินติดตามหนี้ หรือปฏิทินกิจกรรมกองทุนฯ สมาชิกกองทุนฯ ควรให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกองทุนฯ สมาชิกกลุ่มสตรีที่กู้เงินกองทุนฯ ควรมีความซื่อสัตย์ชำระหนี้คืนตามกำหนด ควรมีข้อมูลงบประมาณรายได้ที่ได้รับจัดสรรจากหน่วยงานของรัฐให้สมาชิกสามารถเข้าถึงได้สะดวก มีเอกสารบันทึกให้สมาชิกตรวจสอบได้ สมาชิกกองทุนฯ สามารถตรวจสอบหนี้ค้างชำระโครงการของตนกับคณะกรรมการกองทุนฯ ได้ คณะกรรมการกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนควรมีการหากิจกรรมเพื่อส่งเสริมรายได้ของสมาชิกสตรีที่กู้เงินไปประกอบอาชีพ เช่น จัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าเมื่อมีงานประจำจังหวัด

4. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ คณะกรรมการกองทุนฯ และเจ้าหน้าที่รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกองทุนฯ สม่ำเสมอ ทัวถึง มีการลงพื้นที่ติดตามบ้านของสมาชิกสตรี ติดตามโครงการที่สมาชิกสตรีขอรับเงินกู้ไปประกอบอาชีพ ลงพื้นที่ช่วยสมาชิกที่เดือดร้อน เช่น มอบสิ่งของแก่สมาชิกที่ประสบภัยน้ำท่วม พิจารณาเจ็บป่วย เด็กด้อยโอกาส ปฏิบัติกับสมาชิกทุกคนเท่าเทียมกัน มีอัธยาศัยดี สร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือสมาชิกด้วยความเต็มใจ ให้ความรู้เป็นที่ปรึกษาแนะนำการเขียนโครงการขอรับเงินกู้และเงินอุดหนุนแก่สมาชิกสตรีในตำบล ติดต่อบริษัทงานกับหน่วยงานอื่นกรณีสมาชิกต้องการความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเมื่อสมาชิกมีปัญหา นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนฯ ควรทำงานด้วยความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบสมาชิก เมื่อมีกิจกรรม หรืองบประมาณจากรัฐหรือหน่วยงานอื่นมาสนับสนุน ต้องประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบครบถ้วนทั่วถึงกัน

สรุปองค์ความรู้

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี แสดงได้ดังในภาพ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ตำบลแม่ลา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จึงควรส่งเสริมให้ความรู้หน้าที่ เข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง ในการประชุมควรเปิดพื้นที่ให้รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ควรอาศัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในการรู้จักสมาชิกกองทุนฯ และติดตามหนี้ที่ได้ผลสำเร็จ ควรมีการจัดทำแผนบริหารงานกองทุนฯ เช่น รายการรับ - จ่ายเงินกองทุนฯ

2. การคัดเลือกผู้แทนสตรีมาเป็นคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล สมาชิกกองทุนฯ ควรคำนึงถึงอายุ อาชีพ การศึกษา และประสบการณ์ทำงาน เพราะปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

References

- Krittaphin Mingsopha. (2021). *Motivation Affecting Performance Efficiency*. Independent Study, Doctor of Business Administration Program, Rangsit University.
- Kanpicha Siri. (2019). *Management of community welfare funds: a case study of community welfare funds, Watthana District*. Independent study, Master of Public Administration Program, Ramkhamhaeng University.
- Kittichai Lapwutthirot (2015). *The relationship between the management process and the operational efficiency of personnel. Wang Nam Yen Municipality Sa Kaeo Province* Master of Public Administration Thesis, General Administration Program, College of Public Administration ,Burapha University
- Chitraporn Ladadok. (2016). *Service Marketing Mix Factors (7Ps) Affecting Thai Passengers' Selection of Low-cost Airline at Don Mueang Airport*. Independent Study of Master of Business Administration Program in Marketing, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Chaiwut Thephothi. (2020). *Competency Promotion Guidelines Affecting Personnel Performance Efficiency of Local Administrative Organizations*. Doctor of Philosophy Program Department of Public Administration College of Public Administration, Burapha University Chonburi Province
- Nattiya Pattarakitjanurak. (2017). *Factors affecting consumers' life insurance purchase choices in Bangkok and its vicinity*. Independent Study in Master of Business Administration Program, Thammasat University.
- Thiraschaya Phiphatpen et al. (2014). *Evaluation of Efficiency and Effectiveness of Civil Service Operations of Songkhla Municipality*. Hat Yai University
- Guidelines for Women Empowerment Development Fund. (2021). *Women Empowerment Fund Department of Community Development*.
- Boonming Thongtham. (2014). *Operation of the Women's Role Development Fund in Bang Phli Yai Subdistrict, Bang Phli District, Samut Prakan Province*. Independent Study, Master of Political Science Program, Burapha University.
- Praditpetch Sae-Tang (2015). *Factors influencing the purchase decision of endowment life insurance policies of consumers in Bangkok and its vicinity*. Independent study, Master of Business Administration Program, Thammasat University.

รูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ

SUPERVISION MODEL IN NEW NORMAL OF ADMINISTRATORS
IN NORTHERN THAILAND

ณัฐฐา แสงเชย

Nattha Saengchoey

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand.

E-mail: Nattha09141@gmail.com

Received 3 August 2021; Revised 8 March 2022; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายใน 2) ศึกษาสภาพและปัญหาของรูปแบบการนิเทศภายใน 3) สร้างรูปแบบการนิเทศภายใน 4) ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิดคือ การเก็บแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งหมด 500 คน ในการศึกษาองค์ประกอบ และกลุ่มตัวอย่าง 364 คน ในการศึกษาสภาพและปัญหา การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และประชุมปรึกษาหารือ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา แบบสอบถามแบบบันทึก การประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ได้แก่ ด้านความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ 2) สภาพรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) รูปแบบการนิเทศภายใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ด้านการมีความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ (4) กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน และด้านการทำงานเป็นทีม (5) ผลผลิต (6) ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ 4) การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการนิเทศภายใน; สถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article employs a mixed-methods approach with the following objectives: 1) to analyze the components of an internal supervision model, 2) to study the conditions and challenges of the internal supervision model, 3) to develop an internal supervision model, and 4) to evaluate the internal supervision model in the context of the New Normal for school administrators in Northern Thailand. The research instruments included four types: questionnaires with a sample of 500 participants for component analysis and 364 participants for studying conditions and challenges, workshops with nine experts, reference seminars with nine specialists, and a public hearing with 30 participants. The tools used were content analysis tables, questionnaires, workshop record forms, and expert reference seminar forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, correlation coefficients between variables, and confirmatory factor analysis.

The research findings indicated that: 1) Components of the internal supervision model in the New Normal context for school administrators in Northern Thailand included knowledge and skills, behavior and motivation, leadership, knowledge sharing, planning, teamwork, and supervision tools; 2) The condition of the internal supervision model in the New Normal was rated at a high level overall; 3) The internal supervision model included six components: (1) principles, (2) objectives, (3) inputs—comprising knowledge and skills, behavior and motivation, leadership, and supervision tools, (4) processes—comprising knowledge sharing, planning, and teamwork, (5) outputs, and (6) outcomes and success conditions; and 4) Evaluation of the internal supervision model in the New Normal context for school administrators in Northern Thailand was rated at a high level overall.

Keywords: Internal Supervision Model; New Normal; School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจ และสังคมโลกจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) ทำให้หุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่กำลังคนที่มีฝีมือและทักษะต่างๆ ทำให้ทิศทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศทั่วโลก ได้ตั้งเป้าหมายให้ประชากรมีทักษะ สมรรถนะ และความสามารถเฉพาะทางในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้อง กับยุค 4.0 รัฐบาลไทยจึงกำหนดนโยบายการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลด้านการจัด การศึกษาต้องผลิตและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้วยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) คณิตศาสตร์ (Mathematics) ที่มีความเชื่อมโยงกันในโลกของ ความเป็นจริง (STEM EDUCATION) และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3RS+8CS ได้แก่ Reading : อ่าน ออก Writing : เขียนได้ Arithmetic : คณิตเลขเป็น Critical Thinking & Solving : ทักษะด้านการคิดอย่างมี วิจารณญาณและการแก้ปัญหา Creativity & Innovation: ทักษะด้านการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม Collaboration Teamwork & Leadership : ทักษะด้านความร่วมมือการทำงาน เป็นทีม และภาวะผู้นำ Cross Cultural Understanding: ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ Communication

Information & Media Literacy: ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ Computing & Media Literacy : ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Career & Learning Self-reliance : ทักษะอาชีพและการเรียนรู้และ Compassion : ความมีเมตตา กรุณา วินัยคุณธรรม จริยธรรม การเปิดเสรีอาเซียนจะเปิดโอกาสในการใช้ปัจจัยการผลิตและแรงงานสำหรับการพัฒนา การเกษตรและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและวัตถุดิบเข้มข้นในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและ พัฒนาตนเองไปสู่ระดับการผลิตที่สูงขึ้นทั้งการผลิตในประเทศและใช้ฐานการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017, p. 5)

การนิเทศมีผลกระทบต่อการสอนของครู ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Wehachart, R., 2014, p. 1) งานนิเทศจึงเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา เป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุน และพัฒนามาตรฐานของการศึกษา ผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องได้รับการสนับสนุนขวัญและกำลังใจ ความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสูงตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาชาติ (Suwanarak, K., 2019, pp. 1-2) หากสถานศึกษาซึ่งขาดกระบวนการนิเทศการสอนที่ดี ก็อาจทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนลดน้อยลง เพราะการที่จะมุ่งส่งเสริมหรือให้การสนับสนุน ขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการเอาใจใส่ดูแล และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน ดังนั้นหลักการนิเทศการสอนที่ควรยึดถือ ก็คือหลักการแห่งการส่งเสริมความเจริญงอกงามของให้ครูโดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครูและผู้มีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา (Wongnutararot, P., 2003, p. 13) และสอดคล้องกับ (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2555) กล่าวถึง สภาพปัญหาของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า สภาพปัญหาการนิเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาขาดบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะด้านการนิเทศของผู้บริหาร ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อการนิเทศ ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและมีทัศนคติในทางลบต่อการนิเทศ ส่วนปัญหาด้านกระบวนการนิเทศ พบว่า ด้านการประเมินผลขาดการประเมินผลและนำผลการนิเทศไปใช้ประโยชน์และปัญหา สภาพแวดล้อมภายนอกขาดการสนับสนุน การนิเทศภายในเป็นกระบวนการหนึ่งที่พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อนักเรียนและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และจาก ผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2561 ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย เท่ากับ 53.59 ภาษาอังกฤษ เท่ากับ 33.76 คณิตศาสตร์ เท่ากับ 34.11 และวิทยาศาสตร์ เท่ากับ 37.99 ซึ่งเปรียบเทียบกับผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ประจำปีการศึกษา 2562 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย เท่ากับ 46.94 รายวิชาภาษาอังกฤษ เท่ากับ 29.35 รายวิชาคณิตศาสตร์ เท่ากับ 30.61 และรายวิชาวิทยาศาสตร์ เท่ากับ 33.20 มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูในสถานศึกษา ทำให้พบปัญหาของการนิเทศคือ ขาดการวางแผนด้านกระบวนการนิเทศ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศการศึกษา ครูยังมีทัศนคติเป็นลบกับการนิเทศการศึกษา จึงทำให้เกิดผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำลงจากการทดสอบ

ระดับชาติ ปัญหาที่พบนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการนิเทศการศึกษา จึงได้ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการนิเทศการศึกษา ได้แก่ 1) ความรู้ และทักษะ 2) พฤติกรรมและแรงจูงใจ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การวางแผน 7) การทำงานเป็นทีม 8) การประเมินผล 9) วิธีการ/เทคนิคการนิเทศ 10) สื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ มาสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการในการนิเทศภายในของสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ 2) เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหา ของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบการผสมวิธี พื้นที่วิจัยคือ เขตภาคเหนือ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบตามแนวคิดของ คอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992) ได้เสนอว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 500 คน เป็น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบที่อยู่ในระดับดีมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละจังหวัดในภาคเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) การเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 96.60 และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล องค์ประกอบโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Second Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงและความสอดคล้องของโมเดลซึ่งเป็นโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยใช้โปรแกรม AMOS

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพ ปัญหา ของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครซีและมอร์

แกน (Krecie & Morgan, 1970, p. 30) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานภาคเหนือ จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตอนที่ 3 เป็นแบบตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response) การเก็บรวบรวมข้อมูล ของแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 91.21 และการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ 3.1) ร่างรูปแบบและคู่มือการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ แหล่งผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการตามประเด็นการศึกษาวิจัย 3.2) ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบและคู่มือการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ แหล่งผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประเด็นคำถาม ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทามติ (Consensus) และวิเคราะห์ความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือ จำนวน 30 คน และประเมินด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ และทักษะ 2) พฤติกรรมและแรงจูงใจ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การวางแผน 7) การทำงานเป็นทีม 8) การประเมินผล 9) วิธีการ/เทคนิคการนิเทศ 10) สื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA : Confirm Factory Analysis) มีผลดังนี้ 1) ความรู้ และทักษะ มีค่าเท่ากับ Chi-square = 48.574 df = 22 p = 0.001 ratio = 2.208 CFI = .994 NFI = .988 RMSEA = .050 องค์ประกอบใช้ได้ 2) พฤติกรรมและแรงจูงใจ มีค่าเท่ากับ Chi-square = 97.952 df = 34 p = 0.000 ratio = 2.881 CFI = .987 NFI = .980 RMSEA = .062 องค์ประกอบใช้ได้ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าเท่ากับ Chi-square = 119.551 df = 47 p = 0.000 ratio = 2.554 CFI = .987 NFI = .979 RMSEA = .05 องค์ประกอบใช้ได้ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเท่ากับ Chi-square = 180.665 df = 22 p = 0.000 ratio = 8.212 CFI = .967 NFI = .962 RMSEA = .122 องค์ประกอบใช้ไม่ได้ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ Chi-square = 51.168 df = 20 p = 0.000 ratio = 2.558 CFI = .993 NFI = .989 RMSEA = .057 องค์ประกอบใช้ได้ 6) การวางแผน มีค่าเท่ากับ Chi-square = 56.633 df = 25 p = 0.000

ratio = 2.265 CFI = .993 NFI = .988 RMSEA = .051 องค์ประกอบใช้ได้ 7) การทำงานเป็นทีม มีค่าเท่ากับ Chi-square = 59.594 df = 23 p = 0.000 ratio = 2.591 CFI = .993 NFI = .989 RMSEA = .057 องค์ประกอบใช้ได้ 8) การประเมินผล มีค่าเท่ากับ Chi-square = 158.516 df = 30 p = 0.000 ratio = 5.284 CFI = .972 NFI = .966 RMSEA = .094 องค์ประกอบใช้ไม่ได้ 9) วิธีการ/เทคนิคการนิเทศ มีค่าเท่ากับ Chi-square = 129.064 df = 27 p = 0.000 ratio = 4.780 CFI = .977 NFI = .972 RMSEA = .089 องค์ประกอบใช้ไม่ได้ 10) สื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ มีค่าเท่ากับ Chi-square = 15.250 df = 8 p = 0.054 ratio = 1.906 CFI = .998 NFI = .995 RMSEA = .043

2. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหา พบว่า ผลการศึกษาสภาพและปัญหารูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ สภาพของของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีความรู้ และทักษะ 2) ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ 3) ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร 4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ด้านการวางแผน 6) ด้านการทำงานเป็นทีม 7) ด้านสื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ รองลงมาคือ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ

จากผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหา พบว่า สภาพรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหารูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ เนื่องจาก การให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยียังไม่ชัดเจนและยังไม่นำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษายังไม่ได้ดำเนินงานจัดตั้งกรรมการในการรับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อ และเครื่องมือ ยังขาด การนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการนิเทศภายใน การให้ความรู้ เกี่ยวกับสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ไม่เพียงพอในการนิเทศ อีกทั้งผู้นิเทศมีความเข้าใจรูปแบบการนิเทศไม่ชัดเจน ผู้นิเทศขาดการชี้แนะ แนะนำ และร่วมแก้ปัญหากับผู้นิเทศ ในการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ผู้บริหารให้การส่งเสริม สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการนิเทศภายในแก่ครูและบุคลากรทุกคนไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคลากรทุกคน ในการสรุปประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวิธีการที่ไม่เพียงพอ ขาดการสรุปผลการดำเนินการจัดทำแผนการนิเทศภายใน ขาดการติดตามผล การนิเทศร่วมกันในทีม

3. ผลการยกร่างรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้าประกอบไปด้วย ด้านการมีความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน และด้านการทำงานเป็นทีม 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์

ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้าประกอบไปด้วย ด้านการมีความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน

และด้านการทำงานเป็นทีม 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ปัจจัยนำเข้า และ ผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ หลักการ และ เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยนำเข้า และเงื่อนไขความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ เมื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA : Confirm Factory Analysis) 7 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ และทักษะ องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรมและแรงจูงใจองค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร องค์ประกอบที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การวางแผน องค์ประกอบที่ 6 การทำงานเป็นทีม และองค์ประกอบที่ 7 สื่อ/เครื่องมือในการนิเทศ ทั้งนี้อาจเพราะว่า ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถถ่ายทอดให้คำแนะนำแก่ครูได้ มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ และสามารถสาธิตให้คำแนะนำแก่ครูได้ มีความรู้ เกี่ยวกับการสร้างและการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชชนีย์ ทศสะ (Thossacha, W., 2018, p. 327) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียน 2) ขอบข่ายการนิเทศ ภายในโรงเรียน 3) กระบวนการนิเทศ แบบ NPSFE และ 4) ผลของการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ มีปาน (Meephan, S., 2019, p. 193) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และตัวแปรที่อธิบายรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการนิเทศภายในและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เรื่องการนิเทศ ภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบ ของการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วม การมีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน และประสิทธิผล ของการนิเทศภายใน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมี ภูกันดาน (Phukandan, R., 2019, p. 266) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ

2. การศึกษาปัญหารูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือทั้งหมด 7 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ เครื่องมือ และการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีมาใช้ ยังไม่มีความชัดเจน สื่อและเครื่องมือไม่เพียงพอในการนิเทศ การหาคุณภาพของสื่อ เครื่องมือนำสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการนิเทศไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ขาดการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ในการนิเทศอีกทั้งยังไม่ได้มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมล ท่าพริก (Thaprik, P., 2015, p. 102) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย แบบสอนรวมชั้น พบว่า สภาพสมรรถนะการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยแบบสอนรวมชั้นตามความคิดของครูผู้สอนปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความคิดของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งมีความสอดคล้องกันในบางเรื่องและ แตกต่างกันบางเรื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัส น่วมมะโน (Nuammano, J., 2019, p. 315) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบัน ของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ และด้านบุคลิกภาพในการจัดการเรียนรู้ และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียน มัธยมศึกษา โดยรวมมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ด้านทักษะ การจัดการเรียนรู้ ด้านบุคลิกภาพในการจัดการเรียนรู้ และด้านเจตคติต่อการจัดการ

3. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ

3.1 ผลการยกร่างรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ด้านการมีความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน และด้านการทำงานเป็นทีม 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ สอดคล้องกับวิจัยของ จริญญา น่วมมะโน (Nuammano, C., 2019, p. 317) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศภายใน จากผู้ทรงคุณวุฒิมีองค์ประกอบหลัก 7 ประการ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 กลไกการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 4 เนื้อหาการนิเทศภายใน องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการนิเทศภายใน องค์ประกอบที่ 6 การประเมินรูปแบบ และองค์ประกอบที่ 7 เงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา ชันดาวงศ์ และคณะ (Khandawong, T., et al., 2014, p. 46) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศแนวใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การพัฒนาครูผ่านช่องทางการสื่อสารกับศึกษานิเทศก์และกลุ่มเครือข่ายอย่าง

หลากหลายรูปแบบ ผ่านเทคโนโลยี และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถช่วยยกระดับความสามารถ ของครูและ พัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาภัทร วิลเลียมส์ (Williams, N., 2015, pp. 124-156) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ ได้คัดเลือกโรงเรียนพ่อบุญมาเมืองอุบลราชธานี เป็นพื้นที่วิจัยและได้ทีมร่วมวิจัยจำนวน 7 คน 2) ขั้นปฏิบัติการ (Acting) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) โดยจัดทำคู่มือการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Acting) ประชุมเชิงปฏิบัติการทีมร่วมวิจัย ครู โดยใช้กระบวนการพัฒนาถอดบทเรียน เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการพัฒนาการนิเทศภายใน ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observing) การสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนของครูในประเด็นการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน ขั้นที่ 4 การสะท้อน (Reflecting) ได้จุดแข็ง จุดอ่อนในการพัฒนาต่อไป

3.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ด้านการมีความรู้ และทักษะ ด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจ ด้านการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 4) กระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวางแผน และด้านการทำงานเป็นทีม 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษนีย์ ทศตะ (Thossacha, W., 2018, p. 335) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งความถูกต้องความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ ชัยเรือง; และ สาลินี จงใจสุธรรม (Chairuang, N., & Jongjaisuratham, S., 2015, pp. 51-76) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศ ของสถานศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยในการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ประกอบด้วย อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาวิธีการและกระบวนการนิเทศ การวัด และประเมินผลการนิเทศ ความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

4. ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ปัจจัยนำเข้า และ ผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ หลักการ และ เงื่อนไขความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยนำเข้า และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ มีปาน (Meephan, S. 2019, p. 196) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้วิจัย ได้ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในสังกัด

กรุงเทพมหานคร เป็นเวลา 1 เดือน ศึกษาประสิทธิผลที่เกิดจากทักษะและพฤติกรรมการนิเทศภายใน สำหรับการจัดการเรียนร่วมของผู้นิเทศ จากการสังเกตการนิเทศการสอน โดยศึกษานิเทศก์ 3 คน พบว่าผลการประเมินทักษะและพฤติกรรมผู้นิเทศทั้ง 12 คน และทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูการศึกษาพิเศษ 6 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ทุกคน ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ในการใช้รูปแบบการ นิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ระดับประเทศ ควรมีการกำหนดนโยบายในการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนา และสนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้บริหารมีการพัฒนาทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศภายใน
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ไปใช้เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)
3. สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ไปใช้เพื่อพัฒนางานนิเทศภายในสถานศึกษาตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
4. สถานศึกษาควรมีศึกษาคู่มือการใช้ให้เข้าใจ เพื่อให้การดำเนินการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ ดำเนินการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. สถานศึกษาควรมีการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดต่อกับผู้นิเทศ เพื่อพัฒนาวิชาชีพให้สูงขึ้น

References

- Kullakan Suwanarak. (2019). Leadership: Instructional Supervision in the 4.0 Era. Journal of the Faculty of Education, Chaopraya University.
- Kulkan Suwannarak. (2019). *Leadership : Artificial Supervision 4.0*. Journal of Faculty of Education. Chao Phraya University.
- Ketchkanok Uewong. (2012). Supervision in Educational Institutions. [Online]. Available from <https://www.mystou.files.wordpress.com/2012/02/2503-8-t.pdf>. [Accessed June 7, 2017].
- Kejkanok Euawong. (2012). *Supervision in educational institutions*. [Online]. Available from <https://www.mystou.files.wordpress.com/2012/02/2503-8-t.pdf>. [Retrieved on June 7, 2017].

- Charan Nuammano. (2019). An Internal Supervision Model for Developing Teacher Competency in English Language Learning Management for Secondary Schools in Northeastern Thailand. Doctoral Dissertation in Educational Supervision, Mahasarakham University.
- Charan Nuammano. (2019). *A Model of Internal Supervision for Developing Teacher Competencies in English Learning Management*. For secondary schools in the Northeastern region. Department of Educational Supervision : Mahasarakham University.
- Wongnutararot, P. (2003). *Teaching Supervision.* Bangkok: Bangkok Supplemental Media Center.
- Thaprik, P. (2015). *A Development Model for Internal Supervision Competency of Administrators in Small Schools Providing Multi-Grade Early Childhood Education.* Doctor of Philosophy in Educational Administration, North Bangkok University.
- Phimon Thaprik (2015). *Model of the development of internal supervision competency of small school administrators organized Early childhood education with integrated teaching*. Doctor of Philosophy Department of Educational Administration North Bangkok University.
- Thossacha, W. (2018). *Development of an Internal Supervision Model for Small Schools under the Office of the Basic Education Commission in Northeastern Thailand.* Doctoral Dissertation, Sakon Nakhon Rajabhat University, p. 21.
- Wichanee Thotsa. (2018). *Development of an internal supervision model for small schools. Affiliated with office Committee on Basic Education in Northeastern Region*. Doctor of Philosophy Thesis : Sakon Nakhon Rajabhat University, page 21.
- Meephan, S. (2019). *An Internal Supervision Model for Inclusive Education Management in Schools under the Bangkok Metropolitan Administration.* Bangkok: Graduate School, North Bangkok University.
- Supalak Meepan. (2019). *Internal supervision model for joint learning in schools under Bangkok*. Bangkok: Graduate School North Bangkok University.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการตระหนักรู้
มาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TOURIST ATTRACTION FACTORS AND AWARENESS
OF THE ENVIRONMENTAL HEALTH STANDARDS AND SUSTAINABLE TOURISM

อังสุมาลิน จำนงชอบ¹, คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา²,
กฤติกา สายณะรัตรชัย³ และชไมพร เป็นสุข⁴

Angsumalin Jamnongchob¹, Komsit Kieanwatana²,

Krittika Sainaratchai³, and Chamaiporn Pensuk⁴

คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ^{1,2,3}

Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University^{1,2,3}

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข⁴

Bureau of Environmental Health, Department of Health, Ministry of Public Health⁴

E-mail: Komsit.kwn@gmail.com²

Received 7 October 2023; Revised 20 December 2023; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวและการตระหนักรู้ต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการตระหนักรู้ต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณได้ศึกษาแนวคิดมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (GREEN) และเกณฑ์การประเมินด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นกรอบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่รับผิดชอบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เปิดกิจการเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบันและผ่านเกณฑ์มาตรฐานเบื้องต้นของสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 292 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาร้อยละ (Percentage) การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตระหนักรู้ต่อการจัดการมูลฝอยและการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักรู้ต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกทั้งอายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักรู้ต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แต่อายุของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักรู้ต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การตระหนักรู้; มาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม; การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Abstract

The purpose of this research was to investigate tourist attractiveness variables as well as public knowledge of environmental health standards and sustainable tourism and to investigate the link between tourist attractiveness characteristics, environmental health standards awareness, and sustainable tourism. This study is quantitative research. The study framework consists of environmental health standards (GREEN) and assessment criteria for sustainable tourism. The Purposive Sampling approach was utilized on 292 persons who are accountable for and take care of tourist attractions in Thailand that are currently operational to serve tourists and have passed the fundamental requirements of tourist attractions. A questionnaire was employed in the data collection. The frequency distribution, Percentage, and Chi-Square test were used to evaluate the data.

According to the findings, the majority of respondents are aware of waste management and environmentally responsible tourism. The sort of tourist destination is not related to the environmental health requirements or sustainable tourism. Furthermore, while the age of the tourist attraction is related to awareness of environmental health requirements, it is not related to awareness of sustainable tourism standards.

Keywords: Awareness; Environmental Health Standards; Sustainable Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาสังคมของหลายประเทศทั่วโลก เพราะช่วยส่งเสริมในเรื่องของการสร้างอาชีพ สร้างรายได้กระจายไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ก่อให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการผลิตการท่องเที่ยว โดยดึงเอาทรัพยากรที่มีมาใช้อย่างเกิดประโยชน์ อีกทั้งช่วยกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี (UNWTO, 1997) ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งด้านธรรมชาติและ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตัดสินใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทยส่งผลให้ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลประโยชน์ภายในประเทศ โดยสามารถกระจายรายได้สู่ชุมชน สร้างอาชีพ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน เพื่อสร้างความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และทำให้เกิดการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องสุขา ป้ายบอกทาง ข้อมูลการท่องเที่ยวไม่มีเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดทักษะและประสบการณ์จึงเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว (National Assembly Library of Thailand, 2015)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยในภาพรวมจะประสบผลสำเร็จในด้านการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวไทยยังคงประสบปัญหา อุปสรรค และความท้าทายสำคัญหลายประการ ประกอบกับสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ประเทศไทยจึงได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ามาพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 20 ปี ทั้งนี้จุลสารการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2538 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นการท่องเที่ยวและการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่ดำเนินการภายใต้ความสามารถ การมีส่วนร่วมของประชาชน ธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่ทำให้ประชาชนทุกส่วน

ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และต้องขึ้นนำภายใต้ความต้องการของประชาชน ท้องถิ่นและชุมชน (Ministry of Tourism and Sports, 2019). ในปัจจุบันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) ขึ้น เพื่อกำหนดกรอบทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม และเกิดการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความท้าทายและสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยมีวิสัยทัศน์คือ "การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม" (Rebuilding High Value Tourism Industry with Resilience, Sustainability and Inclusive Growth) และได้ระบุเป้าหมายหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยวไทยต้องมีความเข้มแข็งและสมดุล ยุกระดับการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นและมอบประสบการณ์ท่องเที่ยวคุณค่าสูง และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว (Global Standardization) (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ด้วยเหตุนี้กรมอนามัยจึงได้จัดทำมาตรฐานการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมซึ่งเน้นการดำเนินงานในสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ รวมถึงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ เคมี ชีวภาพ สังคม และจิตวิทยาสังคม โดยการใช้ทฤษฎีและการดำเนินงานเพื่อ ประเมิน ตรวจสอบ ควบคุม และป้องกันปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในรุ่นปัจจุบัน และคนในรุ่นอนาคต (World Health Organization, 1997) ตลอดจนมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในปัจจุบันปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในปัจจุบันมีหลากหลายประการ เช่น มาตรฐานด้านอนามัยและการบริหารจัดการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวขาดการบริหารจัดการที่ดีสามารถทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาที่เกี่ยวกับขาดความตระหนักและการปฏิบัติที่ไม่ยั่งยืนทำให้การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Weaver & Lawton, 2014; Jamal, & Stronza, 2009)

จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาท่องเที่ยวและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์เรื่อง การบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีผลกระทบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่นั้น ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถมีผลต่อความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในขณะท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างคุณค่าสำหรับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ด้วยการรักษาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเท่าทันกับการพัฒนาท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวและการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวและการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ดังนี้

1. ปัจจัยแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง คุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสพการณ์ และการนำเสนอทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่นๆแก่ผู้บริโภคร่วมกันที่สำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย (Steven, 2008) โดยผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสร้างความตระหนักถึงมาตรฐานด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนโดยธรรมชาติ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อม ผู้จัดการสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้มักให้ความสำคัญกับความการอนุรักษ์ แนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน และการให้ความรู้แก่ผู้มาเยือนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (Buckley, 2009) อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและมรดกโลกสามารถสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและโบราณสถาน ในกรณีนี้ แนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอาจรวมถึงการอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่รับผิดชอบ และการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Leask, & Fyall, 2006) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ระยะเวลาในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานท่องเที่ยว ดังงานวิจัยการสำรวจผลกระทบของการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีต่อมาตรฐานและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวนิเวศ (Weaver & Chen, 2018)

สรุปได้ว่า ปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อการตระหนักของผู้เข้าชมเกี่ยวกับมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอาจเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและการศึกษาผู้เข้าชมเกี่ยวกับธรรมชาติ ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อาจเน้นการรักษาและมรดกทางวัฒนธรรมและอาคารประวัติศาสตร์ และระยะเวลาในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานท่องเที่ยว

2. การตระหนักต่อมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและการให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดย García-Caselle และ Ruiz-Arroyo (2018) ศึกษาระดับความตระหนักในหมู่นักท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวกับมาตรฐานและการรับรองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น เกณฑ์ GSTC (สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับโลก) และตรวจสอบผลกระทบของการตระหนักเกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อทางเลือกและพฤติกรรมของนักเดินทาง Prideaux และ Witt (2010) สำรวจความตระหนักของนักท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยวเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ประเมินผลกระทบของมาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพต่อการรับรู้และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า การตระหนักต่อมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญของการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและช่วยสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีส่วนร่วม

ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว นอกจากนี้ยังช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดีและปลอดภัยมากขึ้น สร้างความไว้วางใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ การสนับสนุนการตระหนักต่อมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเป็นการลงทุนที่มีผลต่อยาวนานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและสังคมที่เกี่ยวข้อง

3. สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม (Bureau of Environmental Health, 2021) ได้กำหนดมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (GREEN) และเกณฑ์การประเมินด้านการท่องเที่ยวยั่งยืน ดังนี้

3.1 การพัฒนาตามเกณฑ์ GREEN :

G: Garbage การจัดการมูลฝอย

R: Rest room การจัดการห้องส้วมและสิ่งปฏิกูล

E: Energy การจัดการด้านอนุรักษ์พลังงาน

E: Environment การจัดการอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม

N: Nutrition การจัดการสุขาภิบาลอาหาร อาหารปลอดภัยและน้ำดื่ม-น้ำใช้

3.2 เกณฑ์การประเมินด้านการท่องเที่ยวยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 เกณฑ์ ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยววิถีใหม่ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1 และกำหนดสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

H1: ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

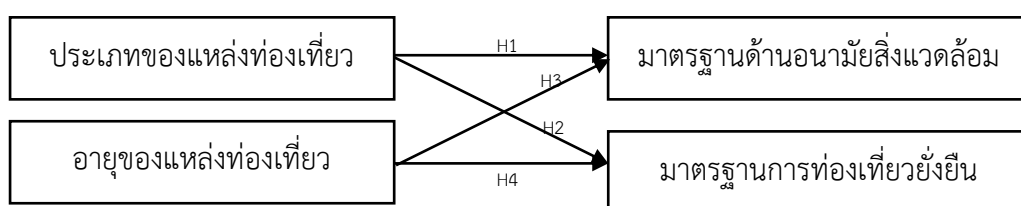
H2: ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวยั่งยืน

H3: อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

H4: อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวยั่งยืน

ตัวแปรต้น: ปัจจัยของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปรตาม: การตระหนักต่อมาตรฐานฯ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้ที่รับผิดชอบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เปิดกิจการเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบันและผ่านเกณฑ์มาตรฐานเบื้องต้นของสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก 2 ประการได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวต้องเข้าเกณฑ์แหล่งท่องเที่ยว 7 ประเภทที่กรมอนามัยกำหนด และผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวต้องมีความประสงค์ที่จะเข้ารับการตรวจประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จำนวน 311 แห่ง (Department of Tourism, 2023) สำหรับกลุ่มตัวอย่างนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการส่งแบบสอบถามผ่านจดหมายทางไปรษณีย์ควบคู่กับจดหมาย

อิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) และได้รับจดหมายตอบกลับ จำนวน 292 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.89

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้พัฒนาตามแนวคิดเรื่องมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (GREEN) และเกณฑ์การประเมินด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Bureau of Environmental Health, 2021) สำหรับการหาคุณภาพของเครื่องมือคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้ประเมินหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยกำหนดเกณฑ์ค่า Index of Item Objective Congruence (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามของงานวิจัยโดยรวมเท่ากับ 0.71 นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป เพราะถือว่าค่าที่ได้เพียงพอ และเป็นที่ยอมรับทางสถิติ (Nunnally and Bernstein, 1994) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามเท่ากับ 0.82

การวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ แล้วนำผลที่ได้จากการประมวลมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และอายุของแหล่งท่องเที่ยว และการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาร้อยละ (Percentage)

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คณะผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตั้งสมมติฐาน โดยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลศึกษาปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวและการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1.1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รับผิดชอบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 66.4 รองลงมาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอายุการเปิดบริการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รับผิดชอบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่มีอายุการเปิดบริการเป็นแหล่งท่องเที่ยว 20 – 30 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 รองลงมาได้แก่ 11 – 20 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 ตามลำดับ

1.2 การตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในเรื่อง การจัดการมูลฝอยมากที่สุด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมาได้แก่ การจัดการห้องส้วมและสิ่งปฏิกูล จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 และการจัดการด้านอนุรักษ์พลังงาน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตระหนักต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เรื่อง การ

ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มากที่สุด จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 รองลงมา คือ การจัดการท่องเที่ยววิถีใหม่ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลศึกษาการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การตระหนักต่อการพัฒนาตามเกณฑ์ GREEN	จำนวน	ร้อยละ
การจัดการมูลฝอย	82	28.1
การจัดการห้องส้วมและสิ่งปฏิกูล	63	21.6
การจัดการด้านอนุรักษ์พลังงาน	60	20.5
การจัดการอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม	49	16.8
การจัดการสุขาภิบาลอาหาร อาหารปลอดภัยและน้ำดื่ม-น้ำใช้	38	13.0
รวม	292	100.0
การตระหนักต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	จำนวน	ร้อยละ
การจัดการท่องเที่ยววิถีใหม่	85	29.1
การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม	154	52.7
การสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชน	53	18.2
รวม	292	100.0

ตอนที่ 2 ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแหล่งท่องเที่ยวกับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

มาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว					
	ธรรมชาติ		มนุษย์สร้างขึ้น		อื่นๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การจัดการมูลฝอย	48	24.7	25	33.3	9	39.1
การจัดการห้องส้วมและสิ่งปฏิกูล	39	20.1	17	22.7	7	30.5
การจัดการด้านอนุรักษ์พลังงาน	44	22.7	14	18.7	2	8.7
การจัดการอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม	35	18.0	12	16.0	2	8.7
การจัดการสุขาภิบาลอาหาร อาหารปลอดภัยและน้ำดื่ม-น้ำใช้	28	14.4	7	9.3	3	13.0
รวม	194	100	75	100.0	23	100.0
มาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว					
	ธรรมชาติ		มนุษย์สร้างขึ้น		อื่นๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การจัดการท่องเที่ยววิถีใหม่	59	30.4	21	28.0	5	21.7

Person
Chi-square
p = 0.443

การท่องเที่ยวที่เป็นมิตร กับสุขภาพและ สิ่งแวดล้อม	99	51.0	41	54.7	13	56.5	Person Chi-square p = 0.960
การสร้างการมีส่วนร่วม ของนักท่องเที่ยวและ ชุมชน	36	18.6	13	17.3	5	21.7	
รวม	194	100	75	100.0	23	100.0	

ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่า p-value เท่ากับ 0.443 และ 0.960 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่า α สรุปได้ว่า ปฏิเสธสมมติฐาน H1 และ H2 กล่าวคือ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

มาตรฐานด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อม	อายุของแหล่งท่องเที่ยว								
	1 – 10 ปี		11 - 20 ปี		20 - 30 ปี		30 ปีขึ้นไป		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การจัดการมูลฝอย	7	14.0	23	28.0	20	23.5	32	42.7	Person Chi-square p = 0.013*
การจัดการห้องส้วม และสิ่งปฏิกูล	12	24.0	15	18.3	22	25.9	14	18.7	
การจัดการด้าน อนุรักษ์พลังงาน	9	18.0	19	23.2	15	17.6	17	22.7	
การจัดการอาคาร สถานที่และ สิ่งแวดล้อม	11	22.0	18	22.0	16	18.8	4	5.3	
การจัดการสุขาภิบาล อาหาร อาหาร ปลอดภัยและน้ำดื่ม- น้ำใช้	11	22.0	7	8.5	12	14.1	8	10.7	
รวม	50	100.0	82	100.0	85	100.0	75	100.0	
มาตรฐานการ ท่องเที่ยวยั่งยืน	อายุของแหล่งท่องเที่ยว								
	1 – 10 ปี		11 - 20 ปี		20 - 30 ปี		30 ปีขึ้นไป		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การจัดการท่องเที่ยว วิถีใหม่	14	28.0	28	34.1	25	29.4	18	24.0	Person Chi-square p = 0.578
การท่องเที่ยวที่เป็น มิตรกับสุขภาพและ สิ่งแวดล้อม	27	54.0	39	47.6	43	50.6	44	58.7	
การสร้างการมีส่วน ร่วมของนักท่องเที่ยว	9	18.0	15	18.3	17	20.0	13	17.3	

และชุมชน

รวม	50	100.0	82	100.0	85	100.0	75	100.0

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่า p-value เท่ากับ 0.013 และ 0.578 ตามลำดับ สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐาน H3 แต่ปฏิเสธสมมติฐาน H4 กล่าวคือ อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แต่อายุของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัยพบว่า อายุของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติการเปิดให้บริการมานานมักมีความสัมพันธ์กับการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยส่วนมากจะมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวในทางที่ดีและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในเรื่องการจัดการมูลฝอย และมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เรื่อง การจัดการมูลฝอยและการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มากที่สุด เนื่องจากมูลฝอยและการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน ปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์โดยตรง หากแหล่งท่องเที่ยวไม่รับผิดชอบในการจัดการมูลฝอยและสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการกระทำไม่สุภาพ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ร้ายแรง ดังนั้นการจัดการมูลฝอยและการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเป็นอย่างมากในวงการท่องเที่ยวและการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้น้ำและพลังงาน การลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การลดการใช้พลาสติก การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ใช้พลังงานหมุนเวียน เป็นต้น จะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น การเพิ่มความตระหนักและการศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีความสำคัญเพื่อให้ท่องเที่ยวมีผลกระทบที่น้อยต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างประโยชน์ระยะยาวทั้งสำหรับสภาพแวดล้อมและสังคมในพื้นที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith, Brown, & Garcia (2022) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงหลักปฏิบัติในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของบาหลี เช่น โครงการแยกขยะและการรีไซเคิล มีการรับรู้เชิงบวกมากขึ้นเกี่ยวกับความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของจุดหมายปลายทาง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ถึงความพยายามด้านสิ่งแวดล้อมของจุดหมายปลายทาง นอกจากนี้ยังได้มีงานศึกษาวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อหมู่เกาะกาลาปากอส แม้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสนับสนุนความพยายามในการอนุรักษ์ผ่านค่าธรรมเนียมอุทยานและให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังก่อให้เกิดความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างของเสียและความวุ่นวายของแหล่งที่อยู่อาศัยอีกด้วย นักท่องเที่ยวแสดงความพึงพอใจอย่างมากต่อกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินชมธรรมชาติแบบมีไกด์และทัวร์อนุรักษ์สัตว์ป่า พวกเขายินดีจ่ายในราคาระดับพรีเมียมเพื่อประสบการณ์ที่ยั่งยืน การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ระบุว่าแนวทางปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น บ้านพักเชิงนิเวศและโครงการอนุรักษ์สัตว์ป่า สร้างรายได้และโอกาสการจ้างงานที่สำคัญสำหรับประชากรในท้องถิ่น (Rodriguez, Turner, & Sanchez, 2022)

ส่วนประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ด้วยเหตุผลที่ว่า การพัฒนามาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ถูกบริหารจัดการด้วยหลายหน่วยงานและส่วนราชการอาจทำให้กระบวนการนั้นซับซ้อนและยากลำบากในการปรับปรุง หรือสื่อสารไม่เพียงพอ แม้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอาจไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แต่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพียงพอ ซึ่งทำให้ไม่รู้สึกเร่งด่วนในการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวสามารถมีผลกระทบต่อความตระหนักและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว สังคมที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อาจส่งผลให้มีความไม่รับผิดชอบในการที่จะปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยที่อ้างว่า การมีส่วนร่วมของหลายหน่วยงานและหน่วยงานภาครัฐมักนำไปสู่การตัดสินใจที่กระจัดกระจายและลำดับความสำคัญที่ขัดแย้งกันในการพัฒนามาตรฐานความยั่งยืน อุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ถูกระบุว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพ การแบ่งปันข้อมูลและการประสานงานยังไม่เพียงพอ การขาดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Johnson, Davis, & Martinez, 2021) ตลอดจนภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้เรื่องความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและความเต็มใจของนักท่องเที่ยวที่จะปรับใช้พฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมที่มีประเพณีการดูแลสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและการมีส่วนร่วมในแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนในระดับที่สูงขึ้นในระหว่างการเดินทาง ประสบการณ์การมีส่วนร่วมเชิงวัฒนธรรม เช่น การมีส่วนร่วมในประเพณีท้องถิ่นและกิจกรรมทางวัฒนธรรม ส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพยายามด้านสิ่งแวดล้อมของจุดหมายปลายทาง (Anderson, Rodriguez, & Chen, 2020)

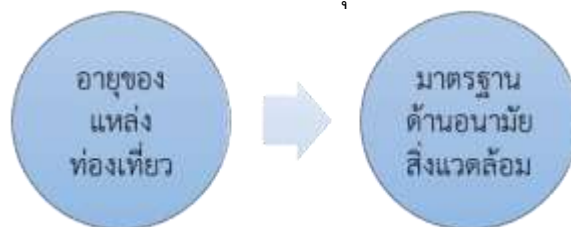
นอกจากนี้อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แต่อายุของแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่เปิดมานานมักมีอายุมากและอาจจะมีประวัติที่ยาวนานในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในบางกรณีการสร้าง ความตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอาจใช้เวลาในการพัฒนาและให้การนำเข้ากับวัฒนธรรมและปฏิบัติที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ นอกจากนี้อายุที่ยาวนานอาจช่วยในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและสามารถส่งผลให้ความตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Anderson, & Turner, 2017) ที่อ้างว่า การบริหารการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมมาตรการการจัดการสิ่งแวดล้อมและการสร้างความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม นโยบายท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมักมีผลกระทบในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น สำหรับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างอายุของแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมักจะไม่มี ความสัมพันธ์ตรงๆ หมายความว่าอายุของแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถบอกได้ว่าแหล่งท่องเที่ยว นั้นจะมีมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ดีหรือไม่ดีตามอายุนั้นเอง มาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมักจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ การรักษาสีเขียว การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและสะอาด การสนับสนุนสิ่งมีชีวิตท้องถิ่น การสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และอื่นๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการท่องเที่ยว อายุของแหล่งท่องเที่ยวสามารถมีผลต่อสิ่งเหล่านี้ได้ในบางกรณี เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีอายุมากกว่าอาจมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เก่าแก่และไม่สามารถรองรับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้ แต่ก็ไม่ใช่ทุกกรณี ในบางครั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มีอายุมากอาจมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากเช่นกัน ดังนั้นการประเมิน

แหล่งท่องเที่ยวควรพิจารณาปัจจัยหลายประการและไม่จำกัดเฉพาะอายุของแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น (Jamal & Getz, 2020; Brown, 2018; Smith & Wilson, 2020)

สรุปองค์ความรู้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวที่เปิดบริการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมานานยิ่งมีความตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยมีความตระหนักด้านการจัดการมูลฝอยมากที่สุด เช่น การจัดหาที่รองรับมูลฝอยทำด้วยวัสดุคงทน รวบรวมกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ การมีพนักงานทำความสะอาด เก็บกวาดอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนกำหนดระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว หรือมาตรการที่สร้างแรงจูงใจในการช่วยกัน รักษาความสะอาด ช่วยกันเก็บมูลฝอยและทิ้งในที่จัดไว้ให้ ตลอดจนการตระหนักถึงการคุ้มครองและส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ การปรับใช้นโยบายท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมช่วยเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 อายุของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อการตระหนักต่อมาตรฐานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. แหล่งท่องเที่ยวทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการขับเคลื่อน “มาตรฐานการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และกิจการที่เกี่ยวข้อง” เพื่อร่วมกันสร้างมาตรฐานที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว ให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากล และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระดับสากล
2. แหล่งท่องเที่ยวสร้างองค์ความรู้ และความรอบรู้ด้านสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ ไปจนถึงระดับบริหาร โดยอาจจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยหากแหล่งท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวมีข้อสงสัยสามารถประสานงานเพื่อติดต่อขอรับข้อมูล และแนวทางในการปฏิบัติที่ดี รวมไปถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้รับทราบแนวทางในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาโครงการสร้างความเข้มแข็งระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านสำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย ร่วมกับศูนย์อนามัยในแต่ละพื้นที่ เน้นการพัฒนา ระบบน้ำประปา พัฒนาระบบการจัดการคุณภาพน้ำ ยกกระตือรือร้นการจัดการสุขาภิบาลอาหาร น้ำดื่ม อนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว

References

- Anderson, S. J., & Turner, M. W. (2017). Heritage Tourism and Environmental Conservation: A Comparative Study of Practices and Awareness. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(6), 700-717.
- Anderson, S. M., Rodriguez, J. C., & Chen, M. L. (2020). The Influence of Cultural Factors on Tourist Behavior: A Cross-Cultural Analysis of Tourist Perceptions and Practices. *Journal of Sustainable Tourism*, 38(7), 1023-1041.
- Buckley, R. (2009). Environmental impacts of ecotourism. *Current Issues in Tourism*, 12(1), 1-17.
- Bureau of Environmental Health. (2021). *GREEN Health Hotel* (2nd ed.). Nonthaburi: TS INTERPRINT.
- Brown, A. (2018). Best Practices in Tourism Attraction Management. *Tourism Management*, 37(4), 123-136.
- Davis, E. K., & Lee, R. J. (2016). Historic Sites and Environmental Sustainability: Strategies for Raising Awareness and Promoting Responsible Tourism. *Tourism Management*, 54, 123-135.
- Department of Tourism. (2023). *Number of tourist attractions that have passed the basic standards for tourist attractions*. <https://www.dot.go.th/chart-stat/detail/71>
- García-Caselles, M. S., & Ruiz-Arroyo, M. (2018). The influence of sustainable tourism certification on hotel performance. *Sustainability*, 10(4), 1027.
- Jamal, T., & Stronza, A. (2009). Collaboration Theory and Tourism Practice in Protected Areas: Stakeholders, Structuring and Sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(2), 169-189.
- Jamal, T. B., & Getz, D. (2020). Collaboration Theory and Community Tourism Planning. *Annals of Tourism Research*, 35(3), 623-642.
- Johnson, E. A., Davis, M. D., & Martinez, S. L. (2021). Challenges in Implementing Sustainable Tourism Standards: A Multi-Agency Management Perspective in Coastal Destinations. *Tourism Management*, 85, 104275.
- Leask, A., & Fyall, A. (2006). Visitor attractions and events: Responding to seasonality. *Tourism Management*, 27(6), 1402-1413.
- Ministry of Tourism and Sports. (2019). Project to Promote Sustainable Tourism. Retrieved December 20 2023, from <https://www.mots.go.th/download/Research/>
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). *The Third National Tourism Development Plan (2023-2570)*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.

- National Assembly Library of Thailand. (2015). *Development Agenda 1: Tourism Development*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives
- Nunnally, J.C., & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric Theory*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Pike, S. (2008). Five limitations of destination brand image measurement. *Tourism Recreation Research*. 33(3): 361-363.
- Prideaux, B., & Witt, S. F. (2010). The need to use quality management in the travel industry. *Tourism and Hospitality Research*, 10(2), 181-194.
- Rodriguez, M. E., Turner, D. S., & Sanchez, A. M. (2022). Assessing the Environmental Impact and Economic Benefits of Sustainable Tourism in the Galápagos Islands. *Journal of Sustainable Tourism*, 40(6), 879-897.
- Smith, J. A., Brown, J. L., & Garcia, M. C. (2022). Sustainable Solid Waste Management Practices and Their Impacts on Tourist Satisfaction: A Case Study of Bali, Indonesia. *Tourism Management*, 85, 104312.
- Smith, J. M., & Wilson, R. S. (2020). Sustainable Tourism Practices for Attraction Preservation. *Journal of Sustainable Tourism*, 45(3), 345-358.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (1997). *International Tourism: a global perspective*. Madrid: UNWTO.
- Weaver, D. B., & Lawton, L. J. (2014). Tourism and the Conservation of Critically Endangered Frogs. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(1), 72-89.
- Weaver, D. B., & Chen, C.-L. (2018). Year-round Tourism and Environmental Standards: The Case of Ecotourism Destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(11), 1861-1878.
- World Health Organization. (1997). *Life Skill Education in Schools*. Geneva: World Health Organization.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahana

DIGITAL LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
MUKDAHAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

ทินกร วิชิตพันธ์ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์

Tinnakorn wichitpan and Sutum Tummatasananon

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

Sripatum University Khonkaen Campus

E-mail: kruium@gmail.com

Received 29 June 2023; Revised 8 August 2023; Accepted 25 June 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 152 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahana กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน โดยสมัครใจ 4) ประเมินรูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความเหมาะสมองค์ประกอบแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความเหมาะสม แบบทดสอบแบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามประสิทธิภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล 2) รูปแบบฯ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล ทักษะดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3) คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา 4) รูปแบบด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบดังกล่าวนำไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกสังกัดต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The research aimed to 1) Study the components, study a present, desirable characteristic. The informant group consisted of 9 experts selected by purposive sampling. The sample group was school administrators 152 by stratified sampling, and the group of informants in the study of a model development guidelines of 6 experts selected by purposive sampling. 2) Set a model, The informant group consisted of 9 experts selected by purposive sampling. 3) Implement a model The target group is school administrators, 14 people, by willing. 4) Assessment a model, The group of informants were school administrators, 14 people, purposive sampling. Tools used were suitability questionnaires, current condition questionnaire desirable condition, interview form, focus group form, possibility suitability questionnaire, quiz, behavioral level questionnaire, efficiency questionnaire, and a satisfaction questionnaire. Statistics used in data analysis are percentage. mean and standard deviation and Priority Needs Index by PNImodified.

The results were as follows : 1) The current condition is moderate. The desirable condition was at the highest level. Priority Needs No. 1 Digital Leadership Vision.2) A model Consists of 5 parts as follows: Part 1 Principles and objectives of the model Part 2 Contents of the model comprising vision, leadership in the digital age, digital skills, creativity Motivation teamwork Create a learning organization, part 3, development process, part 4, evaluation, and part 5, conditions for success. is appropriate and feasible at the highest level. 3) Result of Implement a model Knowledge assessment score after participating in the development higher than the knowledge assessment score before participating in the development, The behavioral level after development was higher than that before development. 4) A model, usefulness at the highest level. and satisfaction with the model at the highest level. This model will be used to develop educational institution administrators to develop leadership qualities in the digital age for quality educational institution management in all jurisdictions.

Keyword: Development model; Digital Leadership; School Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) มีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพราะภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลโน้มน้าวที่มีผลต่อการตัดสินใจ และเป้าหมายขององค์กร เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป็น กระบวนการรักษาสภาพและวัฒนธรรมของกลุ่ม การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำสูง เชื่อว่าจะช่วยให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถและศักยภาพในการบริหารโรงเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์ การที่จะทราบว่า ผู้นำคนใดมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมหรือไม่ สามารถวัดได้จากประสิทธิผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แน่นอน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการบริหารผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำย่อมจะส่งผลให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาเกิดการศึกษาเป็นทักษะที่มาจากศักยภาพภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาและมีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้รับ

นโยบายมาสู่การปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับใช้ภาวะผู้นำให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในสถานศึกษา (Robbins, 2001)

ภาวะผู้นำดิจิทัลหรือผู้นำแห่งการเรียนรู้ในยุคข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยี คือ กุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จได้ ผู้นำที่มีภาวะการณเรียนรู้ด้านดิจิทัล จึงต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทนต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ เพราะต้องใช้ทั้งการสื่อสารในองค์กรและเครือข่ายที่มีอยู่ทั่วโลก ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไร้พรมแดนและต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ภาวะผู้นำยุคนี้จึงต้องเป็นผู้นำที่เรียกได้ว่าเป็นผู้นำมีอาชีพทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากการอบรมสัมมนา การศึกษาดูงานและการปฏิบัติการ อีกทั้งต้องมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะมาขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (Pakotang, 2018) ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจะต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติ วิธีการบริหารจัดการ และวิธีการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่มีแนวโน้มให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง มีสมรรถนะดิจิทัล มีความเป็นมืออาชีพมีความรอบรู้ในศาสตร์การบริหาร มีทักษะการบริหารจัดการ มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในยุคนี้ให้บรรลุเป้าหมาย (Wannasri, 2021)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 243 โรงเรียน แบ่งออกเป็น 19 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษาและรับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ แผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) (Mukdahan Primary Educational Service Area Office, 2022)

ด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยในหัวข้อ “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร” เพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร มีความเป็นผู้นำในด้านดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร

4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการเรียนรู้ให้เท่าทันตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคนี้และส่งเสริมบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี แพลตฟอร์มที่หลากหลายเพื่อจัดการการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น (Wannasri, 2021) มีความสำคัญ คือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำสามารถนำพาองค์กรและทีมงานโดดเด่นในยุคดิจิทัลได้นั้นคือ การสื่อสารเป็น การสื่อสารไม่ได้หมายความว่าเพื่อนในโซเชียลมีเดียมากนักน้อยแค่นั้น มากน้อยแค่ไหนแต่การสื่อสารในยุคดิจิทัลคือการสร้างความไว้วางใจ การสานสัมพันธ์และชื่นชมยินดีกับความแตกต่างหลากหลายและใช้ใจนำทีม ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล 2) การทำงานเป็นทีม 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะดิจิทัล 5) สร้างแรงจูงใจ และ 6) สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Charoenwongsak, 2015; Somprath, 2019; Wannasri, 2021)

2. การพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นความพยายามในการปรับปรุงงาน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การ ปลุกฝังความรู้ การเพิ่มทักษะ โดยมีจุดมุ่งหมายที่การส่งเสริมผลของการปฏิบัติงานในองค์กร (Yossomsak, 2006) มีความสำคัญคือ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญให้สูงขึ้นไม่เพียงแต่จะรู้งานในหน้าที่เท่านั้น ผู้บริหารจะต้องรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงในองค์กร การบริหารภาวะผู้นำ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น (Alkin, 1992) ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การฝึกอบรมและร่วมสัมมนา และ 3) การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงาน (Thasananon, 2011) โดยมีหลักการพัฒนา 70: 20: 10 ช่วยให้ผู้นำเรียนรู้จากบริบทการทำงานจริงบริบทในห้องเรียนโดยลักษณะการเรียนรู้สำคัญของรูปแบบนี้คือ การผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ในสัดส่วน 70-20-10 อย่าง เหมาะสมและชัดเจนเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละช่องทาง ประกอบด้วย 1) 70 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และพัฒนาผ่านประสบการณ์การทำงานจริง 2) 20 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และการพัฒนาผ่านผู้อื่น และ 3) 10 เปอร์เซ็นต์ มาจากการเรียนรู้และการพัฒนาผ่านหลักสูตรอย่างเป็นทางการ (Lombardo, Michael; Eichinger, Robert, 1996)

2. รูปแบบรูปแบบ หมายถึง เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องในเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ (Keeves, 1988) มีความสำคัญทางสังคมศาสตร์ โดยเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ หรือบรรยายคุณสมบัติ นั้น ๆ โดยรูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ (Bardo และ Hartman, 1982) องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ (Runcharoen, 2010; Khaemanee, 2014; Keeves, 1988)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และแบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบยืนยันและประเมินองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 152 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน โดยสมัครใจ 4) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความเหมาะสมองค์ประกอบ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.51-0.88 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.52-0.88 แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความเหมาะสม แบบทดสอบ แบบสอบถามพฤติกรรม แบบสอบถามประสิทธิภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร สรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น โดยรวมรายด้าน

การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน		
1. วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล	3.22	0.51	ปาน กลาง	4.70	0.50	มาก ที่สุด	0.458	1
2. การทำงานเป็นทีม	3.42	0.51	ปาน กลาง	4.53	0.50	มาก ที่สุด	0.327	5

3. ความคิดสร้างสรรค์	3.30	0.51	ปานกลาง	4.66	0.50	มากที่สุด	0.414	3
4. ทักษะดิจิทัล	3.29	0.52	ปานกลาง	4.69	0.49	มากที่สุด	0.424	2
5. การสร้างแรงจูงใจ	3.38	0.50	ปานกลาง	4.56	0.50	มากที่สุด	0.350	4
6. สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้	3.45	0.51	ปานกลาง	4.52	0.50	มากที่สุด	0.308	6
โดยรวม	3.34	0.51	ปานกลาง	4.61	0.50	มากที่สุด	0.379	

จากตาราง 1 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.51) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.50) ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.458$) ลำดับที่ 2 ทักษะดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.424$) ลำดับที่ 3 ความคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified} = 0.414$) ลำดับที่ 4 การสร้างแรงจูงใจ ($PNI_{modified} = 0.350$) ลำดับที่ 5 การทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.327$) และลำดับที่ 6 สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.308$) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล ทักษะดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ปรากฏดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา

3.2 ผลการประเมินระดับพฤติกรรมการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดศึกษาธิการภาค 12 ปรากฏดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อภิปรายผลดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีความพยายามในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อให้ตอบสนองและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ดังที่ จิตมา วรรณศรี (Wannasri 2021) ได้เสนอว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจะต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติ วิธีการบริหารจัดการ และวิธีการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง มีสมรรถนะดิจิทัล มีความเป็นมืออาชีพมีความรอบรู้ในศาสตร์การบริหาร มีทักษะการบริหารจัดการ มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในยุคนี้ให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่ง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครมีความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับยุคสมัยที่เน้นการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีจึงมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังที่ สมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (Yossomsak, 2006) นำเสนอว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นความพยายามในการปรับปรุงงาน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การปลูกฝังความรู้ การเพิ่มทักษะ โดยมีจุดมุ่งหมายที่การส่งเสริมผลของการปฏิบัติงานในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (Thasananon ,2019) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เรียงลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล มีความต้องการสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลด้านวิสัยทัศน์เปรียบเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาที่นำไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมายจึงต้องมีการพัฒนาวิสัยทัศน์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการมองไกลมองกว้างจะกำหนดเป้าหมายได้ถูกต้องตามทิศทางการพัฒนา ดังที่ รุ่งอรุณ บวรชัยเดช (Borwonchaidet 2017) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า สภาพความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติการภาวะผู้นำและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินุลาศ เจริญชัย (Charoenchai 2019) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนา

คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า การจัดลำดับความ ต้องการจำเป็นด้านการจัดการความรู้ มีความต้องการมากที่สุด

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของ รูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล ทักษะดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การ ประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปศึกษาเก็บ รวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามายกร่างสร้างรูปแบบตามหลักการ ทฤษฎีของนักวิชาการทำให้ได้รูปแบบ ดังที่ สมาน อัสวภูมิ (Asavaphoom, 2007) ได้เสนอองค์ประกอบของ รูปแบบไว้ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวทางในการประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ และได้้นำกระบวนการ ตามวงจรคุณภาพ PDCA เข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ดังที่ Deming (1995) ได้เสนอขั้นตอนของวงจร คุณภาพเดิมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการ ปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยา ภาวะบุตร, สุรัตน์ ดวงชาทม และสุเมธนา หาญสุริย์ (Phaphabutra, Duangchathom, and Hansuri, 2020) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Haseesuk (2022) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาของรูปแบบ มี 3 หน่วย ได้แก่ (1) เข้าใจ (2) เข้าถึง และ (3) พัฒนา 3) กลไกของรูปแบบ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อภิปรายผลดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมิน ความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ผ่านการวิพากษ์โดยใช้กระบวนการ สันทนากลุ่มได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปมาสร้างคู่มือการใช้รูปแบบ อีกทั้งมี การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ดังที่ Robbins (2001) ได้ เสนอว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการบริหารผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำย่อมจะส่งผลให้ การจัดการศึกษาในสถานศึกษาเกิดการศึกษาเป็นทักษะที่มาจากศักยภาพภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา และมีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้รับนโยบายมาสู่การปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้อง มีการปรับใช้ภาวะผู้นำให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรใน สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (Thasananon, 2019) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบความรู้ หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาฯ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยา ภาวะบุตร, สุรัตน์ ดวงชาทม และสุ่มัทนา หาญสุริย์ (Phaphabutra, Duangchathom, and Hansuri, 2020) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า คะแนนของผู้เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการประเมินระดับพฤติกรรมการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒินำมาสร้างคู่มือและนำไปใช้โดยเริ่มจากการอบรมพัฒนาด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถจึงทำให้ผู้ใช้รูปแบบมีสภาพหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามรูปแบบการพัฒนา ดังที่ จินฉัตร ปะโคทั้ง (Pakotang, P., 2018) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลหรือผู้นำแห่งการเรียนรู้ในยุคข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยี คือ ภาวะผู้นำที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จได้ ผู้นำที่มีภาวะการเรียนรู้ด้านดิจิทัล จึงต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทนต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ เพราะต้องใช้ทั้งการสื่อสารในองค์กรและเครือข่ายที่มีอยู่ทั่วโลก ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไร้พรมแดนและต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ภาวะผู้นำยุคนี้จึงต้องเป็นผู้นำที่เรียกได้ว่าเป็นผู้นำมืออาชีพทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากการอบรมสัมมนา การศึกษาคูณและการปฏิบัติการ อีกทั้งต้องมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะมาขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งอรุณ บวรชัยเดช (Borwonchaidet A., 2017) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและสอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ ผ่องศรี (Phongsri, S. 2019) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับการนิเทศมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิผลสูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อภิปรายผลดังนี้

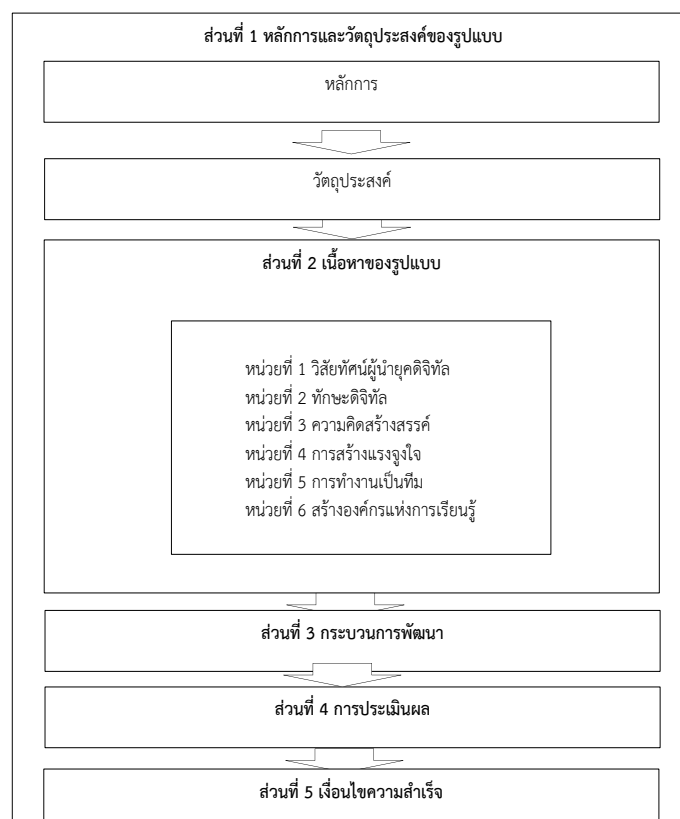
4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างรูปแบบและมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านนำมาวิเคราะห์สร้างรูปแบบและผ่านการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนำมาใช้จริงผู้เข้ารับการพัฒนาซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามที่รูปแบบกำหนด ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและสร้างวัฒนธรรมใหม่ในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตมา วรรณศรี (Chitima Wannasri. 2021) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะ

ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ประเมินรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ คำปิวทา (Kampiwtha, S. 2022) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ของรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างรูปแบบและรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพทำให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ นำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายในสถานณ์จริงตามบริบททำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากการใช้รูปแบบ ดังที่ Swanson and Holton (2001) ได้เสนอว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากร เป็นการปลดปล่อยศักยภาพของมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงาน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งอรุณ บวรชัยเดช (Borwonchaidet, A., 2017) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองคำ อำไพ (Ampai, T, 2021) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีโครงสร้างตามองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล ทักษะดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นโครงสร้างของการพัฒนานำไปพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ให้มีความรู้ความเข้าใจตามรูปแบบการพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการสอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูผู้สอน สภาที่พึงประสงค์ พบว่า วิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นตอนของวิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ผลการศึกษาลักษณะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูผู้สอน สภาที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเชิงลึกเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นตอนของวิสัยทัศน์ผู้นำยุคดิจิทัลให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา เช่น กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล หรือโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ในขั้นตอนดังกล่าวอย่างมีคุณภาพ

References

- Alkin C.M. 1992. *Encyclopedia of educational research*. New York: Macmillan. [in Thai]
- Ampai, T. (2021). *The development of an internal supervision model to raise the quality of education in small schools. Under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Asavaphoom, S. (2007). The use of research model development in doctoral thesis. *Journal of Ubon Ratchathan Rajabhat University*, 2(2), 76-85. [in Thai]
- Bardo, J.W. and J.J. Hartman. (1982). *Urban society : A systemic introduction*. New York: peacock.
- Borwonchaidet, A. (2017). *The development of an effective leadership building program for school administrators Under the Provincial Administrative Organization* (Doctoral Dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]

- Charoenchai, W. (2019). *The Development of a High-Performance Organizational Management Model for Developing Educational Quality in Educational Institutions Under the Provincial Administrative Organization*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Charoenwongsak, K. (2015). *Creative Thinking*. Bangkok: Success Media. [in Thai]
- Chitima Wannasri. (2020). *Innovation for Educational Institution Development*. Phitsanulok: Rattanasuwan Printing. [in Thai]
- Deming, Edward W. (1995). *Out of The Crisis*. USA: The Massachusetts Institute of Technology. Center for Advanced Engineering Study.
- Haseesuk, S. (2022). Model of teaching and learning according to the concept of understanding and reaching the development of Ban Muang Kae School Under the Buriram Primary Education Service Area Office 4. *Journal of Social Innovation and Mass Communication Technology*, 5 (2), 1-10. [in Thai]
- Kampiwtha, S. (2022). *Administrative Models to Promote Learning Management in the Digital Era of Secondary School Teachers*. (Doctoral Dissertation). Phitsanulok: Naresuan University.
- Keeves, P.J. (1988). *Educational research, methodology and measurement international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Khaemanee, T. (2014). *Bringing the teaching world to life in the classroom of the 21st century*. Bangkok: Sahamit Printing and Publishing. [in Thai]
- Lombardo, Michael M; Eichinger, Robert W (1996). *The Career Architect Development Planner*. Minneapolis: Lominger.
- Missdee, P. (2019). *Development of Transformative Leadership Promotion Program for Junior Executives*. Rajabhat University. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Mukdahan Primary Educational Service Area Office. (2022). *Annual Action Plan, Fiscal Year 2022*. Mukdahan: Mukdahan Primary Educational Service Area Office. [in Thai]
- Pakotang, J. (2018). *Digital Leadership for Professional School Administrators*. Ubon Ratchathani: Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University. [in Thai]
- Phaphabuttra, S., Duangchathom, S., and Hansuri, S. (2020). Technology Leadership Development Model of School Administrators in the Digital Era. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 9(33), 1-11. [in Thai]
- Phongsri, S. (2019). *Effective Thai language learning management supervision model of private elementary schools. in the Northeast*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Robbins, S.P. (2001). *Organizational Behavior* (9 th ed). Upper Saddle River, NJ.: Prentice-Hall.

- Runcharoen, T. (2010). *Professionalism in organizing and managing education in the educational reform era for the second round of education reform and external assessment of the third round*. Bangkok: Millet News. [in Thai]
- Somprath, K. (2019). *Leadership and Educational Quality*. Khon Kaen: Faculty of Education Khon Kaen University
- Sullivan, L. (2017). *8 Skills Every Digital Leader Needs*. [online]. Available from : <https://www.cmswire.com/digital-workplace/8-skills-every-digital-leaderneeds>. [accessed 11 December 2022].
- Swanson, R. A., Holton, E. F (2001). *Foundations of Human Resource Development*. San Francisco: Berrett-Koehler.
- Thasananon, S. (2011). *Principles, Theories and Practices in Educational Administration*. Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Thasananon, S. (2019). Creative Leadership Development Model of Basic Education Administrators The purpose of this research was to develop a creative leadership development model of administrators of basic education institutions. *Educational Research Journal*, 14 (2), 149-162.
- Wannasri C. (2021). *Educational management in the digital age*. Phitsanulok: Rattanasuwan Printing 3. [in Thai]
- Yossomsak, S. (2006). *Human Resource Management : Principles and Concepts*. Bangkok: A.T. Press.

**อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า(พ.ศ.2566-2575)**

THE SCENARIO OF NOBLE EIGHTFOLD PATH-BASED CHARACTERISTICS OF PRIMARY SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION
DURING THE NEXT DECADE (2566-2575)

ชัยญ์นัน ธงชัยวัฒน์นัน¹, จักรกฤษณ์ โปดาพล, และ พิมพอร์ สดเอี่ยม

Chanthanan Thongchaiwatthan¹ Chakgrit Podapon, and Pimon Sondium

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย

Program in Educational Administration, Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University

First Author, E-mail : chanthanan0552@gmail.com¹

Received 1 January 2024; **Revised** 28 June 2024; **Accepted** 30 June 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) และเพื่อประเมินอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ด้วยระเบียบวิธีวิจัย อนาคตแบบ EDRF โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 8 ด้าน 20 คุณลักษณะ คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) มีจำนวน 8 ด้าน 55 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร (4) ด้านความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 6) ด้านความมุ่งมั่น และความพากเพียร 7) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ และ 8) ด้านความแน่วแน่มั่นคง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของ แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมากที่สุดคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) โดยภาพรวมมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ข้อค้นพบงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

คำสำคัญ: อนาคตภาพ; คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา; อริยมรรค; ทศวรรษหน้า

Abstract

The purposes of this dissertation are to study the characteristics according to the principles of the Noble Path of primary school administrators under the office of the Basic Education Commission in present condition , to study and evaluation of the characteristics according to the Noble Path principles of primary school administrators. under the Office of the Basic Education Commission in the next decade (2023-2032). The research is conducted by the EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) methodology. The study is divided into 3 phases and the sample group includes 23 experts. The results of research find that:

1. The characteristics according to the principles of the Noble Path of primary school administrators in the present condition provide 8 sides and 20 characteristics.

2. The characteristics according to the Noble Path principles of primary school administrators in the next decade (2023-2032) have 8 sides 55 characteristics. The threefold includes moral percepts, meditation, and wisdom. Moral percepts are namely as 1) The Right Inspiration 2) The Right Morality and Ethics 3) The Right Communication 4) The Right Innovative Creativity 5) The Right Vision 6) The Right Determination and Diligence 7) The Right Mindfulness and 8) The Right Concentration.

3. The Scenario of Noble Eightfold Path-based Characteristics of Primary School Administrators under the Office of the Basic Education Commission during the Next Decade (2566-2575) which are more useful and suitable with the most possibility.

The findings of this study could be the information for school administrators of Noble Eightfold Path-based Characteristics of Primary School Administrators which would be benefit for school.

Keywords: The Scenario; Characteristics of Primary School; Noble Eightfold Path-based; next decade

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกทำให้การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้เปรียบของประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (Teacher's Council of Thailand, 2013) ในการมองภาพในอนาคตจะเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมของการบริหารสถานศึกษาเพื่อที่จะมองเห็นแนวทางและกำหนดวิธีการไปสู่เป้าหมาย ซึ่งกลไกในการพัฒนาประเทศชาติเพื่อก้าวไปสู่ความเจริญ คือ การศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างคน ซึ่งต้องเน้นการพัฒนาโดยใช้อดีตที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์ โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแบบทวีปัญญาเพื่อสร้างคนเก่งอย่างเต็มศักยภาพ โดยสาเหตุหลักของการจัดการศึกษานั้นยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจเมื่อเทียบกับอีกหลายประเทศ (kanchanathanachai K., 2020) เนื่องจากผู้บริหารมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารไม่เป็นไปตามวิสัยทัศน์ส่งผลให้ผู้บริหารขาดความน่าเชื่อถือ ศรัทธา และไม่มีทิศทางในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม (Norakit, N., & Tharasrisutti, P. 2021) โดยมีผลการวิจัยจำนวนมากที่บ่งชี้ว่าผู้บริหารคือปัจจัยที่สำคัญที่สุด ฉะนั้นคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร

ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมากที่สุด ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารจึงมีความสำคัญมาก และชี้ชัดให้เห็นถึงความดีของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรและกลไกที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จ (Paopan, C., 2017)

นอกจากการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว การนำเอาหลักธรรมหรือแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาสอดแทรกหรือบูรณาการเข้ากับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาจะทำให้การศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักพื้นฐานของชีวิตและสังคมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (P.A. Payutto, 2006) โดยหลักมรรคมีองค์ 8 เป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติหรือระบบจริยธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนภาคปฏิบัติที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายตามแนวทางของกระบวนการที่รู้เข้าใจส่งผลให้ประสบความสำเร็จหรือเป็นวิธีการใช้กฎเกณฑ์แห่งกระบวนการของธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตจนถึงที่สุด (Payutto, P.A., 2006) ในการวิจัยทางด้านการบริหาร โดยทั่วไปมักอยู่ในรูปแบบของการสำรวจปัญหาของสถานศึกษาหรือปัญหาของการบริหารการศึกษา แต่การวิจัยโดยการคาดคะเนว่าการค้นพบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความคิดและการกระทำที่มองไปข้างหน้ายังเป็นที่ไม่มากนัก ซึ่งการวิจัยอนาคตเป็นการศึกษาเพื่อมองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคต รวมถึงวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวโน้มต่าง ๆ ที่เป็นทางเลือกของเรื่องที่ศึกษาที่คาดว่าจะเป็นไปได้ (Lukwong, P., 2001) รวมถึงเป็นการศึกษาที่ต้องการสารสนเทศ โดยใช้การวิจัยอนาคตซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยเป็นเทคนิค วิธีการวิจัยที่ศึกษาองค์ความรู้ เหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นทั้งระยะสั้น ระยะยาวในอนาคต (Romchat, C., 2005)

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษอนาคตจึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) เพื่อที่จะได้ทราบความสามารถที่จำเป็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะทำให้ไดภาพอนาคตที่สอดคล้องกับความต้องการทิศทางการเปลี่ยนแปลงในสังคมและสามารถดำเนินการได้ อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) เพื่อนำเสนออนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางด้านองค์ความรู้ และแนวทางพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575)
3. เพื่อประเมินอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575)

การทบทวนวรรณกรรม

อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารยุคดิจิทัล

คุณลักษณะผู้บริหารยุคใหม่ พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามี ทั้งหมด 24 คุณลักษณะ และผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาบูรณาการกับคุณลักษณะตามหลักอริยมรรค เพื่อให้ได้ซึ่งคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2566-2575) ดังภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง อนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งระยะการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาผู้วิจัยศึกษาเอกสาร (Documentary Research) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จากตำรา บทความวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหาร โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) เพื่อกำหนดเป็นคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575)

ระยะที่ 2 ศึกษาอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ด้วยการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) จำนวน 3 รอบดังนี้ การวิจัย EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อ

ตรวจสอบความตรง และความเชื่อมั่น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นหลักของเนื้อหาที่มีความเที่ยงตรง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ EDRF รอบที่ 1 จำนวน 23 คน สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) การวิจัย EDRF รอบที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Srisat, B., 2011) เพื่อยืนยันข้อมูลผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันกับรอบที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัย EDRF รอบที่ 3 โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (Srisat, B., 2011) เพื่อยืนยันข้อมูลผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันกับรอบที่ 2 โดยผู้วิจัยขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบแล้วตอบใหม่ ซึ่งคำตอบอาจต่างจากเดิมหรือยืนยันคำตอบเดิม

ระยะที่ 3 เพื่อประเมินอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 2 มาตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ด้วยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตามเกณฑ์การกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญของ Macmillan (Macmillan, T.T., 1971)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 20 คุณลักษณะ ดังนี้ 1) ภาพขององค์กรผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรร่วมกันวาดฝัน 2) กำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) ความสามารถในการคิดนอกกรอบ 4) ริเริ่ม สร้างสรรค์ผลงานเป็นผลงานที่แปลกใหม่ 5) กล้าลอง กล้าแสดงออก 6) ความสามารถในการแบ่งปันข้อมูล 7) การสร้างความร่วมมือระหว่างกัน 8) ความกระตือรือร้นแรงจูงใจ 9) สร้างความคิดเชิงบวก 10) ผู้สร้างคุณค่า และเห็นคุณค่างาน 11) มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกัน 12) มีความรับผิดชอบ 13) แบบอย่างที่ดี 14) ไม่ยอมแพ้ ทนต่อความยากลำบาก 15) เรียนรู้ได้ตลอดเวลา 16) ปรับตัว เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง 17) มีความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ 18) ใช้ปัญญาจัดการกับกับอารมณ์ที่แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีเหตุผล 19) ตั้งมั่น มีสมาธิ 20) รู้เท่าทันจิตที่ไม่หวั่นแม้สิ่งจูงใจ

2. ผลการศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ผลการศึกษาคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) โดยเรียงคุณลักษณะตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย จำนวน 8 ด้าน ดังนี้ 1) คุณลักษณะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 2) คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) คุณลักษณะด้านการติดต่อสื่อสาร มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงระดับมากที่สุด 4) คุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 5) คุณลักษณะด้านการมีวิสัยทัศน์ 6) คุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นและความพากเพียร 7) คุณลักษณะด้านความฉลาดทางอารมณ์ 8) คุณลักษณะด้านความแน่วแน่มั่นคง

3. ผลการประเมินอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ผู้วิจัยได้นำแผนภาพอนาคต

ภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ประกอบไปด้วย 1) ชื่อแผนภาพ 2) หลักการและแนวคิด 3) วัตถุประสงค์ และ 4) ผลที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรและตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย โน้มน้าวใจให้เพื่อนร่วมงานยินดีที่จะทำงานร่วมกัน เสริมแรงเชิงบวกให้กับบุคลากรกระตือรือร้นที่จะทำงาน ผู้บริหารมีความเห็นอกเห็นใจเข้าใจ ครู บุคลากรและเพื่อนร่วมงาน เห็นคุณค่าและภูมิใจในงานที่ได้รับมอบหมายของตน สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม จิตมุ่งบริการ สอดคล้องกับ Matman, M., and Viphoouparakhot, V., (2019) การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของการเรียนรู้ในยุค 4.0

2. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่และตอบสนองในงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูง สุภาพเรียบร้อย รู้กาลเทศะ อ่อนน้อมถ่อมตน และวางตนได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ มีความตรงต่อเวลา มีความรักความจริงใจ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ยืนหยัดในความถูกต้องชอบธรรม รอบคอบ ระมัดระวัง มีจริยธรรมในการดำรงตน และประพฤติปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งทางตรงและทางอ้อม มีธรรมาภิบาลในการบริหาร โปร่งใสตรวจสอบได้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีเมตตาธรรม รักษาความลับ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครองทั้งในด้านครองคน ครองตน ครองงาน สอดคล้องกับ Phra Siripanyo, P. W., (2023) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ความซื่อสัตย์หรือมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน รับฟังและให้โอกาสผู้อื่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความรับผิดชอบต่องาน

3. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านการติดต่อสื่อสาร คือ มีความสามารถในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เป้าหมายและแนวทางการบริหารขององค์กรที่ชัดเจนถูกต้องและหลากหลายช่องทาง สามารถถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ และนำเสนอข้อมูลอย่างมั่นใจและมีพลังในการโน้มน้าวให้คนคล้อยตาม สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยความชำนาญและมีประสิทธิภาพ สามารถใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อประสานการดำเนินงานกับเพื่อนร่วมงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใ้เข้าใจที่สภาถูกต้องเหมาะสมในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร สอดคล้องกับ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย (2539) สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ หมายถึง การพูดสนทนา แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม สอดคล้องกับ Siripanyo, P. W., (2023) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารว่าต้องมีความเข้าใจในงานได้แก่ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถถ่ายทอดหรือสื่อความหมายออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้

4. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม คือ สามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการภารกิจได้อย่างสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา ผู้บริหารเปิดใจรับแนวความคิดใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์มาสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กร วิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหา และวิจัยพัฒนานวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ Findy, R., (2011) ภาวะผู้นำองค์กรอัจฉริยะด้านนวัตกรรม สรุปได้ว่า ต้องสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ สร้างเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้ SMEs เติบโตก้าวหน้าในอนาคต สอดคล้องกับ Romig (1996) ได้กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ (Creative Breakthrough) คือการที่สมาชิกในทีมต้องมีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาของงานที่ทำจึงเป็นการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากงานที่ทำอยู่ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปใช้ได้จริง

5. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ วิเคราะห์นโยบายและการเปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในอนาคต ผู้บริหารทันต่อกระแสเกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก กำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับความเป็นพลวัตรของโลกปัจจุบันและอนาคต กำหนดวิสัยทัศน์ที่มีความเป็นไปได้ เหมาะสมตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโดยการนำไปสู่การปฏิบัติจริงของสถานศึกษา มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร เพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับ Aphaisom, P., (2021) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล รู้จุดหมายของทิศทางการศึกษาในอนาคต

6. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นและความพากเพียร คือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและบริหารงานอย่างยืดหยุ่น คล่องตัว ผู้บริหารมีความอดทนต่อความยากลำบาก เป็นผู้นำทางวิชาการ เทคโนโลยีและเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) สอดคล้องกับ Umpawan (2023) กล่าวถึงผู้นำในยุค Next normal ต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยน มีทัศนคติที่เกื้อหนุนต่อการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของคนในสังคมในทุกช่วงวัย สอดคล้องกับ Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto) (2023) กล่าวว่า สัมมาวาจาเมะ เพียรชอบ คือ เกิดฉันทะพยายามปรารภความเพียร ประคองจิตไว้ ตั้งจิตไว้ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างจริง ๆ เพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลส และกองทุกข์โดยเร็วพลัน

7. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านความฉลาดทางอารมณ์ คือ สามารถใช้สติในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม มีทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้โดยปราศจากอคติได้เป็นอย่างดี (Problem Solving Skills) สอดคล้องกับ Department of mental health (2000) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความ

ต้องการของตนเอง เป็นความสามารถรู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง ความสามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้ และความสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ Siripanyo P. W., (Sudarak) (2023) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารว่าต้องสามารถมีวิสัยภาวะ และความสามารถในการดำเนินนโยบาย แผนงาน กระบวนการในการปฏิบัติงานภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. คุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) คุณลักษณะด้านความแน่วแน่มั่นคง คือ ผู้บริหารมีความตั้งใจ สามารถเข้าใจและควบคุมตนเองได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่พลิกผัน (Disrupt) ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์หาเหตุผลแท้จริงของความสำเร็จและล้มเหลวก่อนการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Unkong T., (2017) กล่าวว่าการคาดการณ์ (Envisage) มองเห็นผลที่ต้องการตามที่ต้องการให้เป็น (Envisage the desired outcome as you want it to be) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ตนเอง วางเป้าหมายไว้ล่วงหน้า สอดคล้องกับ Dubrin, J.A. (1998) การทำความรู้จักตนเอง โดยอาศัยกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับตัวผู้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อช่วยให้สามารถปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประโยชน์ของการทำความรู้จักตนเอง สอดคล้องกับ Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2018) กล่าวว่า สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นโดยถูกต้อง

สรุปองค์ความรู้

จากผลการสังเคราะห์ประเด็นแนวโน้มของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นเป็นฉันทามติว่า แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ทุกด้านมีความจำเป็นระดับมากที่สุด และเป็นภาพอนาคตที่ดี ผู้บริหารในอนาคตมีการบริหารแบบยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนตามบริบทของแต่ละพื้นที่บริหารตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดหวังให้เกิดขึ้นในอีก 10 ปีข้างหน้า

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย

ผู้บริหารถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของหน่วยงานอย่างยิ่ง ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จึงมีความสำคัญต่ออนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องพยายามสร้างพลัง สร้างขวัญ สร้างแรงบันดาลใจ และรักษากำลังคน ในการทำงานให้บุคลากรในหน่วยงานเพราะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการทำงาน จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างเต็มที่

ผู้วิจัยนำแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตภาพคุณลักษณะตามหลักอริยมรรคของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566-2575) ที่ได้จากการศึกษาวิจัย มาเขียนภาพสรุปองค์ความรู้ที่ปรากฏตามภาพ ดังนี้

Reference

- Srisa-ard, B., (2011). *Introduction of Research*. 9thed. Bangkok: Suviriyasarn printing.
- Chulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitaka Dictionary Mahachulalongkomrajavidyalaya University*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Department of mental health. (2000). *Manual of Emotional quotient*. Bangkok: Thailand.
- Dubrin, J.A. (1998). *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. Boston, MA. : Houghton Mifflin.
- Kanchanathanachai, K., (2020). *Digital Leadership indicators Administrators in school under the office of the basic Education commission*. Mahamakut Graduate School Journal. 18 (2), 103-111.
- Macmillan,T.T. (1971). *The delphi technique*. Paper Presented at the annual meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Mifflin.
- Matman, M., and Viphoouparakhot, V., (2019). *Creative School Administrationof Schools Administrators under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2*. APHEIT JOURNAL, 27 (1), 81-93.
- Norakit, N., & Tharasrisutti, P. (2021). *The 21st century leadership characteristics as perceived by teachers in schools under school network group 34*, Minburi District office, Bangkok Metropolis. Journal of Roi Kaensam Academi, 6(1), 55-69.
- Paopan, C. (2017). *Educational Leadership and Administrative Innovation: A New Paradigm in the 21st Century of School Administrators*. Kalasin: Kalasin University.
- Aphisom, P., (2021). *Model of Educational Leadership for a New Era*. Sisaket Rajabhat University Journal. 16 (2), 1-12
- Thuchkaewgorapin, P.B.. (2023). *An Analytical Study of the Noble Eightfold Path for Vipassana Meditation Practice*. Journal of Educational Management and Research Innovation. 5 (5), 1059-1066.
- Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto). (2006). *Retribution (Part 2) People who correct their karma will prosper and progress* Accessed December 14, 2023, <https://www.openbase.in.th/node/6803>
- Siripanyo, P. W. (Sudarak). (2023). *To study the factors affecting the leadership of the Municipal Executives in Buriram Province*. Journal of MCU Haripunchai Review. 7 (2), 146-157.
- Lukwong, P., (2001). *The Scenario of quality assurance vocation education in Thailand: The Ethnographic Delphi Future Research*. Master's Thesis. Mahasarakham University.
- Findy, R., (2011). *The Intelligent Organization Leadership and SMEs'Good Governance Strategy for the Creative and Sustainable Management: A case Study Office of*

Small and Medium Enterprises Promotion of Thailand. Doctor's degree. Suan Dusit Rajabhat University.

Romchat, C. (2005). *The Scenario of Characteristics of Teacher Professional Curriculum in the Next Decade (B.E. 2550 – 2559).* (Doctoral Dissertation). Srinakharinwirot University. Bangkok.

Romig, D.A. (1996). *Breakthrough Teamwork : Outstanding Result Using Structured Teamwork.* Chicago : Irwin.

Somdet Phra Buddhaghosacharya (P.A.Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism.* 40thed. Bangkok: dhammataankusoljit.

Teacher's Council of Thailand. (2013). *Rules, Regulations and Announcements 2013.* Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.

Kangvanpanich, U., (2023). *Leadership in Next Normal: Innovation and Future Technology of Education.* Association of Professional Development of Educational Administration of Thailand. 5 (2), 37-52.

Hama, W., (2019). *The Characteristics of Administrators of Child Development Centers under The Subdistrict Administration Organization in Nakhon Nayok Province.* Master's Thesis. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

การใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 3

THE USE OF MATHEMATICS SKILL TRAINING EXERCISES ON MULTIPLICATION, SUBJECT GROUP
LEARNING MATHEMATICS GRADE 5, BAN LAO LUANG SCHOOL UDON THANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

บัญชา พิพัฒนามงคลกิจ

Bancha Pipatnamongkolkit

โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 3

Ban Lao Luang School, Udon Thani Educational Service Area Office 3

E-mail : Bannchaa1999@gmail.com

Received 26 July 2023; Revised 14 January 2024; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 13 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนโดยค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ 12.46 คะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.53 ควรมีการยกตัวอย่างหรือตกแต่งแบบฝึกทักษะด้วยสื่อที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของในท้องถิ่น เพื่อให้ นักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับตัวอย่าง นอกจากนี้ควรมีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ มาใช้ประกอบกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ; คณิตศาสตร์; การคูณ

Abstract

The purpose of this research article To study academic achievement before and after studying. Using mathematics skills practice on multiplication, mathematics learning group. Grade 5 is quantitative research. Population and sample There were 13 students in Grade 5, using a purposive selection method. There are 3 types of tools used in the research: 1) mathematics skills training exercises, 2) learning activity plans, 3) learning achievement tests. The research results found that Students studying with mathematics skill exercises on

multiplication, mathematics learning subject group Grade 5 students have higher academic achievement after learning than before learning, with an average difference of 12.46, an increase of 41.53 percent. There should be examples or decorations for skill practice with media that have a relevant context for students, such as Give examples related to local things. In order for students to be familiar with the examples In addition, appropriate learning processes for practicing mathematical skills should be implemented. to be used in preparing learning management plans

Keywords: skills practice; mathematics; multiplication

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2009: 47) กล่าวว่าคณิตศาสตร์นั้นมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีเอาไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องมี ความเข้าใจในเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ตระหนักในคุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งทวีศักดิ์ ไกรสร (Kraisorn, T., 2014) กล่าวว่าคณิตศาสตร์นั้นมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีเอาไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องมี ความเข้าใจในเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ตระหนักในคุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์จึงต้องมีทิศทางและวางแผนในกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ผูกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถทางสมองและทักษะต่าง ๆ ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในการสอนคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับอัมพร ม้าคนอง (Makhanong, A, 2010: 110) ที่กล่าวว่า การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงนั้น อาจมีสาเหตุหลักจากการที่ลักษณะธรรมชาติและเนื้อหาของวิชาคณิตศาสตร์ ที่มีลักษณะเป็น

นามธรรมซึ่งเข้าใจได้ยาก นักเรียนจึงเห็นว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยากอีกทั้งมีโน้ตค้นทางคณิตศาสตร์นั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจผิดในโน้ตค้นทางคณิตศาสตร์ได้ง่าย และสภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาครูยังคงใช้วิธีการสอนแบบอธิบายประกอบการยกตัวอย่างให้นักเรียนฟังสิ่งที่นักเรียนได้รับจึงเป็นเพียงความรู้ความจำเท่านั้น ไม่ได้ฝึกกระบวนการคิด เพราะครูขาดการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนที่ยึดสังเกต สำรวจ ตั้งข้อความคาดการณ์พร้อมทั้งให้เหตุผลและพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ แบบฝึกทักษะเป็นอีกสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนได้ฝึกตอบ ฝึกปฏิบัติ หรือได้ฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญแบบฝึกทักษะจึงมีประโยชน์มาก เป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ในการเรียนแล้ว แบบฝึกทักษะยังช่วยแบ่งเบาภาระของครู และยังทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้ อย่างเต็มที่ เพิ่มความมั่นใจในการเรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียน ดังที่ อุษณีย์ เสือจันทร์ (Sueachan, U, 2010: 17-18) ได้กล่าวว่า แบบฝึกช่วยในการฝึกเสริมทักษะทำให้จดจำเนื้อหาได้คงทน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน สามารถนำมาแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มได้ดี ผู้เรียนสามารถนำมาทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตน ซึ่งมีผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าการใช้แบบฝึกทักษะ เพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เช่น เกศินี นามวิสัย (Namwisai, K., 2014: 210) ทำการศึกษาค้นคว้าแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะสร้างแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิตธานีเขต 3 พบว่า นักเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การคูณ ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ อนึ่งเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจนักเรียนไม่กล้าถามคุณครูและไม่รู้จะถามคุณครูอย่างไร ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล ผู้ศึกษาจึงสร้างแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อเป็นการฝึกฝนความรู้พื้นฐานเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ฝึกทักษะจนเกิดความชำนาญและมีความเข้าใจ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในระดับสูงขึ้นและในชีวิตประจำวันได้ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเป็นแนวทางให้กับครูท่านอื่น ๆ ที่จะปรับปรุงวิธีการสอนให้ดีขึ้น และนำวิธีการไปสร้างแบบฝึกเฉพาะในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

บทความวิจัยนี้นำเสนอวัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการ และสรุปผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของแบบฝึกทักษะ

สมพร ตอยยิปี (Toyyib, S., 2011: 32) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

จารี เพ็ชศรี (Petchsri, J., 2015) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง นวัตกรรม ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ทำความเข้าใจ ฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับเนื้อหาที่เรียนจนเกิดทักษะ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง และแบบฝึกทักษะยังเป็นเครื่องมือที่ครูใช้ในการตรวจสอบความรู้และความเข้าใจของนักเรียนอีกด้วย

มवलทรัพย์ ปาละวงศ์ (Palawong, M., 2012: 28) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะหรือชุดฝึกเสริมทักษะ หมายถึง สื่อการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ และมีทักษะเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง งานที่ครูมอบหมายหลังจากที่ได้เรียนบทเรียน โดยที่กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ซึ่งนักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้น ซึ่งแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบฝึกทักษะที่ครูมอบหมายให้นักเรียนฝึกฝนหลังจากที่ได้เรียนบทเรียนไปแล้ว โดยกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ซึ่งนักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้น

2. ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

จารี เพ็ชศรี (Petchsri, J., 2015) สรุปความสำคัญของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะมีความสำคัญเป็นเครื่องมือที่ครูใช้ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน ทำให้เข้าใจบทเรียน ขณะเรียนจะทราบความก้าวหน้าการเรียนของตนเอง สามารถนำแบบฝึกมาทบทวนเนื้อหาเดิมได้

สมทรง สุวพานิช (Suwaphanit, S., 2015: 83) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกเป็นวิธีสอนที่สนุก ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทางการคิดคำนวณได้ดีขึ้น เพราะนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนมาฝึกให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และยังสามารถจำเนื้อหาเดิมได้ด้วยตนเอง และทราบข้อบกพร่องของตนเอง และนำไปปรับปรุงแก้ไขได้ทันทีและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

จากประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะช่วยในการฝึกทักษะ ทำให้เข้าใจบทเรียนดีขึ้น ทำให้มีความรับผิดชอบ ช่วยพัฒนาความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกให้เด็กทำงาน ตามลำพัง ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่นและสามารถประเมินผลของตนเองได้ โดยมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจบบทเรียนแต่ละครั้งอีกด้วย

3. หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ

ปราณี จินฤทธิ์ (Chinnarat, P., 2009: 32) ได้กล่าวว่า หลักการสร้างแบบฝึกผู้สร้างต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล แบบฝึกที่สร้างต้องมีหลายรูปแบบ สร้างจากง่ายไปหายาก มีความถูกต้อง ในการสร้างแบบฝึกมีการสอดแทรกทักษะวิชาอื่นเข้าไปด้วย ควรจัดทำแบบฝึกไว้ล่วงหน้าเพราะ แบบฝึกควรทำหลังจากผู้เรียนได้เรียนบทเรียนในเรื่องนั้น ๆ จบลงทันที

นิตยา กิจโร (Kitro, N., 2010: 40) ได้สรุปหลักการสร้างแบบฝึกไว้ ดังนี้

1. ก่อนสร้างแบบฝึกจำเป็นต้องกำหนดโครงร่างไว้ก่อนว่า มีวัตถุประสงค์อย่างไร และเป็นแบบฝึกเกี่ยวกับเรื่องอะไร

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. แจกวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมย่อย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน
5. กำหนดอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม
6. กำหนดเวลาและขั้นตอนให้เหมาะสม
7. การประเมินผลอย่างไร

ประภาพร ถิ่นอ่อน (Thin-ong, P., 2010: 35) ได้กล่าวว่า หลักการสร้างแบบฝึกทักษะควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายในการฝึก แบบฝึกควรเริ่มจากง่ายไปหายาก มีหลายแบบมีตัวอย่างประกอบ มีภาพประกอบ และสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง การสร้างแบบทดสอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาหรือทักษะที่ต้องการฝึก จำเป็นต้องนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการพัฒนามาเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกทักษะ และก่อนนำไปฝึกจริงควรนำไปทดลองใช้ก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบฝึกทักษะและแบบทดสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขหลังการทดลองใช้ หลังจากนั้นจึงรวบรวมเป็นชุด จัดทำคำชี้แจงและคู่มือการใช้ต่อไป

วัชร กัญจนกิริติ (Kanchanakitti, W., 2011) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ ดังนี้

1. แบบฝึกทักษะต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของผู้เรียน และลำดับขั้นของการเรียนรู้
2. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ถ้าสามารถแยกความสามารถและจัดทำแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อเสริมผู้เรียนแต่ละคนได้ก็ดียิ่ง

3. ใช้หลักการเรียนรู้ เช่น นักเรียนต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายที่จะฝึกทักษะ

4. แบบฝึกทักษะควรมีจุดมุ่งหมายแน่นอนว่าจะฝึกทักษะในด้านใด และจัดเนื้อหาให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้

5. ในแบบฝึกทักษะควรมีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้โดยง่าย
6. ควรเป็นแบบฝึกเสริมทักษะสั้น ๆ ใช้เวลาฝึกประมาณ 30 - 45 นาที
7. แบบฝึกทักษะควรมีหลายแบบ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย เช่น เล่นกับบัตรภาพเติมคำในช่องว่าง และใช้เกมส์ต่าง ๆ ประกอบ

8. ระดับความยากง่ายของแบบฝึกทักษะ ต้องเหมาะสมกับวัยผู้เรียน
9. เนื้อหาในแต่ละแบบฝึกทักษะ ต้องให้เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของผู้เรียน

จักรพงษ์ ธุระท่า (Thuratham, C., 2015: 51) กล่าวว่า หลักในการจัดทำแบบฝึกทักษะควรมีลักษณะดังนี้ มีวัตถุประสงค์ ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหา ขั้นตอนในการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ คือ การศึกษาปัญหาความบกพร่องในการเรียนการสอน ศึกษาหลักจิตวิทยาและกระบวนการเรียนรู้ ศึกษาเนื้อหาวิชา กำหนดรูปแบบและสร้างแบบฝึกให้ตรงกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข

จากหลักการสร้างแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกทักษะ ก่อนสร้างแบบฝึกต้องกำหนดโครงร่างไว้ก่อนว่า มีวัตถุประสงค์อย่างไร แบบฝึกเกี่ยวกับเรื่องอะไร ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างแบบฝึกที่มีหลายหลายรูปแบบ มีการสอดแทรกทักษะวิชาอื่นเข้าไปด้วย ควรจัดทำแบบฝึกไว้ล่วงหน้า และแบบฝึกผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณพื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 13 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 3, 2566) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 13 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจ ของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2566 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (N=13)

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	μ	σ
ก่อนการเรียน	13	30	11.84	2.04
หลังการเรียน	13	30	24.30	1.82
ผลต่าง			12.46	1.59
ร้อยละ			41.53	77.94

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 12.46 และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.30 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะเรื่องการคูณ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน โดยค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ 12.46 คะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.53 โดยคะแนนการสอบรายบุคคล แสดงดังตารางที่ 2

ตาราง 2 คะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 3

นักเรียน	ก่อนเรียน X_1 (30)	หลังเรียน X_2 (30)	ผลต่าง	ร้อยละ
คนที่ 1	10	22	12	40.00
คนที่ 2	11	23	12	40.00
คนที่ 3	12	24	12	40.00
คนที่ 4	14	25	11	36.67
คนที่ 5	13	24	11	36.67
คนที่ 6	9	22	13	43.33
คนที่ 7	13	24	11	36.67
คนที่ 8	13	25	12	40.00

นักเรียน	ก่อนเรียน X_1 (30)	หลังเรียน X_2 (30)	ผลต่าง	ร้อยละ
คนที่ 9	15	27	12	40.00
คนที่ 10	14	26	12	40.00
คนที่ 11	8	23	15	50.00
คนที่ 12	13	28	15	50.00
คนที่ 13	9	23	14	46.67
รวม	154	316	162	100
เฉลี่ย	11.84	24.30	12.46	
ร้อยละ	39.48	81.02	41.53	
ส่วนเบี่ยงเบน	2.04	1.82	1.59	77.94

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.46 และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.30 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนโดยค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ 12.46 คะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 100 แสดงว่า แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของนักเรียนได้จริง และเนื่องมาจากการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์มีลำดับขั้นตอนการสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เรียนรู้ตามตัวอย่างและยังมีคำแนะนำเป็นขั้นตอนให้นักเรียนได้ศึกษาตามแบบฝึก สอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับการศึกษาของประสิทธิ์ ฉายสันติ (Chaisanti, P., 2012) ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 13 คน โรงเรียนบ้านหนองตาด อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2555 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของเกศินี นามวิสัย (Namwisai, K., 2014) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านสว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 17 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของกุหลาบ สีขาลี (Charlie, R., 2014) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะ เพื่อเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสังฆประชาอนุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2556 จำนวน 64 คน ได้มา

ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับการศึกษาของทวีศักดิ์ ไกรสร (Kraisorn, T., (2014) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหารเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนวัดประทุมทายการาม อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ และการหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของสมพร จินโน (Jinnu, S.,2014) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนทีโอเอวิทยา(เทศบาล 1) ปีการศึกษา 2557 จำนวน 38 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้เรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาของอุทัยทิพย์ วงค์แสนชัย (Wongsanchai, U.,2014) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณและการหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกเสริมทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณและการหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของจารี เพ็ชรศรี (Petchsri, J., 2015: Abstract.) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การคูณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดมเหยงคณ์ สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 จำนวน 42 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สอดคล้องกับการศึกษาของชัชฎาพร นิลทัย (Nilthai, C., 2016) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะ และศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง การคูณ โดยใช้แบบฝึกทักษะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนบ้านกาบกระบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 23 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะ เรื่อง การคูณ หลัง

เรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 8.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.87 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 18.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.03

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย

การฝึกทักษะการคูณควรเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์กับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคณิตศาสตร์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและวิธีการใช้คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง การใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการคูณในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจและสนุกสนานกับการเรียน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคำนวณและการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

1. ช่วยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรู้ เกิดทักษะในเรื่อง การคูณ
2. เป็นเครื่องมือประกอบการสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า ครูควรมีการยกตัวอย่างหรือตกแต่งแบบฝึกทักษะด้วยสื่อที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับตัวอย่าง นำแบบฝึกทักษะขึ้นระบบบริหารจัดการเนื้อหาด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถติดตามเนื้อหาและเตรียมเอกสารด้วยตนเองได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ สื่อการสอนรูปแบบอื่นๆ ที่นอกเหนือจากแบบฝึกทักษะ โดยควรให้ความสำคัญกับสื่อที่ทันสมัย โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล เป็นต้น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ การพัฒนาแบบฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับใช้พัฒนาทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป เช่น การหาร การวัดความยาว การชั่งและการตวง และทศนิยม รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับการนำกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ มาใช้ประกอบกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

Reference

- Ministry of Education. (2009). *Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Cooperative Federation of Thai Agriculture Printing House.
- Ministry of Education. (2010). *Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) (3rd ed.)*. Bangkok: Cooperative Federation of Thai Agriculture Printing House.
- Sichalee, K. (2012). *Development of learning achievement in solving addition, subtraction, multiplication, and division word problems for Prathom 2 students using skill exercises* (Master's thesis, Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang).

- Namvisai, K. (2014). *Development of mathematical skill exercises on multiplication for Prathom 4 students at Ban Sawang School*. Sisaket: Office of Sisaket Primary Educational Service Area 1.
- Thuratham, J. (2015). *Development of mathematical problem-solving ability through STAD cooperative learning activities and skill exercises on ratio and percentage for Mathayom 2 students* (Master's thesis, Mahasarakham Rajabhat University).
- Petchsri, J. (2015). *Development of learning achievement using mathematical skill exercises on multiplication in the Mathematics Learning Area for Prathom 4 students at Wat Maheyong Municipal School*. Nakhon Si Thammarat: Office of Education, Nakhon Si Thammarat Municipality.
- Niltai, C. (2016). *Report on the development of learning achievement using mathematical skill exercises on multiplication in the Mathematics Learning Area for Prathom 2 students at Ban Kabkrabue School*. Surin: Office of Surin Primary Educational Service Area 3.
- Kraison, T. (2014). *Development of mathematical skill exercises on addition, subtraction, multiplication, and division of fractions for Prathom 5 students*. Nakhon Si Thammarat: Wat Prathumthayikaram School, Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 4.
- Kijaro, N. (2010). *The study of student questioning skills in science teaching and its effect on learning achievement and creativity in Mathayom 1 students* (Master's thesis, Srinakharinwirot University).
- Thinaong, P. (2010). *Development of mathematical skill exercises on factorization of quadratic polynomials for Mathayom 3 students* (Master's thesis, Naresuan University).
- Chaisanti, P. (2012). *Development of multiplication skills using mathematical skill exercises for Prathom 4 students at Ban Nongtat School*. Surin: Office of Surin Primary Educational Service Area 2.
- Jinnarit, P. (2009). *Effects of using mathematical skill exercises on academic achievement and attitudes in Mathematics of Prathom 6 students at Kehapracha Samakkhi School, Nakhon Ratchasima* (Master's thesis, Sukhothai Thammathirat Open University).
- Palawong, M. (2012). *Construction and development of exercises on multiplication in the Mathematics Learning Area for Prathom 4 students at Ban Nongbueng Thawai School*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 1.
- Kanchankeerati, W. (2011). *Mathematics learning management*. Phetchaburi: Department of Mathematics and Computer Science, Faculty of Science and Technology, Phetchaburi Rajabhat University.

- Suwapanich, S. (2015). *Study of teachers' knowledge in mathematics teaching: A case study of linear equations in one variable for Mathayom 1 students*. *Journal of Mahasarakham Rajabhat University*, 9(2), 305–318.
- Jeenno, S. (2014). *Report on the construction and development of skill exercises on multiplication in the Mathematics Learning Area for Prathom 4 students*. Buriram: Education Department, TOA Wittaya (Municipal 1) School, Nangrong.
- Toyyibi, S. (2011). *Development of creative writing skill exercises for Mathayom 1 students at St. Teresa School, Nong Chok, Bangkok* (Master's thesis, Srinakharinwirot University).
- Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3. (2023). *Educational Promotion Group*. Retrieved from <https://web.udn1.go.th/> (Accessed: June 3, 2023).
- Makhanong, A. (2010). *Mathematical skills and processes: Development for improvement*. Bangkok: Center for Textbooks and Academic Documents, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Wongsaenchai, U. (2014). *Development of mathematics learning achievement using mathematical skill exercises on multiplication and division for Prathom 4 students at Ban Nongbua Community School*. Mukdahan: Office of Mukdahan Primary Educational Service Area.
- Suechan, U. (2010). *Development of problem-solving skill exercises in Mathematics on permutation and combination for Mathayom 5 students* (Master's thesis, Naresuan University).

การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน

DEVELOPMENT OF CREATIVE WRITING SKILL AND COMMUNICATION WRITING ABILITY OF
STUDENTS IN GRADE 10 BY ORGANIZING ACTIVITIES CREATIVE BASED LEARNING

สุธิมา ไพราม¹ และ ดนิตา ดวงวิไล

Suthima Phairam¹ and Dhanita Duangwilai

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

KHON KAEN UNIVERSITY

E-mail : Suthima.ph@kkumail.com¹

Received 28 November 2023; Revised 7 March 2024; Accepted 7 March 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป 2) เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไปกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองฉิม(สิงห์จันทร์บำรุง) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วงจร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จำนวน 12 แผน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย (1) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน (2) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ (3) แบบประเมินผลงานนักเรียน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบประเมินผลงานนักเรียนใช้วัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ (2) แบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านการเขียนสื่อสาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 87.75 และนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนมีสมรรถนะการเขียนสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 81.8 และนักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์; สมรรถนะการเขียนสื่อสาร; การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL)

Abstract

The research objectives were: 1) to develop the creative writing abilities of GRADE 10 students by using creative learning activities as a base, with a passing score of 80 percent, and 2) to increase the number of students passing the criteria by not less than 80 percent or more. The criteria are not less than 80 percent or more. The target group is GRADE 10 students at Ban Nong Chim (Sing Chan Bamrung) School under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3 who are studying in the first semester of the academic year 2023, or 20 people by purposive sampling. It is a three-cycle action research project. Research tools are divided into three types: 1) tools used in action research, namely (1) a learning management plan to develop the creative writing abilities of GRADE 10 students by using Creative Learning Management (CBL), 12 plans, and 12 hours of time. (2) Learning Management Results Record Form (3) Student performance evaluation form 3) Research evaluation tools consisted of (1) student performance evaluation form by measuring ability. creative writing: it was a written opinion based on the situation of one item. Quantitative data were analyzed using basic statistics, namely mean, standard deviation, and percentage. Analyze data through content analysis.

The research results found that. 1) GRADE 10 students had creative writing ability scores. The average was 52.65, representing 87.75 percent of the full score, and there were 20 students who passed the criteria, representing 100 percent of the total number of students. which is higher than the specified criteria. 2) Students had an average score of communication writing performance equal to 13.10, representing 81.8 percent of the full score, and 20 students passed the criteria, representing 100 percent of the total number of students. which is higher than the specified criteria.

Keywords: Creative Writing Skill; Comunication Writing Ability; Creative Based Learning

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary-General of the Education Council, 2021) โดยสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กลุ่มมาตรฐานการศึกษา เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ประการ ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life) และการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind) ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าสมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จะช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสม มีวิจารณญาณ มีเจตนาที่ดี อยู่บนพื้นฐานของค่านิยมและคุณธรรม อันนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกัน ชีวิตที่มีคุณภาพ ก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม จรรโลงสังคมให้ดีขึ้น รวมถึง

การ สืบสาน ถ่ายทอดและต่อยอดสิ่งที่ดีงามของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การฟัง ดู พูด อ่านและเขียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาสังคม เน้นการสอนภาษาไทยในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังต้องสอนภาษาเพื่อการพัฒนาความคิด ผู้เรียนที่มีความคิดจะต้องมีประสบการณ์ และประมวลค่ามากพอที่จะสร้างความคิดได้ลึกซึ้ง และคิดอย่างชาญฉลาดรอบคอบ ขณะเดียวกันการสอนภาษาไทยต้องเน้นการรักษารักษาภาษาไทยในฐานะเป็นวัฒนธรรมและอ่านวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อศึกษาเรื่องราวของชีวิตที่จะทำให้ชีวิตทัศน์และโลกทัศน์ของผู้อ่านกว้างขวางขึ้น เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันและสังคมในอนาคต (Ministry of Education, 2002) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรต้องฝึกฝนทักษะทางภาษาทั้งการดู การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้เกิด ความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการอ่านและการฟังเป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ การเขียนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน เพราะการเขียนถือว่าเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ใช้สื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล ซึ่งการติดต่อสื่อสารนี้จำเป็นจะต้องเข้าใจอันดีต่อกันสอดคล้องกับโสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล (Sathornsamritphon, S.,2012) ที่กล่าวว่า การเขียนหมายถึงทักษะในการใช้ภาษาที่มุ่งถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบตามเจตนาของผู้เขียน และสมบัติ ศิริจินดา (Sirichanda, S.,2011) แสดงความสำคัญของการเขียนว่าการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญ ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สรรพวิชาความรู้ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่ถูกส่งสมมาจากบรรพบุรุษ การเขียนมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเขียนเรียงความ การเขียนบันทึก การเขียนเพื่อการสื่อสาร ฯลฯ ซึ่งการเขียนแต่ละประเภทย่อมมีความเหมือนและความแตกต่างกันเป็นไปตามจุดมุ่งหมายในการเขียน

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เขียนตามจินตนาการ มีความคิดแปลกใหม่ สร้างเรื่องงานเขียนใหม่ ๆ การเขียนเชิงสร้างสรรค์นับเป็นการเขียนที่ประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ ในแง่ของการเป็น “ศาสตร์” นั้น การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ อารมณ์ ตลอดจนประสบการณ์ผ่านภาษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารของคนในสังคม ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ทางภาษา หลักการและทฤษฎี ความรู้ลึกของสาขาวิชาแขนงต่าง ๆ ที่ต้องการถ่ายทอดผ่านงานเขียนของตน ส่วนในแง่ของการเป็น “ศิลป์” นั้น กล่าวคือ การที่ผู้เขียนจะเขียนได้อย่างสร้างสรรค์นั้น ผู้เขียนจะต้องมีความรู้และความชำนาญในการใช้เทคนิคกลวิธีการเขียน การใช้ท่วงทำนองการเขียน รวมทั้งการใช้ศิลปะทางด้านภาษา สำนวนโวหาร เพื่อผลิตงานเขียนได้อย่างสวยงาม สร้างสรรค์และทรงคุณค่า (Inthakanok, S, 2016) อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการเขียนหลายอย่าง เขียนโดยเน้นบรรยายเฉพาะเรื่องใกล้ตัว ไม่มีความคิดแปลกใหม่ เนื้อเรื่องซ้ำไปซ้ำมา การใช้ภาษาไม่มีศิลปะ หรือวรรณศิลป์ ไม่เขียนภาษาหรือสำนวนโวหารที่หลากหลาย เป็นการเขียนในลักษณะบรรยาย หรือการเล่าเรื่องมากกว่า นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครูภาษาไทยในโรงเรียนพบว่า นักเรียนมีทักษะการเขียนที่ค่อนข้างบกพร่อง เป็นการเขียนสะกดคำผิด เขียนแบ่งวรรคตอนไม่ถูกต้อง เขียนเล่าเรื่องราวได้เฉพาะเรื่องที่ใกล้ตัว ไม่สามารถเขียนเรื่องได้อย่างหลากหลาย ไม่แปลกใหม่ ซ้ำเรื่องเดิม หรือเข้าข่ายลักษณะลอกความคิดจากเพื่อนหรืออินเทอร์เน็ต ทำ

ให้ทักษะการเขียนของผู้เรียนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ นอกจากปัญหาด้านการเขียนแล้ว ปัญหาอย่างหนึ่งคือปัญหาด้านการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการตอบโจทย์ดังกล่าวของผู้เรียน ผู้สอนเน้นสอนจากทฤษฎีมากเกินไป สอนบรรยายมากกว่าให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ยังเป็นการสอนที่ไม่ฝึกกระบวนการทักษะการคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน ฝึกการเขียนได้ค่อนข้างน้อย และไม่เน้นกระบวนการเขียนทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ นำผลงานสร้างสรรค์มาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดแปลกใหม่ นอกจากนี้อัมพร เลิศนรงค์ (2558) ยังได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนภาษาไทยโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง การเขียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนภาษาไทยโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง การเขียน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ E1/E2) เท่ากับ 87.62/81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง การเขียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานมาใช้พัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการดังกล่าว มาใช้ในการพัฒนางานเขียนของตน อันจะนำไปสู่การใช้ทักษะการเขียนขั้นสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
- 2) เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. **ความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่สามารถเขียนเรียงความ เขียนความเรียงประเภทเรื่องสั้น และเขียนการบทความสารคดีท่องเที่ยวได้อย่างแปลกใหม่ วัดได้จากแบบประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ประยุกต์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford 1967) เป็นแบบประเมินผลงานนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

ความคิดริเริ่มในการเขียน คือ นักเรียนมีความคิดแปลกใหม่ สร้างสรรค์ สามารถพลิกแพลงหรือพัฒนาข้อมูลที่มีอยู่เดิมให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิด หรือนำมาปรับปรุงจนเกิดเป็นของใหม่ตามประสบการณ์หรือความรู้สึก สามารถออกแบบผลงานของนักเรียนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ

ความคิดคล่องแคล่วในการใช้ถ้อยคำ คือ นักเรียนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบและเชื่อมโยงเรื่องราว เหตุการณ์ที่เขียนได้ โดยที่นักเรียนสามารถเขียนหัวข้อเดียวกันในมุมมองที่ แตกต่างกันได้ภายในเวลาที่กำหนด

ความคิดยืดหยุ่นในการดัดแปลงงานเขียน คือ นักเรียนสามารถในการดัดแปลงความรู้ ประสบการณ์ และการแก้ปัญหาเข้ามาเขียนเรียงความ เรื่องสั้น และสารคดีท่องเที่ยวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

ความคิดละเอียดลออในการเขียนอธิบาย คือ นักเรียนสามารถบรรยายความคิด หรือรายละเอียด ของเรื่องต่างๆ อย่างมีขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน ครบถ้วนสมบูรณ์

2.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ ในการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญ โดยได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของวิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ (Rachaphanit, W., 2015)

ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ คือ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหา โดยการกระตุ้น ความสนใจผู้เรียน โดยการเปิดวิดีโอ สาระคดี บทเพลง ข่าว เป็นต้น เพื่อทำให้ผู้เรียนนั้นมีความอยากรู้อยากเรียน อยากรู้ อยากค้นหา คำตอบ

ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ กระตุ้นความสนใจความสนใจของนักเรียนโดยการตั้งปัญหา โดยการปล่อยให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาที่ตนเองสงสัย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็น ปัญหาที่ผู้เรียนสนใจในบทเรียน เมื่อผู้เรียนค้นพบปัญหาที่ตนเองสงสัยแล้วนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มตามความสนใจ จำนวนของกลุ่มนั้นจะตั้งขึ้นตามจำนวนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และสมาชิก ของแต่ละกลุ่มนั้นก็เกิดจากความพอใจของผู้เรียนเอง และดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ให้ผู้เรียนนั้นได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยผู้สอนนั้นมีหน้าที่เดินให้คำปรึกษาตามกลุ่ม ให้คำปรึกษาเวลาที่ผู้เรียนมีปัญหาค้นหา และตอบคำถามด้วยคำถาม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด โดยหลีกเลี่ยงการตัดสิน และการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียด

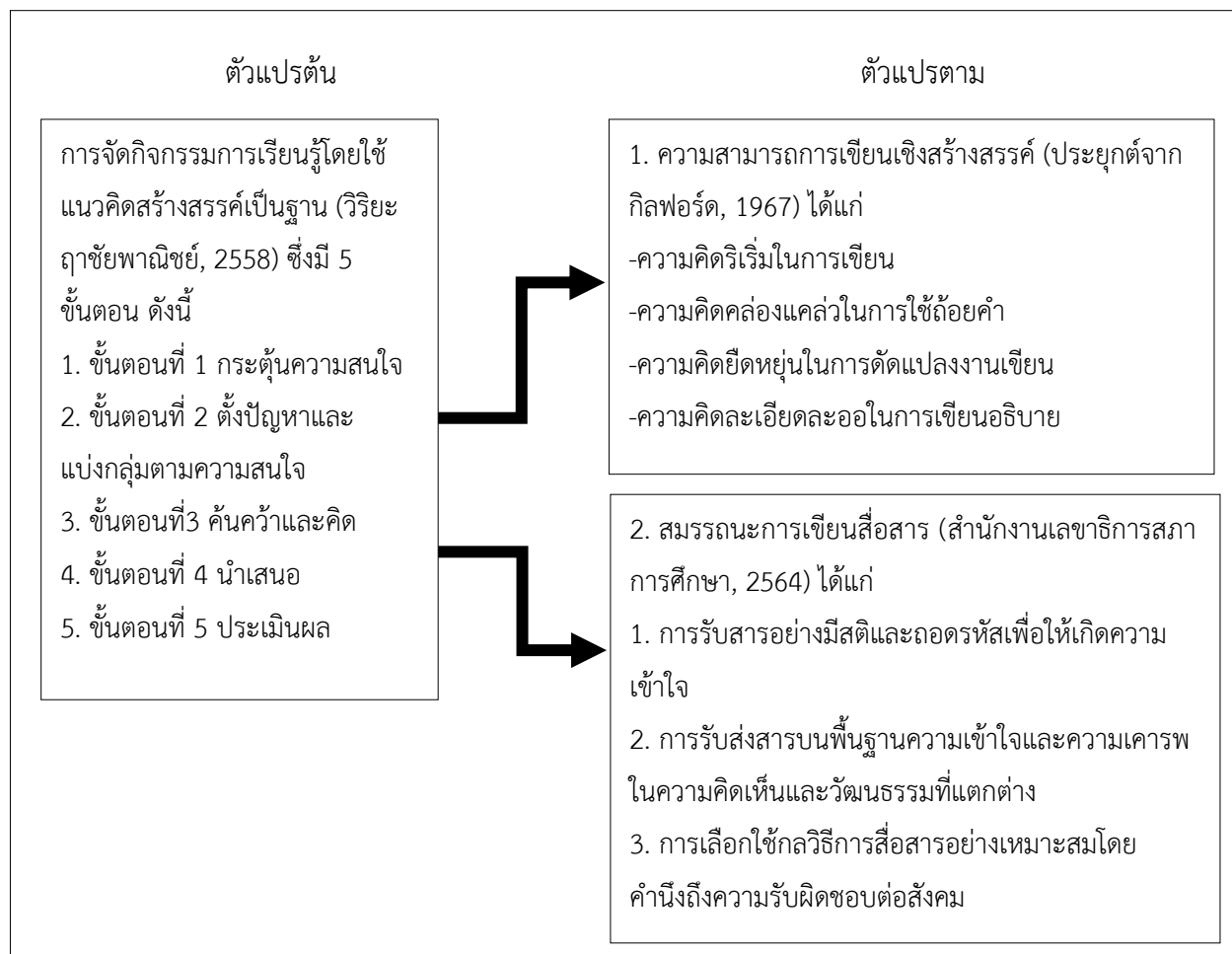
ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานการเขียนที่ตนเองที่ได้ไปค้นคว้าและคิดออกมา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็น หรือซักถามผู้นำเสนอได้

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล เป็นการประเมินผลกิจกรรมและผลงานทั้งหมดที่ผู้เรียนได้ทำมาตลอดเวลาในการเรียนรู้ คือ การเขียนเรียงความ การเขียนความเรียง และการเขียนบทความ

3.สมรรถนะการเขียนสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการรับและส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดหรือวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตลอดจนสามารถเลือกใช้กลวิธีการสื่อสาร หรือการสื่อความหมายผ่านการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยยึดตามองค์ประกอบของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary-General of the Education Council 2021) ได้แก่

1. การรับสารอย่างมีสติและถ้อยคำเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
2. การรับส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
3. การเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีระเบียบวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Classroom Action Research) ที่มีลักษณะดังนี้ ผู้ร่วมวิจัยมีหน้าที่เสนอแนวคิดหรือทฤษฎีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลการปฏิบัติที่มุ่งเน้นพัฒนา หลังจากใช้แนวคิดหรือทฤษฎีรวมถึงมีการสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการปรับแผนปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (1992) ซึ่งมีขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นวางแผน (Planning) 2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3. ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) และ 4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) Kemmis & Mc Taggart (1990 cited in Thaksino, P., 2013) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน คือ การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาทักษะทางภาษาไทยที่ต้องการแก้ไขโดยปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง การใช้แนวคิดวิเคราะห์สิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทำให้มองเห็นสภาพของปัญหาชัดเจนขึ้นนำไปสู่การหาวิธีการในการแก้ไขปัญหา จากนั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ คือ การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน จำนวน 12 แผน 3 วงจรปฏิบัติ วงจรละ 4 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

2. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผน ครึ่งละ 1 วงจรแล้วสะท้อนผลนำไปปรับปรุงเพื่อใช้ใน วงจรต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ คือ ใช้วิธีการที่เหมาะสมในการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่ยัง ดำเนิน กิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
2. แบบประเมินผลงานนักเรียนใช้เมื่อสิ้นสุดแต่ละวงจร
3. แบบประเมินสมรรถนะการเขียนสื่อสาร

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ คือ การประเมินตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติการในวงจรต่อไป ดังนี้

1. สอนครบ 1 แผน 4 ชั่วโมง เท่ากับ 1 วงจร แล้วทดสอบท้ายวงจร
2. วิเคราะห์ข้อมูล จากเครื่องมือสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงการสอนแต่ละวงจรจน

ครบ 3 วงจร

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกสังเกตการณ์และนำผลมาเทียบกับเกณฑ์และหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการทดลอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองฉิม (สิงห์จันทร์ บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และสมรรถนะการเขียนสื่อสาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 วงจร วงจรละ 4 แผน รวมทั้งสิ้น 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง จากการพิจารณาแบบประเมินความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ค่าความเหมาะสมของแบบประเมิน ดังนี้ วงจรที่ 1 งามศิลป์ เรียงความ มีค่าเฉลี่ย 4.48 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรที่ 2 ดงามภาษาพัฒนาเรื่องสั้น มีค่าเฉลี่ย 4.28 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก และวงจรที่ 3 สร้างสรรค์สารคดี มีค่าเฉลี่ย 4.40 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก

เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบ ประเมินผลงานท้ายวงจร โดยใช้วัดความสามารถด้านเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังจากการสอนในแต่ละ วงจรปฏิบัติการเสร็จสิ้นลง คือ 1) แบบประเมินผลงานการเขียนเรียงความ 2) แบบประเมินผลงานการเขียน ความเรียง ประเภท เรื่องสั้น และ 3) แบบประเมินผลงานการเขียนบทความ ประเภทสารคดีท่องเที่ยว วงจรละ 20 คะแนน และแบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านการเขียนสื่อสาร เป็นแบบทดสอบอัตนัย ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกจากค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจ จำแนกตั้งแต่ 0.20 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นซึ่งเป็นรูปแบบอัตนัย จากการใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach (เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร, 2555) เพื่อนำมาใช้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ สามารถแปลผลได้ ดังนี้

1.แบบประเมินความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ วงจรที่ 1-3 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.38-0.62 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.23-0.35 และค่าความเชื่อมั่นซึ่งเป็นรูปแบบอัตรา จากการใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach (เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร, 2555) ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบควรมีตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลงาน เท่ากับ 0.72

2.แบบวัดสมรรถนะการเขียนสื่อสาร มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.38-0.62 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.23-0.35 และค่าความเชื่อมั่นซึ่งเป็นรูปแบบอัตรา จากการใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach (เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร, 2555) ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบควรมีตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสมรรถนะการเขียนสื่อสาร เท่ากับ 0.73

ผลการวิจัย

1.ผลการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80

วงจร ที่	จำนวน นักเรียน	คะแนน			ร้อยละ ของ คะแนน เฉลี่ย	จำนวนนักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	เฉลี่ย	S.D.		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	20	20	17	1.93	84.25	14	70.0	6	30.0
2	20	20	17	1.28	82.75	19	95.0	1	5.0
3	20	20	19	0.85	96.25	20	100	0	0

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ วงจรปฏิบัติที่ 1 เรียนด้วยเนื้อหาทางศิลปเรียงความ ได้ร้อยละ 84.25 วงจรปฏิบัติที่ 2 เรียนด้วยเนื้อหาทางดงามภาษาพัฒนาเรื่องสั้น ได้ร้อยละ 82.75 และวงจรปฏิบัติที่ 3 เรียนด้วยเนื้อหาสร้างสรรค์สารคดี ได้ร้อยละ 96.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ในทุกวงจรปฏิบัติ

2.ผลการพัฒนาสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80

จำนวน นักเรียน	คะแนน			ร้อยละ ของ คะแนน เฉลี่ย	จำนวนนักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่าน เกณฑ์	
	เต็ม	เฉลี่ย	S.D.		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
20	16	13.10	0.72	81.88	17	85.0	3	15

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 81.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ได้ร้อยละ 84.25 วงจรปฏิบัติที่ 2 เรียนด้วยเนื้อหาทางดงามภาษาพัฒนาเรื่องสั้น ได้ร้อยละ 82.75 และวงจรปฏิบัติที่ 3 เรียนด้วยเนื้อหาสร้างสรรค์สารคดี ได้ร้อยละ 96.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไปในทุก อาจเป็นเพราะวงจรปฏิบัติที่ 1 เรียนด้วยเนื้อหาทางศิลปเรียงความ เป็นการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาการเขียนเรียงความ ในวงจรนี้ นักเรียนทำกิจกรรมจนได้คะแนนความสำเร็จถึงร้อยละ 84.25 แสดงว่าวิธีนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากการใช้องค์ประกอบทางศิลปะการเขียนน่าจะให้ประโยชน์และส่งเสริมทักษะการเขียนที่ดีขึ้น วงจรปฏิบัติที่ 2 ที่เรียนด้วยเนื้อหาทางดงามภาษาพัฒนาเรื่องสั้น เป็นการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาภาษาที่มีส่วนร่วม วงจรนี้เน้นการพัฒนาเรื่องสั้นโดยใช้เนื้อหาภาษาที่มีส่วนร่วมของกลุ่มของนักเรียน แม้ว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ร้อยละ 82.75 ซึ่งจะต่ำกว่าเล็กน้อยเมื่อเทียบกับวงจรอื่น แต่ก็ยังบ่งชี้ถึงผลกระทบเชิงบวกต่อทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นไปได้อาจเนื้อหาหรือกิจกรรมเฉพาะที่ใช้ในวงจรนี้ไม่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์เท่าวงจรอื่นๆ และวงจรปฏิบัติที่ 3 ที่เรียนด้วยเนื้อหาสร้างสรรค์สารคดี เป็นการจัดการพัฒนาเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากวงจรนี้ได้รับคะแนนความสำเร็จสูงสุดถึงร้อยละ 96.25 ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ผ่านเนื้อหาสารคดี นักเรียนได้สัมผัสกับเนื้อหาที่ให้ข้อมูลแล้วจำเป็นต้องสรุปและใช้ความรู้ที่ได้รับจากการเขียน วงจรนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพสูงเกินเกณฑ์ที่กำหนดมากที่สุด โดยสรุป ประสิทธิภาพของวงจรการเรียนรู้ที่ 1 2 และ 3 ซึ่งรวมเนื้อหาศิลปกรรมและการพัฒนาเนื้อหาสร้างสรรค์ตามลำดับ เป็นผลมาจากความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากิจกรรมในวงจรการเรียนรู้ที่ 2 และครูผู้สอนได้เล็งเห็นว่าทั้ง 3 วงจรมีส่วนสำคัญในการกำหนดประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกุล แก้วกาหลง และดนิตา ดวงวิไล (Kaewkhalong, K., and Duangwilai, D., 2020) ผลการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ที่พัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.92/80.49 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กัธธ ดิษธรรม (Dittham, K., 2014) ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์ เป็นฐาน เรื่อง ภาพปะติดจากวัสดุธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง ภาพปะติดจากวัสดุธรรมชาติ จำนวน 30 คน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 81.94 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพันธ์ สีหานาด (Sihanath, J., 2017) การพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเสริมศักยภาพการเรียนรู้ผ่านเทคนิคการใช้คำถามแบบกระตุ้นให้คิดและแผนผังความคิด พบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.การพัฒนาสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 81.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อาจเป็นเพราะครูผู้สอนได้รวมเอากิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่มีลักษณะโต้ตอบและมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน ทำให้นักเรียนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น นักเรียนภายในกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมการอภิปรายงานเขียนและพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการกิจกรรมโดยร่วมกันทำงานจากกลยุทธ์การเรียนรู้ การส่งเสริมการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์จะทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลอีกทั้งแผนพัฒนาการเรียนดังกล่าว เน้นการประยุกต์ใช้จริงในกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนมีโอกาที่จะใช้ทักษะการสื่อสารของพวกเขาในบริบทที่แท้จริง เมื่อมีส่วนร่วมในสถานการณ์ในชีวิตจริง นักเรียนสามารถฝึกฝนและขัดเกลาความสามารถของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงที่จับต้องได้ในผลการสื่อสารของพวกเขา ทำให้นักเรียนกระตุ้นความคิดอย่างสร้างสรรค์และแสดงความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเล่าเรื่อง หรือการนำเสนอด้วยสื่อมัลติมีเดีย ช่วยให้นักเรียนได้เพิ่มทักษะในการสื่อสารเป็นอย่างดีเยี่ยม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.จากผลการศึกษาคควรนำผลการศึกษานี้ไปปรับแต่งหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเพิ่มความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสาร
- 2.ควรดำเนินการประเมินเชิงพฤติกรรมกรรมการสุภาพการเขียนดังกล่าวเป็นประจำเพื่อติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและระบุด้านสำหรับการปรับปรุงเพิ่มเติมในทักษะการสื่อสารของนักเรียน
- 3.ผู้สอนควรหาโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารผ่านนิทรรศการ การแสดง หรือสิ่งพิมพ์เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความนับถือความสามารถของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาระยะยาวเพื่อประเมินผลกระทบระยะยาวของแนวทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ต่อทักษะการสื่อสารของนักเรียนและความสามารถในการถ่ายทอดทักษะเหล่านี้ไปยังสถานการณ์การเรียนรู้อื่นๆ ในวิชาภาษาไทยด้วย
2. ควรทำการศึกษาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเรียนรู้สร้างสรรค์และผลกระทบที่มีต่อทักษะการสื่อสาร
3. ควรทำการประเมินผลกระทบของแนวทางการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการแสดงออก เพื่อให้เข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับประโยชน์โดยรวม

องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน ทั้งจากการการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 วงรอบ สามารถ

นำมากำหนดรูปแบบการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะการเขียนสื่อสารได้ดังนี้

References

- Amputra, J., (2021). Developing creative writing abilities. of Mathayom 3 students using local learning resources as a base Case study of Don Chedi, Suphanburi. Journal of Education. Silpakorn University, 19(2), 253-270.
- Anak Sompong and Ladawan Malithai. (2017). A study of instructional management using Creativity Based Learning (CBL) in the subject of document and historical evidence. Department of Social Studies, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University. Retrieved February 10, 2023. from <https://www.slideshare.net/EmmyNichanan/cbl-77494336>.
- Anastasi, Anne. (1968). Psychological Testing. 3ed. New York : The MacMillan Company.
- Anderson, Ronald D. and other. (1970). Developing Children's Thinking Through Science. (Englewood Cliffs) New Jersey : Prentice Hall, Inc.
- Baron, & May. (1960). Psychology the essential science. Boston : RenslaerPolyte.
- Bunthip, B., (1996). Writing. Bangkok: Ramkhamhaeng University.

- creativity as a base on writing for 3rd grade students. *Journal of Educational Sciences*. Faculty of Education, Srinakharinwirot University, 17(1), 100-109. Aree Rangsinan. (1984). *Creativity*. (2nd edition). Bangkok: Charoenrat printing.
- Cropley, A. J. (1966). Creative and Intellegence. *The British Journal of Educational Psychology*, 36, 259-266;
- Distham, K., (2014). The development of creative-based learning management activities on collages from natural materials. For students in grade 2. Rayong: Pluak Daeng Pittayakom School Secondary Educational Service Area Office, Region 18.
- Duangwilai, D., (2013). Thai language for communication for teachers. Maha Sarakham: EduTech Center.
- Erich, F.,. (1963). *The Art of Loving*. New York : Bantaira book.
- Guilford, J. P. (1967). Creativity : Yesterday, today and tomorrow. *The Journal of Creative Behavior*, 1(1), 3-14.
- Intakanok, S., (2016). Creative writing. Udon Thani : School of General Education Udon Thani Rajabhat University.
- Kaewdok, P., and Sawangboon, T., (2016). A Study of Learning Achievement and Creativity of Mathayomsuksa 4 Students Using Creative-Based Instruction (CBL). Maha Sarakham : Phayakphum Witthayakhan School Secondary Educational Service Area Office, Area 2.
- Kaewkalong, K., and Duangwilai, D., (2020). Results of learning management using Synergy. Rules affecting academic achievement and creative writing abilities of Mathayom 5 students. *Graduate Studies Journal Chiang Rai Rajabhat University*, 13(3), 45-57.
- Kajornsinsin, B.,. (2001). *Educational research*. Bangkok: P.N. Printing.
- Kemmis, S., and McTaggart, R. (1992). *The action research planner*. Geelong : Deakin University Press.
- Lapa, K., (2016). Creativity and achievement development. Learning by using a creative-based teaching style (CBL) with a graphical layout. of Mathayomsuksa 1 students in the subject S 21103 Social Studies. Thesis, Master of Education degree. Field of Study: Social Studies Teaching graduate school Khon Kaen University.
- Lertnarong, A., (2015). Development of a Thai language learning model using
- Mantasutra, S., (1982). *Creative writing*. Bangkok : Baramee Printing.
- Maslow, Abraham M. (1954). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row.
- Ministry of Education. (2002). National Education Act, B.E. 2542 and amendments (No. 2) B.E. 2002. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Ministry of Education.

- Nakornthap, T., (2012). Teaching basic Thai language at the secondary level. Bangkok: Academic Promotion Center.
- Namna, C., (2016). A study of the learning achievement of Thai literature of Mathayom 4 students who organized learning Using a creative teaching model as a base. Journal of Education Silpakorn University, 16(2), 113-128.
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2021). Core competency framework of basic education learners. Bangkok: The Secretariat of the Education Council.
- Osborn, A. F. (1963). Creative Imagination. (3rd ed.). New York: Charles Scridners Sons.
- Palathorn, H., (1999). Development of writing. Chalermprakiat Academic Textbook Project on occasion His Majesty the King's 6th Cycle Birthday Anniversary. Phetchaburi : Phetchaburi Rajabhat Institute.
- Panich, A., et al. (2001). Thai language and principles of writing for communication. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Pattiyathanee, S., (2015). Measurement of Educational Results. 7th printing. Kalasin: Prasarn Printing Press.
- Pinitphuwadol, S., and Kanchanawan, N., (1979). General Knowledge in Thai Literature. Bangkok: Duangkamol.
- Roger, G.R. (1970). Towards a Theory of Creativity in P. E. Vernon and Creativity. Harmondsworth : Penguin Books, Ltd.
- Ruechaipanich, W., (2015). Classroom of the future. Turn teachers into coaches. Bangkok: SE-ED Education.
- Saiyot and Angkhana Saiyot. (2010). Educational research techniques. 11th edition. Bangkok: Suweeriyasan.
- Samak, P., (2014). The development of critical reading ability of Mathayomsuksa 5 students. with SQ3R method of learning to read. Master's degree thesis. Thai language teaching field graduate school Silpakorn University
- Sathorn Samritphol, S., (2012). Thai language for communication. Bangkok: Triple Education Co., Ltd.
- Sihanath, C., (2017). Development of creative writing abilities of students in Grade 6 by enhancing their learning potential by combining the techniques of using thought-provoking questions and mind maps. Academic Journal of Curriculum and Teaching Sakon Nakhon Rajabhat University, 9(25), 157-168.
- Silanoi, L., (2015). A Study of Problem-Solving Skills and Creativity of Prathom Suksa 4 Students Using Creative Teaching and Productivity (CRP) Learning Activities, Subject S 14101 Social

Studies, Religion. and culture. Journal of Education Khon Kaen University, 38(4), 131-140.
Luan

Sirichanda, S., (2011). Thai language for communication. Bangkok: TPN Press Limited Partnership.

Srisa-at, B., (2002). Basic research. 6th printing. Bangkok: Suviriyasan.

Taksino, P., (2013). The Development of Thainess Assessment of Students at Basic Education Level. Humanities and Social Sciences Journal graduate school Pibulsongkram Rajabhat University, 10(2). 194-212.

Tankhun, T., and Phatpitak, K., (2014). Thai language for communication (5th edition). Bangkok: Odeon Store.

Thai Language for Communication. (1998). Thai language for communication. Bangkok : Dok Ya.

Torrance, P. (1974). Torrance Tests of Creative Thinking. New York : Personnel Press.

Wallach, Michael A. and Kogan Nathan. (1965). Modes of Thinking in Young Children. NewYork : Holt Rinehart and Winston, Inc.

Wattayu, K., (2005) . Research to develop the quality of education. Bangkok: Educational Executive Development Institute.

Westcott, A. M. and J. A. Smith. (1963). Creative Teaching of Mathemetics in the Elementary School. Boston : Allyn and Bacon, inc.

Whitney D.R. and Sabers D.L. (1970). Improving Essay Examinations III, Use of Item Analysis, Technical Bulletin II, (Mimeographed). Iowa City: University Evaluation and Examination Service

Wisetsingh, C., (2016). Development of creative writing skills training using local information for 4th grade students. Veridian E-Journal,Silpakorn University, 9(3), 392-407.

การขับเคลื่อนองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำพูน

KNOWLEDGE DRIVEN COMMUNITY BASE RESEARCH PROJECT OF THE COMMUNITY BASE
RESEARCH CENTER IN LAMPHUN PROVINCE

วันเพ็ญ พรินทรากุล

Wanpen Parintarakul

สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

Hariphunchai Research Institute. The Community Base Research Center in Lamphun Province

E-mail: dpprintra28@gmail.com

Received 14 October 2023; Revised 21 June 2024; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชน จำนวน 4 โครงการ เป็นพื้นที่ระดับตำบล จำนวน 4 โครงการ (2) เพื่อยกระดับและพัฒนาองค์ความรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดลำพูนจัดทำนโยบายสาธารณะในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) (3) เพื่อติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีคุณภาพ และ (4) เพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อการยกระดับความรู้ของศูนย์ประสานงานฯ เป็นศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน มีพื้นที่เป้าหมายครอบคลุม 5 ตำบล จำนวน 58 ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบบันทึกการจัดเวทีเสวนา ในการเก็บประเด็นเวทีการเสวนาและสนทนากลุ่มย่อย เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ สมุดบันทึก แบบฟอร์มลงชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม และรูปการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พบว่า การพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชนระดับตำบล จำนวน 4 โครงการ ต่อเนื่องมาจากปีงบประมาณ 2562 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยได้นำมาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ มีการยกระดับและพัฒนาองค์ความรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดลำพูนจัดทำนโยบายสาธารณะในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) การนำเอาองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้ให้การหนุนเสริมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนทั้งที่ดำเนินการมาแล้ว และยังดำเนินการอยู่ มายกระดับความรู้ในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมจังหวัดลำพูน ปี 2563 และเอกสารวิชาการการลดภาวะหมอกควันจากไฟป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีคุณภาพการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานองค์กร ผ่านการจัดการความรู้ของศูนย์ประสานงานฯ เป็นศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดลำพูน กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอในจังหวัดลำพูน มีปราชญ์ผู้รู้ มีพื้นที่การเรียนรู้ มีชุดความรู้เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนองค์ความรู้; โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น; ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน.

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a community research problems of four projects at the Subdistrict level, (2) to upgrade and develop research knowledge for local communities in Lamphun Province by creating public policies and coordinating with the Office of the National Health Commission (NHSO), (3) to monitor and support research projects that are in progress to ensure the quality, and (4) to find ways to manage knowledge for upgrading knowledge of the Coordination Center to be an innovation center for sustainable agriculture. The target areas covered five Subdistricts with fifty-eight communities. Record form, forum record form, mind mapping, voice recorder, video recorder, notebook, participant registration form, and research photos were research tools used to collect data from forum and small focus group. This was a participatory action research (PAR). It was found that the development of community research questions of four projects in the sub-district level continued from the fiscal year (2019) by The Thailand Research Fund (TRF) by bringing it into the process of developing a new research project. There was an upgrade and development of research knowledge for the local area of Lamphun province. Public policy was created in Lamphun Province by the coordination of (NHCO). To apply knowledge to support research projects from the past and current research for local area in Lamphun was done to upgrade development knowledge and impel participatory public policies of Lamphun Province in the year of 2020, and the document of the course “Reducing Smog from Wildfire by Community Participation”. There was a monitoring and support to increase the quality of continuing research projects. Knowledge from the research was used in the organizations through knowledge management of coordination center, which was the center of innovation in sustainable agriculture in every District in Lamphun Province. There were similar and different scholars, learning spaces, and sets of knowledge depending on the areas.

Keywords: Knowledge-driven; community-based research project; the Research Coordination Center for Locals in Lamphun Province

บทนำ

สถาบันวิจัยทรัพยากร มีพัฒนาการขึ้นมาจากโครงการทรัพยากรคดีศึกษาหรือกลุ่มลำพูนเสนาซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของนักวิชาการ ประชาชน และพระสงฆ์ ที่มีแนวคิดที่จะหาแนวทางในการพัฒนาเมืองลำพูนร่วมกัน ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2543 โดยมีเป้าหมายหลักของสถาบันฯ คือ การเป็นสถาบันการเรียนรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่นลำพูนด้วยเป้าหมายหลักดังกล่าวทำให้การดำเนินงานของสถาบันวิจัยทรัพยากร ที่ผ่านมามี 2 ลักษณะ คือ การทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ทำหน้าที่ในการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดลำพูนและการเป็นสถาบันการจัดการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น : แสวงหาความรู้มหาวิทยาลัยชาวบ้าน ทำหน้าที่เป็นหน่วยงาน

วิชาการที่ให้บริการองค์ความรู้และสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้มีการนำเอาองค์ความรู้ไปจัดการปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานองค์กร และบุคลากรต่าง ๆ

ในปี 2561 ได้มีการสนับสนุนขับเคลื่อนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 5 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่ 29 ชุมชน/หมู่บ้าน ในประเด็นการจัดการทรัพยากร(ที่ดิน ป่าไม้) ประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยศูนย์ประสานงานฯ ได้มีการสรุปทบทวนและร่วมกันกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในปี 2561-2564 โดย บทเรียนของการเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์เดิมที่ผ่านมาพบว่า ประเด็น “ความมั่นคงด้านอาหาร” ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วิรัช พัชร ประเสริฐศักดิ์, มปป : 1) และการทำการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ยังคงเป็นประเด็นหลักสำคัญ การขับเคลื่อนประเด็น “ความมั่นคงด้านอาหาร” บนฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็น 2 ใน 4 ของระบบห่วงโซาอาหารหรือการได้มาการเข้าถึงอาหารเพื่อความพอเพียง ปลอดภัย และยั่งยืน ในปี 2561-2564 ทั้งนี้ได้มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเวที งานช่วงพะเยา สืบฮีตสานฮอย ฮ้อยก้ากิดคนฮักหละปุน “พะเยาจาบ้าน : งานวิจัยท้องถิ่น” เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2561 โดยมีผู้อำนวยการ สกว. ศ.นพ.สุทธิพันธุ์ จิตพิมลมาศ คณะผู้บริหารของ สกว. นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เครือข่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ นักวิชาการ และเครือข่ายภาคี(Northern Local Research Network, 2020: online) ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานฯ โดยมีใจความสำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเมื่อมาทำมีความสุข (Research and Development Institute, Sakon Nakhon Rajabhat University, 2016: 10) การคิดสิ่งใหม่เป็นสิ่งที่ยากจากสิ่งเก่าที่ยากอยู่แล้ว ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาที่ยิ่งใหญ่ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเรื่องดี มีคุณค่ายังมีพลังไม่พอ ต้องการสานพลังภาคีเพื่อให้เกิดผลกระทบ การนำเอาทุนทางปัญญาจากสิ่งเล็กมาเป็นสิ่งใหญ่ จะนำไปสู่ที่พึ่งและสร้างพลังออกแบบระบบการศึกษา วัฒนธรรม ระบบนิเวศ ฯลฯ อย่างเชื่อมโยง และสร้างเป้าหมายร่วมกัน (Road map) เนื่องจากไม่ได้กับการอยู่กับความคิดเดิม สิ่งที่ทำเป็นความสำเร็จในอดีต เป็นผลกระทบขนาดเล็ก แต่พลังไม่พอสำหรับการส่งผลกระทบวงกว้าง และไม่ควรทำหลายเรื่อง การนำงานวิจัยไปสู่การเปลี่ยนแปลงต้องมีกระบวนการหลายขั้นตอน การรวบรวมองค์ความรู้ สังเคราะห์องค์ความรู้ การจัดทำนโยบาย การจัดทำแผนปฏิบัติการ 20 ปี ข้างหน้า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : CBR (Mongkhonchai-aranya, C.,and group, 2020: 1) ควรเลือกเรื่องที่มีนัยยะสำคัญที่มีผลกระทบสูง รวมกันแบบ Micro impact หลายอันมาเป็น Macro impact การใช้เทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน สร้างระบบทุนเพื่อสังคม (social enterprise) เช่น การเสนอหนึ่งสำนักงาน หนึ่งร้านค้า เป็นต้น

จากการดำเนินการบริหารโครงการวิจัยในพื้นที่ปี 2562 ได้มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนศูนย์ประสานงานฯ โดยสรุปจากข้อเสนอแนะของผู้บริหาร สกว. และคณะผู้บริหาร สกว. (ในขณะนั้น) เครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นภาคเหนือ ตัวแทนนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคีเครือข่าย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พร้อมทั้งข้อสรุปจากเวทีการประชุมของเครือข่ายศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2561 และเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสถานการณ์ในปัจจุบัน มุ่งเน้นการสร้างงานวิจัยที่เกิดผลกระทบสูงและวงกว้าง จึงมีการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ปี 2562 ที่ยังคงยุทธศาสตร์ร่วมกันของเครือข่ายศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือในการขับเคลื่อนประเด็นความมั่นคงด้านอาหารในการปกป้องพื้นที่อาหาร พร้อมทั้งการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันของศูนย์ประสานงานฯ เพื่อให้สามารถขึ้นโครงการวิจัยได้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีการพัฒนาโครงการวิจัยในระดับลุ่มน้ำ และระดับพื้นที่ จำนวน 5 โครงการ ครอบคลุมชุมชนทั้งหมด จำนวน 69 ชุมชน ใน 7 ตำบล 3

อำเภอ เป็นประเด็นประเด็นความมั่นคงด้านอาหาร ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พืชอาหารและสมุนไพร และการบริหารจัดการชุมชน โดยสามารถออกสัญญาโครงการได้เพียง 1 โครงการ อีก 4 โครงการ ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้ข้อเสนอแนะให้สามารถออกสัญญาในปีงบประมาณ 2563 ในเดือนตุลาคม 2563 เนื่องจากสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านขององค์กรอีกทั้งงบประมาณของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อการจัดทำสัญญาโครงการวิจัยในปี 2562

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อการพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชน จำนวน 4 โครงการ เป็นพื้นที่ระดับตำบล จำนวน 4 โครงการ
- 2) เพื่อยกระดับและพัฒนาองค์ความรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดลำพูนจัดทำนโยบายสาธารณะในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.)
- 3) เพื่อติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีคุณภาพ จำนวนทั้งหมด 4 โครงการ มีการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) เพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อการยกระดับความรู้ของศูนย์ประสานงานฯ เป็นศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยการขับเคลื่อนองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) มีขั้นตอนในการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยและยกระดับความรู้จากโครงการวิจัย ดังนี้

1) การพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชนพื้นที่ใหม่ จำนวน 4 โครงการ เป็นพื้นที่ระดับตำบล จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นด้านความมั่นคงอาหาร ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการตนเองของชุมชน การจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า การปรับตัวของชุมชนลุ่มน้ำ การอนุรักษ์และการบริหารจัดการสมุนไพรในการใช้ประโยชน์ของชุมชน โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาโครงการดังนี้

(1) การประสานความร่วมมือในการดำเนินโครงการวิจัยกับประชาชน เกษตรกร หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานองค์กรสนับสนุน

(2) จัดเวทีเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ร่วมกันของคณะทำงาน ที่ปรึกษา ศูนย์ประสานงานฯ ชุมชนหรือเกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานวิชาการ หรือนักวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน มาจากปัญหาและความต้องการของทุกภาคส่วน โดยการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมปัญหาและความคิดเห็น จากนั้นนำมาให้น้ำหนักและให้มติร่วมกันเพื่อเสนอทางเลือกหรือโจทย์วิจัยที่มาจากความคิดเห็นร่วมกันอย่างเป็นธรรมด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตยคือยอมรับความคิดเห็นส่วนใหญ่ การจัดเวทีเพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมออกแบบการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย การแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะวิจัยในโครงการวิจัย ตามหัวข้อและกรอบการสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

(3) การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่

(4) การสนับสนุนการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

(5) การจัดเวทีเพื่อการพิจารณาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นการพิจารณาจากเอกสาร ข้อเสนอโครงการของผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานสนับสนุน และการลงพื้นที่เพื่อพบปะกับคณะนักวิจัยและลงดูสถานการณ์จริงในพื้นที่

(6) การปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยจากการนำเสนอข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

(7) นำเสนอข้อเสนอโครงการต่อแหล่งทุนวิจัยเพื่อการอนุมัติ

(8) การจัดทำร่างสัญญาโครงการวิจัยเพื่อดำเนินการให้ออกสัญญาโครงการวิจัย

2) การพัฒนาองค์ความรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดลำพูน จัดทำนโยบายสาธารณะในพื้นที่จังหวัดลำพูนในประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน และการจัดการทรัพยากร โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.)

(1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานองค์กร เป็นการจัดเวทีทำความเข้าใจ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และหน่วยงานองค์กร

(2) การสร้างพื้นที่รูปธรรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชน จากฐานความรู้ของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการบูรณาการเครื่องมือสมัชชาสุขภาพ และธรรมนูญสุขภาพ เป็นการยกระดับความรู้เพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ ข้อตกลงร่วม หรือธรรมนูญของแต่ละระดับในพื้นที่จังหวัดลำพูน (ชุมชน ตำบล จังหวัด/ประเทศ)

(3) การจัดทำข้อเสนอนโยบายสาธารณะ ข้อตกลงร่วม หรือธรรมนูญร่วมกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีคุณภาพ มีการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย จำนวน 4 โครงการ มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1) การติดตามเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยให้มีคุณภาพ ปิดโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด มีการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (อบจ.) เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมในการใช้ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์และแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่นเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในแต่ละประเด็น

3) การจัดเวทีเพื่อการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย

4) การจัดเวทีเพื่อการนำเสนอ(ร่าง)รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

5) การพัฒนาทักษะบุคลากร นักวิจัยและเครือข่าย การอบรมพัฒนาศักยภาพนักวิจัย/พี่เลี้ยงจากอปท. และหน่วยงานต่าง ๆ ในเรื่อง แนวคิดวิจัยเพื่อท้องถิ่น การเรียนรู้การทำงานร่วมกับชุมชน การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงกับกระแสโลก / ความมั่นคงด้านอาหารกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ การถอดบทเรียน/ถอดความรู้ การทำ social mapping การคืนความรู้สู่ชุมชน และการเขียนรายงานวิจัย เป็นต้น

6) การพัฒนาเครือข่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือในประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของประเด็น (เนื้อหา)บุคลากร (นักวิจัย และบุคลากรในหน่วยงาน) และพื้นที่ร่วมกับหน่วยงาน(งานวิชาการ)

7) การจัดกิจกรรมห้วงงานวิจัยในพื้นที่การจัดเวทีแลกเปลี่ยนโครงการวิจัย (ห้วงวิจัย)

8) การจัดงานมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (เสนอผลญากำกิดหละปูน) การจัดตลาดนัดความรู้/การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น เวทีรายงานผลการดำเนินงาน การสรุปบทเรียนการดำเนินงาน การนำเสนอข้อมูลความรู้กับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานองค์กร

9) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรศูนย์ประสานงานฯ โดยการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายศูนย์ประสานงาน ในภาคเหนือ

10) การสรุปบทเรียนการทำงาน

- การจัดเวทีประชุมประจำเดือนของคณะวิจัยและโครงการวิจัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- การจัดเวทีสรุปบทเรียนเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาและการกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

11) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

- การประชาสัมพันธ์ทางการจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์
- การผลิตวีดีทัศน์ (VCD)

การจัดทำ website Blog Face book นิทรรศการ หนังสือเล่มเล็ก สมุดปกขาว

4) การหาแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อการยกระดับความรู้ของศูนย์ประสานงานฯ แนวทางการเป็นศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน มีการวางแผนในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1) การจัดเวทีการประชุมเพื่อทบทวนการขับเคลื่อนประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน และวางแผนแนวทางการสังเคราะห์ข้อมูลประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนเพื่อจัดทำเป็นศูนย์นวัตกรรมในปีต่อไป (2564)

2) การจัดทำสรุปเนื้อหาสาระละเอียดแนวทางของการสังเคราะห์ความรู้ในการจัดทำศูนย์นวัตกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนในปีต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบบันทึกการจัดเวทีเสวนา เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ สมุดบันทึก แบบฟอร์มลงชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม การค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารจากหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น พร้อมทั้งมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการวิเคราะห์โจทย์วิจัย ได้แก่ แผนที่ชุมชน ปฏิทินชุมชน แผนที่ทางประวัติศาสตร์การผลิตชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินโครงการวิจัย ในการการขับเคลื่อนองค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า

การพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชน จำนวน 4 โครงการ เป็นพื้นที่ระดับตำบล จำนวน 4 โครงการ โดยมีการพัฒนาโครงการวิจัยจำนวน 4 โครงการ ที่เป็นโครงการวิจัยค้ำจุนมาจากการพัฒนาโครงการวิจัยในปีงบประมาณ 2562 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ โดยกลับไปทบทวนร่วมกับพื้นที่ นักวิจัย และชุมชนอีก มีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งเนื้อหากระบวนการ และนักวิจัยเพื่อให้โครงการวิจัยได้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาโครงการเมื่อปีก่อน ๆ จนสามารถจัดทำสัญญาโครงการได้ ตามที่กำหนดไว้

การยกระดับและพัฒนาองค์ความรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดลำพูนจัดทำนโยบายสาธารณะในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) เป็นการนำเอา

องค์ความรู้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ที่ได้ให้การหนุนเสริมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนทั้งที่ดำเนินการมาแล้ว และยังดำเนินการอยู่ มายกระดับความรู้โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรในการจัดทำนโยบายสาธารณะ ประเด็น “ความมั่นคงทางอาหารบนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น” ที่ดึงเอาความรู้ของงานวิจัยประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการขับเคลื่อนงานวิจัยแลพัฒนาอื่น ๆ มาเรียบเรียงจัดทำเป็นเอกสารเชิงวิชาการเข้าสู่เวทีสาธารณะหรือเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน ในการผลักดันให้หน่วยงานและชุมชนได้นำไปขับเคลื่อนเชิงนโยบายในพื้นที่ โดยมีการสนับสนุนการขยายผลในการจัดทำนโยบายในพื้นที่ระดับชุมชน เช่น การกำหนดกติกาชุมชนของบ้านห้วยโป่งสามัคคี ในการห้ามใช้สารเคมีในชุมชน ในระดับจังหวัดจึงเป็นการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในประเด็น ความมั่นคงทางอาหารบนฐานนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น” ที่เป็นการนำเสนอให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดลำพูน เพื่อการนำเอาขับเคลื่อนในหน่วยงานตนเอง และนำเสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เข้าสู่กระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะของประเทศต่อไป

การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการให้มีคุณภาพ จำนวนทั้งหมด 4 โครงการ มีการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนโครงการวิจัยโดยได้ให้การหนุนเสริมการดำเนินโครงการวิจัยให้เป็นไปตามกรอบและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ส่งรายงานตามระยะเวลาที่กำหนด การหนุนเสริมโครงการวิจัยในหลายบทบาททั้งการประสานงานกับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา การจัดการกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย เช่น การอบรมการศึกษาดูงาน การจัดการเรียนรู้ในระบบออนไลน์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัย ส่งผลให้มีการดำเนินโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง สามารถแก้ไขปัญหาข้อติดขัด เช่น บางโครงการวิจัยไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ศูนย์ประสานงานฯ ทำหน้าที่หนุนเสริมกระบวนการและมีการปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยปรับรูปแบบการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์แทน มีการหนุนเสริมในการจัดทำรายงานวิจัยให้เป็นไปตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนด

การหาแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อการยกระดับความรู้ของศูนย์ประสานงานฯ เป็นศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน โดยการจัดเวทีเพื่อทบทวนสถานการณ์ของการทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนร่วมกับเกษตรกร กลุ่ม องค์กรเครือข่ายเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบยั่งยืน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดลำพูน พร้อมกับการทบทวนเอกสารต้นทุนความรู้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน โดยได้นำมาร่วมกันหาแนวทางในการจัดทำศูนย์นวัตกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ซึ่งมีศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์นวัตกรรมฯกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอในจังหวัดลำพูน (8 อำเภอ) มีโครงสร้างในเบื้องต้นเพื่อการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ที่มีปราชญ์ผู้รู้ มีพื้นที่การเรียนรู้ มีชุดความรู้ในแต่ละพื้นที่ที่เหมือนและแตกต่างกัน พร้อมทั้งจะสามารถยกระดับเพื่อเป็น “ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน” ต่อไป

ในด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ การดำเนินโครงการวิจัยในการสนับสนุนโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ในช่วงส่งผ่านและรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงองค์กร สกว. เข้าสู่กระบวนการของ วช. จึงเป็นเสมือนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง เนื่องจากในช่วงระยะเวลามีการปรับตัวนั้น ในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสถานการณ์ปัญหา และบุคลากรในการวิจัย ทั้งจากการย้ายที่ทำงาน การเกษียณอายุราชการ และการเสียชีวิตของนักวิจัย จึงทำให้กระบวนการดำเนินโครงการวิจัยขาดความต่อเนื่อง และความเข้มข้นจากเดิม กอปรทั้งในช่วงการดำเนินโครงการวิจัยได้ประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ

โครงการวิจัยก็ขาดความต่อเนื่อง พื้นที่โครงการวิจัยบางพื้นที่ได้มีการปิดหมู่บ้านหลายช่วงเวลาของการแพร่ระบาด สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยควรกำหนดแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการวิจัยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคระบาด รวมถึงการหารูปแบบการสนับสนุนให้ชุมชน นักวิจัยชาวบ้านได้มีโอกาสเป็นเจ้าของโครงการวิจัยหรือหัวหน้าโครงการวิจัย โดยมีลักษณะเป็นโครงการวิจัยย่อย และมีหัวหน้าชุดโครงการที่เป็นนักวิชาการ เพราะจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาและสร้างนักวิจัยชุมชนที่อยู่กับปัญหาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ในข้อเสนอแนะสำหรับการทำโครงการวิจัยต่อไป ควรมีการต่อยอดในประเด็นและพื้นที่เดิมเพื่อการยกระดับความรู้การสร้างกลไกการขับเคลื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และควรมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการมากกว่า 12 เดือนหรือไม่น้อยกว่า 18 เดือน

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยในการสนับสนุนโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการในช่วงส่งผ่านและรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงองค์กร สกว. เข้าสู่กระบวนการของ วช. จึงเป็นเสมือนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่มีการปรับตัวนั้น ในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสถานการณ์ปัญหา และบุคลากรในการวิจัย ทั้งจากการย้ายที่ทำงาน การเกษียณอายุราชการ และการเสียชีวิตของนักวิจัย จึงทำให้กระบวนการดำเนินโครงการวิจัยขาดความต่อเนื่อง และความเข้มข้นจากเดิม กอปรทั้งในช่วงการดำเนินโครงการวิจัยได้ประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา บุญชัย และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง การประเมินความเสียหาย ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นต่อภาวะโรคระบาด COVID 19 พบว่าวิกฤติโควิด นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดพื้นที่ใหม่ทั้งที่เป็นโอกาสและสิ่งท้าทาย ชุมชน ท้องถิ่นต่าง ๆ นักพัฒนาสังคม นักวิชาการ ภาคเอกชน ภาครัฐ ควรอาศัยสถานการณ์นี้การทบทวนความล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่าของวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงทบทวนความล้มเหลวของการแก้ปัญหาเพื่อกลับไปแบบเดิมซึ่งได้รับการพิสูจน์หลายครั้งว่าล้มเหลว ชุมชนท้องถิ่นมีแต่จะยิ่งอ่อนแอลงไปเรื่อย ๆ ของโครงการวิจัยก็ขาดความต่อเนื่อง พื้นที่โครงการวิจัยบางพื้นที่ได้มีการปิดหมู่บ้านหลายช่วงเวลาของการแพร่ระบาด สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยควรกำหนดแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการวิจัยในช่วงการแพร่ระบาดของโรคระบาด รวมถึงการหารูปแบบการสนับสนุนให้ชุมชน นักวิจัยชาวบ้านได้มีโอกาสเป็นเจ้าของโครงการวิจัยหรือหัวหน้าโครงการวิจัย โดยมีลักษณะเป็นโครงการวิจัยย่อย และมีหัวหน้าชุดโครงการที่เป็นนักวิชาการ เพราะจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาและสร้างนักวิจัยชุมชนที่อยู่กับปัญหาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ในข้อเสนอแนะสำหรับการทำโครงการวิจัยต่อไป ควรมีการต่อยอดในประเด็นและพื้นที่เดิมเพื่อการยกระดับความรู้การสร้างกลไกการขับเคลื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ คาร์ณ นิมอนงค์ (Nimanong, K., 2016: 2) ศึกษาเรื่อง รูปแบบกระบวนการสนับสนุนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามโดยผ่านการทำงานร่วมกับกลไกทุนเสริมพบว่า รูปแบบการหนุนเสริมการทำงานร่วมกับภาครัฐกิจที่ศูนย์ประสานงานฯ ไปผลักดันให้พนักงานบริษัทลูกขึ้นมาเป็นพี่เลี้ยงชาวบ้านในการหนุนเสริมให้ชาวบ้านเป็นนักวิจัยโดยใช้ระยะเวลาที่จำกัดและตอบโจทย์เป้าหมายองค์กร ซึ่งในการหนุนเสริมทั้ง 7 รูปแบบศูนย์ประสานงานฯ ใช้ชุดความรู้ 2 ชุด คือ 1) ชุดความรู้หลักซึ่งประกอบด้วยวิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การติดตามสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเทคนิคเครื่องมือการทำงานแบบมีส่วนร่วม และ 2) ชุดความรู้เฉพาะที่ปรับเปลี่ยนตามเป้าหมายและประเด็นการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดกิจกรรมที่ต้องปรับรูปแบบและวิธีการในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 สามารถยืดหยุ่นได้ในรูปแบบหรือวิธีการวิจัย
2. การสนับสนุนให้ชาวบ้านทำวิจัย โดยมีกรอบการนำเสนอแนวคิดและวิธีการ หรือหารูปแบบที่ง่าย ๆ สำหรับการนำเสนอองค์ความรู้ชาวบ้านโดยไม่ต้องผ่านการสกัดจากนักวิชาการ หรือเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของโครงการวิจัยร่วมกับนักวิชาการ เป็นลักษณะชุดโครงการที่มีโครงการย่อยโดยชาวบ้าน และมีหัวหน้าโครงการเป็นนักวิชาการที่สามารถทำงานร่วมกับชาวบ้านได้
3. การสนับสนุนโครงการวิจัยในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับชุมชนท้องถิ่น วช.ควรนำเอารูปแบบหรือแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีชุดความรู้ มีระเบียบวิธีวิจัยมาสนับสนุนโครงการวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง มากกว่าการนำเอาโจทย์วิจัยที่คิดมาจากนักวิชาการเท่านั้น
4. การเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อให้เห็นกระบวนการ เนื้อหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นควรมีไม่น้อยกว่า 18 เดือน

Reference

- Boonchai, K., & Team. (2020). *Assessment of damage, impacts, and adaptation of local communities to the COVID-19 pandemic: A complete report*. Local Development Community Foundation.
- Participatory Action Research (PAR). (2009). *Participatory action research (PAR)*. Retrieved from <http://www.pathum1.net/kmc/?name=research&file=readresearch&id=6> (Accessed: July 2017).
- Northern Thailand Local Research Network. (2020). *Sueb Heet San Hoi Hoi Kam Kued Kon Hak Lamphun*. Retrieved from <https://www.facebook.com/เครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ-214025651965246/> (Accessed: September 19, 2021).
- Nimanong, K. (2016). *The support process model for local research to strengthen communities through collaboration with support mechanisms: A case study of the Local Research Coordination Center in Samut Songkhram Province* (Master's thesis, Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University).
- Mongkolchaiaranya, J., & Team. (2020). *Values and worth from local research*. Sansuay Limited Partnership.
- Charoensin-olarn, C. (2002). *New forms of social movements* (2nd ed.). Wiphasa.
- Prasertsak, W. (n.d.). *Concepts and definitions of food security*. Direk Jayanama Center, Faculty of Political Science, Thammasat University.

กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรป ในการเลือกใช้บริการนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

Tour Operation Marketing Mix Strategies on European Tourists in Choosing a tour Business
in Chiang Mai during the New Normal

อลิสา คำมี¹, อรชร มณีสงฆ์² และ พัชรา ตันติประภา³

Alisa Khammee¹, Orachorn Maneesong² and Patchara Tantiprapa³

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Business School, Chiang Mai University

Email: omansong@yahoo.com²

Received 11 December 2023; Revised 7 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้บริการนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้บริการนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่ 2) เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้บริการนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดบริการ และแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2566 จำนวน 384 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ T-test

ผลการวิจัยพบว่า 1.ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โสด อายุ 20-30 ปี มากับคู่รัก พักโรงแรม 2-3 คืน รูปแบบการท่องเที่ยวที่นิยมได้แก่ ชมโบราณสถาน ทิวทัศน์ และเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อคน/ต่อวัน น้อยกว่า US\$150 เหตุผลการใช้บริการนำเที่ยวคือความปลอดภัย รู้จักบริการท่องเที่ยวจากป้ายหน้าร้าน 2.ส่วนประสมการตลาดมีผลระดับมาก คือ พนักงาน กระบวนการให้บริการ ราคา สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย เว้นแต่ด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลในระดับปานกลางส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้บริการในระดับมากและจะแนะนำต่อแน่นอน

องค์ความรู้ จากงานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการกำหนดกลยุทธ์การตลาด และการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ จังหวัด ชุมชนและ ผู้ประกอบการต่อไป

คำสำคัญ: ส่วนประสมการตลาด; ผู้ประกอบการท่องเที่ยว; นักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรป; วิถีปกติใหม่

Abstract

Marketing Mix Strategy of Tourism Operators to Tourists from Europe in Choosing Tourism Business in Chiang Mai Province During the new normal tourism period, the objectives are 1) to study the behavior of tourists from Europe in using the tourism business in Chiang Mai during the new normal tourism period, 2) to study the market mix of services affecting tourists from Europe in the use of tourism business in Chiang Mai. Data is collected using questionnaires from 384 people European tourists visiting Chiang Mai in early 2023. Analyze data using descriptive statistics including frequency, percentage, average, and inferential statistics, i.e. T-test independent statistics.

The results of the research were as follows: 1. The majority of respondents are unmarried males aged 20 to 30 but travelling with a partner and staying in a hotel for 2 to 3 nights. Popular forms of tourism include historical sites, sightseeing, and nature conservation with travel expenses less than \$150 USD per day. The main reason for utilizing a travel agent is for safety with service awareness coming from signs in front of the agency. 2. The results show that the marketing mix has a large effect on employees, service processes, prices, physical environment, products, distribution channels. However, marketing promotion only has a moderate effect. Most of the tourists are satisfied with the service to a large extent and will recommend it in the future.

The knowledge from this research will guide the development of marketing strategies and effective operations to strengthen revenues such as provinces, communities and entrepreneurs.

Keywords: Marketing Mix Strategies; Tour Operation; European Tourists; New Normal

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยและเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจมากมายที่ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้ไปสู่ประชาชนหลากหลาย จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับต้นๆของประเทศที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเลือกที่จะมาท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่นตามแบบฉบับล้านนา มีธุรกิจนำเที่ยวที่ได้จดทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ภาคเหนืออย่างถูกต้องตามกฎหมายที่เป็นสมาชิกในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 1,022 บริษัท (Division of Tourism Business and Guide Registration North Center, 2022) ในจำนวนนี้มีบริษัทนำเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยวทวีปยุโรปและเอเชีย ในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 394 ราย โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยที่เลือกใช้บริการโดยประมาณเดือนละ 95 คน ขึ้นไป (Chiang Mai Provincial Office of Tourism and Sports, 2022)

หลังวิกฤตการณ์มักจะมีเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิต การปรับชุดพฤติกรรมของมนุษย์ การปรับตัวทางด้านธุรกิจและบริการ (Kaewchoo, 2020) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muneekaew et al., (2023) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การ

จัดการประสบการณ์ของลูกค้าโรงแรม ในเขตพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก พบว่าการจัดการประสบการณ์ลูกค้าปรากฏอยู่ในแผนการขับเคลื่อนประเทศที่ผ่านการท่องเที่ยวและบริการเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ จึงเกิดการสนับสนุนความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ การรับรู้การจัดการประสบการณ์ลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจ การศึกษาครั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว

สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ในช่วง 2019-2023 ในปี 2020 การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวยุโรปลดลงอย่างมาก ประกอบกับประเทศไทยได้ปิดประเทศจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเกือบเป็นศูนย์ ปี 2021 มีการผ่อนคลายมาตรการบางส่วนและเริ่มเปิดรับนักท่องเที่ยว ทำให้การฟื้นตัวของการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างช้า ๆ ปี 2022 หลังจากการระบาดของโควิด-19 เริ่มคลี่คลาย ความต้องการการเดินทางของชาวยุโรปเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2023 การท่องเที่ยวฟื้นตัวอย่างเต็มที่ จำนวนนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่มาประเทศไทยและเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับปี 2020-2021 สอดคล้องกับภาพรวมของประเทศ KKP Research มองว่าในปี 2023 การท่องเที่ยวจะทยอยฟื้นด้วยสัดส่วนนักท่องเที่ยวแต่ละสัญชาติที่กลับมากระจายตัวดีขึ้น ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2023 โดยประเมินว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งปี 2023 จะอยู่ที่ประมาณ 29.7 ล้านคนในปีนี้ และ 39.8 ล้านคนหรือเท่ากับช่วงก่อนโควิด-19 ในปี 2024 (Kiatnakin Phatra, 2023)

นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่หลังการระบาดของโควิด-19 มีแนวโน้มการปรับพฤติกรรม ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาผลกระทบกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

การศึกษานี้เพื่อเข้าใจพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีอำนาจในการซื้อสูง และอาจจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิมสามารถส่งผลดีต่อบริษัทนำเที่ยว คนในท้องถิ่น และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในหลายด้าน เมื่อนำไปประยุกต์ใช้ เช่น บริษัทนำเที่ยวสามารถปรับปรุงและพัฒนาบริการให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดประสบการณ์ที่ดีและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า สามารถออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยวที่ตรงใจ ทำให้สร้างรายได้มากขึ้น สามารถนำไปสู่การกลับมาใช้บริการอีกครั้งและการแนะนำบอกต่อ เมื่อบริษัทนำเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นเข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบทางอ้อมช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการสร้างโอกาสในการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และที่พักท้องถิ่น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในครั้งนี้ จึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่
2. เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบริการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมธุรกิจที่นำนักท่องเที่ยวไปทำกิจกรรมหรือนักท่องเที่ยว ไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ โดยขายโปรแกรมนำเที่ยวอยู่ในรูปของชุดการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ หรือแพ็คเกจทัวร์ (Tour package) ซึ่งหมายรวมถึงรถรับส่งโปรแกรมการท่องเที่ยวอาหารและอื่น ๆ ตามแต่ราคาที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายโดยไม่รวมค่าโรงแรมที่พัก

ขอบเขตเนื้อหา เนื้อหาในการศึกษานี้ ใช้แนวคิดประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ(Theerakwanroj & Kritsadathan, 2020) และแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วย Who? What? Why? Whom? When? Where? และ How? (Serirat et al., 2007)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งมีถิ่นพำนักอยู่ในทวีปยุโรปที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ท่องเที่ยวและพักค้างคืนอย่างน้อยหนึ่งคืนในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงไตรมาสแรก(มค-มีค) ของปี 2565 นักท่องเที่ยวชาวยุโรป จำนวน 36,688 คน (Chiang Mai Provincial Office of Tourism and Sports, 2022) กำหนดขนาดตัวอย่างกรณีที่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1973 Cited in Moothong et al., 2017) จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 383.28 จึงใช้ 384 ราย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) การรวบรวมข้อมูลเก็บจากแหล่งท่องเที่ยว คือ วัดพระสิงห์ วัดเจดีย์หลวง ช่วงประตูท่าแพ และถนนคนเดินวันอาทิตย์

เครื่องมือ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และภูมิลำเนาที่อาศัย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมในการเลือกธุรกิจนำเที่ยว 6W1H ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชียงใหม่ การเดินทางมาเชียงใหม่ ประเภทของสถานที่พัก จำนวนการพักแรม ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยว วิธีการซื้อบริการนำเที่ยวในเชียงใหม่ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวในเชียงใหม่ การรู้จักบริการธุรกิจนำเที่ยวที่ใช้บริการ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจหลังจากการใช้บริการธุรกิจนำเที่ยว

แบบสอบถามได้แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และแปลกลับจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านพิจารณาด้านความถูกต้องของโครงสร้างแบบสอบถาม ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีความสอดคล้อง (ค่า IOC = 0.8921) และค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละข้อมีค่ามากกว่า0.5แสดงว่ามีความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ใช้ค่า Cronbach's alpha (Hair, Money, Samouel and Page, 2007) ได้ค่า Cronbach's alpha 0.829 เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) และ t-test ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีผลของส่วนประสมการตลาดบริการวัดโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จาก 1 น้อยที่สุด ถึง 5 มากที่สุด ใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่มได้แก่ เพศ ส่วนความพึงพอใจหลังจากการใช้บริการธุรกิจนำเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากยุโรป เพศชาย ร้อยละ 53.6 สถานภาพโสด ร้อยละ 51.3 อายุ 20-30 ปี ร้อยละ 36.0 อาชีพเป็นพนักงานบริษัท ร้อยละ 48.2

พฤติกรรมในการเลือกธุรกิจนำเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชียงใหม่คือ ชมวัด โบราณสถาน ร้อยละ 69.3 รองลงมาคือ ชมวิวทิวทัศน์ ร้อยละ 62.8 ประเภทของสถานประกอบการที่พักที่เลือก คือ โรงแรม ร้อยละ 65.6 จำนวนในการพักค้างแรมในเชียงใหม่ทริปนี้คือ 1-3 คืน ร้อยละ 40.4 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อคน/ต่อวันในครั้ง (ราคาเฉลี่ยรวมค่าที่พัก รายการเที่ยว อาหาร ค่ารถเดินทางในตัวเมือง) คือ น้อยกว่า US\$150 (ประมาณ 5,500บาท) ร้อยละ 52.9 วัตถุประสงค์ในการเลือกใช้ธุรกิจบริการนำเที่ยว คือ ความปลอดภัย ร้อยละ 55.2 วิธีการซื้อบริการนำเที่ยวในเชียงใหม่คือ ไปซื้อที่สถานประกอบการของธุรกิจนำเที่ยวในเชียงใหม่ ร้อยละ 62.8 ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวในเชียงใหม่คือ แฟน/คู่รัก ร้อยละ 33.1 และกรรู้จักกับบริการท่องเที่ยวที่ใช้บริการ คือ ป้ายหน้าร้านมากที่สุด ร้อยละ 39.5

2. ส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

ส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับที่มีผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากเรียงลำดับคือ ด้านพนักงาน (ค่าเฉลี่ย 4.36) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.18) ด้านราคา (ค่าเฉลี่ย 3.90) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.82) ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.80) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 3.66) และมีผลในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.47) ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยระดับที่ส่วนประสมการตลาดบริการมีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนประสมการตลาดบริการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับที่มีผล	อันดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	3.80	มาก	5
ด้านราคา	3.90	มาก	3
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.66	มาก	6
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.47	ปานกลาง	7
ด้านพนักงาน	4.36	มาก	1
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.82	มาก	4
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.18	มาก	2

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้บริการในครั้งนี้คือ พอใจมากที่สุด ร้อยละ 52.5 รองลงมาคือ พอใจมาก ร้อยละ 33.5 พอใจปานกลาง ร้อยละ 13.0 และพอใจน้อยละ 1.0 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการใช้บริการในครั้งนี้เท่ากับ 4.37 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมีความพึงพอใจในระดับมาก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะกลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งต่อไป คือ อาจจะกลับมา ร้อยละ 39.1 รองลงมาคือ กลับมาแน่นอน ร้อยละ 33.1 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การจะแนะนำบอกต่อบริษัทท่องเที่ยวในเชียงใหม่ แก่คนรู้จักคือ แนะนำแน่นอน ร้อยละ 50.2 รองลงมาคือ แนะนำ ร้อยละ 33.9 ตามลำดับ ในกรณีที่กลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้งและจะใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวเดิมอีก คือ การให้บริการและความเป็นมิตรของพนักงาน ร้อยละ 89.3 รองลงมาคือ สถานที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 30.0 ความทันสมัยของเครื่องมือในการให้บริการ ร้อยละ 26.2 มีโปรโมชั่น ร้อยละ 17.2 และอื่นๆ ร้อยละ 6.9 ตามลำดับ

ส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ ผลการศึกษาพบว่า การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ ด้วย t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการแตกต่างกันในด้าน ราคา ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ

ส่วนประสมการตลาดบริการ	เพศ		t-test	Sig.	แปลผล
	ชาย n=206	หญิง n=178			
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย			
ผลิตภัณฑ์	3.77(มาก)	3.82(มาก)	-.736	0.462	ไม่แตกต่าง
ราคา	3.82(มาก)	3.99(มาก)	-.559	0.011*	แตกต่าง
ช่องทางการจัดจำหน่าย	3.63(มาก)	3.70(มาก)	-1.011	0.313	ไม่แตกต่าง
การส่งเสริมการตลาด	3.48(ปานกลาง)	3.47(ปานกลาง)	.044	0.965	ไม่แตกต่าง
บุคลากร	4.27(มาก)	4.46(มาก)	-3.530	0.000*	แตกต่าง
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.81(มาก)	3.84(มาก)	-.623	0.534	ไม่แตกต่าง
กระบวนการให้บริการ	4.09(มาก)	4.29(มาก)	-3.698	0.000*	แตกต่าง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลกระทบกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้ธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่ อภิปรายผลได้ดังนี้

แนวคิดที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อค้นหาลักษณะพฤติกรรมของผู้บริโภค และแนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ ซึ่งประกอบด้วย

ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the market?) นักท่องเที่ยวซึ่งมีถิ่นพำนักอยู่ในทวีปยุโรป ที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เพศชายและหญิงใกล้เคียงกัน เคยเดินทางมาเชียงใหม่เป็นครั้งแรก พักโรงแรม เป็นการเดินทางด้วยตนเอง เดินทางมากับคู่รัก เพื่อน ครอบครัว ค้างแรม 2-3 คืน ค่าใช้จ่ายประมาณ 150

US\$ ต่อคนต่อคืน เปรียบเทียบกับ Chaituy (2019) นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็น สถานภาพโสด พักโรงแรม มากรุงเทพเป็นครั้งแรก เดินทางมากับครอบครัว/ญาติ/คู่รัก ส่วนด้านค่าใช้จ่ายไม่สอดคล้องกันพบว่า ด้านค่าใช้จ่ายต่างๆรวมอยู่ที่ไม่เกิน 120 ต่อวัน ในขณะที่การศึกษาครั้งนี้มีค่าใช้จ่ายสูงกว่า อาจเนื่องจากค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้นเล็กน้อย สรุปได้ว่ากลุ่มที่มาประเทศไทยสถานภาพโสด มาเป็นครั้งแรก นิยมพักโรงแรมต่อคนต่อคืนไม่สูงมาประมาณไม่เกิน 150 US\$ ต่อคน/ต่อวัน

ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) เลือกใช้บริการธุรกิจที่นำนักท่องเที่ยวไปทำกิจกรรมหรือพานักท่องเที่ยว ไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องการ ชมวัด/โบราณสถาน ชมทิวทัศน์ เที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับ Chaituy (2019) ที่พบการท่องเที่ยวมีความสวยงามของวัดเป็นสิ่งดึงดูด และสอดคล้องกับ Katesuwan (2020) ที่พบ ว่าแหล่งท่องเที่ยวมีศิลปะ วัฒนธรรม ที่สวยงาม แสดงถึงประเพณี วิถีชีวิตของคนไทย และมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่ต้องการ

ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวจะได้แก่แหล่งท่องเที่ยวประเภทใกล้เคียงกันคือนิยมเที่ยว วัด/ โบราณสถาน สำหรับในเชียงใหม่จะมีเพิ่มเติมในส่วนของ ทิวทัศน์ และเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ

ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?) เหตุผลในการเลือกใช้ธุรกิจบริการนำเที่ยว ในเชียงใหม่ คือความปลอดภัย สอดคล้องกับ Thipsri et al., (2013) ที่พบว่า การให้ความมั่นใจแก่ผู้บริการ มีผลกระทบเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป และสอดคล้องกับ Chaituy (2019) มีความพึงพอใจในการมีความปลอดภัยในทุกด้าน

ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) ส่วนใหญ่คือ แฟน/คู่รัก รองลงมาคือ ตนเอง เพื่อน และ ครอบครัว/ญาติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Chaituy (2019)

ผู้บริโภคซื้อเมื่อไหร่ (When does the customer buy?) นักท่องเที่ยวจะซื้อบริการหลังจากที่เข้ามาให้เมืองท่องเที่ยวแล้ว สอดคล้องกับ Chaituy (2019) ที่นักท่องเที่ยวจะซื้อเมื่อมาอยู่ในกรุงเทพมหานคร มาเลือกซื้อที่สถานประกอบการ

ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the customer buy?)

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจ พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการ มีค่าเฉลี่ยการมีผลในระดับมากเรียงลำดับคือ ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายตามลำดับ และด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลในระดับปานกลาง พบว่าไม่สอดคล้องกับ Suksawangwong (2016) ที่พบว่า ประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นคนละเชื้อชาติกัน

หลังการใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการใช้บริการในระดับมาก สอดคล้องกับ Thipsri et al., (2013) ที่พบว่าคุณภาพบริการด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้บริการและด้านการเข้าใจลูกค้า มีผลกระทบเชิงบวกต่อความพึงพอใจ นำไปสู่การแนะนำบอกจะแนะนำเพื่อนและจะใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวเดิมอีก

สรุปองค์ความรู้

การศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้บริการเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการใช้บริการเที่ยวในเชียงใหม่ พบว่าส่วนประสมทั้ง 7 ด้าน มีผลต่อการใช้บริการในระดับมาก เว้นแต่ด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลในระดับปานกลาง สิ่งที่ทราบจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้ตรงความต้องการลูกค้า การเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในทุกภาคส่วน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 ผลกระทบกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในการเลือกใช้บริการเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปในจังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะด้านกลุ่มเป้าหมายช่วงท่องเที่ยวแบบวิถีปกติใหม่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุประมาณ 20 - 40 ปี เพศชายและหญิงสัดส่วนไม่ต่างกันมากนัก เดินทางมาเชียงใหม่เป็นครั้งแรก พักโรงแรม เป็นการเดินทางด้วยตนเอง เดินทางมากับคู่รัก เพื่อน ครอบครัว ค้างแรม 2 - 3 คืน ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 150 US\$ ต่อคนต่อคืน หาซื้อบริการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วยตัวเอง ข้อเสนอแนะสำหรับสื่อที่จะเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้แก่ ช่องทางป้ายหน้าร้าน รองลงมาได้แก่ เคา์เตอร์ในโรงแรมที่พัก โฆษณาสื่อออนไลน์ เพื่อน/คนรู้จักแนะนำ หนังสือท่องเที่ยว สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ คนขับรถรับจ้าง

ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการด้านการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการ จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยย่อยตามระดับความสำคัญของปัจจัยของส่วนประสมการตลาดแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านพนักงาน การคัดเลือกพนักงานควรเน้น พนักงานมีบุคลิกภาพดี สื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีมีมนุษยสัมพันธ์ จำนวนพนักงานเหมาะสมในการให้บริการ ควรเน้นการอบรมให้พนักงานในด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับโปรแกรมทัวร์ การแก้ปัญหาให้กับลูกค้า พบว่ามีผลมากต่อการกลับมาใช้ซ้ำหรือบอกต่อ

2) ด้านกระบวนการให้บริการ ผู้ประกอบการควรเน้นที่การออกแบบกระบวนการให้มีความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อ มีระบบการทำงานถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้ การให้บริการที่จุดให้บริการ ควรเน้นเรื่อง ความตรงต่อเวลาของผู้ให้บริการ ตลอดกระบวนการให้บริการ ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงความปลอดภัย เนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวยุโรปกว่าครึ่งมีเหตุผลในการเลือกใช้บริการนำเที่ยว คือ ความปลอดภัย

3) ด้านราคา พบว่า นักท่องเที่ยวในยุโรปมีความระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่าย และราคามากเป็นพิเศษ อาจเกิดจากผลกระทบจากรายได้ของบุคคลที่ลดลงไปจากการระบาดของ COVID-19 ดังนั้น ‘ความคุ้มค่า’ จึงเป็น ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงเรื่องดังกล่าวในการกำหนดไว้ในกลยุทธ์ราคาด้วย

4) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ธุรกิจควรคำนึงถึง ได้แก่ บริษัทมีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ครบครัน มีสำนักงานน่าเชื่อถือ ทันสมัย สวยงามและมีความเป็นระเบียบ หากได้รับรางวัลด้านการบริการควร แสดงให้ลูกค้าเห็น รถที่ใช้ในการให้บริการลูกค้าควรมีความสะอาดภายในรถยนต์เป็นรถใหม่ กว้างขวางที่นั่ง สะดวกสบาย ดูปลอดภัย

5) ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการควรคำนึงถึง โปรแกรมนำเที่ยวมีความน่าสนใจตรงกับความต้องการ สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมโปรแกรมได้อย่างเหมาะสม ควรสื่อสารความมีชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของบริษัท นำเที่ยว ยังคงโปรแกรมหลักเป็นการพาเยี่ยมชมวัดวาและโบราณสถาน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการชมวิถีชีวิตท้องถิ่น เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปยังให้ความสนใจสูงสุด ควรเพิ่มโปรแกรมที่ ให้ความใส่ใจ เรื่องสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชน สร้างความรับรู้ว่าการเที่ยวมีส่วนกระจายรายได้สู่ชุมชน ตามความต้องการของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปหลังโควิด

6) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่านักท่องเที่ยวต้องการที่จะมีช่องทางติดต่อกับตัวแทนจำหน่ายโดย การใช้บริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต แต่การตัดสินใจจะไปที่หน้าร้าน ควรจะมีหน้าร้านตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ติดต่อได้ สะดวกรวดเร็ว อาจพิจารณาให้มีสาขามากทำให้สะดวกในการใช้บริการ

7) ด้านการส่งเสริมการตลาด เนื่องจากนักท่องเที่ยวยุโรปเป็นกลุ่มที่คำนึงถึงความคุ้มค่า ดังนั้นการใช้กล ยุทธ์การส่งเสริมการตลาด จะช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกใช้บริการได้เร็วขึ้น นักท่องเที่ยวเพศหญิงจะ ให้ความสำคัญกับ ด้านบุคลากร กระบวนการให้บริการ และ ราคามากกว่านักท่องเที่ยวเพศชาย ธุรกิจจึงควร สื่อสารประเด็นนี้ให้พนักงานขายเพื่อใช้ในส่วนหนึ่งในการเสนอขาย ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่น

References

- Chiang Mai Provincial Office of Tourism and Sports. (2022). *Report on the number of foreign tourists traveling Entrance to travel in Chiang Mai Province.* https://chiangmai.mots.go.th/more_graph.php
- Chaituy, K. (2019). *Satisfaction and Behavior of European Tourists visiting Bangkok, Thailand.* Duhrakij Pundit University.
- Division of Tourism Business and Guide Registration North Center. (2022). *Report on the number of operators Chiang Mai tourism business.* <https://www.dot.go.th/pages/80>

- Economics Research and Agricultural Forecasting Venter (maejopoll). (2023). *Chiang Mai after COVID-19 is bustling with new foreigners flocking to travel*.
<https://maejopoll.mju.ac.th/poll.aspx?id=4253>
- Hair, Money, Samouel and Page. (2007). *Research Methods for Business*. John Wiley&Son.
- Katesuwan, S. (2020). *Components of tourist destinations affecting cultural tourism Behaviors of European tourists in Thailand*. Srinakharinwirot University.
- KrungthaiCOMPASS. (2023). *Summary of projections for the Thai economy*.
<https://krungthai.com/th/financial-partner/economy-resources/economy-forecast>
- Kaewchoo, P. (2020). *Factors influencing change in new normal tourism behavior after covid-19*.
 Journal of Accounting, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University.
- Kiatnakin Phatra. (2023). KKP Thai Tourism Recovers but Faces Long Covid.
https://media.kkpfpg.com/document/2023/Apr/thai_tourism_%20recovers_but_%
- Moothong, P. & Thongkot, W. & Ungpansattawong, S. (2017). *Determining the sample size by the Yamane's formula*. <http://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/>
- Muneekeaw, P., Pariwongkulatforn, N., Namwong, S., Puripakdee, S., Jittithavorn, C. (2023). *Analysis of Factors Influencing the Perception of hotel Customer Experience Management in the West Coast Tourism Development Area*. *Journal of MCU Buddhapanya*. 8(5). 13-28.
- Suksawangwong, P. (2016). *Factors affecting selecting decision to use the service of travel agency of chinese tourists in pattaya city*. Burapha University.
- Thipsri, N. & Mahawong, P. & Bandi, N. (2013). *Service Quality of Travel Business Toward on The Impression of European Tourist in Chiang Rai Province*. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 8(1), 8-19.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper & Row.

กฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

LAWS AND DEVELOPMENT OF POTENTIAL OF PEOPLE LAT PHRAO AREA, BANGKOK

ธีรลดา ธีรวัชรเศรษฐ์¹ และธัชชาพัฒน์ ยุktananda²

Theelada Theerawatcharaset¹ Taschapat Yuktananda²

สถาบันรัชต์ภาคย์¹, มหาวิทยาลัยเกริก²

Rajapark Institute¹, Krirk University²

Email : theelada.trw023@gmail.com

Received 5 October 2023; Revised 18 October 2023; Accepted 21 June 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ด้านการรับรู้ และด้านการนำไปใช้ ของกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างประชาชนที่มีความรู้ด้านกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาข้อกฎหมายและนำมาใช้กับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ได้แก่ ประชาชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยนำตัวแปรที่วิเคราะห์ได้ทางสถิติไปสร้างแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1) น้ำหนักเฉลี่ยด้านการรับรู้ทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 3.11 ค่า S.D. เท่ากับ 0.85 แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ เป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรก ในขณะเดียวกัน ด้านความเข้าใจ มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) น้ำหนักเฉลี่ยด้านการนำไปใช้ทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 3.05 ค่า S.D. เท่ากับ 0.92 แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ด้านวิสัยปฏิบัติ และด้านความถูกต้อง เป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรก ในขณะเดียวกัน ด้านความเหมาะสม มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้มีน้ำหนักเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน เท่ากับ 3.09 ค่า S.D. เท่ากับ 0.93 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่การปรับตัว มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สภาพทางสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการพัฒนาคูณภาพมีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด

คำสำคัญ: กฎหมาย; การพัฒนาศักยภาพ; ประชาชน

ABTRACT

The objectives of this research are 1) To study perception and use side of the law and the development of the potential of the people of Lat Phrao District, Bangkok 2) To study and analyze the differences between people who have legal knowledge and the potential development of people in Lat Phrao District, Bangkok, and 3) To study the law and apply it to the development of the potential of the people of Lat Phrao District, Bangkok. It is quantitative research. The sample group used in the research was 400 people in Bangkok. The research instrument was a questionnaire, which covered the content and objectives of the study according to the concept of primary and dependent variables. By using the variables that can be analyzed statistically, we create a questionnaire for collecting data with a group of informants. to gain in-depth information.

The research found that 1) The average weight for all 3 aspects of perception was 3.11. The S.D. value was 0.85, which can be interpreted as being at a high level. While attitude and skills are the top 2 areas with the highest average weight. Meanwhile Understanding has the lowest average weight. 2)The average weight for use in all 3 areas was equal to 3.05. The S.D. value was equal to 0.92. The results were considered to be at a moderate level. while the practical side and accuracy They are the top 2 sides with the highest average weight. Meanwhile Appropriateness has the lowest average weight. 3)The level of potential development and increasing knowledge has an average weight of all 5 areas equal to 3.09. The S.D. value is equal to 0.93, which can be interpreted as being at a moderate level. while adapting has the highest average weight, followed by social conditions, increasing efficiency and related agencies The quality development section had the lowest average weight.

Keywords: Laws; Development of potential, People

บทนำ

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะในลักษณะที่ถาวรก็จะต้องมีกฎเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติกันในสังคมนั้นๆ เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติสุข กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ มีทั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งต่างก็มีลักษณะบังคับให้คนในสังคมนั้นๆ ต้องปฏิบัติตาม ในสังคมระยะ

แรกเริ่มนั้น กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ไม่สลับซับซ้อนดังเช่นสังคมปัจจุบัน การควบคุมความประพฤติของคนในสังคมจะอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไป เป็นกฎเกณฑ์ง่ายๆ ที่เกิดขึ้นมาจากเหตุผลธรรมดาตามสามัญสำนึกของชาวบ้าน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ กฎหมายก็คือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและจารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆ (Wongchak, P., 2008) เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป จารีตประเพณีเดิม ย่อมไม่เพียงพอที่จะช่วยแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรออกมาเพื่อแก้ปัญหาเป็นเรื่องราวๆ ไป มีการใช้เหตุผลเชิงตรรกะเพื่อชี้ขาดข้อพิพาท เกิดเป็นหลักกฎหมายต่างๆ มีกระบวนการบัญญัติกฎหมายที่เป็นกิจจะลักษณะ ฉะนั้น กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในสังคมสมัยใหม่ จึงมีทั้งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในรูปของจารีตประเพณี โดยกฎหมาย คือ ข้อบังคับ กติกาของรัฐหรือของชาติที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บังคับ ควบคุม ความประพฤติของบุคคลในสังคม ให้ปฏิบัติตาม หากมีการฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ (Nilsuk, S., 2012)

การพิจารณาเรื่องกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพนั้น เป็นการพิจารณามาตรฐานแห่งกฎหมายและมาตรฐานแห่งทักษะและความถูกต้องดีงาม ซึ่งต้องพิจารณาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งกฎหมายเป็นสิ่งที่มุ่งกำหนดสิ่งจำเป็นตามกาลเทศะ ส่วนศักยภาพเป็นสิ่งที่อันควรแก่การพัฒนา อีกทั้งกฎหมายมีความสัมพันธ์ในสังคมของมนุษย์ส่วนรวม ในขณะที่การพัฒนาศักยภาพมุ่งถึงความสามารถในแต่ละบุคคล ทั้งกฎหมายและศักยภาพจึงเป็นสิ่งที่พิเคราะห์ถึงมูลเหตุที่มุ่งไปสู่ความประพฤติต่างๆ (Suapuean, T., 2022) อีกทั้ง เนื่องด้วยสาเหตุที่อยู่ในตัวของมนุษย์นั้นคือสัจธรรมอันประกอบไปด้วยกิเลส หรือความโลภ โกรธ หลง อยากได้ อยากมี เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง และอำนาจ สาเหตุที่สองคือ อคติ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาที่เรเติบโตขึ้นมาในสังคมหนึ่งที่กำลังกับและแสดงออกโดยที่เราไม่รู้ตัว และส่วนที่สามคือ กระบวนทัศน์ ที่ฝังลึกภายในวิถีคิดของมนุษย์นั้นคือสิ่งที่เราเรียนรู้โดยที่เราเองอาจไม่รู้ตัวและนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นตัวกำหนดวิธีคิดวิธีปฏิบัติจนกลายเป็นพวกเขา พวกเขาและยิ่งไปกว่านั้นถ้าไม่ยอมรับในความต่างอาจเป็นแหล่งของความรุนแรงได้ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นปกติของชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Yuktananda, T., 2022)

สำหรับปัญหาการกระทำที่ผิดกฎหมายในปัจจุบัน จึงเป็นปัญหาใหญ่ที่ทุกๆ ประเทศทั่วโลกต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นประเทศทั้งในกลุ่มที่พัฒนาแล้ว กำลังพัฒนา และประเทศที่ยังไม่พัฒนา เป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับโลก และทวีความรุนแรง ซับซ้อน และยากต่อการควบคุมขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าบางประเทศได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาบริหารจัดการระบบราชการและหน่วยงานของรัฐ และยังมีการรณรงค์จากองค์กรภาครัฐหรือองค์กรอิสระต่างๆ แต่ปัญหานี้ก็ยังคงอยู่และไม่มีความหวังว่าจะหมดไปในเร็ววันสำหรับประเทศไทย (Yuktananda, T., 2019)

สำหรับการพัฒนาศักยภาพของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนสังคมในทศวรรษที่ 21 เพราะประชาชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ การที่ประเทศชาติมีคุณภาพองค์รวมตามเป้าหมายได้ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและศักยภาพของประชาชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา

ประชาชน โดยการเพิ่มศักยภาพที่จำเป็นในด้านความรู้ ความสามารถ และสร้างทักษะในการดำเนินชีวิต ตลอดจนการสร้างแรงกระตุ้นให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ (Boonthong, T., 2018) นอกเหนือจากนั้นปัญหาด้านศักยภาพที่ประชาชนสมัยใหม่ต้องเผชิญคือความแตกต่างด้านค่านิยมและทัศนคติ ความสามารถในการบทบาทหน้าที่ของตนเอง การขาดความสามารถในการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจระหว่างกัน หรือการขาดทักษะในแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (Yuktananda, T., 2022) เพราะบุคคลที่มีการพัฒนา ศักยภาพตนเองอยู่ตลอดเวลา นั้นจะมีความพร้อมต่อการแข่งขัน และจะเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามที่บุคลากรมีการพัฒนาตนเองย่อมก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการทำงาน และนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าขององค์กรจนไปถึงระดับประเทศชาติ นอกเหนือจากการพัฒนาศักยภาพประชาชนเพื่อองค์กรหรือประเทศชาติแล้ว การพัฒนาศักยภาพตนเองของ บุคลากรยังส่งผลต่อความสำเร็จหรือเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและการดำเนินชีวิตอีกด้วย การพัฒนา ศักยภาพ ตนเองนั้นถือเป็นการแข่งขันกับตัวเองเพื่อเป็นบันไดไปสู่ความก้าวหน้าในอนาคต และเป็นการเตรียมความ พร้อมในการที่จะต้องแข่งขันกับคนอื่น ในโลกของการทำงานที่มีการแข่งขันสูงเวทีการทำงานจะเปิดโอกาส ให้กับคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานเสมอ และเช่นเดียวกัน คนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงจากการ พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ มักจะพร้อมอยู่เสมอสำหรับการแข่งขันไม่ว่าในเวทีหรือสถานการณ์ใด ก็ตาม (Phuklang, N., 2018)

อีกทั้ง การพัฒนาศักยภาพของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรรวมถึงต้องการ มุ่งที่จะให้ประชาชนมีทักษะ ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เพื่อลด ข้อผิดพลาดต่างๆ ลง เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย และเต็มใจในการปฏิบัติงานตลอดเวลาการ ดำเนินงาน ประชาชนควรผ่านการฝึกอบรมการศึกษา เทคโนโลยี รวมไปถึงกฎหมายซึ่งจะส่งผลต่อการช่วย เพิ่มศักยภาพในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของ ประชาชนทุกระดับให้เป็นไป ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องตามกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่และมุ่งไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายส่วนบุคคล รวมไปถึงช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความเจริญเติบโตอย่างมั่นคง (Ruencharoen, O., 2020) ในส่วนแผนของสำนักงานกิจการยุติธรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ศักยภาพและคุณภาพชีวิตของ ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้มีการดำเนินการกำหนดกรอบหลักการในการดำเนินการเพื่อการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาประเทศไทยสู่ความยั่งยืนด้วยการสร้างความสามัคคีปรองดอง จัดให้มีการทำสัญญาประชาคม หรือ เรียกอย่างอื่นให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายเพื่อรับรู้และปฏิบัติตามร่วมกัน พัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ ให้แก่ประชาชน รวมถึงการส่งเสริมให้นาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และการเป็นพลเมืองที่ดี กลไกการบริหารราชการ ด้วยการให้ความรู้แก่

ประชาชน ทั้งเรื่องกฎหมาย และกลไกการบริหารราชการแผ่นดินแต่ละระดับ และการบริหารงบประมาณที่มุ่งประโยชน์แก่ประชาชน (Office of Justice Affairs, 2018)

อย่างไรก็ตาม การที่นโยบายจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง เกณฑ์มาตรฐานที่ส่วนกลางกำหนดในการพัฒนาศักยภาพนั้น ยังมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงหลายด้าน ทั้งหลักของคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ความรู้ อีกทั้งนโยบายพัฒนาศักยภาพซึ่งเป็นแผนการจัดวิชาความรู้อย่างเป็นระบบ ควรมีองค์ความรู้ทั้งด้านกฎหมาย และเรื่องต่างๆ เพียงพอต่อการนำไปปรับใช้จริงของประชาชนตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย (Yuktananda, T., 2020)

ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาถึงกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงสภาพการพัฒนาของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยกฎหมายว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด อีกทั้งศึกษาถึงระดับประสิทธิผลของการพัฒนาศักยภาพตามนโยบาย หรือแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา เพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร ทั้งในด้านที่ส่งผลดีและส่งผลเสีย เพื่อมาวิเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ที่สามารถนำไปพัฒนา ปรับปรุงให้กฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมและส่งผลดีสูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ด้านการรับรู้ และด้านการนำไปใช้ ของกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างประชาชนที่มีความรู้ด้านกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาข้อกฎหมายและนำมาใช้กับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย

กฎหมายเป็นข้อกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย กฎหมายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากความคิดหรือความเชื่อของมนุษย์เป็นพื้นฐานข้อกำหนดใดจะเป็นกฎหมายจึงได้ มีแนวความคิดของนักปราชญ์กฎหมายในหลายๆยุคให้ความหมายของกฎหมายไว้ ความคิดเห็นของนักปราชญ์กฎหมายนี้มีหลากหลายสำนักและมีแนวความคิดต่างๆ กันตามวิวัฒนาการของสังคม สำนักความคิดที่สำคัญ

และยังคงนำมายึดถือเป็นหลักในเรื่องความหมายของกฎหมายจนถึงปัจจุบันมีอยู่สองสำนัก ได้แก่ สำนักความคิดกฎหมายธรรมชาติ และสำนักความคิดกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Manyarom, C.,2001)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการกลั่นกรองไปสู่สิ่งที่ดีและสู่ความสำเร็จเป็นการเพิ่มพูนสมรรถนะของคนในการสร้างความเป็นธรรมเพื่อสร้างพลังอำนาจควบคุมสมาชิกของสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิม ไปสู่สภาพใหม่ที่ก้าวหน้าหรือเป็นไปในเชิงบวก โดยวิธีการหรือกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การพัฒนานั้นเป็นแนวคิดเชิงปทัสสถาน มีเป้าประสงค์และมีลักษณะของการเปรียบเทียบคุณลักษณะของสถานะหนึ่งกับสถานะหนึ่งคือ

1. การพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงปทัสสถาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มีค่านิยมสอดแทรกอยู่ นั่นคือเป็นเหตุผลหลักของคำว่าพัฒนา ซึ่งมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปทั้งนี้ในการกำหนดเป้าหมาย รวมทั้งแนวทางในการวัดผลของการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้ที่กำหนด และค่านิยมดังกล่าวนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

2. การพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเป้าประสงค์ ซึ่งโดยทั่วไปแสดงถึงสถานะอันพึงปรารถนาของสังคม ในทางสังคม การเมือง และหรือเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้กำหนดเป้าประสงค์หรือสถานะอันพึงปรารถนานั้น ในที่นี้บ้างก็มองว่าการพัฒนา คือ สถานะของการพัฒนาแล้ว ในขณะที่อีกหลายคนมองการพัฒนาในความหมายของกระบวนการ ของความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตามเกณฑ์หรือเป้าหมายของการพัฒนาตามที่กำหนดคุณค่าไว้

3. การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีลักษณะของการเปรียบเทียบสถานะหนึ่ง กับสถานะอื่นที่สอดแทรกอยู่ เช่น ตามทฤษฎีภาวะทันสมัย ซึ่งมีความหมายเดียวกับสถานะที่พัฒนาแล้วนั้น มองว่าภาวะนั้นต่างจากภาว่ล้าหลังโดยสิ้นเชิง ทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสติปัญญา (Bryant, C., and White, L., G., 1976)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สรุปให้เห็นถึงกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ในเขตตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร จำนวน 114,275 คน (DOH Department of Health, 2023) กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบสอบถามในครั้งนี้ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ (Stratum) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นี้มีความครบถ้วน

ครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน ในเขตตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน (Wanichbuncha, K., 2017)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม ร่วมกับการรับรู้ที่จำเริญต่อกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยจากตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ที่สังเคราะห์ได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเขตตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร โดยการลงรหัสข้อมูลที่เก็บได้ทั้งหมดเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ หลังจากนั้นจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติทั้งเชิงพรรณนา เพื่อวิเคราะห์น้ำหนักของปัจจัยแต่ละปัจจัยที่ศึกษาและใช้สถิติเชิงอนุมาน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างปัจจัยทางสังคม และปัจจัยด้านการรับรู้

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

การศึกษา ด้านการรับรู้ และด้านการนำไปใช้ ของกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. น้ำหนักเฉลี่ยด้านการรับรู้ทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 3.11 ค่า S.D. เท่ากับ 0.85 แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านทัศนคติ และด้านทักษะเป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก โดยมีค่าระดับเฉลี่ย เท่ากับ 3.12 และ 3.12 ทั้งหมดแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมา มีค่า S.D. เท่ากับ 0.84 และ 0.82 ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน ด้านความเข้าใจ มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 3.10 ค่า S.D. เท่ากับ 0.88 ซึ่งแปรผลได้ว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2. น้ำหนักเฉลี่ยด้านการนำไปใช้ทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 3.05 ค่า S.D. เท่ากับ 0.92 แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ด้านวิธีปฏิบัติ และด้านความถูกต้อง เป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุดที่ 2 อันดับแรก โดยมีค่าระดับเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 และ 3.05 ทั้งหมดแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก มีค่า S.D. เท่ากับ 1.00 และ 0.80 ตามลำดับ ในขณะเดียวกัน ด้านความเหมาะสม มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 2.98 ค่า S.D. เท่ากับ 0.96 ซึ่งแปรผลได้ว่า อยู่ในระดับปานกลาง

3. ระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้มีน้ำหนักเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน เท่ากับ 3.09 ค่า S.D. เท่ากับ 0.93 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่การปรับตัว มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.14 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.97 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สภาพทางสังคม มีน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 3.12 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.89 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก การเพิ่มประสิทธิภาพ มีน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 3.09 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.96 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีน้ำหนักเฉลี่ย 3.08 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.87 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนการพัฒนาคุณภาพมีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เท่ากับ 3.01 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.94 ซึ่งแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง

การศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างประชาชนที่มีความรู้ด้านกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษา พบว่า มีด้านประชากรศาสตร์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครด้านใด ที่มีระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อยู่ 1 ด้าน คือ ด้านระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพ ล้วนแล้วแต่มีระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การศึกษาข้อกฎหมายและนำมาใช้กับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

1. **ด้านการรับรู้** จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับรู้ที่ส่งผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ ประกอบด้วย

1.1 ด้านทัศนคติโดยมีค่า $t = 2.135$ หมายความว่า ทศนคติมีผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ในทางบวก และมีขนาดของอิทธิพลต่อกันเท่ากับ 2.135 หน่วย

1.2 ด้านทักษะโดยมีค่า $t = 1.951$ หมายความว่า ทักษะมีผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ในทางบวก และมีขนาดของอิทธิพลต่อกันเท่ากับ 1.951 หน่วย

2. **ด้านการนำไปใช้** จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการนำไปใช้ที่ส่งผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ ประกอบด้วย

2.1 ด้านความถูกต้อง โดยมีค่า $t = 1.936$ หมายความว่า ความถูกต้องมีผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ในทางบวก และมีขนาดของอิทธิพลต่อกันเท่ากับ 1.936 หน่วย

2.2 ด้านความเหมาะสม โดยมีค่า $t = 2.750$ หมายความว่า ความเหมาะสมมีผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ในทางบวก และมีขนาดของอิทธิพลต่อกันเท่ากับ 2.750 หน่วย

2.3 ด้านวิธีปฏิบัติ โดยมีค่า $t = 2.558$ หมายความว่า วิธีปฏิบัติมีผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มความรู้ในทางบวก และมีขนาดของอิทธิพลต่อกันเท่ากับ 2.558 หน่วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

การศึกษา ด้านการรับรู้ และด้านการนำไปใช้ ของกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

1. ผู้นำนักเฉลี่ยด้านการรับรู้ทั้ง 3 ด้าน โดยด้านทัศนคติ และด้านทักษะ เป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงที่สุด 2 อันดับแรก ในขณะเดียวกัน ด้านความเข้าใจ มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewsri, P.,(2020) ที่ได้พบว่าปัจจัยในด้านการสนับสนุนและส่งเสริมมีความบกพร่อง จากศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่ชนบท จังหวัดเชียงราย พบว่าสภาพปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดการส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมและการขาดโอกาสในการร้องเรียนเรื่องต่างๆอย่างเท่าเทียม ซึ่งศักยภาพชุมชนที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชนเป็นคนรุ่นใหม่มีวิสัยทัศน์ได้รับการยอมรับและมีการทำงานตามหลักของความคุ้มค่า มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่จะมีการจัดทำแผนงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน คือ Uni-equality Model ประกอบด้วย U = Understanding คือ การสร้างความเข้าใจ Ni = Nice-networking คือการทำงานโดยสร้างเครือข่ายที่ดี E = Encouraging คือ การส่งเสริมสนับสนุน Q = Quality คือ การพัฒนาระบบคุณภาพการทำงาน U = Ubiquity คือ การมีอยู่อย่างแพร่หลายทั่วทุกแห่ง A = Accessibility คือ การเข้าถึงง่าย L = Literacy คือ การรู้หนังสือความสามารถอ่านออกเขียนได้ I = Information คือ ฐานข้อมูลข่าวสาร T= Technology คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ Y = Youth คือ สร้างความตระหนักของหนุ่มสาววัยทำงาน

2. ผู้นำนักเฉลี่ยด้านการนำไปใช้ทั้ง 3 ด้าน โดยด้านวิธีปฏิบัติ และด้านความถูกต้อง เป็นด้านที่มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงที่สุด 2 อันดับแรก ในขณะเดียวกัน ด้านความเหมาะสม มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Angsananon, P., (2016) ที่พบว่าความเข้าใจในองค์ความรู้ยังมีช่องโหว่ และมีสิ่งที่ไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจและการบูรณาการ จากศึกษาเรื่อง ผลกระทบและอุปสรรคของกฎหมายไทยที่มีต่อการผลิตและการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิชาชีพบัญชีในการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนาศักยภาพนักบัญชี ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านการศึกษา 2. ปัจจัยด้านองค์กรทางวิชาชีพ 3. ปัจจัยด้านกฎระเบียบ และสิ่งโคปรมีจุดแข็งด้านองค์กรและกฎระเบียบที่ไทยควรนำมาปรับใช้ แต่ทว่าข้อกฎหมายไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตและพัฒนานักวิชาชีพบัญชีไทยมีดังนี้ 1. ปิดกั้นโอกาสการพัฒนานักวิชาชีพบัญชีไทย 2. บทบัญญัติบางประการมีช่องโหว่ 3. บัญญัติเกณฑ์ที่วัดผลการพัฒนา

นักบัญชีอย่างแท้จริงมิได้ 4. กฎเกณฑ์ไม่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพในระยะยาว 5. ขาดมิติทางการพัฒนาศักยภาพนักบัญชี และ 6. ขาดการบูรณาการหลักสูตรวิชาชีพบัญชี

3. ระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้มีน้ำหนักเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน โดยการปรับตัว มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สภาพทางสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการพัฒนาคุณภาพมีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinthuwong, S.,(2016) ที่พบว่า โครงสร้างของหน่วยงานและการปรับตัวมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพ จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของนิติกรให้เป็นนักกฎหมายนิติบัญญัติในงานร่างกฎหมาย : ศึกษากรณีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ในระดับบุคคล การกำหนดให้มีตำแหน่งนักกฎหมายนิติบัญญัติจะสามารถสร้างผู้เชี่ยวชาญงานร่างกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้เป็นอย่างดี และป้องกันปัญหาการย้ายสายงานของนิติกรในองค์กรได้ แต่ภารกิจงานด้านนิติกรเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการพัฒนานิติกรของสำนักงานกฎหมายให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในงานร่างกฎหมายอย่างแท้จริง และส่งผลต่อการคัดเลือกนิติกร ให้ดำรงตำแหน่งนักกฎหมายนิติบัญญัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา ส่วนในระดับองค์กร โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ในงานร่างกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ยังจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของนิติกร ไม่เหมาะสม ไม่สามารถสนองตอบต่องานร่างกฎหมาย เพื่อสนับสนุนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ เนื่องจากได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของนิติกรให้ปฏิบัติงานด้านนิติกรสำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของสายงานอื่นควบคู่กันไปด้วยประกอบกับมีกรอบอัตรากำลังที่ค่อนข้างจำกัด ไม่สัมพันธ์กับปริมาณงาน มีการเปลี่ยนแปลง และโอนย้ายไปทำงานด้านกฎหมายอื่น ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงควรปรับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และอัตรากำลังให้มีความเหมาะสมกับงานร่างกฎหมาย กล่าวคือ การแยกงานนิติกรออกจากงานนิติบัญญัติ รวมถึงการผลักดันให้เกิดตำแหน่งนักกฎหมายนิติบัญญัติ โดยกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการไหลออกของนิติกร ไปยังสายงานอื่นที่มีค่าตอบแทนสูง

การศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างประชาชนที่มีความรู้ด้านกฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร

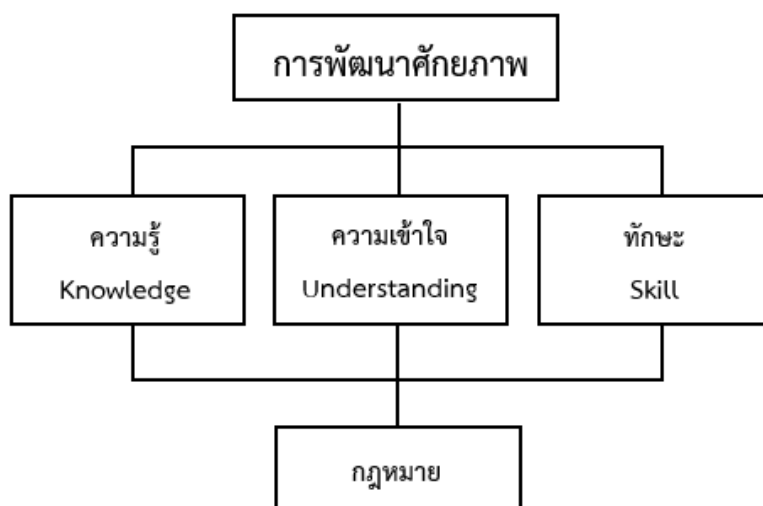
จากผลการศึกษา พบว่า มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครด้านใด ที่มีระดับคุณภาพการพัฒนา แตกต่างกัน คือ ด้านระดับการศึกษา ส่วนด้านเพศ อายุ และอาชีพ ล้วนแล้วแต่มีระดับคุณภาพการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Puangmalit, P., (2017) ที่พบว่าปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพมีความแตกต่างกัน จากศึกษาเรื่อง ทักษะคิดและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย พบว่า ผลการเปรียบเทียบทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย จำแนกตามเพศ และจำนวนครั้งที่ปล่อยโคมลอย ระดับทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพประสบการณ์ปล่อยโคมลอย และระดับทัศนคติของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาข้อกฎหมายและนำมาใช้กับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

1. ด้านการรับรู้ ที่ส่งผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ ประกอบด้วย ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ
2. ด้านการนำไปใช้ ที่ส่งผลต่อระดับการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความรู้ ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านวิธีปฏิบัติ

ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจ การรับรู้ ของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องกฎหมายที่ประชาชนยังเกิดความเข้าใจผิด ควรที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างทักษะ และทัศนคติที่ดีที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่เห็นได้ชัด ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนเขตลาดพร้าวจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรับผิดชอบดูแล และช่วยพัฒนาศักยภาพให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือเรื่องของการกฎหมายไปใช้ การคำนึงถึงความถูกต้องในการใช้กฎหมายของประชาชนในเขตลาดพร้าวซึ่งมีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน ความเหมาะสมในข้อกฎหมายแต่ละข้อความสำคัญและจำเป็นต่อการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้กฎหมายบางข้อยังใช้ไม่ถูกวิธี เพราะขาดความเข้าใจในกฎหมายนั้น ๆ ทำให้วิธีปฏิบัติยังไม่ถูกต้องเท่าที่ควรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสังคมส่วนรวม

สรุปองค์ความรู้

จากแผนภูมิ กฎหมายมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพประชาชนเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร การจะพัฒนาศักยภาพ และเข้าใจในกฎหมายสิ่งจำเป็นที่ควรมีคือ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอยู่ตลอดเวลา หรือมาจากประสบการณ์จริงที่ได้พบเจอ ไม่ว่าจะได้รับมาจากการฟัง หรือปฏิบัติ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพคือ

ความรู้ ยิ่งมีความรู้มากเท่าไรก็จะสามารถทำหลายสิ่งหลายอย่างได้มีประสิทธิภาพ การคิดวิเคราะห์แยกแยะกฎหมายก็เช่นกันยิ่งรู้เยอะ และสามารถนำมาปรับใช้ได้ ประชาชนจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีระเบียบทำตามกฎเกณฑ์ และมีความสุข

2. ความเข้าใจ (Understanding) เป็นการทบทวนสิ่งที่ได้ศึกษาหาข้อมูลมาซ้ำอีกจนมองเห็นที่มาที่ไป หรือลองทำการปฏิบัติจริงซ้ำ ๆ หาข้อมูลเชิงสถิติมาเปรียบเทียบเพื่อที่จะสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การทำความเข้าใจจะช่วยให้การใช้ชีวิตสบายขึ้น ยิ่งเกิดความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะสามารถทำสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพจนเกิดความชำนาญ สังคมจะมีแต่สิ่งที่ดีขึ้นมาจะทำให้เกิดผลดีต่อสังคมในมุมกว้าง

3. ทักษะ (Skill) เป็นความสามารถส่วนบุคคลที่จะมีความแตกต่างกันไป ประชาชนจะเกิดศักยภาพขึ้นได้ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนามาเป็นทักษะ การมีความรู้เรื่องกฎหมายเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่จะช่วยนำไปต่อยอดทางความคิด การกระทำ การคิดวิเคราะห์ และความสม่ำเสมอ เกิดความถนัดซึ่งจะมีส่วนช่วยในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มีการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการรณรงค์ให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชนจากการอบรม และโครงการเสริมสร้างความรู้ รวมไปถึงขอความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย เพื่อช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ และทัศนคติที่ดีและมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดได้

2) การบริหารจัดการพัฒนา ในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน มุ่งเน้นการให้องค์ความรู้ด้านกฎหมาย ให้สอดคล้องต่อบริบทของกฎหมายและสังคมยุคใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการประเมินศักยภาพและความรู้ความเข้าใจกฎหมายของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

2) ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ ทักษะ ให้แก่บุคลากร และแผนกต่างๆ ที่รับผิดชอบ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการร่วมกันพัฒนาศักยภาพในการให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาในครั้งถัดไป ผู้ที่สนใจควรประยุกต์ใช้การเก็บข้อมูลที่ลงลึกถึงรายละเอียดการพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างครอบคลุม จากการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ ทั้งฝ่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบและประชาชน เพื่อเสริมสร้างเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษากฎหมายกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมต่อไป

References

- Wongchak, P., (2008). The relationship between law in democracy and Thai society. Study report. Faculty of Law Chiang Mai University.
- Nilsuk, S., (2012). Laws you should know about daily life. Form <https://www.gotoknow.org/posts/502873>
- Suapuean, T., (2022). General knowledge. Humans and society and rules. Suan Sunandha Rajabhat University.
- Yuktananda, T., (2022). A Process of Mediation by Buddhist Peaceful Means of Juvenile and Family Court. A Dissertation the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy (Peace Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yuktananda, T., (2019). Buddhist Ethics: The Alternative Practice of Anti-Corruption. Journal of MCU Peace Studies Special Issue. 624-634.
- Boonthong,T., (2018). Developing the work potential of personnel. Case study of the Facilities, Vehicles and Security Division. Secretariat of the Prime Minister Independent research. Master of Public Administration Program Ramkhamhaeng University.
- Yuktananda, T., (2022). A Study of Factors Affecting the Achievement of Online Learning of Students Under the Spread of the COVID-19 Virus. Journal of MCU Peace Studies Vol.10 No.2. 509-522.
- Phuklang,N., (2018). Development of performance potential of general administrative staff in Maha Sarakham Rajabhat University. Personnel Research Report (R2 R). Maha Sarakham Rajabhat University.
- Ruencharoen, O., (2020). Developing the performance potential of civil servants in Prachinburi Province. Research article. Management major. Faculty of Business Administration Ramkhamhaeng University.
- Office of Justice Affairs. (2018). Thai Niyom Yangyuen. Form <http://www.oja.go.th/TH/ไทยนิยมยั่งยืน>.
- Yuktananda, T., (2020). Good management of private higher education institutions in Thailand. Rajamangala University of Technology Social Science Journal. Vol7 No.1.
- Manyarom, C., (2001). Basic knowledge about law. Bangkok, Dhurakij Pundit University.

- Bryant, C., & White, L.G. (1976). *Managing Development in the Third World*. Colorado: Westview.
- DOH Department of Health. (2023). Civil registration population by gender, fiscal year 2023, Bangkok. Form <http://dashboard.anamai.moph.go.th/population/popall/changwat?year=2023&cw=10>.
- Yamane, T., (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications.
- Wanichbuncha, K., (2017). *Advanced Statistical Analysis with SPSS for Window* (12th edition). Bangkok: Samlada Limited Partnership.
- Kaewsri, P., (2020). *The Empowerment of Community Potentials for Inequality Reduction of People in Remote Areas of Chiang Rai Province*. Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University. Vol.13 No.3. September - December 2020.
- Angsananon, P., (2016). *The impact and obstacles of Thailand's laws on production and potential development of professional accountants in moving into ASEAN Economic Community*. Thesis (M.A. (Law and Management))--National Institute of Development Administration.
- Sinthuwong, S., (2016). *Developing the potential of lawyers to be legislative lawyers in draft law work: a case study of the Secretariat of the House of Representatives*. Report according to the curriculum for developing senior executives for ordinary parliamentary civil servants, Class 9, King Prajadhipok's Institute.
- Puangmalit, P., (2017). *Attitudes and perceptions of the people towards the law regarding releasing sky lanterns*. Suan Dusit University: Bangkok.

กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

AN ADMINISTRATIVE MANAGEMENT PARADIGM OF DIGITAL LEARNING ECOSYSTEM OF
SECONDARY SCHOOLS IN CHIANG MAI EDUCATION SANDBOX

ธงชัย เพียงใจ¹, พรรณี สุวตถิ, ชูชีพ พุทธประเสริฐ, และณัฏ บญชัย

Thongchai Phiangchai¹, Pannee Suwatthee, Choocheep Phutthaprasert, Thanut Boonchai

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Chiang Mai Rajabhat University

Email : _paingjai@hotmail.com¹

Received 20 November 2023; Revised 27 February 2024; Accepted 6 March 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ 2) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบกระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ และ 3) เพื่อประเมินกระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยได้ศึกษาแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล และกระบวนทัศน์การบริหารจัดการ เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ในการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ ประชุมเชิงปฏิบัติการ สัมมนาผู้เชี่ยวชาญ และประชุมประชาพิจารณ์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 43 คน และ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ในการตอบแบบสอบถาม ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 365 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 6 ชุด ประกอบด้วย แบบตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม และ แบบประเมินความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารจัดการโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาการบริหารจัดการฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ รวมทั้งปัจจัยภายนอก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการเมือง

2. การพัฒนาและตรวจสอบ กระบวนการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการพัฒนาและตรวจสอบ พบว่า กระบวนการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย วิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ วิธีการประเมินความสำเร็จในการวางแผน การจัดการ การจัดสรรบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุม รวมถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล โดยภาพรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และเหมาะสม

3. การประเมินกระบวนการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการประเมิน พบว่า โดยภาพรวมทุกรายการ มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการ; ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล; โรงเรียนมัธยมศึกษา; พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

The objectives of this mixed-method research were to investigate the contexts, problems and factors facilitating the management of the paradigm, to develop and verify the administrative management paradigm of the digital learning ecosystem, and to assess the paradigm of the digital learning ecosystem management. The research framework was based on the concepts of digital learning ecosystem and administrative management paradigm. The informants comprised 43 experts and specialists for a focus group discussion, an interview, a workshop, a connoisseurship, and a public hearing, and they were obtained by means of the purposive sampling method; and 365 school administrators and teachers for answering the questionnaire obtained by applying the simple random sampling method. The instruments were composed of the component verification and confirmation form, the questionnaire, the interview, the workshop summary form, the accuracy and propriety verification form, and the feasibility and utility assessment. The quantitative data were statistically analyzed for frequency, percentage, mean, and standard deviation. The content analysis and descriptions were used to analyze the qualitative data. The results are summarized as follows.

1. The contexts, problems, and facilitating factors revealed that the mean of the administrative contexts was at a high level, while the mean of the problems was at a low level. The facilitating factors included the internal factors comprising personnel, budget, equipment and management, and the external factors consisting of society, technology, economy and politics.

2. The results of the development and verification of the paradigm revealed that the paradigm comprised thinking methods, implementation methods, planning success evaluation

methods, organizing, recruiting, directing, and controlling as well as the internal and external factors. Overall, all items were accurate and appropriate.

3. The assessment of the paradigm revealed that all items were feasible and beneficial with the mean at the highest level.

Keywords: Administrative Management Paradigm; Digital Learning Ecosystem; Secondary Schools; Education Sandbox

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นไปที่เป้าหมายประการหนึ่ง คือการมีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ รวมถึงการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายหลักในการจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ (NDLP) และการส่งเสริมการฝึกทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเรื่องการพัฒนากระบวนการศึกษาไทยด้วยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัล (Office of Education, Chiang Mai Province, 2021)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน จึงต้องให้ความสำคัญกับระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Ecosystem) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความเป็นพลวัตและมีความสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ สอดคล้องกับวัฒนธรรม เสมือนระบบนิเวศของธรรมชาติที่แต่ละหน่วยต่างเกื้อหนุนส่งเสริมระหว่างกันอย่างเป็นระบบ จากการศึกษาข้อค้นพบในผลงานวิจัยของ ศรีทัศน์ วิรัสสา. (Wirussawa, S. 2015) อนันต์ วรติพิพงศ์. (Voratitipong, A. 2017) และ ศราวุธ บุญปลอด. (Bunprod, S. 2019) ที่สอดคล้องกัน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ในการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ที่เป็นปัญหาในการจัดอาคารสถานที่ การจัดภูมิทัศน์ รวมทั้งการจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนไม่สามารถเอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับ และไม่รองรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาในการบริหารจัดการด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษาบางแห่งไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครู และผู้เรียน ตลอดจนครูผู้สอนส่วนหนึ่งไม่ตระหนักถึงความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองในการสร้างนวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ ดังนั้นการนำแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล จึงเป็นความท้าทายใหม่สำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ต้องร่วมกันพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลโดยสามารถนำหลักการของ

กระบวนการตามแนวคิดของ (Thomas S, 1962) ที่เกี่ยวกับวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จ โดยบูรณาการกับหลักการบริหารจัดการตามแนวคิดของ (Harold D, 1998) ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม ที่สอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ (Nivat lamtiang and Suebpong Suksom, 2022) เรื่องกระบวนการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของสำนักงานคุมประพฤติสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ได้นำหลักการบริหารจัดการ โดยใช้แนวคิดของ (Harold D, 1998) ทั้ง 5 ด้าน เพื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล ได้แก่ การจัดอาคารสถานที่ การจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การจัดภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ได้แก่ การจัดการชั้นเรียนดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายชุมชนแบบกัลยาณมิตร โดยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนทรัพยากรและกลไกการหนุนเสริมจากชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และทำกิจกรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งผลให้ครู ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Nittaya Kanput, 2019) ที่พบว่าการบริหารสภาพแวดล้อมของโรงเรียนกาญจนาภิเษก ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาและปรับปรุง สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนอยู่เสมอ มีแผนการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม สนับสนุนการจัดหาสื่อ นวัตกรรมที่ทันสมัย มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบสม่ำเสมอ และมีการ จัดระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนเป็นผู้นำประชาธิปไตย และมีความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ปัจจุบันโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการ อำนวยการในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้มีหน่วยงานส่วนกลาง สนับสนุนด้านทรัพยากรและกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นในการขับเคลื่อนการนำระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการ ด้วยวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ ด้านการวางแผน การจัด องค์กร การจัดสรรบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม รวมทั้งวิธีการประเมินความสำเร็จ โดยบูรณาการเทคโนโลยี ดิจิทัล ที่เป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับ โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และโครงการส่งเสริมการนำ เทคโนโลยีดิจิทัล ตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2563 – 2565) เพื่อยกระดับในการ บริหารจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ที่ระบุไว้ว่า “เชียงใหม่ นครแห่งการเรียนรู้สู่คุณภาพชีวิต” (Chiang Mai Learning City for Quality of Life) เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนา ให้เป็นเมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา (Smart Education City)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในสังคมดิจิทัลและได้รับผิดชอบการบริหารงานด้าน

อาคารสถานที่ การจัดภูมิทัศน์และงานสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการจัดทำสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน ตลอดจนชุมชนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา ให้บรรลุตามแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมไทยได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อประเมินกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปสาระสำคัญตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. กระบวนทัศน์และการบริหารจัดการ (Paradigm and Administrative Management) กระบวนทัศน์(Paradigm) เป็นแนวคิดที่ โทมัส ซามูเอล คูห์น (Thomas S. Kuhn, 1970)ได้นำมาใช้ในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ วิธีวิทยาการ ของศาสตร์ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จ เพื่อให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีแบบแผน และเป็นขั้นตอนนำไปสู่การบูรณาการตามวัตถุประสงค์ ภายใต้หลักการ กฎเกณฑ์ ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้ทรัพยากรและปัจจัยการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการบริหารจัดการของ ฮาโรลด์ ดี. คูนต์ซ์ (Harold D. Koontz, 1972)ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ที่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้หลักการบริหารจัดการ ประกอบด้วยการบริหารจัดการ 5 ด้าน ด้วยการวางแผน (Planning : P) การจัดองค์กร (Organizing : O) การจัดสรรบุคลากร (Staffing : S) การอำนวยการ (Directing : D) และการควบคุม (Controlling : C) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมถึงการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความราบรื่นในการทำงาน และสร้างศักยภาพให้กับองค์กร

2. ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Ecosystem) โฮลกาโดและเปนาลโว (Holgado & Penalvo, 2017) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ว่า หมายถึง การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศในชั้นเรียน ครอบคลุมทั้ง ห้องเรียนของสถานศึกษา และพื้นที่นอกสถานศึกษา ให้สัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ซึ่ง (Sirodom Maneehaet and group, 2561) ได้ให้ความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล(Digital Learning Ecosystem) ว่า หมายถึง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบและการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกพื้นที่ของผู้เรียน เอื้ออำนวยให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ในทุกสถานที่และทุกเวลา โดยมี เครือข่ายการสื่อสารเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

3. กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล (An Administrative Management Paradigm Of Digital Learning Ecosystem) เป็นการนำวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ด้านการวางแผน (Planning : P) การจัดองค์กร (Organizing : O) การจัดสรรบุคลากร (Staffing : S) การอำนวยการ (Directing : D) และการควบคุม (Controlling : C) รวมทั้งวิธีการประเมินความสำเร็จ ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ในการจัดอาคารสถานที่ การจัดแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการจัดภูมิทัศน์ และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ในการจัดการชั้นเรียนดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย การสร้างเครือข่ายชุมชนกัลยาณมิตร และการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัล

4. การขับเคลื่อนการบริหารจัดการของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียน ที่ได้ระบุเกี่ยวกับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดระบบนิเวศการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไร้ขีดจำกัด โดยมีนวัตกรรมการศึกษาและโครงการ/กิจกรรม ตามแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2562 – 2565) ได้แก่ นวัตกรรมจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการสู่มาตรฐานใหม่ในระดับสากล โครงการพัฒนาทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็น ในศตวรรษที่ 21 โครงการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ดิจิทัลชุมชนด้านตลาดอิเล็กทรอนิกส์ โครงการเสริมสร้างเครือข่าย แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต โครงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านจัดการขยะ และลดการใช้พลังงานในโรงเรียน ตลอดจนโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษา จากทุกภาคส่วนของสังคม ดังนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งต้องมีส่วนร่วมและสนับสนุน ให้โครงการดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Office of Education, Chiang Mai Province., 2022)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods) ประกอบด้วย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ และแบบคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ จำนวน 2 ข้อ แบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง โดยการทดลองใช้ กับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้านสภาพการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ เท่ากับ 0.94 และด้านปัญหาการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ เท่ากับ 0.98

เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 80 คน และครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 285 คน รวมทั้งสิ้น 365 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบ กระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

2.1 สัมภาษณ์ (Interview) ผู้บริหารศึกษาศาสนศึกษาที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practice) ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ โรงเรียนละ 1 คน รวม 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้ไปยกร่างกระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ

2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อพิจารณาร่างกระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

2.3 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Accuracy) และความเหมาะสม (Propriety) ของกระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 9 คน ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ทำให้ได้ร่างกระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์คำร้อยละ นำข้อมูลที่ได้ไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

ระยะที่ 3 การประเมินกระบวนการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

จัดประชุมประชาพิจารณ์ (Public hearings) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) กระบวนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

เก็บข้อมูลจากผลการประเมินกระบวนการฯ โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาจำนวน 1 คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 3 คน ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 2 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 2 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านการจัดสรรบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สำหรับปัญหาการบริหารจัดการฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ด้านการจัดองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีดังนี้ 1) การวางแผน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นโรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพและปัญหา ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการวางแผนได้อย่างชัดเจน ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนมีการระบุนิยามทัศน พันธ์กิจ เป้าประสงค์ และนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ 2) การจัดองค์กร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นโรงเรียนได้มีการกำหนดโครงสร้างการจัดแบ่งกลุ่มงานในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนมีการแต่งตั้งครูและบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถให้รับผิดชอบตามกลุ่มงาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลจำนวนเพียงพอ 3) การจัดสรรบุคลากร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นโรงเรียนได้นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดสรรอัตรากำลังครูและบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนได้แต่งตั้งครูและบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ 4) การอำนวยการ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรร่วมกันพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัลโดยปรับปรุงอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ และภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลในโรงเรียน 5) การที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นโรงเรียนได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบาย โครงสร้างการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนได้มีการคัดเลือกครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม

สำหรับปัญหาการบริหารจัดการฯ 1) การวางแผน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นโรงเรียนมีการระบุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่นำไปปฏิบัติได้ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพและปัญหา ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการวางแผนได้อย่างชัดเจน 2) การจัดองค์กร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นโรงเรียนได้ กำหนดบทบาทหน้าที่ครูและบุคลากร ปฏิบัติงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนได้นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ ดำเนินงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อให้การบริหารจัดการฯ มีประสิทธิภาพ 3) การจัดสรรบุคลากร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นโรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานของครู และบุคลากร ด้านการจัดการชั้นเรียนดิจิทัลโดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลายทันต่อยุค ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียนได้นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ ในการจัดสรรอัตรากำลังครูและบุคลากร เพื่อการบริหารจัดการฯอย่างเหมาะสม 4) การอำนวยการ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นผู้บริหารส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการ เรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยวิธีหลากหลาย ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นผู้บริหารยอมรับฟัง ความคิดเห็นของครูและบุคลากรด้านการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนด้านการจัด สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล และ 5) การควบคุม ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ใน ประเด็นโรงเรียนคัดเลือกครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ให้เป็นคณะกรรมการ นิเทศติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นโรงเรียน ได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบาย โครงสร้างการบริหารจัดการระบบนิเวศการ เรียนรู้ดิจิทัลเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ สำหรับปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการ เรียนรู้ดิจิทัลฯ โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้ (1) จัดอัตรากำลัง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน (2) จัดสรรงบประมาณให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์ (3) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลในท้องถิ่น และ (4) ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและท้องถิ่น สำหรับปัจจัยภายนอกที่เอื้อ ต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้ (1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ใน การพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ของโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความ ต้องการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (2) สนับสนุนการพัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่สามารถเข้าถึงการ ให้บริการ (3) สนับสนุนการระดมทุนจากภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ท้องถิ่น และชุมชน และ (4) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ควรให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศ การเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. การพัฒนาและตรวจสอบ กระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียน มัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์ (Interview) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ผลการสัมภาษณ์และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อยกร่างกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จ พบว่า

1) การวางแผน ควรมีการระดมความคิด วิธีการบริหารจัดการร่วมกับภาคีเครือข่ายร่วมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์/ พันธกิจ เป้าประสงค์ และนโยบายของโรงเรียน สร้างแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ที่จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการบริหารจัดการฯ และการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

2) การจัดองค์กร ควรมีวิธีการสร้างค่านิยม และส่งเสริมแนวคิดเป็นหนึ่งเดียว เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บริหาร/ครูรุ่นเก่า /ครูรุ่นใหม่ เพื่อประสานความร่วมมือ และนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากร ที่สืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู และบุคลากร โดยคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) การจัดสรรบุคลากร เสนอวิธีการสร้างบุคลากรให้มีคุณภาพเชิญชวนให้ทำงานด้วยความสมัครใจ และสร้างแนวคิดความเป็นหนึ่งเดียว และรู้หน้าที่ของตนเอง สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และระบบการประเมิน ให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนได้ตลอดเวลา

4) การอำนวยการ เป็นผู้นำแนวคิดการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนภาคีเครือข่ายความร่วมมือ การยอมรับฟังความคิดเห็นและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครู และบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ และภูมิทัศน์ ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน มีแผนการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน ที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการประเมินสมรรถนะของครู และบุคลากรให้ก้าวทันยุคดิจิทัล

5) การควบคุม ควรส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างระบบการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินงาน และจัดทำเครื่องมือการนิเทศติดตาม การประเมินผลการทำงาน เพื่อเป็นข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน และการประเมินภายนอก

6) ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร จัดอัตรากำลัง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน จะช่วยให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการฯได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านงบประมาณ จัดสรรงบประมาณให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 3) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลในท้องถิ่น จะช่วยให้ครูและ

บุคลากร สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านการจัดการ ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและท้องถิ่น ที่ประยุกต์ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้โรงเรียนได้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพของท้องถิ่น

7) ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) ด้านสังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่เหมาะสม 2) ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนการพัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่สามารถเข้าถึงได้จะช่วยให้ครู และบุคลากรจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลบรรลุตามเป้าหมาย และ 4) ด้านการเมือง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ควรให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.2 ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบ (ร่าง) กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผลการประเมิน กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จากการประชุมประชาพิจารณ์ (Public hearings) พบว่า กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมทุกรายการ มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดสรรบุคลากร (Staffing : S) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นโรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ด้านการจัดอาศานที่ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อควบคุมระบบการทำงานให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยเฉพาะในการควบคุม (Controlling : C) ในประเด็นโรงเรียนได้มีการคัดเลือกครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการ การนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลจำนวน เพียงพออย่างเหมาะสม อีกทั้งยังพบในการจัดองค์กร (Organizing : O) ในประเด็นโรงเรียนมีการแต่งตั้งครูและบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถให้รับผิดชอบตามกลุ่มงาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลจำนวนเพียงพอ รวมทั้งในการอำนวยการ (Directing : D) ในประเด็น ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรร่วมกันพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัลโดยปรับปรุงอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ และภูมิ

ทัศน์ให้เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียน และในการวางแผน (Plan : P) ในประเด็นโรงเรียนมีการระบุนิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อาจเนื่องมาจาก การคัดเลือกครูและบุคลากรให้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานยังไม่เหมาะสมความรู้ อีกทั้งความสามารถของผู้บริหารและครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อควบคุมกำกับ และนิเทศติดตามยังไม่มีประสิทธิภาพ

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในการจัดองค์กร (Organizing : O) ประเด็นที่เกี่ยวกับโรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ เพื่อบอกหมายให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานตามกลุ่มงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่วนในการจัดสรรบุคลากร (Staffing:S) ประเด็นที่เกี่ยวกับโรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติงานของครู และบุคลากร ด้านการจัดการชั้นเรียนดิจิทัลโดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ก้าวทันยุคดิจิทัล รวมทั้งในการอำนวยการ (Directing : D) ประเด็นที่เกี่ยวกับ ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความต้องการและความจำเป็น อีกทั้งยังพบว่าในการวางแผน (Plan : P) ประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการฯ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการระบุนิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่นำไปปฏิบัติได้ และการควบคุม (Controlling : C) ในประเด็นโรงเรียนได้มีการคัดเลือกครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ การนิเทศติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างเหมาะสม และมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ ที่เกี่ยวกับ ปัจจัยภายใน ควรจัดอัตรากำลัง และพัฒนาศักยภาพบุคลากร รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจ ให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณให้เกิดประโยชน์ ควรจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลในท้องถิ่น และควรส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น จะช่วยให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพของท้องถิ่น สามารถการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลสำเร็จจุล่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัจจัยภายนอก ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จะช่วยสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรให้การสนับสนุนการพัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีจะช่วยสนับสนุนให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้บรรลุตามเป้าหมาย อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมอบหมายการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมฯ และการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลยังไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นงานที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน อีกทั้งบุคลากรส่วนใหญ่มีสมรรถนะในการเทคโนโลยีดิจิทัล ยังไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการพัฒนาและตรวจสอบ (ร่าง) กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมทุกรายการมีความ

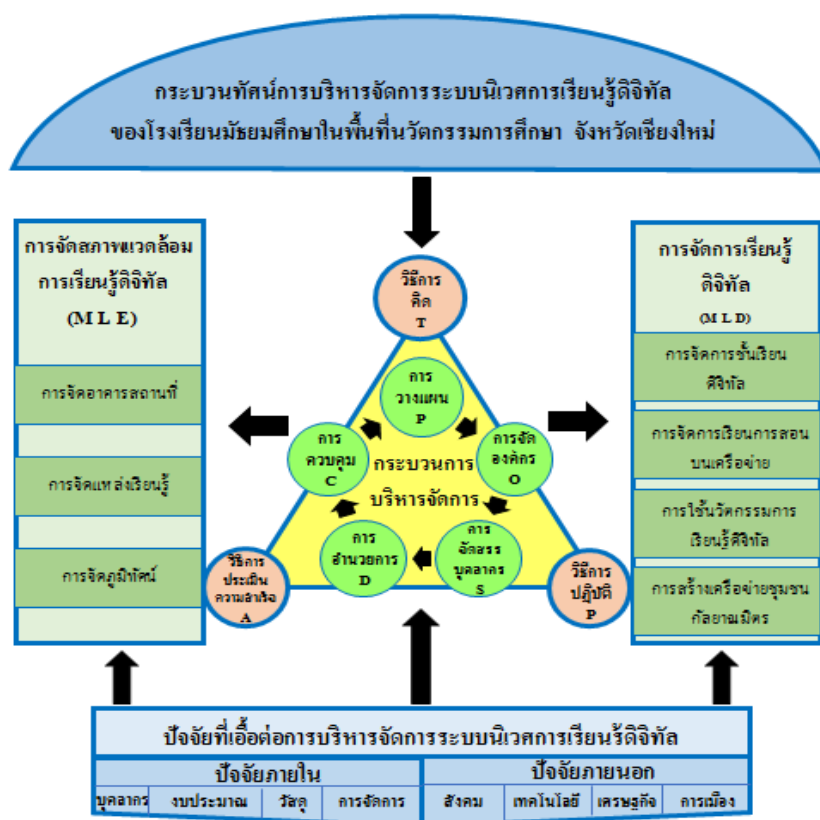
ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำให้ได้กระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลในวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จของการวางแผน (Plan : P) การจัดองค์กร (Organizing : O) การจัดสรรบุคลากร (Staffing:S) การอำนวยการ (Directing : D) และการควบคุม (Controlling : C) โดยมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ได้แก่ ปัจจัยภายใน ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการจัดการ(Management) และปัจจัยภายนอก ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) และด้านการเมือง (Politic) ที่สนับสนุนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย การจัดอาคารสถานที่ การจัดแหล่งเรียนรู้ และการจัดภูมิทัศน์ และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย การจัดการชั้นเรียนดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายชุมชนกัลยาณมิตร เป็นไปในทิศทางกับผลงานวิจัยของศราวุธ บุญพลอบ (Bunprod, S. 2019) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดอาคารสถานที่ 2) การจัดแหล่งเรียนรู้ 3) การจัดภูมิทัศน์ 4) การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย 5) การจัดการชั้นเรียนดิจิทัล และ 6) การสร้างเครือข่ายชุมชนกัลยาณมิตรตามลำดับ รวมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Jordi. (2020) ได้วิจัยเรื่องผู้ประกอบการโรงเรียน : กับการสนับสนุนผู้นำโรงเรียนในการบริหารจัดการระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่สามารถบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่ทำให้นักเรียนครูและบุคลากรสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้มากขึ้น ได้แก่ 1) การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัล 2) การจัดการชั้นเรียนดิจิทัล นอกจากนี้กระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงถึงแนวทาง แนวปฏิบัติด้วยวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จของการวางแผน (Plan : P) การจัดองค์กร (Organizing : O) การจัดสรรบุคลากร (Staffing:S) การอำนวยการ (Directing : D) และการควบคุม (Controlling : C) ที่ตอบสนองต่อแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2562 – 2565) การขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้โครงการพัฒนาทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นใน ศตวรรษที่ 21 ในการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ดิจิทัลชุมชน ด้านตลาดอิเล็กทรอนิกส์ การเสริมสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านจัดการขยะ ในโรงเรียน ชุมชนและลดการใช้พลังงานในโรงเรียน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม (Office of Education, Chiang Mai Province, 2022)

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลการประเมิน กระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมทุกรายการมีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ในด้านความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้าน

การจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ในวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จ ของการวางแผน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก จึงเห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเชียงใหม่ ได้มีกระบวนการทัศน์ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อน สถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษานำร่องในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ที่ต้องร่วมกันขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันให้เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ และ ตัวตนเด่นชัด โดยใช้บริบทของพื้นที่มาเป็นฐานในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาสังเคราะห์ความ เป็นตัวตนของสถานศึกษา ท้องถิ่น และต้นทุนที่มีอยู่รายรอบสถานศึกษา อาทิ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนภูมิปัญญา ทุนภูมิศาสตร์ ทุนทางเศรษฐกิจและทุนด้านอาชีพ นำมาจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ เหมาะสม (Office of the Secretariat of the Education Council, 2019)

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ที่สมบูรณ์ ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพ : กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ธงชัย เพ็งใจ, 2566

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ได้แก่ การจัด อาคารสถานที่ การจัดแหล่งเรียนรู้ และการจัดภูมิทัศน์ และ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ได้แก่ การจัดการชั้นเรียน ดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย การใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายชุมชน กัลยาณมิตร ในวิธีการคิด วิธีการปฏิบัติ และวิธีการประเมินความสำเร็จ ของการวางแผน การจัดองค์กร การจัดสรร บุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ที่สนับสนุนการพัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งชุมชนช่วยสนับสนุนให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อการ ขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชนสามารถนำกระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลไปพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนให้มี คุณลักษณะของคนไทย 4.0 เป็นพลเมืองดิจิทัลตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2 หน่วยงานทางการศึกษาในระดับชาติและระดับภูมิภาค ตลอดจนชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนากระบวนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และการนำไปใช้ เพื่อให้หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาตลอดจนภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษาทุกระดับ ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

เพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลในสถานศึกษาเป็นไปตามบริบท การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล จึงต้องนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปดำเนินการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปบูรณาการเชิงวิชาการในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ให้เกิดเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้านการ จัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษา เพื่อตอบสนองนโยบายและ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.2.1 ระดับนโยบาย

1) หน่วยงานระดับนโยบาย อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษาทุกสังกัด และทุกระดับ ให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ให้ตอบสนองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และนโยบายด้านการศึกษาของต้นสังกัด เพื่อให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำ และเกิดความเท่าเทียมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ

2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพิเศษ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีสถานศึกษาอยู่ในสังกัด ตลอดจนสำนักงานศึกษาธิการภาค และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรร่วมมือกัน ขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษา ที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์บริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของแต่ละแห่ง

1.2.2 ระดับปฏิบัติ

1) สถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของแต่ละจังหวัด สามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ ไปพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลโดยเฉพาะในด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย ตามคุณลักษณะผลสัมฤทธิ์ของคนไทย 4.0 ให้สามารถปรับตัวก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล

2) ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาดำเนินการในการพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ตลอดจนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3) ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งสื่อมวลชน ควรมีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาที่มีความต้องการและความจำเป็นในการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของสถานศึกษา สามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาระบบทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่เน้นเฉพาะในแต่ละด้านทั้งด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล ของสถานศึกษาแต่ละระดับให้สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อสร้างสถานศึกษาแห่งความสุขของทุกสังกัดที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแต่ละจังหวัด

3) ควรออกแบบการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยการพัฒนา

รูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของแต่ละจังหวัด เพื่อนำไปใช้จริงในโรงเรียน และประเมินความสำเร็จที่ได้ ให้เหมาะสมกับบริบทและอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

4) ควรศึกษาวิจัยเชิงอนาคตภาพที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลฯ ที่พึงประสงค์ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในทศวรรษหน้า

Reference

- Bunprod, S. (2019). *The Development of Guidelines for Organizing Learning Environment in Schools Under the Secondary Educational Service Area Office 22in Nakhon Phanom Province* (A Thesis Degree Master of Education). Nakhon Phanom: Nakhon Phanom University,
- Holgado, A., & Penalvo, F.J. (2017). A metamodel proposal for developing learning ecosystems. *Learning and collaboration technologies: Novel learning ecosystems*. Cham: Springer International Publishing.
- Jordi Díaz-Gibson. (2020). The SchoolWeavers Tool: supporting school leaders to weave learning ecosystems. *Article in School Leadership and Management*, Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication>.
- Kanput, N. (2019). Management of the environment in the large educational institution of Kanchananukroh School. *MCU Journal. Buddhapanya Review*, 5(1), 63-75
- Koontz, H. and O'Donnell, C. (1972). *Principle of management*. New York : Mc Graw hill Book Co.
- Krejcie.R.V.and Morgan.D.W.(1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. United State of America: Education and Psychological Measurement
- Maneehaet, S. & Wannapiroon, P. (2019) A Digital Learning Ecosystem With Artificial Intelligence for Smart Learning *Journal of Education Naresuan University*, 21(2), 359 – 373
- Office of the Secretariat of the Education Council. (2017). *National Education Plan (2017 – 2036)*. Bangkok: Office of the Secretariat of the Education Council.
- _____. (2019). *Report on the mission of the Independent Commission for Education Reform*. Bangkok: Office of the Secretariat of the Education Council..
- Office of Education, Chiang Mai Province. (2021) *Report on driving the educational innovation area Chiang Mai Province, fiscal year 2021. (2rd edition)*. Chiang Mai, 2021.
- Office of Education, Chiang Mai Province. (2022). *Chiang Mai Province Development Plan (2020 – 2022)*. Retrieved 3 February 2022, From <https://cmpeo.go.th/web/>

- Sannod, K., Wannapirun, P., Nilsuk, P., & Chalernsuk N. (2019). System Architecture and Elements of Digital Learning Ecosystem for Teaching and Learning with Digital Storytelling for Teacher Professional Students. *Sikkha Journal of Education*, 6(2) July-December 2019, 87-100
- Scott, J. (1990). *A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge, Policy Press.
- Voratitipong, A. (2017). *The Scenario of Digital-Education for Basic Education*. (Doctoral Dissertation) King Mongkut's University of Technology North Bangkok. Bangkok
- Wirussawa, S..(2015). *The Development of Learning Environment Management System For Secondary Schools* (Doctoral Dissertation) Mahasarakham University. Mahasarakham

การจัดการภาวะวิกฤตและการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของไวรัสโคโรนา 2019

CRISIS MANAGEMENT AND RESTAURANT BUSINESS ADJUSTING IN THE SITUATION
OF THE CORONAVIRUS 2019 EPIDEMIC

ธนภัทร โพธิ์ศรี¹, สมหมาย จันทรเรือง และ ณิชยา แก้วนัย

Tanapat Posri, Sommai Chanruang and Natjaya Kaewnui

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

Doctor of Philosophy Program in Management. Siam University

E-mail: tanapatposri99@gmail.com¹

Received 17 March 2023; Revised 30 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤตในธุรกิจร้านอาหารท่ามกลางการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา และ 2) แนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ากระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤตในธุรกิจร้านอาหารท่ามกลางการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) 2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) 3) ขั้นตอนการตอบสนองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต (Response) 4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) และแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ามีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) การวางเป้าหมายของธุรกิจร้าน (Goals) 2) การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดและสภาพธุรกิจ (SWOT) 3) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy) 4) การให้ความสำคัญกับการส่งมอบบริการ (Service Delivery) 5) การสร้างคุณภาพของพนักงาน (Building employees' quality) 6) การประเมินผล (Periodically Assessment) โดยการทบทวน ติดตาม และพัฒนากิจการเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ทันทั่วทั้ง และสามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนารับมือกับสถานการณ์ร้ายแรงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตได้

คำสำคัญ: การจัดการภาวะวิกฤต; การจัดการร้านอาหาร; การปรับตัวของธุรกิจร้านอาหาร

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the crisis management process in restaurant business amid Coronavirus 2019 pandemic, and 2) to examine guidelines for restaurant business adjusting in the pandemic situation. The results revealed that the crisis management process in the restaurant business during the coronavirus epidemic consisted of the following steps: prevention, preparation, and revision. The study found six guidelines for adjusting the business in the pandemic situation which included 1) setting the business goals, 2) analysis of market opportunities and business conditions (SWOT analysis), 3) marketing strategy formulation, 4) service delivery, 5) building employees' quality, and 6) periodically assessment by review, monitoring and business development to improve deficiencies in a timely manner and to be a guideline in formulating a development plan to deal with similar serious situations which may arise in the future.

Keywords: Crisis management; Restaurant management; Restaurant business adjusting

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศไทย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสาธารณสุข จนนำไปสู่การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มติคณะรัฐมนตรี (2563) ให้อำนาจผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 สั่งปิดสถานที่ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการควบคุมโรคระบาดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและในบางจังหวัด เช่น ห้างสรรพสินค้า ยกเว้นส่วนซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาดทุกประเภท ยกเว้นแผงของสด และแผงค้าที่จำหน่ายอาหารตามความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน มาตรการดังกล่าวนอกจากมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไปแล้ว ยังส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือผู้ประกอบการร้านอาหาร เพราะนอกจากมาตรการปิดประเทศ ปิดเมือง ห้ามนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามายังประเทศไทยจนส่งผลให้การบริโภคอาหารหรือสินค้าภายในประเทศลดลงแล้ว ผู้บริโภคชาวไทยก็ยังหลีกเลี่ยงการออกไปทานอาหารในสถานที่ที่มีคนพลุกพล่านเช่นกัน

ต่อมา มีการผ่อนปรนมาตรการการจำหน่ายอาหารในร้านอาหารโดยอนุญาตให้นั่งรับประทานอาหารในร้านที่ไม่ได้อยู่ในห้างสรรพสินค้าได้ภายใต้การจัดระเบียบการเข้าใช้บริการ (Center for COVID-19 Situation Administration (CCSA), 2020). มาตรการเหล่านี้แม้ช่วยลดการแพร่ระบาดของโรคได้ในวงกว้างได้ แต่ในทางกลับกันก็เป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้ประกอบการอยู่ไม่น้อย ทำให้ผู้บริโภคเลือกที่จะไม่ออกไปรับประทานอาหารที่ร้านและเลือกทำอาหารทานเองที่บ้านเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากกำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ประกอบกับข้อกำหนดการเว้นระยะระหว่างโต๊ะอาหาร ทำให้จำนวนลูกค้าของร้านอาหารลดลง ในขณะที่ต้นทุน

เช่น ค่าเช่าสถานที่ ค่าจ้างพนักงาน ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ยังคงเป็นรายจ่ายที่มีอยู่เท่าเดิม แต่มีต้นทุนแฝงที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้รองรับช่องทางการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนการประกอบธุรกิจจึงเพิ่มขึ้น ร้านอาหารจึงเป็นธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมาก อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้รายงานสถานการณ์การจดทะเบียนธุรกิจประจำเดือนเมษายน 2563 ว่ามีธุรกิจร้านอาหารเล็กประกอบกิจการสูงถึงร้อยละ 5 นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2563) ประเมินการรายได้ของธุรกิจร้านอาหารในปี 2563 ว่าอาจมีการหดตัวสูงถึงร้อยละ 4.3 ถึงร้อยละ 6.6

ดังนั้นการปรับตัวภายใต้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยของสังคมโดยรวม นับเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับผู้ประกอบการร้านอาหารที่จะต้องหาวิธีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการร้านอาหาร ที่นอกเหนือจากการทำตามมาตรการของรัฐแล้ว ร้านอาหารเองก็ยังมีปัจจัยภายในที่ต้องบริหารจัดการท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) การขาดงานของพนักงานลูกจ้าง เนื่องจากป่วย หรือต้องดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ป่วย หรือเป็นผู้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ที่มีความเสี่ยงติดเชื้อ ทำให้แรงงานในร้านอาหารลดลง 2) ผู้บริโภคมีความตระหนักเกี่ยวกับความสะอาดของอาหาร สถานที่ประกอบอาหาร สถานที่จำหน่ายอาหาร ตลอดจนพนักงานของร้านอาหารมากขึ้น จนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารนั้น ๆ หรือไม่ 3) การจัดการวัตถุดิบสำหรับนำมาประกอบอาหาร อาจเกิดปัญหาการขนส่งจากมาตรการชะลอการเดินทางระหว่างจังหวัด การจัดส่งวัตถุดิบจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจาก โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจล่าช้าหรือถูกยกเลิก และ 4) รูปแบบการสั่งซื้ออาหารของผู้บริโภคอาจเปลี่ยนไปเพื่อลดการติดต่อหรือการสัมผัสระหว่างกัน เช่น การสั่งซื้ออาหารผ่านช่องทางออนไลน์หรือบริการการขับรถผ่าน (drive-through) การขนส่งอาหารผ่านแพลตฟอร์มเดลิเวอรี่ การจ่ายเงินผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร เป็นต้น

ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการว่าจะมีวิธีการจัดการร้านอาหารอย่างไรให้อยู่รอดในสถานการณ์การแพร่ระบาดและหลักการแพร่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้มาตรการควบคุมของรัฐและการชะลอตัวของสภาวะเศรษฐกิจการปรับตัว ให้เข้ากับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค ตลอดจนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เมื่อมาตรการควบคุมของรัฐสิ้นสุดลง นอกจากนี้ จะมีวิธีการเตรียมตัวอย่างไรเพื่อที่จะรองรับปัญหาหรือบรรเทาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหากในอนาคตมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อีกครั้งและในเวลานั้นยังไม่มีวัคซีนในการป้องกันและรักษาโรคดังกล่าว หรือการเข้าถึงวัคซีนไม่อาจกระทำได้ง่าย หรือมีการระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นอีก สารบทความฉบับนี้มุ่งนำเสนอการจัดการร้านอาหารในภาวะที่มีการระบาดของโรคตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ในการจัดการธุรกิจร้านอาหารในภาวะวิกฤติ และเป็นแนวทางหรือต้นแบบการจัดการสำหรับผู้ประกอบการร้านอาหารหากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในประเทศไทยต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการภาวะวิกฤติในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19

1.1 การจัดการภาวะวิกฤติ

การจัดการภาวะวิกฤติได้ถูกพัฒนามาจากการจัดการกับเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติธรรมชาติ (Emergency and Disaster) การจัดการภาวะวิกฤติเป็นการเตรียมพร้อมและการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่องค์กรได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติกับองค์กร (Kurt P. Stocker, 1997)

การแก้ปัญหาจากการเกิดภาวะวิกฤติขององค์กร มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อองค์กร ดังนั้นการจัดการภาวะวิกฤติจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการบริหารงานในด้านอื่น ๆ ที่องค์กรควรตระหนักและให้ความสำคัญ (Fraser P Seitel ,1998)

การจัดการภาวะวิกฤติเป็นการนำปัจจัยต่าง ๆ มาออกแบบเพื่อเตรียมการรับมือและบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดจากภาวะวิกฤติ ซึ่งเป็นการค้นหาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อช่วยป้องกันองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และระบบการดำเนินงานขององค์กร อีกทั้งเป็นการยับยั้งหรือทูละความเสียหายจากภาวะวิกฤติที่ส่งผลในด้านลบต่อองค์กร (Rawinit, W., 2013).

ฉะนั้น องค์กรทุกองค์กรจึงควรมีการเตรียมการวางแผนการรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกโอกาส ซึ่งการจัดการกับภาวะวิกฤติเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถขององค์กร ในการจัดการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจมีจุดเริ่มต้นจากความเสียหายเพียงเล็กน้อย แต่อาจลุกลามกลายเป็นความเสียหายรุนแรงและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อองค์กรได้ ดังนั้นหากองค์กรไม่ให้ความสำคัญในการเตรียมการวางแผนการจัดการภาวะวิกฤติ หากเมื่อใดที่องค์กรประสบเหตุการณ์ภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน อาจเป็นไปได้ยากที่องค์กรจะตัดสินใจไปในแนวทางใดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ได้ทันทั่วถึง ซึ่งอาจทำให้ผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือขององค์กร ทั้งยังกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นอีกด้วย (Henslowe ,1999) หลักในการจัดการภาวะวิกฤติ มีดังต่อไปนี้

1. การคาดการณ์ (Assess) องค์กรต้องมีความสามารถในการคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่อาจเกิดเป็นภาวะวิกฤติที่สามารถสร้างความเสียหายขึ้นกับองค์กร รวมทั้งการประเมินความเสียหายจากวิกฤตินั้นได้ เช่น การพบสารปนเปื้อนในอาหารหรือผลิตภัณฑ์ขององค์กร น้ำท่วม เป็นต้น

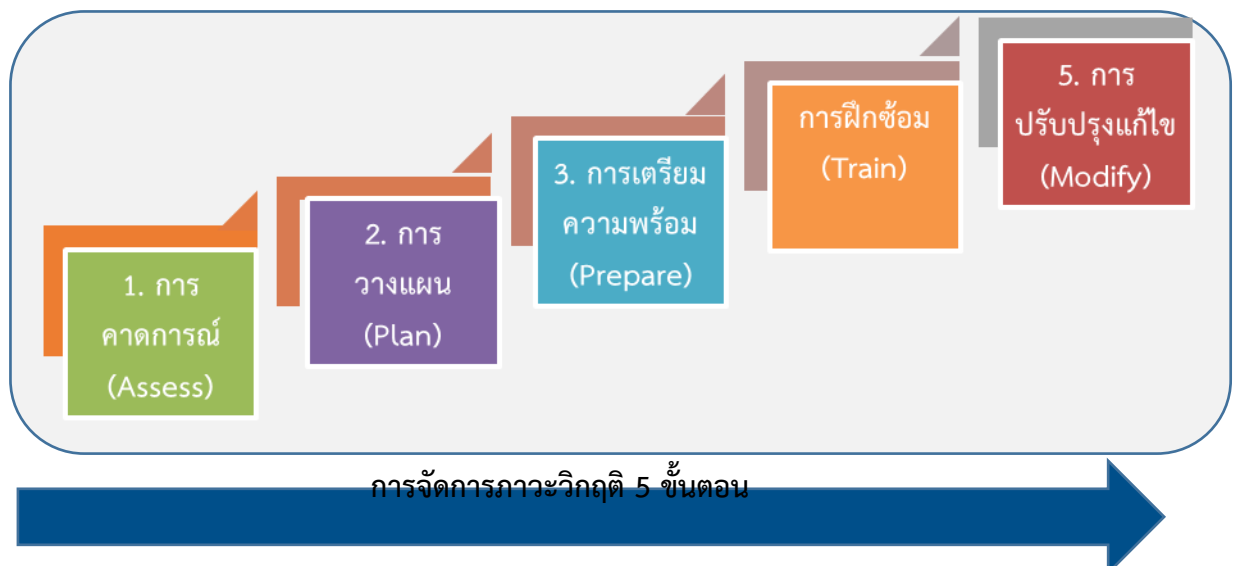
2. การวางแผน (Plan) องค์กรควรกำหนดแผนการรับมือกับภาวะวิกฤติ โดยอาจกำหนดแผนในหลากหลายรูปแบบ เพื่อการรองรับภาวะวิกฤติในหลายสถานการณ์ หรือกำหนดเพียงแผนเดียวแต่สามารถปรับใช้ได้ทุกสถานการณ์

3. การเตรียมความพร้อม (Prepare) องค์การควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้มีความชัดเจนในการตัดสินใจในการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้

4. การฝึกซ้อม (Train) องค์การควรจัดให้มีการฝึกซ้อมให้พนักงานได้ปฏิบัติตามแผนการรับมือภาวะวิกฤติที่กำหนดไว้ เพื่อให้เข้าใจในหน้าที่ของตนและพร้อมตอบสนองกับสถานการณ์ภาวะวิกฤติได้ในทันที

5. การปรับปรุงแก้ไข (Modify) ทั้งสถานการณ์ภายนอกองค์การและสถานการณ์ภายในองค์การอาจมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น องค์การควรปรับปรุงแผนการรับมือกับภาวะวิกฤติให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น การจัดการภาวะวิกฤติมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การคาดการณ์ (Assess) 2) การวางแผน (Plan) 3) การเตรียมความพร้อม (Prepare) 4) การฝึกซ้อม (Train) 5) การปรับปรุงแก้ไข (Modify)

1.2. การจัดการตามช่วงวงจรชีวิตของภาวะวิกฤติ (Life Cycle of Crisis)

จากกระบวนการเกิดของภาวะวิกฤติ ทำให้องค์การรับรู้ภาวะวิกฤติเกิดขึ้นได้อย่างไร อันจะให้องค์การสามารถวางแผนรับมือกับภาวะวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างทันท่วงที

Steven Fink (1986) เสนอกรอบการจัดการภาวะวิกฤติในแต่ละช่วงของการเกิดภาวะวิกฤติโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเริ่มต้น (Prodromal Stange) เป็นขั้นการแสดงสัญญาณเตือนของการเกิดภาวะวิกฤติ หากองค์การให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหามาจากสัญญาณเตือนดังกล่าว จะเป็นการช่วยป้องกันมิให้เกิดภาวะวิกฤติกับองค์การได้

2. ขั้นตอนภาวะวิกฤติรุนแรง (Acute Stange) ในขั้นนี้ภาวะวิกฤติกำลังขยายความรุนแรงมากขึ้น ทำให้อาณัติตามองจากสาธารณชนและสื่อมวลชน จึงเป็นขั้นตอนที่องค์การยังไม่ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารใด ๆ ออกสู่สาธารณชน

3. ขั้นตอนภาวะวิกฤติเรื้อรัง (Chronic Crisis Stange) เป็นขั้นที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขสถานการณ์ให้กับองค์กร โดยสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สภาวะวิกฤตสิ้นสุดลง

4. ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไข (Resolution Stange) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากที่องค์กรได้แก้ไขสภาวะวิกฤตจนสามารถเข้าสู่สภาวะปกติเรียบร้อยแล้ว จึงนำสภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นมาพิจารณาและทบทวน เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขในสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

Pearson and Mitroff เสนอกรอบการจัดการภาวะวิกฤติในแต่ละช่วงของการเกิดภาวะวิกฤติโดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

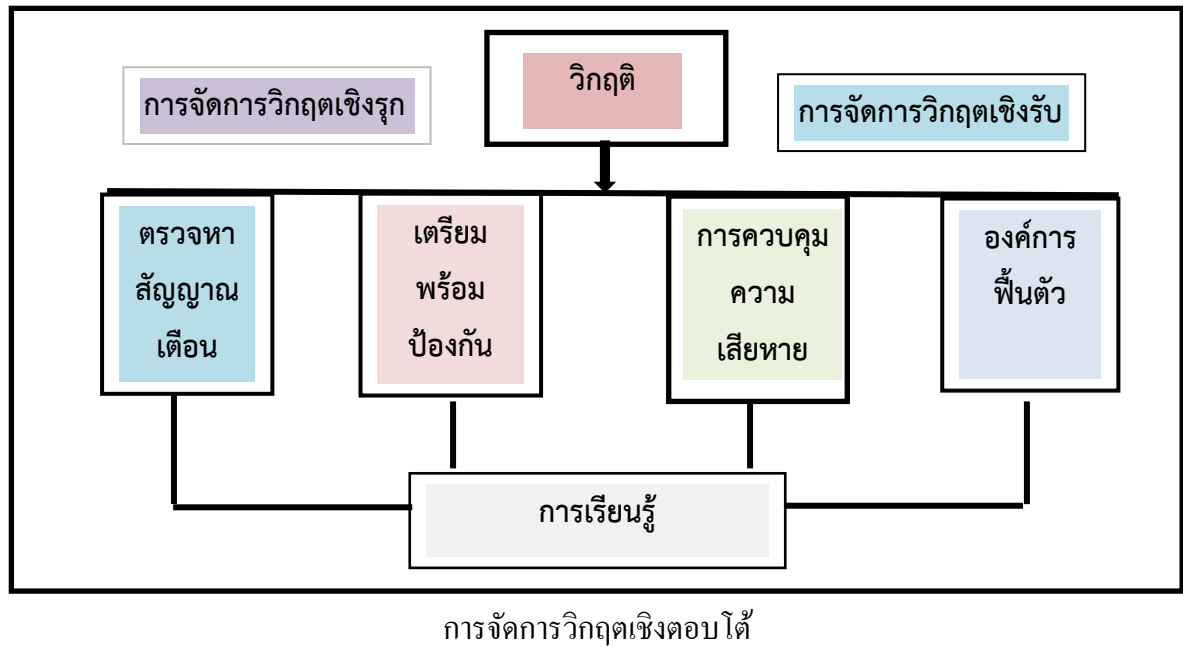
1. ขั้นตอนการตรวจหาสัญญาณเตือน (Signal Detection) เป็นขั้นตอนที่องค์กรหาสาเหตุประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่ไม่ได้รับการใส่ใจดูแลเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดภาวะวิกฤตได้

2. ขั้นตอนเตรียมพร้อมป้องกัน (Preparation/Prevention) เป็นขั้นตอนที่องค์กรต้องจัดเตรียมแผนในการรับมือกับภาวะวิกฤติ ตลอดจนตรวจสอบระบบการทำงานขององค์กร เพื่อให้ไม่เป็นอุปสรรคเมื่อเกิดภาวะวิกฤติขึ้น พร้อมทั้งประเมินความพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤติขององค์กรโดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ขั้นตอนการควบคุมความเสียหาย (Containment/Damage Control) เป็นขั้นที่ภาวะวิกฤติส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นองค์กรควรพิจารณาแผน กลยุทธ์หรือวิธีการเข้าควบคุมบรรเทาความเสียหาย รวมทั้งประสานงานทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อองค์กร

4. ขั้นตอนองค์กรฟื้นตัว (Business Recovery) เพื่อฟื้นฟูภาวะวิกฤติองค์กรต้องนำข้อมูลรายได้กำไร ขาดทุน เพื่อวิเคราะห์แนวทางวางแผนฟื้นฟูระยะสั้น และระยะยาวรวมทั้งแจ้งผลการดำเนินการดังกล่าวให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้

5. ขั้นตอนการเรียนรู้ (Learning) องค์กรต้องประเมินผลการจัดการภาวะวิกฤติที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากผลกระทบที่ได้รับเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนป้องกันการเกิดภาวะวิกฤติในครั้งต่อไป ทั้งยังเป็นการฟื้นฟูองค์กรให้ผ่านพ้นสภาวะวิกฤตได้โดยเร็ว อีกขั้นตอนหนึ่ง ที่มีความสำคัญคือ ขั้นตอนการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการศึกษาจากประสบการณ์ภาวะวิกฤติที่ผ่านมาทำให้องค์กรสามารถเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดการเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์วิกฤติขึ้นอีก ทั้งยังเป็นโอกาสให้องค์กรได้สื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นต่อองค์กรอีกด้วย (Clarkson ,1995)

ภาพที่ 3 การจัดการวิกฤต 3 ขั้นตอนและกระบวนการจัดการวิกฤตทั้ง 5 ระยะ

ที่มา: ชาตรี ปรีดานันท์สุข, 2556 หน้า 5

จากที่กล่าวมา ขั้นตอนที่มีความสำคัญในการจัดการวิกฤตขององค์กร คือ ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมป้องกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่องค์กรมีการสร้างระบบกระบวนการแผนการปฏิบัติเพื่อรับมือ ซึ่งต่อมา Coombs W. Timothy (2010) ได้พัฒนารอบแนวคิดการจัดการตามวงจรชีวิตภาวะวิกฤติ (Crisis Life Cycle) โดยแบ่งภาวะวิกฤติเป็น 3 ช่วง ดังต่อไปนี้

1. ช่วงก่อนการเกิดภาวะวิกฤติ (Precrisis) แม้ภาวะวิกฤติจะยังไม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ แต่องค์กรสามารถสังเกตเห็น ตลอดจนบริหารจัดการประเด็นปัญหาที่อาจกลายเป็นภาวะวิกฤติ เพื่อไม่ให้ลุกลามเป็นวงกว้างได้ และหากเห็นว่าเป็นภาวะวิกฤติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ องค์กรควรมีการจัดทำแผนเพื่อเตรียมการรับมือกับภาวะวิกฤติในทันที โดยการจัดการในช่วงนี้แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังต่อไปนี้

1.1 ช่วงตรวจหาสัญญาณเตือน (Signal Detection) เป็นช่วงที่องค์กรควรมีการตรวจหาสัญญาณเตือนก่อนการเกิดภาวะวิกฤติ และเมื่อพบสัญญาณเตือนดังกล่าวแล้ว องค์กรควรมองหาแนวทางแก้ไขเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดภาวะวิกฤตินั้น

1.2 ช่วงสร้างการป้องกัน (Prevention) ช่วงนี้องค์กรมีการบริหารจัดการกับ 3 ส่วนเพื่อป้องกันการเกิดภาวะวิกฤติโดยส่วนที่หนึ่งองค์กรควรจัดการประเด็นปัญหา (Issue Management) ซึ่งเป็นการจัดการปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีโอกาสทำให้องค์กรเกิดวิกฤติได้ ส่วนที่สอง องค์กรควรมีการจัดการความเสี่ยง(Risk Management) ซึ่งเป็นการจัดการภายในองค์กรเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบกับการ

ดำเนินงานขององค์กร และส่วนที่สาม องค์กรควรมีการจัดการในด้านชื่อเสียง ซึ่งเป็นการจัดการความเข้าใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.3 ช่วงเตรียมความพร้อมรับภาวะวิกฤติ (Crisis Predation) ช่วงนี้องค์กรควรเตรียมการรองรับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น ทั้งในการจัดทำแผน การกำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดผู้ที่ทำหน้าที่สื่อสารข้อมูล เพื่อให้สามารถตัดสินใจในการรับมือกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในทันที

2. ช่วงเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤติ (Crisis Event) เป็นช่วงขณะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤติ องค์กรจำเป็นต้องติดตามประเมินสถานการณ์และใช้ความรอบคอบในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ช่วงเกิดสถานการณ์วิกฤตินี้สามารถแบ่งออกได้ 2 ส่วน ได้แก่

2.1 การรับรู้ถึงภาวะวิกฤติ (Crisis Recognition) บุคลากรภายในองค์กรรับรู้ถึงภาวะวิกฤติที่กำลังจะเกิดขึ้นกับองค์กร และองค์กรต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งควบคุมไม่ให้ปัญหาลุกลามขยายเป็นวงกว้างมากขึ้น

2.2 การแก้ไขภาวะวิกฤติ (Crisis Containment) เป็นช่วงที่องค์กรเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤติไม่ให้ขยายวงกว้างมากขึ้น ซึ่งองค์กรต้องตัดสินใจเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องสื่อสารและทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสียอันจะเป็นการแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะ โดยเร็ว

3. ช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤติ (Post crisis) ช่วงที่องค์กรได้แก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤติเรียบร้อยแล้ว องค์กรจำเป็นต้องประเมินผลถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากภาวะวิกฤตินั้น เพื่อนำไปพัฒนา บริหารจัดการ กำหนดมาตรการที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานขององค์กรหลังจากสิ้นสุดภาวะวิกฤตินั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับวิกฤติในครั้งต่อไป

ดังนั้น การจัดการภาวะวิกฤติตามช่วงวงจรชีวิตของภาวะวิกฤติ (Life Cycle of Crisis) สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

การจัดการตามช่วงวงจรชีวิตของภาวะวิกฤติ (Life Cycle of Crisis)	
Steven Fink (4 ขั้นตอน)	Pearson and Mitroff (5 ขั้นตอน)
1. ขั้นตอนเริ่มต้น	1. ขั้นตอนการตรวจหาสัญญาณเตือน
2. ขั้นตอนภาวะวิกฤติรุนแรง	2. ขั้นตอนเตรียมพร้อมป้องกัน
3. ขั้นตอนภาวะวิกฤติเรื้อรัง	3. ขั้นตอนการควบคุมความเสียหาย
4. ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไข	4. ขั้นตอนองค์กรฟื้นตัว
	5. ขั้นตอนการเรียนรู้

ตารางที่ 1 การจัดการตามช่วงวงจรชีวิตของภาวะวิกฤติ

1.3 กระบวนการจัดการกับภาวะวิกฤติ (Crisis Management Process)

ในกระบวนการจัดการภาวะวิกฤติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (Clark Caywood, 1997) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) เป็นขั้นตอนการจัดการเพื่อลดการเกิดภาวะวิกฤติ กล่าวคือ เมื่อองค์การตรวจพบสัญญาณเตือนที่อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤติ และได้ทำการแก้ไขได้ทัน่วงที่ก่อนเกิดภาวะวิกฤติขึ้นกับองค์การ เช่น พบสัญญาณเตือนว่าสินค้าหรือบริการมีความผิดพลาด องค์การจึงทำการเรียกคืนสินค้าหรือปรับแก้กระบวนการหรือขั้นตอนการบริการ เป็นต้น
2. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นตอนการที่องค์การเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นกับองค์การ โดยวิเคราะห์และประเมินโอกาสที่ภาวะวิกฤตินั้นอาจเกิดขึ้นและนำผลการวิเคราะห์ มาวางแผนการจัดการ จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบรวมทั้งฝึกฝน อบรมให้พนักงานมีความชำนาญในการดำเนินการตามแผนที่ได้จัดเตรียมไว้นั้น
3. ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) เมื่อภาวะวิกฤติเกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญคือองค์การต้องนำแผนที่ได้จัดเตรียมไว้มาจัดการกับภาวะวิกฤติ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมที่ดี อีกทั้งยังต้องฝึกฝนให้บุคลากรมีความคุ้นชินกับสถานการณ์อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ตัดสินใจได้ทัน่วงที่เมื่อภาวะวิกฤตินั้นเกิดขึ้น เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน จะให้ความสนใจในการจัดการแก้ไขรวมทั้งการฟื้นฟูความเสียหายจากภาวะวิกฤตินั้นขององค์การ
4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) เป็นขั้นตอนที่องค์การทำการประเมินผลทั้งผลดีและผลเสียในการแก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นแล้ว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขการจัดการภาวะวิกฤติในขั้นตอนการป้องกัน ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม และขั้นตอนการตอบสนอง เพื่อรับมือกับวิกฤติในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขนี้สามารถขยายความสามารถในการจัดการภาวะวิกฤติขององค์การได้อีกด้วย

กระบวนการในการบริหารจัดการกับภาวะวิกฤติ จำนวน 4 ขั้นตอน (Coombs W Timothy, 2015) ดังนี้

1. ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) เป็นขั้นตอนในการจัดการกับประเด็นปัญหาก่อนที่จะขยายเป็นวงกว้าง สร้างความเสียหายกับองค์การ โดยสามารถใช้การวิเคราะห์ หรือร่วมกัน เพื่อหาความเสี่ยงที่ทำให้เกิดวิกฤติอันนำไปสู่การวางแผนการรับมือและการแก้ไขประเด็นปัญหาได้ต่อไป
2. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับองค์การไว้ล่วงหน้า เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเตรียมแผนเพื่อซักซ้อมแผนและเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะวิกฤติให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น

3. ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) เมื่อภาวะวิกฤตเกิดขึ้นแล้ว องค์กรต้องประยุกต์สิ่งที่เตรียมความพร้อมไว้มาใช้ในการจัดการกับภาวะวิกฤต ประกอบกับการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญตามแผนที่เตรียมไว้

4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) เป็นขั้นตอนการประเมินผลการจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น และนำผลที่ได้จากการประเมินมาพิจารณาข้อดีข้อเสียเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับการจัดการกับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) และขั้นตอนการตอบสนอง (Response) ต่างมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน หากเกิดความผิดพลาดในขั้นตอนหนึ่ง จะก่อให้เกิดผลกระทบในภาพรวม

จากทฤษฎีข้างต้นเกี่ยวกับกระบวนการในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต ธุรกิจร้านอาหารสามารถดำเนินการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) เป็นขั้นตอนการจัดการเพื่อลดการเกิดภาวะวิกฤตของร้าน กล่าวคือ เมื่อพบสัญญาณเตือนที่อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤต เป็นขั้นตอนในการจัดการกับประเด็นปัญหา ก่อนที่จะขยายเป็นวงกว้าง เป็นการร่วมกันหาความเสี่ยงที่ทำให้เกิดวิกฤต เช่น สาเหตุที่ทำให้พนักงานติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกค้าไม่ใช้บริการของร้าน

2. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นตอนที่ร้านอาหารเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กร เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรไว้ล่วงหน้า โดยวิเคราะห์และประเมินโอกาสที่ภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจเกิดขึ้น และนำผลการวิเคราะห์มาวางแผนการจัดการ นำมาเป็นข้อมูลในการเตรียมแผนเพื่อซักซ้อมแผนและเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะวิกฤตให้มีความรัดกุม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบรวมทั้งฝึกฝน อบรมให้พนักงานให้มีความชำนาญในการดำเนินการตามแผนที่ได้จัดเตรียมไว้ เช่น การเตรียมความพร้อมเมื่อเฝ้าระวังป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเตรียมแผนรับมือเมื่อพนักงานของร้านหรือบุคคลใกล้ชิดติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. ขั้นตอนการตอบสนองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต (Response) เมื่อภาวะวิกฤตเกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญคือ องค์กรต้องประยุกต์สิ่งที่เตรียมความพร้อมไว้มาใช้ในการจัดการกับภาวะวิกฤต ควบคู่ไปกับการฝึกฝนให้บุคลากรมีความชำนาญในการรับมือจนนำไปสู่การตัดสินใจ และทำหน้าที่ได้อย่างมีระบบ ทันทีที่ท่ามกลางภาวะวิกฤต เนื่องจากลูกค้าจะให้ความสนใจในการจัดการแก้ไขรวมทั้งการฟื้นฟูความเสียหายจากภาวะวิกฤตนั้นของร้านค้า จนนำไปสู่ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น การบริหารจัดการร้านเมื่อพนักงานติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การจัดการเมื่อลูกค้าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือการรับมือเมื่อทุกคนปลอดภัยไวรัสโคโรนา 2019 และเปิดร้านใหม่

4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) เป็นขั้นตอนการประเมินผลการจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น และนำผลที่ได้จากการประเมินมาพิจารณาข้อดีข้อเสียเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับการจัดการกับภาวะวิกฤตที่

อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป เช่น การนำประสบการณ์ในการบริหารจัดการร้านช่วงที่พนักงานหรือลูกค้าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาดำเนินการหากมีข้อดีจากการดำเนินการด้วยวิธีการนั้น และปรับปรุงในส่วนที่ยังบกพร่องในการจัดการและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. แนวทางการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

ท่ามกลางภาวะวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดสถานการณ์ปัญหาและบทเรียนอันหลากหลายแก่ผู้คนจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นวิถีใหม่ทั้งในเรื่องส่วนตัว เรื่องงาน และการประกอบกิจการต่าง ๆ และหนึ่งในนั้นคือผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารที่ต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ โดยพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2563) ได้ระบุถึงแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ไว้ว่า ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วางเป้าหมาย (Goal) ให้ชัดเจน เพื่อจะได้มีทิศทางการดำเนินงานได้แม่นยำขึ้น ยิ่งเป้าหมายมีความละเอียดเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาจจะแบ่งออกเป็น “เป้าหมายระยะสั้น-กลาง-ยาว” สำหรับผู้ที่มีการตั้งเป้าหมายในปีที่ผ่านมาอยู่แล้ว ก็ควรจะมีการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับเป้าที่ตั้งไว้ด้วยว่าเป็นไปตามที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยหากไม่ได้ตามเป้าก็ต้องหาสาเหตุว่าเป็นเพราะอะไร หรือหากได้ตามเป้าก็ต้องวิเคราะห์ให้ได้เช่นกันว่าเป็นไปตามเป้าหรือเกินเป้าเพราะอะไร เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ในปีนี้

2. วิเคราะห์โอกาสทางการตลาดและสภาพธุรกิจ ซึ่งการทำแผนธุรกิจเพื่อให้มีเป้าหมายในแต่ละปีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำบนพื้นฐานของข้อมูลในปีที่ผ่านมา ควบคู่กับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อมากนัก ยุคที่การสื่อสารมีความรวดเร็ว ผู้บริโภคมีความต้องการที่หลากหลายและคู่แข่งก็เยอะขึ้น ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด การวิเคราะห์หรือทบทวนธุรกิจของตัวเอง ทั้งจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด (Threat) ในส่วนของเงินทุน ทำเลที่ตั้ง ทักษะประสบการณ์ของเจ้าของกิจการ พ่อครัวแม่ครัว หรือพนักงานเสิร์ฟ คุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ ความสามารถในการหาแหล่งวัตถุดิบ สายป่านเงินทุน เป็นต้น โดยเฉพาะบรรดาผู้ประกอบการที่เปิดกิจการมาแล้วหลายปียิ่งต้องมีการทบทวนภาวะธุรกิจของกิจการ เพราะอาจมีความเป็นไปได้ว่าสิ่งที่เคยเป็นจุดเด่นของเราในอดีต อาจะกลายเป็นจุดด้อยของกิจการในวันนี้ก็ได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาและต่อยอดซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการทำธุรกิจ และสร้างโอกาสให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จมากขึ้น

3. การวิเคราะห์ตลาดผู้บริโภค และคู่แข่งทั้งที่เป็นคู่แข่งแบบทางตรงและทางอ้อม เพื่อทราบลักษณะและความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ประเภทและรายการอาหารที่นิยมบริโภค ลักษณะอาหาร หรือเทรนด์ของอาหารที่กำลังมาแรง ซึ่งอาจจะดูจากเมนูยอดนิยม เมนูที่ได้กำไร เมนูที่ขาดทุนในร้าน หรือจากช่องทางสื่อโซเชียลก็ได้ จากนั้นก็พยายามหาช่องว่างหรือโอกาสใหม่ ๆ ที่ร้านยังไม่ได้นำเสนอ เพื่อทดลองนำมาปรับใช้อย่างยืดหยุ่นและเหมาะสมตามกำลัง/เงินลงทุนของกิจการ รวมถึงตำแหน่งทางการตลาดของตน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะสร้าง

โอกาสทางการตลาดในการเจาะกลุ่มลูกค้าใหม่ที่อาจจะกลายมาเป็นลูกค้าประจำของร้านในอนาคต นอกจากนี้ควรมีการวิเคราะห์คู่แข่งในบริเวณใกล้เคียงด้วยทั้งในส่วนของยอดขายและวิธีการส่งเสริมการขาย เพื่อนำมาประเมินสำหรับวางแผนการตลาดและรับมือ กล่าวคือหากไม่รู้จักรักลูกค้าของตัวเองและคู่แข่ง

4. การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด จากนั้นแล้วจึงมาออกแบบกลยุทธ์การตลาดที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกิจการที่ตั้งไว้ ทั้งในส่วนของตัวเลขยอดขาย-ต้นทุน กำไร จุดคุ้มทุน เพื่อให้ลูกค้าเก่ากลับมาทานซ้ำและดึงดูดให้ลูกค้าใหม่อยากมาลิ้มลอง โดยแนวทางการวางแผนกลยุทธ์การตลาด อาจได้แก่

4.1 หาตัวตนที่แตกต่างให้กับร้าน นอกจากการคงมาตรฐานของอาหารให้อร่อยและสดใหม่แล้ว การสร้างความโดดเด่นก็เป็นการสร้างข้อได้เปรียบที่ไม่ควรมองข้าม โดยผู้ประกอบการจำเป็นต้องรู้ตัวว่าเป็นร้านประเภทใด กำลังขายอะไร และต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายของทางร้านด้วยว่าพวกเขาชอบอะไร “ขายไอเดีย-ความคิดสร้างสรรค์” ให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอาหาร วัตถุดิบ หรือการบริการ ที่มีเฉพาะที่ร้านเราเท่านั้น เช่น เมนูจานยักษ์ ซูโรงด้วยวัตถุดิบของท้องถิ่น เสิร์ฟด้วยภาชนะแปลกตา การบริการที่โดดเด่น ตกแต่งร้านให้มีเอกลักษณ์ สร้างธีม สร้างกิมมิค เพื่อให้ลูกค้ามีประสบการณ์ที่ดีและจดจำร้านได้

4.2 ตั้งราคาขายให้เหมาะสม เพราะราคาเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญเพื่อจูงใจลูกค้าให้มาใช้บริการ รักษาตลาดลูกค้าไว้ และสร้างกำไรแก่ธุรกิจต้องเป็นราคาที่เหมาะสมกับรสชาติและคุณภาพของอาหาร การตั้งราคาอาหารที่ดีต้องดูทั้งต้นทุนทั้งหมดที่ผ่านการวิเคราะห์อย่างละเอียด + กำลังซื้อของลูกค้า หรือความชอบและการยอมรับของลูกค้าเพื่ออาหารแต่ละจาน + คุณภาพของสินค้าและบริการและราคาขายของคู่แข่งทั้งนี้ไม่ควรติดกับดักราคาขาย แต่ให้มองที่กำไรที่บาทต่อจานที่เหมาะสมและอยู่รอดได้

4.3 บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยสร้างระบบการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพของร้านอาหาร รวมทั้งความพึงพอใจแก่ลูกค้าที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกิจการ อาทิ การเพิ่มยอดขาย การควบคุมต้นทุน ค่าใช้จ่าย ฯลฯ โดยขณะนี้มียุคหลายบริษัทที่จัดทำแอปพลิเคชันเพื่อรองรับธุรกิจร้านอาหาร อาทิ การสั่งอาหารออนไลน์ “ระบบเดลิเวอรี่” ที่น่าจะเปิดโอกาสในการขายได้มากขึ้นและสามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องการขยายพื้นที่ร้านให้ยุ่งยาก หรือทำเลไม่ดีเท่าในอดีต ระบบจัดการร้าน POS ที่ปัจจุบันได้ถูกพัฒนาให้ทำงานครอบคลุมทุกส่วนของร้านอาหาร ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกยอดขาย ประมวลผลระบบหลังบ้านเช่นเมนูขายดี ช่วงเวลาที่ขายดี เป็นต้น ซึ่งจะประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเมนูและการตลาด อีกทั้งยังมีความสามารถในการประมวลข้อมูลด้านต้นทุน ช่วยแก้ปัญหาการจัดการวัตถุดิบ Self Ordering Tablet ที่ลูกค้าสามารถสั่งอาหารด้วยตนเอง โดยระบบจะส่งข้อมูลอาหารและหมายเลขโต๊ะไปยังห้องครัวเลย ระบบจัดการคิวหน้าร้าน ระบบจองคิวออนไลน์ ที่ลูกค้าสามารถเช็คคิวเรียลไทม์ผ่านสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต แอปพลิเคชันจัดการบัญชี, พนักงานพาร์ทไทม์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ ก่อนใช้ควรศึกษาข้อมูลให้รอบคอบ เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของผู้ให้บริการแต่ละราย และเหมาะสมกับงบประมาณของกิจการด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจมากที่สุด

4.4 บริหารคนอย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดร้านอาหารเป็นเหมือนการทำงานเป็นทีมที่ไม่เฉพาะแต่การบริการอาหารรสเลิศเท่านั้นที่ทำให้ร้านอาหารเป็นที่โปรดปรานของลูกค้า แต่ยังต้องมีการบริการที่ประทับใจ

ควบคู่ด้วย ตั้งแต่ที่ลูกค้าก้าวเท้าเข้าสู่บริเวณร้านไปจนถึงการที่ลูกค้าเดินออกจากโต๊ะอาหารไป ดังนั้น พนักงานทุกตำแหน่งในร้านจึงเสมือนเป็นตัวแทนของกิจการ ที่เจ้าของธุรกิจร้านอาหารควรต้องให้ความสำคัญผ่านการวางแผน ควบคุม และติดตามผล เพื่อมัดใจลูกค้า เตรียมพร้อมให้พนักงานมีทักษะและทัศนคติที่ดี /รู้สึกมีความสุขกับการทำงานและพร้อมที่จะลุยงานทุกอย่างได้อย่างเต็มที่ จัดสรรพนักงานในแต่ละจุดของการให้บริการ ตามความเชี่ยวชาญ/ความถนัดมากที่สุด รวมถึงดูแลให้จำนวนพนักงานในจุดนั้น ๆ มีความเพียงพอและเหมาะสมกับการให้บริการที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าได้มากที่สุด

5. การทบทวน และติดตามประเมินผล เพราะการที่ยังมีร้านอาหารอีกมากมายเข้ามาช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาด และกำลังจะเติบโต การสร้าง Customer Loyalty/ยอดขายได้โดยอาศัยเพียงความอร่อยอย่างเดียวเพื่อความอยู่รอดคงเป็นเรื่องยากพอสมควรในสนามแข่งขันนับจากนี้ จึงต้องมีการประเมินผลงานของกิจการเป็นระยะ ๆ ที่อาจจะได้มาจาก Feedback ของลูกค้า หรือความคิดเห็นของพนักงาน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ตรงจุด ทันที และสนับสนุนให้ส่วนอื่น ๆ ที่ดีอยู่แล้วแข็งแกร่งขึ้นมาได้ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่นับวันจะมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น

ขณะที่ จิรวรรณ กิตินารัตน์ นพวรรณ วิเศษสินธุ์ และภัทรา สุขะสุคนธ์ (Wisessin, N., & Sukhasukon, P.,2022).ได้ระบุถึงการปรับตัวธุรกิจร้านอาหารภายหลังวิกฤตโควิด-19 ไว้ว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารควรวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์หลังโควิด 19 ดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการควรวิเคราะห์ถึงผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในการผลิตอาหารโดยการวิเคราะห์พิจารณาถึงต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นในการสั่งซื้อวัตถุดิบแต่ละชนิดมาใช้ ภายในร้านอาหาร รวมถึงการพิจารณาหาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อทำการผลิตและจำหน่ายให้กับลูกค้าได้ตัดสินใจเลือก โดยมุ่งเน้นนำเสนออาหารอร่อย บริการดี วัตถุดิบดี มีการปรับรูปแบบเมนูอาหาร เป็นเช็ต DIY ที่จัดเช็ตส่วนประกอบของอาหาร เพื่อให้ผู้บริโภคนำไปปรุงสุกต่ออีกไม่กี่ปั่นตอนและทานได้รสชาติอร่อยเหมือน ทานที่ร้าน และมั่นใจในความสะอาดมากขึ้น

2. ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญกับการส่งมอบบริการ เนื่องจากผู้บริโภคมีความกังวลในการรับประทาน อาหารที่ร้าน จึงควรสร้างมาตรฐานการให้บริการส่งอาหารอย่างรวดเร็ว ทั้งในรูปแบบที่ให้ลูกค้าซื้อกลับบ้าน (Takeaway) และรูปแบบเดลิเวอรี่ (Delivery) เนื่องจากผู้บริโภคต้องมีการปรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านมากขึ้น เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมถึงการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เน้นความสะอาดมากขึ้น โดยธุรกิจจะต้องใส่ใจในความสะอาดของอาหารที่ให้บริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการร้านอาหารมากขึ้น

3. ผู้ประกอบการควรผสมผสานเทคโนโลยีกับการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ต้องการความสะดวกสบายในการใช้ บริการและการเว้นระยะห่างทางสังคมเมื่อเกิดโรคระบาด ขึ้น โดยควรพัฒนาแอปพลิเคชันที่ให้ผู้บริโภคสามารถเลือก สั่งอาหารได้เสมือนเลือกจากเมนู พร้อมคลิปที่ถ่ายอาหาร นั้น รวมทั้งช่องทางการชำระเงินตามความต้องการ และ ช่องทางการรับสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการรับอาหารที่ร้านสาขาใกล้ บ้านหรือการส่งอาหารไปยังที่ ๆ ผู้บริโภคกำหนดทั้งนี้ ร้านอาหารจะต้องทำการเก็บข้อมูลและ

ข้อเสนอแนะของ ลูกค้า เพื่อสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมของลูกค้า ปรับปรุงการให้บริการและสามารถเสนออาหารหรือ โปรโมชันที่ได้รับความนิยมหรือเหมาะสมกับลูกค้า

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1. การวางเป้าหมายของธุรกิจร้าน (Goals) โดยอาจจะแบ่งออกเป็น “เป้าหมาย ระยะสั้น-กลาง-ยาว” เพื่อนำเป้าหมายที่วางไว้ ไปใช้ในการหาสาเหตุถึงปัจจัยที่ทำให้การจัดการร้านประสบความสำเร็จและต้องปรับปรุงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากิจการร้านต่อไป

2. การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดและสภาพธุรกิจ (SWOT) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดทบทวนธุรกิจของตัวเอง ทั้งจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด (Threat) ในส่วนของเงินทุน ท่าเลที่ตั้ง ทักษะประสบการณ์ของเจ้าของกิจการ พ่อครัวแม่ครัว หรือพนักงานเสิร์ฟ คุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ ความสามารถในการหาแหล่งวัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งการวิเคราะห์ตลาดผู้บริโภคและคู่แข่งทั้งที่เป็นคู่แข่งแบบทางตรงและทางอ้อม เพื่อทราบลักษณะและความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า เพื่อที่จะสร้างโอกาสทางการตลาดในการเจาะกลุ่มลูกค้าใหม่ที่อาจจะกลายมาเป็นลูกค้าประจำของร้านในอนาคต

3. การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกิจการที่ตั้งไว้ ทั้งในส่วนของคุณลักษณะของตัวสินค้า-ต้นทุน กำไร จุดคุ้มทุน ภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบการทำงานที่ดีของร้านอาหาร

4. การให้ความสำคัญกับการส่งมอบบริการ (Service Delivery) เนื่องจากผู้บริโภคมีความกังวลในการรับประทาน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในการผลิตอาหาร โดยอาหารต้องอร่อย วัตถุดิบดี และสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าเรื่องความสะอาดและปลอดภัย ควบคู่กับการสร้างมาตรฐานการส่งอาหารอย่างรวดเร็ว ทั้งในรูปแบบที่ให้ลูกค้าซื้อกลับบ้าน (Takeaway) และรูปแบบเดลิเวอรี่ (Delivery เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

5. การบริหารคนอย่างมีประสิทธิภาพ (Building employees' quality) มีการบริการที่ประทับใจ พนักงานทุกตำแหน่งในร้านที่เปรียบเสมือนตัวแทนของกิจการ จึงต้องเตรียมพร้อมให้พนักงานมีทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการบริการ

6. การทบทวน ติดตาม ประเมินผลงาน (Periodically Assessment) ของกิจการเป็นระยะ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ตรงจุด ทันที และสนับสนุนให้ส่วนอื่น ๆ ที่ดีอยู่แล้วแข็งแกร่งขึ้น

องค์ความรู้จากการศึกษา

1. กระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจร้านอาหารท่ามกลางการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤติในธุรกิจร้านอาหารท่ามกลางการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

1. ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) เป็นขั้นตอนการจัดการเพื่อลดการเกิดภาวะวิกฤติของร้าน กล่าวคือ เมื่อพบสัญญาณเตือนที่อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤติ เป็นขั้นตอนในการจัดการกับประเด็นปัญหาก่อนที่จะขยายเป็นวงกว้าง เป็นการร่วมกันหาความเสี่ยงที่ทำให้เกิดวิกฤติ เช่น สาเหตุที่ทำให้พนักงานติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกค้าไม่ใช้บริการของร้าน

2. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นตอนที่ร้านอาหารเตรียมรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กร เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรไว้ล่วงหน้า โดยวิเคราะห์และประเมินโอกาสที่ภาวะวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจเกิดขึ้น และนำผลการวิเคราะห์มาวางแผนการจัดการ นำมาเป็นข้อมูลในการเตรียมแผนเพื่อชกซ้อมแผนและเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะวิกฤติให้มีความรัดกุม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบรวมทั้งฝึกฝน อบรมให้พนักงานให้มีความชำนาญในการดำเนินการตามแผนที่ได้จัดเตรียมไว้ เช่น การเตรียมความพร้อมเมื่อเฝ้าระวังป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเตรียมแผนรับมือเมื่อพนักงานของร้านหรือบุคคลใกล้ชิดติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. ขั้นตอนการตอบสนองเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ (Response) เมื่อภาวะวิกฤติเกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญคือ องค์กรต้องประยุกต์สิ่งที่เตรียมความพร้อมไว้มาใช้จัดการกับภาวะวิกฤติ ควบคู่ไปกับการฝึกฝนให้บุคลากรมีความชำนาญในการรับมือจนนำไปสู่การตัดสินใจ และทำหน้าที่ได้อย่างมีระบบ ทันท่วงทีท่ามกลางภาวะวิกฤติ เนื่องจากลูกค้าจะให้ความสนใจในการจัดการแก้ไขรวมทั้งการฟื้นฟูความเสียหายจากภาวะวิกฤตินั้นของร้านคำนึงนำไปสู่ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น การบริหารจัดการร้านเมื่อพนักงานติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การจัดการเมื่อลูกค้าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือการรับมือเมื่อทุกคนปลอดภัยไวรัสโคโรนา 2019 และเปิดร้านใหม่

4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) เป็นขั้นตอนการประเมินผลการจัดการกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้น และนำผลที่ได้จากการประเมินมาพิจารณาข้อดีข้อเสียเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับการจัดการกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป เช่น การนำประสบการณ์ในการบริหารจัดการร้านช่วงที่พนักงานหรือลูกค้าติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาดำเนินการหาข้อดีจากการดำเนินการด้วยวิธีการนั้น และปรับปรุงในส่วนที่ยังบกพร่องในการจัดการและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. แนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

1) การวางเป้าหมายของธุรกิจร้าน (Goals) โดยอาจจะแบ่งออกเป็น “เป้าหมาย ระยะสั้น-กลาง-ยาว” เพื่อนำเป้าหมายที่วางไว้ ไปใช้ในการหาสาเหตุถึงปัจจัยที่ทำให้การจัดการร้านประสบความสำเร็จและต้องปรับปรุงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากิจการร้านต่อไป

2) การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดและสภาพธุรกิจ (SWOT) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดทบทวนธุรกิจของตัวเอง ทั้งจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด (Threat)

3) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing strategy) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกิจการที่ตั้งไว้ ทั้งในส่วนของตัวเลขยอดขาย-ต้นทุน กำไร จุดคุ้มทุน ภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบการทำงานที่ดีของร้านอาหาร

4) การให้ความสำคัญกับการส่งมอบบริการ (Service Delivery) เนื่องจากผู้บริโภคมีความกังวลในการรับประทาน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในการผลิตอาหาร โดยอาหารต้องอร่อย วัตถุดิบดี และสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าเรื่องความสะอาดและปลอดภัย ควบคู่กับการสร้างมาตรฐานการส่งอาหารอย่างรวดเร็ว ทั้งในรูปแบบที่ให้ลูกค้าซื้อกลับบ้าน (Takeaway) และรูปแบบเดลิเวอรี่ (Delivery เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

5) คุณภาพของพนักงาน (Building employees' quality) ที่มีการบริการที่ประทับใจ มีทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการบริการเพราะพนักงานทุกตำแหน่งในร้านที่เปรียบเสมือนตัวแทนของกิจการ จึงต้องเตรียมพร้อมให้พนักงานมีคุณภาพในการบริการ

6) การประเมินผล (Periodically Assessment) โดยการทบทวน ติดตาม และพัฒนากิจการเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ตรงจุด ทันทีทันที่ และสนับสนุนให้ส่วนอื่น ๆ ที่ดีอยู่แล้วแข็งแกร่งขึ้น

ภาพที่ 5 แนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

สรุปองค์ความรู้

การจัดการภาวะวิกฤติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรหรือหน่วยงาน เพราะเมื่อเกิดภาวะวิกฤติคือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและอาจส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อองค์กรนั้นจะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานสามารถรับมือและปรับตัวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การจัดการภาวะวิกฤติของร้านอาหารให้อยู่รอดในสถานการณ์การแพร่ระบาดและหลักการแพร่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้มาตรการควบคุมของรัฐและการชะลอตัวของสภาพเศรษฐกิจการปรับตัว ให้เข้ากับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคตลอดจนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ควรมีกระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ ประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) 2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) 3) ขั้นตอนการตอบสนองเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ (Response) 4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Revision) และแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ามีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนเป้าหมายของธุรกิจร้าน (Goals) โดยอาจจะแบ่งออกเป็น “เป้าหมาย ระยะสั้น-กลาง-ยาว” เพื่อนำเป้าหมายที่วางไว้ ไปใช้ในการหาสาเหตุถึงปัจจัยที่ทำให้การจัดการร้านประสบความสำเร็จและต้องปรับปรุงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากิจการร้านต่อไป 2) การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดและสภาพธุรกิจ (SWOT) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดทบทวนธุรกิจของตัวเอง ทั้งจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด (Threat) 3) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing strategy) 4) การให้ความสำคัญกับการส่งมอบบริการ (Service Delivery) 5) การสร้างคุณภาพของพนักงาน () 6) การประเมินผล (Periodically Assessment) โดยการทบทวน ติดตาม และพัฒนากิจการเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ตรงจุด ทันทั่วถึง และสนับสนุนให้ส่วนอื่น ๆ ที่ดีอยู่แล้วแข็งแกร่งขึ้น สุดท้ายแล้วผู้เขียนมองว่าการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ และดำเนินตามแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารที่ได้นำเสนอข้างต้น จะช่วยให้ธุรกิจร้านอาหารมีสามารถรับมือและปรับตัวได้ นอกจากนี้

สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนารับมือกับสถานการณ์ร้ายแรงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตได้เป็นอย่างดี

References

- Chatree Preeda-anantasuk. (2013). Changing Perspectives on Crisis Management with an Integrated Crisis Management Approach. Retrieved from tci-thaijo.org > BECJournal > article > download on August 2, 2022.
- Clayton M. Christensen, Michael E. Raynor & Rory McDonald, (2015) (Henslowe, 1999)
- Coombs, W. T. (2015). Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding: Planning, Managing, and Responding (4th Ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (2020). Situation Report on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). Retrieved October 12, 2022, from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no250-090963.pdf>.
- Henslowe, P. (1999) *Public Relations: A Practical Guide to the Basics*. Kogan Page.
- Kasikorn Research Center. (2020). Prolonged COVID-19 Crisis: How Restaurants Adapt in This Crisis. Retrieved from https://www.kasikornbank.com/SiteCollectionDocuments/business/sme/knowledge/img/restaurant_covid/restaurant_covid.pdf.
- Kasikorn Research Center. (March 2020). COVID-19 Outbreak Situation. Retrieved on July 21, 2022. National Economic and Social Development Council (NESDC). (June 11, 2020).
- Worathai Rawinit. (2013). A Model of Emotional Components in Crisis Communication. Doctoral Dissertation, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

DEVELOPMENT OF A MODEL FOR PROMOTING INDEPENDENT CAREERS FOR THE ELDERLY IN BAN POM
SUBDISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE.

พุทธรชาติ แผนสมบุญ¹, โกศล จิงเสถียรทรัพย์ และพระมหาประกาศิต จูติปสิทธิกร

Phutthachat Phaensomboon¹, Kosol Chungsatienup and Phramaha Prakasit Thitipasitthikorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email : saha70@gmail.com¹

Received 28 August 2023; Revised 8 June 2024; Accepted 9 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาอาชีพอิสระเพื่อสร้างรายได้ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล มีผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นผู้สูงอายุในชุมชนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 26 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การทำสนทนายสนทนา และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการอาชีพอิสระ ร้อยละ 70.21 ระยะเวลาในการพัฒนาอาชีพ 1-2 วัน ร้อยละ 76.95 และรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ เป็นการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญา ร้อยละ 40.42 2) ผลการศึกษาในการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศอาชีพผู้สูงอายุ (2) ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพในชุมชน (3) กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ (4) ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการทำอาหารภูมิปัญญา (5) พัฒนาคุณค่า ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบการเปลี่ยนแปลง 4 มิติ ได้แก่ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทของชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : การเสริมสร้างอาชีพอิสระ; อาชีพอิสระ; ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article's objectives are: 1)To study the needs of the elderly in developing independent careers to generate income, Ban Pom Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 2) To develop a model for promoting independent careers of the elderly in Ban Pom Subdistrict. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 3)Presenting a model for promoting independent careers for the elderly in Ban Pom Subdistrict. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province The study was conducted by using participatory action research. There are 4 steps involved: planning, action, observation, and reflection. In this research, data were collected through interviews, group discussions, fun conversations, and observation. The research participants were 26 qualified elderly people in the community. The results of the research found that the majority of elderly people want independent careers (70.21 percent), the time period for career development is 1-2 days (76.95 percent), and the format for organizing career development activities is career development from wisdom (40.42 percent). Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, averages and percentages and Qualitative data with content analysis.

Results of the study in developing a model for promoting independent careers for the elderly in Ban Pom Subdistrict. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province found that the model for promoting independent careers for the elderly in Ban Pom Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consists of 5 processes: (1) preparing people and preparing data to analyze the ecosystem of elderly careers (2) searching for network partners to promote careers in the community (3) Set goals for creating independent careers (4) Drive independent careers for the elderly through cooking wisdom food (5) Develop the value and meaning of local wisdom food in Phra Nakhon Si Ayutthaya. The results of changes from the model for promoting independent careers for the elderly, Ban Pom Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, found changes in 4 dimensions: 1) discovering the potential of the community and oneself 2) having additional careers within the context of the community 3) Having a supporting network. 4) Sustainable development occurs.

Keywords: enhancing independent careers, independent careers, the elderly

บทนำ

ในภาวะวิกฤตแห่งความผันผวน (Disruption Crisis) และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งในเชิงมิติสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคม และความเหลื่อมล้ำทางสังคมทั้งในสังคมเมือง

และในสังคมชนบท โดยความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเป็นปัญหาเรื้อรังที่สะท้อนถึงความแตกต่างในการเข้าถึงชีวิตที่มีคุณภาพ การบริการทางสังคม รวมทั้งภาวะความกระจุกตัวของความมั่งคั่งและการกระจายตัวของหนี้สินภาคครัวเรือนก็เป็นปัจจัยหนึ่งด้วย ในการจะแก้ปัญหาต้องให้ครอบคลุมรอบด้านจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม ด้วยการพัฒนาชุมชนในเขตเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและนำไปสู่เมืองน่าอยู่ โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม (People Participation) ในการแก้ไขปัญหาของเมือง และชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน และร่วมตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายจนถึงการประเมินผลนโยบาย เพื่อประชาชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ตรงตามความต้องการ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (Self Reliance, Puangngam, 2006) สังคมไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2564 (National Statistical Office, 2024) และรัฐได้กำหนดให้สังคมสูงอายุเป็นวาระแห่งชาติและให้ความสำคัญกับประเด็นการจ้างงานผู้สูงอายุเพื่อให้รู้สึกว่ามีคุณค่า โดยตั้งเป้าไว้ปี 2564 ผู้สูงอายุจำนวน 1.95 แสนคนมีงานทำ (Department of Mental Health 2024)

ในสังคมกึ่งเมือง เฉกเช่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากจะเป็นเมืองมรดกโลก อยุธยายังมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งการท่องเที่ยว โบราณสถาน ตลอดจนตลาดน้ำชุมชน ทำให้มีต้นทุนทรัพยากรที่มั่งคั่งที่ผู้สูงอายุสามารถถูกจ้างงาน หรือทำอาชีพอิสระได้ ดังนั้นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างมีศักยภาพภายใต้ภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากสถานการณ์ปัญหาและความต้องการอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับชุมชนว่า การสร้างเสริมรายได้ของผู้สูงอายุจะยั่งยืนต้องมียอดประกอบอะไรบ้าง สิ่งที่ทำอยู่เป็นการลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้จริงหรือไม่ แม้ผู้สูงอายุในชุมชนจะทำการสำรวจทุนชุมชน ทุนทรัพยากรมนุษย์ ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนให้ไปสู่ความยั่งยืนได้ จึงทำให้ชุมชนกลับมาทบทวนแผนชุมชนใหม่ ผ่านกระบวนการคิดแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุคือ “คุณภาพชีวิต ในทุกมิติ” ทั้งมิติด้านกายภาพ มิติด้านสังคม มิติด้านจิตใจ และมิติด้านปัญญา หรือภาวนา 4 (กาย ภาวนา-ศีลภาวนา-จิตภาวนา-ปัญญาภาวนา) (Phaensomboon, 2023) เมื่อประเด็นคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายใหญ่ ซึ่งจากการทำเวทีชุมชน พบประเด็นการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้มีการค้นพบศักยภาพที่เป็นทุนทางภูมิปัญญาพระนครศรีอยุธยาหลายด้านเช่น ภูมิปัญญาด้านศิลป วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม หัตถกรรม และด้านเกษตรกรรม (Khongpradit, 2015) ทำให้เกิดการทบทวน ภาพรวมของชุมชนบ้านป้อมว่ามีภูมิปัญญาด้านใดบ้างที่ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถนำมาเป็นจุดแข็งแก้ปัญหา pain point ของตนเอง ดังนั้นโจทย์วิจัยของชุมชนผู้สูงอายุบ้านป้อม เกิดขึ้นจากปัญหาที่เป็นช่องว่างของอาชีพ ที่ต้องเป็นอาชีพจากภูมิปัญญาดั้งเดิมโดยใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ และฐานทรัพยากร ฐานภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยาเดิมเป็นการต่อยอดนำไปสู่การพัฒนาอาหารภูมิปัญญาให้เป็นอาหารสุขภาพที่ตอบโจทย์สังคมในยุคปัจจุบันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัย และผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการวิจัยในการเสริมสร้างอาชีพอิสระของผู้สูงอายุเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้ร่วมวิจัยให้เพิ่มพูนขึ้นเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมอาชีพบนฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนารูปแบบการสร้าง

เสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาอาชีพอิสระเพื่อสร้างรายได้ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอในส่วนของการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามวงจรปฏิบัติการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่ดำเนินการวิจัย ได้แก่ ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยมีประสบการณ์เป็นนักวิจัยชุมชน ทั้งจากโครงการวิจัยที่ทำร่วมกับโหนดพระนครศรีอยุธยา และการฝึกฝนอบรมเป็นนักวิจัยจากหน่วยงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง และผู้ร่วมวิจัยมีความต้องการในการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ รวมถึงมีความยินดีเข้าร่วมเป็นผู้ร่วมวิจัยและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยในแต่ละกิจกรรมเป็นอย่างดี

ผู้ร่วมวิจัย ผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุในพื้นที่ มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ 2) มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามแบบสำรวจความต้องการประกอบอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ 3) เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านป้อม 4) เป็นผู้อ่านออกเขียนได้ และสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ 5) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน เนื่องจากการดำเนินการวิจัยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระหว่างดำเนินการนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม ทั้งในฐานะผู้ร่วมกิจกรรมและผู้ให้ข้อมูล และ 6) มีความสนใจเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้จำนวน 26 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การสร้างและพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะก่อนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความต้องการอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน โดยนำผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 เป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดกิจกรรมในการศึกษาในระยะที่ 2

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกศึกษาความต้องการอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน จากนั้นรับสมัครผู้

ร่วมวิจัย ที่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อเข้าเป็นผู้ร่วมวิจัยตามคุณสมบัติที่กำหนด ช่วงที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการ วางแผนการดำเนินกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่ได้วางร่วมกัน โดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย รวมถึงร่วมกันสังเกต สะท้อนผล และปรับปรุงแผนการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจนกระทั่งเกิดการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ร่วมวิจัย และรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม โดยในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยดำเนินการทั้งสิ้น 3 วงรอบ

เมื่อเสร็จสิ้นวงรอบของการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเห็นว่ากระบวนการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม ของผู้ร่วมวิจัยทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับการพัฒนา เพิ่มพูนศักยภาพของตนเอง เกิดแนวทางในการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ ทั้งนี้หลังจากดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ระยะแล้ว ผู้วิจัยได้ถอนตัวออกจากพื้นที่วิจัย เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการต่อไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ แนะนำตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการได้ด้วยตนเองและกลุ่มของผู้ร่วมวิจัย สามารถขับเคลื่อนการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีแนวโน้มนำไปสู่ความยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย 2) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 3) การสรุปผลการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม สุนทรียสนทนา โดยมีแนวคำถามสำหรับเก็บข้อมูลในแต่ละประเด็น เช่น แนวคำถามเชิงลึก แนวคำถามการสะท้อนผลการปฏิบัติ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม เป็นต้น และมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จและผลลัพธ์จากกิจกรรมสังเคราะห์ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 วงรอบ โดยเชื่อมโยงกับกระบวนการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 2 วิธี ได้แก่ 1) การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในขณะทำการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง ได้แก่ จากผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลหลัก และจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมวิจัย 2) การสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยเมื่อทำการสัมภาษณ์ประยะหนึ่ง ได้ทำการพักการสนทนาและทบทวนคำตอบที่ให้ผู้ข้อมูล เป็นการตรวจสอบว่าคำตอบที่ผู้วิจัยเข้าใจนั้นถูกต้องและสอดคล้องกับที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการ

สื่อสารหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหนังสือรับรองการวิจัย หมายเลข ว.327/2565

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อแรกเพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาอาชีพอิสระเพื่อสร้างรายได้ ตำบลบ้านป้อม ในช่วงก่อนการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการอาชีพอิสระ ร้อยละ 70.21 ระยะเวลาในการพัฒนาอาชีพ 1-2 วัน ร้อยละ 76.95 และรูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาอาชีพ เป็นการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญา ร้อยละ 40.42

ในช่วงที่ 2 การดำเนินการวิจัยในระยะปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม โดยดำเนินการ 3 วงรอบ ที่มาจากการดำเนินการโดยผู้ร่วมวิจัยเป็นหลัก ตั้งแต่การระบุปัญหา วางแผน ลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนผล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในวงรอบต่อไป สามารถนำมาสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเสริมสร้างอาชีพอิสระผู้สูงอายุ และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง ได้รูปแบบที่ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศอาชีพผู้สูงอายุ (2) ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพในชุมชน (3) กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ (4) ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการทำอาหารภูมิปัญญา (5) พัฒนาคุณค่า ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา และผลการศึกษาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ พบการเปลี่ยนแปลง 4 มิติ ได้แก่ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทของชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนำเสนอรายละเอียดต่อไป

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศอาชีพผู้สูงอายุ (2) ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพในชุมชน (3) กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ (4) ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการทำอาหารภูมิปัญญา (5) พัฒนาคุณค่า ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา โดยทั้ง 5 กระบวนการจะมียุทธศาสตร์ความรู้ลึกเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกระบวนการ เช่น ความคิด ความรู้สึก เจตคติที่ดีต่อการทำอาชีพเสริมด้านอาหารภูมิปัญญาพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทของชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนำเสนอรายละเอียดต่อไป

1) เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศอาชีพอิสระผู้สูงอายุ วิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุในชุมชน และวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งการวิเคราะห์ตนเองมีหลายวิธี ทบทวนองค์ความรู้ ทบทวนภูมิปัญญาของชุมชนและตนเอง เป็นการให้ผู้ร่วมวิจัยได้กลับมาตระหนักถึงความรู้ความสามารถของชุมชนและตนเอง พร้อมทั้งตระหนักถึงภูมิปัญญาของชุมชนด้วย เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมอาชีพอิสระต่อไป “พอมาทำโครงการนี้เห็นภาพในใจแล้วว่า อาชีพอิสระเราสามารถทำได้ และเป็นการเพิ่มรายได้

ครอบครัว แต่ต้องมาจากความต้องการของเราจริงๆ ดังนั้นเราไม่ต้องรอการส่งเสริม เราต้องมาคิดร่วมกันมาทำร่วมกัน” Participant 6 “จริงๆ อาชีพอิสระของเราจะเป็นอะไรก็ได้ ที่เราทำแล้วทำได้ตลอดทำแล้วเกิดคุณค่า มีความหมายทางจิตใจของพวกเรา ไม่ใช่แค่การสานตระกร้า ทำกระเป๋า เพราะมาหลายครั้งแล้วแต่ก็ไม่เกิดอาชีพเป็นรูปธรรม” Participant 10

2) ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพอิสระในชุมชน เพื่อให้มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาท และการวางแผนในการไปสู่เป้าหมายแบบเสริมกัน “จากเวที เห็นภาพการทำงานซ้อนกัน ที่นี้เราก็บอกเค้าว่าถ้าต่อไปจะมีการส่งเสริมอะไร หากลงมาคุยกับชุมชนก่อน โดยการตั้งวงทำเวทีแบบนี้ จะได้เข้ามาส่งเสริมตรงกับความต้องการของพวกเรา” Participant 3

3) กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ หลังจากที่อยู่ร่วมวิจัยได้ค้นหาศักยภาพของชุมชน จึงกำหนดเป้าหมายร่วมกันด้วยเมนูอาหารภูมิปัญญา 5 ตำรับ พร้อมทั้งมีการพัฒนาสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ “หลังจากที่ทำแผนชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ก็รู้ว่าจริงๆเรามีทุนทางภูมิปัญญามากมาย และสิ่งที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุกลุ่มของเราก็คือ การทำอาหารภูมิปัญญา โดยเมนูอาหารบางเมนูก็ไม่สามารถจะเจอได้ในชีวิตประจำวัน ทำเป็นแต่คนรุ่นเก่า คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักแล้ว คนรุ่นเก่าบางคนอาจทำไม่เป็นแต่กินเป็น เราจึงสรุปร่วมกันว่าในการทำอาชีพอิสระของเราจะทำผ่านอาหารภูมิปัญญา” Participant 2

4) ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการลงมือทำอาหารภูมิปัญญา จากการกำหนดเป้าหมายและวางแผนเพื่อเกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ โดยลงมือทำและนำไปขายในโอกาสต่างๆ ได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารภูมิปัญญาให้แก่กันและกัน เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน “ได้รู้เทคนิคการทำกับข้าวภูมิปัญญา รู้ขั้นตอน รู้ว่าอะไรควรใส่ก่อน อะไรควรใส่หลัง แม้อาหารหลายชนิดจะใช้วัตถุดิบหลักเหมือนกันคือ สามเกลอ คือ รากผักชี พริกไทยขาว กระเทียมเหมือนกัน แต่ขั้นตอนในการทำอาหารไม่เหมือนกัน บางเมนูอาหารเอาไปผัดกับน้ำเปล่า บางเมนูอาหารเอาไปผัดกับกะทิ” Participant 21 “เรื่องต้นทุนการผลิตการวางแผนต่างๆ เราอาจจะยังไม่ถึงกับเป็นธุรกิจ เราก็มียุทธศาสตร์ทำบัญชีรายรับรายจ่ายต่างๆ เงินตั้งต้นของเราก็มามาจากเงินออมเพื่อการประกอบอาชีพอิสระที่เราทำมาตั้งแต่งานวิจัยปีที่ 1 เป็นต้นทุนของกลุ่ม” Participant 4

5) พัฒนาคู่มือ ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา ในการยกระดับอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการและพัฒนาเป็นเมนูอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ที่ห่วงใยใส่ใจสุขภาพ 3 เมนู ทำการวิเคราะห์ คุณค่าทางโภชนาการและทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคด้วยการทำ sensory analysis เมนูละ 3 สูตร

2. ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากรูปแบบการเสริมสร้างอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทของชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนำเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

1) **ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง** คือการที่ผู้ร่วมวิจัยค้นพบตนเอง ว่ามีศักยภาพของพื้นที่และภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อน และแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเสริมจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนที่มีอยู่ ทั้งนี้ผู้ร่วมวิจัยได้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในมิติการค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง “การทำแผนชุมชนครั้งนี้ทำให้ เราพบตัวตนของชุมชนจริงๆ เรามีของดีในด้านภูมิปัญญาด้านอาหารของพระนครศรีอยุธยา ที่มีอาหารหลากหลายอย่าง เราจะทำและทดลองเป็นอาชีพเสริมของกลุ่มผู้สูงอายุ” Participant 24

2) **มีอาชีพอิสระภายใต้บริบทชุมชน** เป็นการทำอาชีพอิสระที่มาจากความต้องการของชุมชน จากการระดมความคิดร่วมกันของคนในชุมชน เป็นอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นความรู้เดิมของชุมชน ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความสุขจากการทำงานร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ “เรื่องภูมิปัญญาอยุธยาเราเด่นเลยมีหลายอย่าง แล้วเราก็มาลงตัวที่อาหารภูมิปัญญา พอมาตรงนี้ทุกคนรู้สึกสนุกเลย ความคิดฟุ้งกระจัดได้มาเกือบ 30 เมนูอาหารทั้งคาวและหวาน” Participant Participant 7

3) **มีเครือข่ายหนุนเสริม** จากการเข้าร่วมวิจัยทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถเข้าถึงเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการทำงาน ส่งเสริม สนับสนุนอย่างครบวงจรในการรวมกลุ่มของผู้ร่วมวิจัยในการประกอบอาชีพอิสระ มีเครือข่ายระดับองค์กร เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมทั้งด้านทรัพยากร องค์ความรู้ และเป็นพี่เลี้ยงสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่ม “ตอนนี้เรามีมหาลัยมหาจุฬามาเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยประสาน และคอยดูแลเราตลอด เราก็มีเครือข่ายมากขึ้นกว่าตอนแรกมาก ทำให้การทำอาชีพอิสระของเราครบวงจรจากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพราะมีพี่เลี้ยงหนุนเสริมหลายระดับ” Participant 9

4) **เกิดการพัฒนอย่งยั่งยืน** ในมิติการพึ่งพาตนเอง การที่ผู้ร่วมวิจัยสามารถขับเคลื่อนการประกอบอาชีพเสริมด้วยกระบวนการวิจัยได้ด้วยตนเอง ทำให้มีความเข้าใจบทบาทของภาคีเครือข่าย มีความสามารถในการค้นหาปัญหา ระบุปัญหา วางแผนดำเนินการ และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การสะท้อนผล และการปรับปรุงการปฏิบัติการทำอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ “ตอนนี้พวกเราสามารถทำอาหารภูมิปัญญาได้แล้ว มีทักษะในการทำ เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการและเคล็ดลับของอาหารภูมิปัญญา จนพัฒนามาเป็นเมนูสุขภาพเพื่อให้คนรุ่นใหม่ที่เค้าสนใจดูแลสุขภาพได้มีโอกาสกินอาหารของเรา ทำให้เรามีตัวเลือกมากขึ้นมากกว่าการทำอาหารภูมิปัญญาแบบเดิม เมนูเดิมก็จริงแต่มีสูตรที่แตกต่างกัน ซึ่งตอนนี้เราสามารถทำได้ด้วยตัวเองแล้ว” Participant 14

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายเป็น 2 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุและผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง จากการสังเคราะห์พบว่า ประกอบด้วย 5 กระบวนการสำคัญ ได้แก่

เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศน์อาชีพผู้สูงอายุ เป็นการทบทวนตนเอง-เห็นจุดอ่อนของตัวเอง โดยการประเมินตนเองนั้นเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ดังแนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความตั้งใจ ของ Boyatzis (2006) ที่กล่าวถึงการจุดประกายความปรารถนาในการเปลี่ยนแปลง และการเผชิญหน้ากับตัวตนที่แท้จริง (Real self) เป็นการค้นหาตัวตนในอุดมคติ (Idea self) ซึ่งเป็นภาพแห่งความต้องการหรือเป้าหมายที่บุคคลหนึ่งสามารถจะไปถึงได้ การเผชิญหน้ากับตัวตนที่แท้จริงด้วยการวิเคราะห์จุดแข็งที่ต้องการคงไว้ และวิเคราะห์จุดอ่อนที่มีอยู่ การวิเคราะห์หาตัวตนที่แท้จริงอาศัยสติ การตระหนักรู้ในตนเอง และความเต็มใจ รวมทั้งเปิดใจกว้างที่จะให้โอกาสกับสิ่งใหม่ที่จะเข้ามา และเชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้

ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อให้มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาท และวางแผน ในการไปสู่เป้าหมายแบบเสริมกันของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมอาชีพอิสระในชุมชนจะต้องครบทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังเช่น Junprasert et al. (2016) ความหมายของเครือข่ายหมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเป็นตาข่าย หรือการทำงานร่วมกันโดยมีการประสานกันเหมือนตาข่าย ในงานวิจัยนี้พบเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ โดยเครือข่ายภายในชุมชนประกอบด้วย วัด ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมอาหารภูมิปัญญา ตัวแทนชาวบ้าน และเครือข่ายความร่วมมือภายนอกชุมชน สอดคล้องกับ Vijitpanya et al. (2017) ความสำคัญของเครือข่ายเป็นตัวบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ความร่วมมือของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ โดยพลังของเครือข่ายมีความสอดคล้องกับทุนทางสังคม โดยมีจุดเริ่มต้นในระดับปัจเจกเป็นอันดับแรก ซึ่งเรื่องจากใจที่ต้องการเป็นผู้ให้ รวมถึงศักยภาพในตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ ด้วยเมนูอาหารภูมิปัญญา 5 ตำรับ พร้อมทั้งมีการพัฒนาสูตรร่วมกันของผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ได้สูตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสริมพลังกลุ่มผู้ร่วมวิจัยด้วยการศึกษาดูงานที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลังของ Wallerstein et al. (1988) ได้ทำการสอนให้ผู้คนอ่านและเขียนหนังสือได้ด้วยการให้ผู้เรียนร่วมกันพูดอภิปรายในประเด็นปัญหาที่ประสบอยู่ และมีความสนใจวิธีการดังกล่าว นอกจากทำให้บุคคลได้เรียนรู้วิธีการพูดอ่านและเขียนหนังสือได้แล้ว ยังทำให้บุคคลเข้าใจปัญหาของตนเองเห็นความสามารถของตนเอง เห็นความเป็นไปได้ในการร่วมแก้ไขอุปสรรค ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการกระทำการร่วมในการแก้ไขปัญหา และการเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคมที่ตนอยู่ให้ดีขึ้น โดยแนวคิดการเสริมพลังจะเน้นการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล และส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ Inthapanya et al. (2021) จัดให้มีการศึกษาดูงานให้กับกลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่สนใจเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการบริหารงาน และสร้างอาชีพภายในกลุ่ม

ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการทำอาหารภูมิปัญญา เป็นการสร้างประสบการณ์การทำอาหารภูมิปัญญาของผู้ร่วมวิจัย โดยการลงมือทำและขายในงานต่างๆ สอดคล้องกับ Thakairaj et al. (2015) เกี่ยวกับศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงาน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการทำงานต่างๆ ได้ ทั้งในลักษณะของการทำงานเพื่อหารายได้และการทำงานให้กับสังคม และลักษณะของงานที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่

ถนัดคือ งานเกี่ยวกับการค้าขาย และงานช่างฝีมือประเภทต่างๆ นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัยได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารภูมิปัญญาให้แก่กันและกัน เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพอิสระของผู้สูงอายุด้านการทำอาหารภูมิปัญญา เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Phangnaren (2021) and Thakairaj et al. (2015) ได้เสนอแนวทางดำเนินการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) ควรให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพหรือร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งกับกลุ่มอาชีพให้มากขึ้นซึ่งเป็นวิธีที่สามารถสร้างให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นกิจกรรมที่เขามีสวนทำให้กิจกรรมเกิดขึ้นและจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมมากขึ้น 2) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมตามความสนใจหรือความถนัดของผู้สูงอายุ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับด้วย เพราะจะส่งผลต่อระดับความสามารถในการที่จะเรียนรู้และประสบความสำเร็จในอาชีพที่ผู้สูงอายุพึงพอใจ 3) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่จะต้องมีระบบการจัดการที่เชื่อมโยงกันกับการสร้างอาชีพอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม 4) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมการแก้ไขปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุโดยมีมาตรการปฏิบัติพื้นฐานที่สอดคล้องและเอื้อให้เกิดระบบการดำเนินงานที่ดี

พัฒนาคุณค่า ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ และทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัส เป็นแนวทางในการส่งต่ออาหารภูมิปัญญาไปยังคนรุ่นหลัง ในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) ปลุกฝังผ่านครอบครัว 2) ปลุกฝังผ่านสถานศึกษา 3) ปลุกฝังผ่านสถาบันศาสนา สอดคล้องกับ Junprasert et al. (2016) การส่งวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ เป็นกระบวนการสืบสานวัฒนธรรมที่จะทำให้อาหารภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมอาหารของผู้สูงอายุนานาชาติดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป และ Thakairaj et al. (2015) ได้อธิบายถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่โดยผ่านการทำของเล่นพื้นบ้าน (จากภูมิปัญญา) และทำให้คนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญามีลักษณะโดดเด่นและมีแนวทางในการพัฒนาด้านอาชีพได้ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมจากการทำกิจกรรมและเกิดการบูรณาการแผนงานกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ Budseeta (2022) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมรายได้ยังเป็นกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุควรมีศักยภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญ เช่น กิจกรรมการเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา กิจกรรมการเสริมรายได้

ตอนที่ 2 ผลลัพธ์จากรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง 4 มิติ ได้แก่ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมรายได้บริบทชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง คือการที่ผู้ร่วมวิจัยค้นพบตนเอง ว่ามีศักยภาพของพื้นที่และภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม ทำให้เกิดแรงจูงใจ ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของตน เป็นกลไกธรรมชาติที่อยู่ในตัวบุคคล ผู้ร่วมวิจัยมีอิสระในการคิด การตัดสินใจ เกิดความภาคภูมิใจ เกิดการเห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดการพัฒนาตนเอง ซึ่งเทียบเคียงได้กับแนวคิดศักยภาพ ของ Chen และ Chang (2010) ที่กล่าวถึง

องค์ประกอบที่สำคัญของศักยภาพ 2 ส่วน คือ 1) ศักยภาพที่ปรากฏให้เห็น (visible) และ 2) ศักยภาพที่แฝงอยู่ (Hidden) ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งหมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลในแง่ความคิด ความเชื่อแห่งตน (Self-Concept) แรงขับจากภายใน (Motive) และอุปนิสัย (Traits) โดยศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยสามารถมองเห็นได้ทั้งศักยภาพที่มองเห็นและศักยภาพที่แฝงอยู่ โดยเฉพาะศักยภาพทางสติปัญญาของผู้ร่วมวิจัย ที่สะท้อนกระบวนการคิดบนฐานการวิจัยชุมชนและภายใต้บริบทของชุมชน

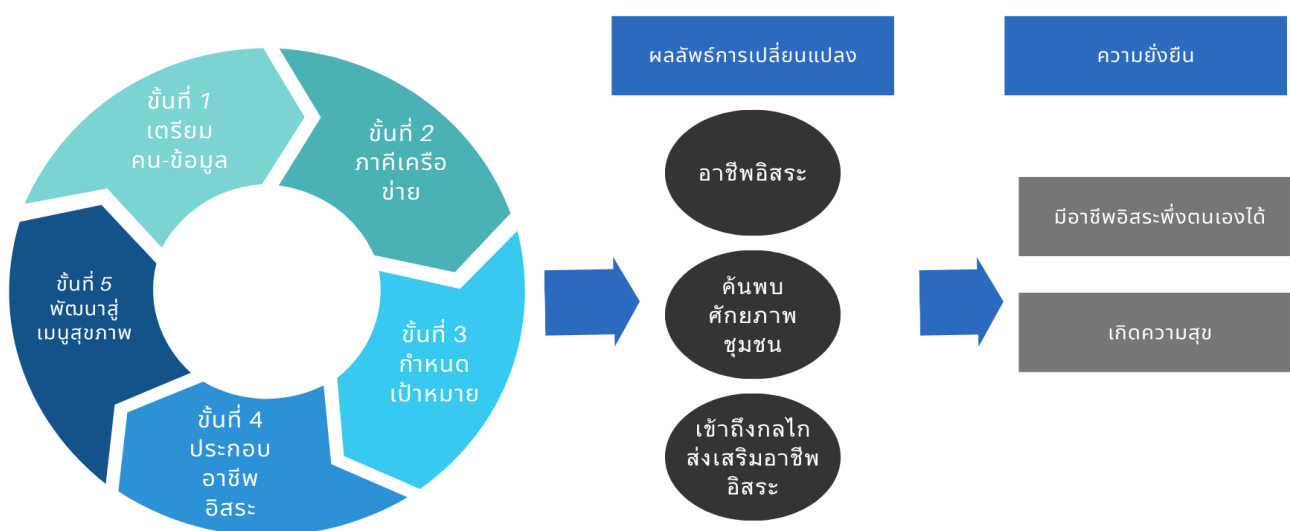
2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและชุมชน โดยอาชีพเสริมนั้นได้แก่ อาหารภูมิปัญญา ผลผลิตของตนเอง และโคกหนองนา เป็นต้น สอดคล้องกับ Budseeta (2022) การมีอาชีพเสริมเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ซึ่งอาชีพทางการตลาดที่พัฒนาขึ้น ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเดิมของตนเองได้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความมั่นคงทางรายได้ และความเป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุ

3) มีเครือข่ายในการหนุนเสริม เครือข่ายดังกล่าวโดยเฉพาะ อบต.บ้านป้อม ป้อม พัฒนาชุมชน พัฒนาการ และเกษตรอำเภอทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย โดยมีการดำเนินการด้านการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้วยกัน จากงานของ Arpakaro (2004) ในการสร้างเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล หรือในระดับองค์กรสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่ภายนอก ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนเปิดประตูโลกรภายนอก ดังนั้นการรวมตัวเป็นเครือข่ายของหน่วยย่อยจึงประสานผลประโยชน์ต่อกันและกันในการก้าวเดินและมีความมั่นคงยิ่งขึ้น Phangnaren (2021) ด้านการสร้างเครือข่ายกลุ่ม ผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์กัน มีโครงสร้างและระบบ ารจัดการการเชื่อมโยงกันก่อให้เกิดการสร้างกลุ่ม หรือการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม

4) เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้ร่วมวิจัยสามารถขับเคลื่อนการประกอบอาชีพเสริมด้วยกระบวนการวิจัยได้ด้วยผู้ร่วมวิจัยเอง มีความเข้าใจบทบาทของภาคีเครือข่าย มีความสามารถในการค้นหาปัญหา ระบุปัญหา วางแผนดำเนินการ สร้างการมีส่วนร่วม การสะท้อนผล และการปรับปรุงการปฏิบัติการทำอาชีพอิสระของผู้สูงอายุได้ด้วยตัวเองที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้นั้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับ Heamanik (2014) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึงการพึ่งตนเองด้านการผลิต การจำหน่ายและการตลาด เป็นลักษณะของเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึงมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนและสิทธิชุมชน การพึ่งตนเองด้านจิตใจ หมายถึงการมีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พึ่งตนเองด้านวัฒนธรรม คือการที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง ชยัน อดทน มีความสามัคคีกันช่วยเหลือกัน

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล ใน 3 วงรอบ สำหรับรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) เตรียมคนเตรียมข้อมูลวิเคราะห์ระบบนิเวศอาชีพผู้สูงอายุ (2) ค้นหาภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพในชุมชน (3) กำหนดเป้าหมายในการสร้างอาชีพอิสระ (4) ขับเคลื่อนอาชีพอิสระผู้สูงอายุผ่านการทำอาหารภูมิปัญญา (5) พัฒนาคุณค่า ความหมายของอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ ตำบลบ้านป้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบการเปลี่ยนแปลง 4 มิติ ได้แก่ 1) ค้นพบศักยภาพชุมชนและตนเอง 2) มีอาชีพเสริมภายใต้บริบทของชุมชน 3) มีเครือข่ายหนุนเสริม 4) เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ ตำบลบ้านป้อม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อปฏิบัติ

1. จากผลการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม ทั้ง 5 ขั้นตอน มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นนักวิจัยหรือหน่วยงานที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับใช้ ให้เข้ากับบริบทของชุมชนของตนเอง
2. จากข้อค้นพบในด้านการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน ผู้สูงอายุได้ทำสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างการเรียนรู้ด้านการเข้าถึงเครือข่าย ดังนั้นการที่หน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่รับทราบความต้องการและการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการทำงานที่เสริมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบรูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายหรือบรรจุในแผนการส่งเสริมของหน่วยงาน ทั้งนี้ควรมีการกำหนดกิจกรรมตามรูปแบบเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทของชุมชน และบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม การศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุตำบลบ้านป้อม และพัฒนาเป็นคู่มือการสร้างเสริมอาชีพอิสระผู้สูงอายุ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมประจำปีงบประมาณ 2565 ภายใต้แผนงานวิจัย “การวิจัยและพัฒนาวิชาการรับใช้สังคมและท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยมหาวิทยาลัยในพื้นที่” สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

References

- Inthakarn K. et al. (2021). Promoting the quality of professional life of the elderly in Panare District Pattani Province. 14 th Humanities and Social Sciences Conference and 1st International.
- Junprasert T. et al. (2016). The process of preserving local culture to develop cultural networks for community strength. Case Study : Thai Phuan community, Nakhon Nayok Province. Research Report. Srinakharinwirot University.
- Puangngam, K. (2006). *New dimension, local government, decentralized vision and local administration*. Bangkok: Faculty of Social Work Thammasat University.
- Thakairaj P. et al. (2015). Potential Development of Older Persons for Sustainably Economic and Social Value Increment in the Areas of Sisaket Province. *Journal of Buriram Rajabhut University*. 7(1). January-June, pp.33-61.
- Arpakaro S. (2004). *Networks : Natural Knowledge and Management*. Bangkok : Project to Promote Learning for a happy Community.
- Phangnaren P. (2021). Community Participation in Career Development for Increasing the Elderly's income. *Dhonburi Rajabhut University Journal*. 15(1), January-June, pp. 42-58.

- Phaensomboon P. (2020). Elderly Freelance: Strengthening the system and mechanism for reducing economic inequality through the independent career promotion process of the elderly in Ban Pom Subdistrict Phra Nakhon Si Ayutthaya Province : Phase I. Research Report.
- Budseeta P. (2022). Development Marketing Career Skills for Aging : Learning to Promote Active Aging in Kamphaeng Phet Province. *Journal of Marketing and Management*. 9(1), January-June, pp.159-174.
- Heamanuk H. (2014). Self-Reliance for Sustainable Livelihoods of Ban Na Huai Khaen, Tan Sum District, Ubon Ratchathani Province. 4th Academic Conference Sustainable Development, pp. 312-320.
- Vijjipanya S. et al. (2017). The Networks for managing cultural Ecology according to Buddhist Principles in Phetchabun Province, Research Report, Buddhist Research Institute of MCU : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Kongpradit S. (2015). Studying the tourism image of world heritage sites Ayutthaya In the eyes of foreign tourists, Department of Tourism and Hospitality, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.
- Boyatzis, R. E., (2006). An overview of intentional change from a complexity perspective. *Journal of management development*, 25(7), 607-623.
- Chen, H. M. & Wen Yen Chang, W.Y., 2010, The essence of the competence concept : Adopting an organization's sustained competitive advantage viewpoint. *Journal of Management & Organization*. 16(5), 677-699.
- Wallerstein, N. and E. Bernstein, Empowerment Education : Freire's Idea Adapted to Health Education, *Health Education Quarterly*, 15,4 : 379-394, 1988.
- National Statistical Office www.service.nso.go.th Access on 2 September 2023
- Department of Mental Health <https://dmh.go.th/news-dmh> Access on 26 October 2023

**การเสริมพลังเครือข่ายของชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**

THE ENHANCING COMMUNITY NETWORKS FOR IMPROVING THE ELDERLY'S QUALITY OF LIFE
BAN MUEANG PHA, RIM NUEA SUB-DISTRICT, MAE RIM DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE.

พระสุทธิพงษ์ ลอยธง¹ , ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์² และ สหัตยา วิเศษ³

PhraSutthipong Loythong¹, Tipaporn Yesuwan² and Sahathaya Wises.³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่^{1,2}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus.¹⁻²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus.³

E-mail : sutthipongdream25399@gmail.com¹

Received 29 June 2023; Revised 8 August 2023; Accepted 25 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผา 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายในชุมชนบ้านเหมืองผา 3) เพื่อเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จำนวน 20 ท่าน 2) ผู้ให้การสนทนากลุ่ม จำนวน 11 รูป/ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษามีดังนี้

1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผา พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหา ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม จากประเด็นทั้ง 3 ด้าน ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านจิตใจ เกิดความเหงา ว้าเหว่ เครียด ลดทอนคุณค่าในตัวเอง นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้สูงอายุขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ขาดการพบปะผู้คน เกิดคุณภาพชีวิตลดลง

2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายในชุมชนบ้านเหมืองผา พบว่า กลุ่มเครือข่ายชุมชนได้พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผา โดยการจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การออกกำลังกาย, กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ , กิจกรรมการสร้างอาชีพ , กิจกรรม

ส่งเสริมด้านสังคม ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายชุมชน

3) การเสริมพลังเครือข่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้วยการเสริมพลังเครือข่ายเชิงบูรณาการ ขององค์กรทางศาสนา , กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เกิดพลังเครือข่ายในชุมชนส่งผลให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างครบวงจร

คำสำคัญ : การเสริมพลัง; เครือข่าย; คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ; บ้านเหมืองผา

Abstract

The objectives of this academic investigation encompass: 1) to investigate the elder's quality of life in Ban Mueang Pha community, 2) to upgrade the elder's quality of life by the network power in Ban Mueang Pha Community, and 3) to empower community networks to improve the elder's quality of life Ban Mueang Pha . This study employs a qualitative research approach, positioning Ban Mueang Pha, Rim Nuea Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province. For data procurement, vital informants were delineated into two particular groups: 1) A set of 20 individuals who took part in one-on-one interviews; and 2) A cluster of 11 participants who were part of focus group discussions. The process of selecting key informants was conducted in a purposive manner. In terms of the research instruments utilized, data was gathered via structured interview forms. Subsequent analysis of the collected data was undertaken using content analysis complemented by descriptive writing to articulate the findings.

The followings were the research results:

1) Have the quality of life of the elderly at home been operated on? Elderly people have environmental and social problems from all 3 issues that cause significant impacts. also point out what is missing.

2) The development of the elderly's quality of life by the power of networks in Ban Mueang Pha community has shown that the community network group has developed the elderly's quality in Ban Mueang Pha community by organizing the many knowledge training activities such as the health acare, the physical exercise, and the ethical and moral cultivating activities to mental development, the job creationg activities, the social promoting activities. Those bring about the improvement of the Elderly's Life quality and the establishment of the elderly school by the power of community networks.

3) The creating the network power for upgrading the elderly's quality of life was activated by establishing the elderly school through through empowering the integrated networks of religious organizations, the community leaders and the health promoting hospital groups. It, thereby, causes communal network power resulting the elderlies in the community having been developed thier life quality comprehensively.

Keyword : The enhancing; Networks; Eldery's quality; Ban Mueang Pha

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยเกิดโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่เข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลงไปเช่นกัน จากโครงสร้างของประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีเพิ่มมากขึ้นนั้น เกิดจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้อายุประชากรผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น (Phoyen, K., 2019.P.202) คำว่า “สังคมผู้สูงวัย” คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน นอกจากนั้นยังคาดการณ์ไว้ว่าอนาคต สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20-30 เปอร์เซนต์ แสดงให้เห็นว่าประชากรทุก ๆ 100 คน จะพบว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ 30 คน (Boonpadung, S., 2011.P.1) จากโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงของประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ถือได้ว่าจะเป็นอุปสรรคและส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ภาครัฐต้องนำภาษีของประชาชนวัยทำงานไปจัดสรรเป็นสวัสดิการเพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น จนอาจจะส่งผลให้หนี้สาธารณะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในภาวะปัจจุบันกรอบการบริหารหนี้คงค้างของรัฐบาลได้กำหนดสัดส่วน “หนี้สาธารณะคงค้าง” ไว้ไม่เกินร้อยละ 60 ต่อ GDP และสัดส่วน “ภาระหนี้” ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อประมาณรายจ่าย (Ladplee P., et al. 2015) เพราะฉะนั้นการขับเคลื่อนการดูแลคุณภาพผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรทราบถึงความต้องการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เนื่องจากการขับเคลื่อนดูแลช่วยเหลือดังกล่าวต้องใช้ทรัพยากรที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจระดับประเทศ

และในภาคปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะประกาศให้ความสำคัญโดยกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบและวาระแห่งชาติ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และที่จะเห็นได้ชัดเจนก็คือนโยบายการช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยผ่านกลไกของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และให้สวัสดิการโดยการปรับตามขั้นบันได คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60-69 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพอัตรา 600 บาท/คน/เดือน ผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพอัตรา 700 บาท/คน/เดือน ผู้สูงอายุที่มีอายุ 80-89 ปีจะได้รับเบี้ยยังชีพอัตรา 800 บาท/คน/เดือน ผู้สูงอายุที่มีอายุ 90 ปี ขึ้นไปจะได้รับเบี้ยยังชีพอัตรา 1,000 บาท/คน/เดือน (Totham B., and otser. 2018) อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วกลุ่มสังคมผู้สูงอายุไม่ได้มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว เนื่องจากเมื่อประชากรเมื่อเข้าสู่ผู้สูงวัยสูงอายุล้วนนั้น

จะต้องเผชิญปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกาย สภาพจิต อารมณ์ เศรษฐกิจ สังคม และที่อยู่อาศัย ตลอดจนปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคมและครอบครัวเป็นต้น อีกทั้งผลกระทบที่เกิดกับผู้สูงอายุพบว่า มีทั้งผลกระทบด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการใช้เวลาว่าง และด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว (Benchawan, P., M.Ed. 2015) นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมา ยังมีปัญหาในด้านการขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการหรือมีความซ้ำซ้อนทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่ อีกทั้งข้อมูลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานที่เป็นปัจจุบันจากภาคส่วนที่ดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการทำงานที่ผันแปรไปตามนโยบายของแต่ละรัฐบาล มิได้เป็นการขับเคลื่อนไปตามการทำงานเชิงบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม (Department of Older Persons 20-year . 2018-2037) เพราะฉะนั้นแล้วการจะขับเคลื่อนการดูแลคุณภาพผู้สูงอายุควรมีกระบวนการทำงานเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายเชิงพื้นที่ เนื่องจากจะเป็นเครือข่ายที่เข้าใจบริบทของชุมชนหรือกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งประเด็นปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีหลายมิติ เพราะฉะนั้นควรมีการดำเนินการในเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

เช่นเดียวกับสังคมผู้สูงอายุนบ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งสิ้น 270 คน จากการเข้าไปศึกษาข้อมูลและบริบทพื้นที่เบื้องต้นพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุนบ้านเหมืองผาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่กับบ้าน บุตรหลานแต่งงานแล้วแยกย้ายไปสร้างครอบครัวของตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว อีกทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมก็น้อยหรือบางรายแทบจะไม่มีเลย อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากภาครัฐหรือภาคสังคมเข้าไม่ถึงในบางราย ไม่สอดคล้องกับสิทธิที่ผู้สูงอายุควรได้รับจากแผนพัฒนาสาธารณสุข ซึ่งสิทธิผู้สูงอายุในมาตรา 11 กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุควรได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขโดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ด้านการศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน และการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น เป็นต้น และเพื่อให้ผู้สูงอายุนบ้านเหมืองผามีสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ ตามแผนพัฒนาสาธารณสุขด้านสิทธิของผู้สูงอายุที่พึงจะได้รับ กลุ่มผู้สูงอายุควรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีพลังเครือข่ายในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน อันประกอบไปด้วยสมาชิกในครอบครัว พุทธศาสนา (วัด) ตลอดจนผู้นำและชุมชน ได้มีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่และมีโอกาสแสดงศักยภาพในการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพตนเอง เรียกได้ว่าเป็นการเสริมพลังเครือข่ายในชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างวัด ชุมชน องค์กรเครือข่ายทางการแพทย์ ตลอดจนกลุ่มผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยการหาสถานที่เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

จากสภาพของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในมีความสนใจที่จะศึกษา การเสริมพลังเครือข่ายในชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผั่ว โดยเน้นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ ตลอดจนการสร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ และมีความเท่าทันต่อสังคมในเรื่องต่าง ๆ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองให้เกิดศักยภาพของการเป็นผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผลและหลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มาสอดแทรกในปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผั่ว โดยการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผั่วเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยใช้พลังเครือข่ายเป็นพลังในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมของกลุ่มผู้สูงอายุบ้านเหมืองผั่วอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายในชุมชนบ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร หนังสือตำราวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมพลังเครือข่าย

การเสริมสร้างพลัง หมายถึง กระบวนการที่เสริมสร้างความสามารถ และพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน ในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ และชีวิต เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีพลัง มีความผาสุก และมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกใช้แหล่งประโยชน์ต่าง ๆ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ ซึ่งกระบวนการนั้นมีขั้นตอน เพื่อการเรียนรู้จากข้อมูลต่าง และประสบการณ์ตรงในการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองควบคุมตนเอง โดยมีการใช้พลังอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kongkamnerd, R., 2000p.119-127)

2.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัยการประกอบอาชีพรวมกันอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในประเทศไทยได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต และเป้าหมายหลักในการ “พัฒนาคุณภาพ

ชีวิต” คือการให้มีความสามารถในการ “พึ่งพาตนเอง” จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือเริ่มจากการพัฒนา “ตนเอง” ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม การพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนา ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรม (การกระทำของคน) ไว้ในสองลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์ เกิดจากการไม่รู้หรือวิชาตันทา เช่น ความโลภอยากได้ของคนอื่นเกิดการลักขโมย เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์

ลักษณะที่ 2 พฤติกรรมสลายทุกข์ (การแก้ปัญหา) เมื่อคนเราเกิดความทุกข์จะก่อให้เกิดพฤติกรรมในการแก้ปัญหา คือสร้างปัญญาและฉันทะ เพื่อให้เกิดการศึกษา รู้วิธีการในการแก้ปัญหาจากพฤติกรรมดังกล่าว การพัฒนาความสัมพันธ์เริ่มจากจุดเล็ก คือตนเอง จากตนเองไปสู่ความสัมพันธ์ในครอบครัวกว้างออกไปอีก คือสังคม ชุมชน สังคมโลก พฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์เป็น “ธรรมชาติ” ของมนุษย์

(1.) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ รู้จักบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะและครบ 5 หมู่ หาเวลาพักผ่อนและออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์

(2.) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์โดยการ หมั่นฝึกให้ทาน การทำงานอดิเรก การเข้าร่วมกิจกรรมสันตนาการ การฝึกสมาธิ เป็นต้น

(3.) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม เป็นการสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น การใช้เวลาวางบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน และการปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

(4.) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง อาทิเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการหัดสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วการศึกษาก็นับว่าเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอีกข้อที่สำคัญ เพราะทั่วโลกจะถือว่า “ประเทศที่มีอัตราการศึกษาระดับประถมศึกษาภายในประเทศอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงนั้น ย่อมถือว่า ประชากรในประเทศนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย” เช่น ประเทศ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เป็นต้น (Thepsittha, S.,1996)

3.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่สามารถพูดคุยได้รู้เรื่องอ่านออกเขียนได้โต้ตอบได้ด้วย ช่วงวัยของผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้ 4 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงไม่ค่อนแก่ คืออายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับภาวะเกษียณอายุ สูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้ลดลง สูญเสีย คนรอบข้าง เป็นช่วงที่ผู้สูงอายุควรเข้ากลุ่ม หรือเข้าสังคมเพื่อทำกิจกรรมให้มาก เพื่อชดเชยกิจกรรมที่เคยทำ 2) ช่วงแก่ปานกลาง อายุประมาณ 70-79 ปี เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย สมาชิกในครอบครัวที่มี อายุใกล้เคียงกันเริ่มตายจากไปมากขึ้น ผู้สูงอายุในช่วงนี้จะเข้ากลุ่มสังคมกับคนอื่นน้อยลง ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมในครอบครัวและสังคม ต้องการความสงบ 3) ช่วงแก่จริง อายุประมาณ 80-90 ปี เป็นช่วงวัยที่ต้องการความช่วยเหลือจากคนรอบข้าง

มากกว่าวัยอื่น เริ่มนึกถึงอดีตมากขึ้น ต้องการ ความเป็นส่วนตัว แต่ยังต้องการสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นสมรรถภาพด้านต่าง ๆ 4) ช่วงแก่มาก ๆ อายุ ประมาณ 90-99 ปี ผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยที่จะอายุถึง 90 ปี เป็นช่วงที่มีปัญหาสุขภาพมาก ต้องทำกิจกรรมที่ตนเองพอใจและอยากทำ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ผ่านทั้งเรื่องดีและไม่ดีมามากมาย เป็นช่วงที่ต้องการความสุขสงบพอใจในตนเอง (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute and Institute for Population and Social Research, The Situation of the Elderly. 2015.)

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล คัดเลือกผู้สูงอายุ ประธานชุมชน องค์กรสนับสนุนผู้สูงอายุ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความรู้ในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่
2. ขั้นตอนการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุบ้านเหมืองผา ที่มีอายุ 60-75 ปี จำนวน 20 ท่าน
3. การหากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 11 รูป/ท่าน ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่าย

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณานำผลสรุปมาจัดทำรูปแบบในการวิจัยและดำเนินการเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผามีปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ และการดูแลของเครือข่ายชุมชนที่เข้าไปพบปะผู้สูงอายุ พบว่าเครือข่ายชุมชนเหล่านี้ เข้าไปดูแลผู้สูงอายุได้อย่างไม่ทั่วถึง เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาที่แตกต่างกัน การเข้าไปช่วยเหลือผู้สูงอายุบางราย ก็เป็นการช่วยเหลือเพียงระยะสั้นเท่านั้น ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเข้าไปให้ความรู้กับผู้สูงอายุ ไม่มีศูนย์กลางในการเรียนรู้ ในเรื่องของคุณภาพชีวิตในด้าน

ต่าง ๆ จึงทำให้ชุมชนบ้านเหมืองผามีปัญหาในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องของคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่าย พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่าย กระบวนการในการสร้างกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ โดยแบ่งกิจกรรมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตไว้ 4 กิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย พบว่า ในการสร้างกระบวนการกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของผู้สูงอายุนั้น เป็นการสร้างกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมร่างกาย การดูแลตัวเอง การออกกำลังกายในแบบฉบับผู้สูงอายุตามวัย ตลอดจนถึงการอบรมในเรื่องของหลักโภชนาการ การดำเนินชีวิตอย่างไรให้สุขภาพดี โดยมีกลุ่มเครือข่ายชุมชนเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ มีกลุ่มเครือข่ายชุมชน ประธานกลุ่มชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างองค์ความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกาย

2.2 กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตใจ พบว่า ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิตใจ เป็นปัญหาหลักของผู้สูงวัยที่ต้องได้รับการแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิตใจที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยเหล่านี้มีผลสอดคล้องกับ ครอบครัว ลูกหลาน บุคคลรอบตัว และเพื่อนมิตร ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจ ควรใช้หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านจิตใจ นำไปสู่กระบวนการสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยกระบวนการนี้ มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และปรับปรุงองค์ความรู้เดิม เช่น การพัฒนาจิตด้วยความสงบ การรับฟังธรรมะในทุกเช้า การแลกเปลี่ยนความคิด ด้วยการเสนอหลักธรรมให้ผู้อื่นทราบ การเขียนความในใจเพื่อแก้ไขปัญหาด้านจิตใจ การทำกิจกรรมนันทนาการที่เกี่ยวกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นต้น โดยสร้างกิจกรรมนี้องค์กรศาสนาจะเป็นผู้ดำเนินการในการสร้างกิจกรรม

2.3 กิจกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างอาชีพเพิ่มรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุได้ร่วมกันทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพนี้เกิดความสุขในชีวิต โดยการสร้างกิจกรรมอาชีพดังกล่าวนี้ เครือข่ายชุมชนเป็นผู้ประสานงาน โดยได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายการศึกษาของเทศบาลตำบลริมเหนือ ตลอดจนถึงภาครัฐและเอกชน นักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ ตลอดจนถึงเป็นสินค้าประจำกลุ่มอาชีพ โดยมีโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และจัดจำหน่าย

2.4 กิจกรรมการส่งเสริมด้านสังคม พบว่า กระบวนการสร้างกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม ด้วยกิจกรรมโดยให้ผู้สูงวัยได้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ อาทิเช่น การใช้เทคโนโลยีในการสร้างตัวตน ถ่ายรูป เล่นไลน์ การให้ความรู้ในเรื่องของภาษาสมัยใหม่ ประโยคทักทายภาษาต่างประเทศ กฎหมายเบื้องต้น เพื่อทำให้ผู้สูงอายุเกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่ไม่ล้าหลังและเปิดใจยอมรับ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมนันทนาการ ให้กิจกรรมมีความสุข อยากรู้ อยากรอง อยากรทดสอบ โดยเครือข่ายชุมชนมีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าแต่ละองค์กรจะมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน หากเมื่อมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการทำงานที่เหมือนหรือคล้ายกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การทำงานที่มีรูปแบบประสานงานของกลุ่มเครือข่าย ทำให้เกิดพลังของเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิด

กิจกรรมด้วยพลังเครือข่าย ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผามีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของเครือข่าย ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ตลอดจนถึงการสร้างพลังของกลุ่มเครือข่ายชุมชนให้มีบทบาทที่ชัดเจนขึ้น อีกทั้งพลังเครือข่ายได้การเสริมพลังกระตุ้นในการที่จะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นต่อไป

3. การเสริมพลังเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผา พบว่า การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งกระบวนการเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผาไว้ดังนี้

3.1 การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการมีส่วนร่วม โดยการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของทั้ง 3 องค์กร ได้มีการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มจากการเข้าใจปัญหา การค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา และร่วมด้วยช่วยกันปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผล ส่งผลให้เกิดการเสริมพลังเครือข่ายชุมชน

ขั้นที่ 1 ขั้นเข้าใจถึงปัญหา เป็นการวิเคราะห์ทำความเข้าใจตัวปัญหาที่แท้จริง ด้วยพลังการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 องค์กรเครือข่ายได้มาเสริมพลังกัน จึงเกิดขึ้นการค้นหาสาเหตุปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขอย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุ

ขั้นที่ 2 ขั้นค้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เมื่อทั้ง 3 องค์กรเครือข่ายได้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นก็ได้ร่วมด้วยช่วยกันค้นหาและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง และพบถึงประเด็นที่สำคัญของปัญหามีอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสุขภาพกายและใจ และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้วยการเสริมพลังเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของทั้ง 3 องค์กร จึงก่อให้เกิดโรงเรียนผู้สูงอายุ ณ วัดเจดีย์สถาน (เหมืองผา) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการที่จะแก้ไขปัญหาในด้านคุณภาพผู้สูงอายุบ้านเหมืองผาต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นหาทางแก้ปัญหาและเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อปฏิบัติ เป็นการค้นหาวิธีแก้ปัญหาและเลือกวิธีที่เหมาะสมเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งทั้ง 3 องค์กรเครือข่ายได้ร่วมด้วยช่วยกันตั้งชื่อที่เรียกว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคม , ด้านเศรษฐกิจ , ด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิตใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการแก้ปัญหา เป็นการดำเนินการปฏิบัติตามวิธีที่เลือกไว้ โดยแบ่งกันปฏิบัติการแก้ไขปัญหาดูแบบกิจกรรม ชี้ให้เห็นถึงการเสริมพลังเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของทั้ง 3 องค์กรเครือข่ายก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง

ขั้นที่ 5 ขั้นติดตามประเมินผลการปฏิบัติ เป็นการวัดผลความสำเร็จของการปฏิบัติการแก้ปัญหา การเสริมพลังเครือข่ายของทั้ง 3 องค์กร โดยใช้แบบสังเกต แบบสอบถามข้อมูลความเข้าใจ ตลอดจนถึงการเข้าไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เพื่อประเมินและติดตามความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ เพื่อให้กลุ่มเครือข่ายเกิดความเข้าใจในกระบวนการรับรู้ เรียนรู้ และรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายชุมชนในบ้านเหมืองผา

3.2 การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการทำงานเป็นทีม เครือข่ายชุมชนเกิดองค์ความรู้ในเรื่องการทำงานเป็นทีม ด้วยความสามัคคี ปกปักรักษาหรือ และประสานงานกัน โดยมีจุดเป้าหมายเดียวกัน อีกทั้งยอมรับ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ตลอดจนถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เกิดบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ตั้งไว้ หลังจากการที่ผู้วิจัยและกลุ่มเครือข่ายชุมชนเข้าไปแก้ไข และสร้างกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต ภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุนั้น พบว่า การทำงานเป็นทีมของกลุ่มเครือข่ายชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายของงาน บรรลุวัตถุประสงค์ เครือข่ายชุมชนเกิดองค์ความรู้ในการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีและร่วมกันสร้างกระบวนการเพื่อเป้าหมายที่เลือก โดยการทำงานเป็นทีมของกลุ่มเครือข่ายยังสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในผู้สูงอายุ มีบทบาทและมีความรู้สึกร่วมกัน การรักษาบทบาทที่มั่นคงทีมเครือข่ายชุมชน มีการวางแผนงานและการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระจายงานกันตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของกลุ่มเครือข่ายชุมชน โดยความรู้ที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติของกลุ่มเครือข่ายชุมชน

3.3 การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการจัดระบบการสื่อสารภายในเครือข่าย กลุ่มเครือข่ายชุมชนยังเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหน่วยงาน ที่เข้าไปแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในแต่ละกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรม ภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเครือข่ายชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ กลไกการสร้างความสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีต่อกัน การร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดรับแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน กลุ่มเครือข่ายชุมชนมีการติดต่อประสานงาน กระจายข่าวสาร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกลุ่มเครือข่ายชุมชน เกิดพลัง มีความผาสุก ตลอดจนทำให้เครือข่ายชุมชนเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ แหล่งประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนเครือข่ายชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการพัฒนาในทุกด้านของคุณภาพชีวิต

อภิปรายผล

1.คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีปัญหาด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม จากประเด็นทั้ง 3 ด้าน ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านจิตใจ เกิดความเหงา ว้าเหว่ เครียด ลดทอนคุณค่าในตัวเอง นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้สูงอายุขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ขาดการพบปะผู้คน มีคุณภาพชีวิตลดลง การดูแลของเครือข่ายชุมชนที่เข้าไปพบปะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างไม่ทั่วถึง เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาที่แตกต่างกัน ไม่มีศูนย์กลางในการเรียนรู้ จึงทำให้ชุมชนบ้านเหมืองผั่ว มีปัญหาในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องของคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต โดย ขาดองค์ความรู้ในแต่ละด้าน ผู้สูงอายุไม่ได้พบปะกัน มีการอยู่รวมตัวกันน้อย ดังนั้นคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้านของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผั่ว ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหงา ว้าเหว่ เครียด ลดคุณค่าในตนเอง ตลอดจนถึงปัญหาสุขภาพจิตใจยังส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดปัญหากับครอบครัว ชุมชน และสังคมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมาริสรา สุวรรณราช (Naosuwan, K. et al., 2019,) พบว่าปัญหาของผู้สูงอายุได้แก่ 1) ผู้สูงอายุป่วยด้วยโรคเรื้อรัง คือโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคข้อเข่าเสื่อม โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคสมองเสื่อม โรคหัวใจ โรคเกาต์

โรคเมเร็ง รวมถึงโรคที่เกิดจาก ภาวะแทรกซ้อนของโรคเรื้อรัง เช่น ต้อกระจก ขาดตามปลายมือปลายเท้า 2) ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ลดลง โดดเดี่ยวโดดเหิน ซึมเศร้าและมีปัญหาสุขภาพจิต และ 3) ผู้สูงอายุยากจน เจ็บป่วย ถูกทอดทิ้ง และถูก ยักยอกเงินเลี้ยงชีพ

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่าย บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้าน โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมการออกกำลังกาย, กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ , กิจกรรมการสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ , กิจกรรมส่งเสริมด้านสังคม โดยกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายชุมชน มีบทบาทในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้ายร่วมกันโดยกระบวนการดังกล่าวเครือข่ายชุมชนมีบทบาทในการช่วยเหลือประสานงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และกิจกรรมเหล่านี้ได้ดำเนินการใช้สถานที่วัดเจติยสถาน เป็นศูนย์กลางในการพบปะกันของผู้สูงอายุในรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกลุ่มเครือข่ายชุมชนนี้มีจุดเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อความยั่งยืนของเครือข่ายในการพัฒนา เมื่อกลุ่มพลังเครือข่ายได้มองเห็นคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพขึ้น

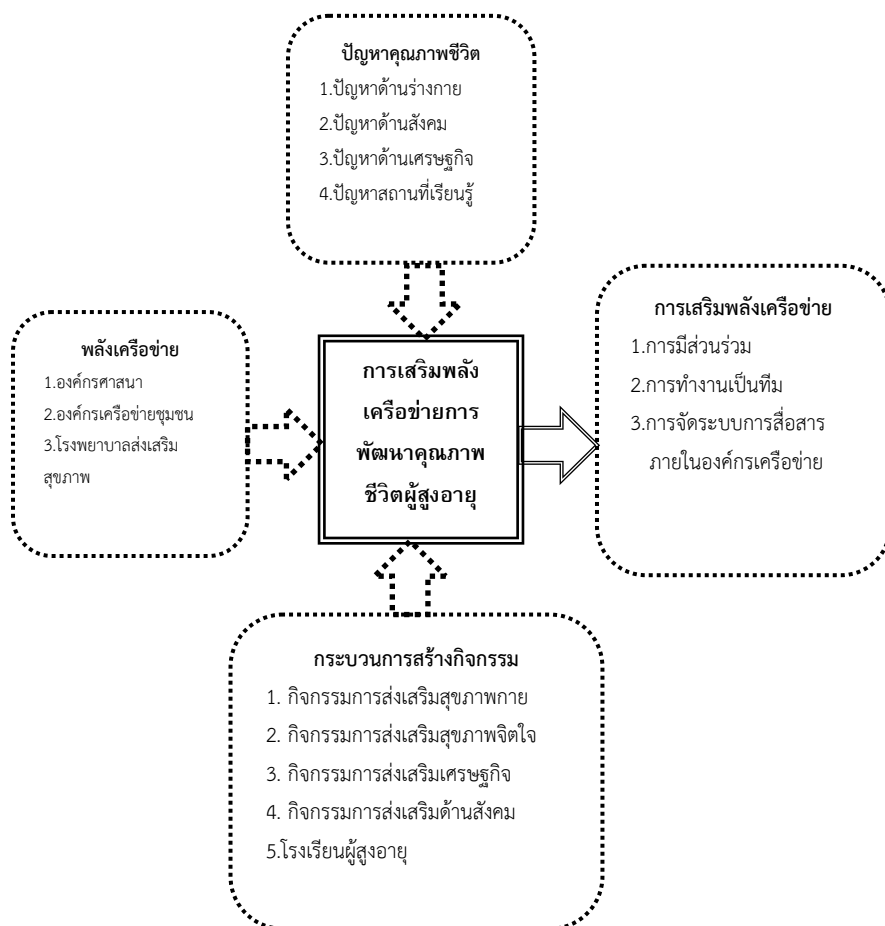
เครือข่ายก็จะเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมกับเป้าหมายที่ได้รับ มีแรงจูงใจในการพัฒนา เกิดความสัมพันธ์ในกิจกรรมที่สร้างขึ้น นำไปสู่การจัดการเครือข่ายชุมชนในการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ ปัญจนทรัพย์ (Panjathanasap, N., 2019) พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาตนเอง ด้านรายได้ควรจัดหาแหล่งงานหรือจัดโครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ควรจัดโครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถมีทักษะในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมควรปรับปรุงลานเอนกประสงค์ประจำตำบลให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุได้ใช้ออกกำลังกาย ด้านสังคมควรจัดโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มเครือข่ายทั้ง 3 องค์กร เกิดการเสริมพลังของเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา เข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุ การดำเนินงาน ตลอดจนจนถึงขั้นตอนการรับผลประโยชน์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนทั้ง 3 องค์กร เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งองค์กรทั้ง 3 องค์กร มีส่วนร่วมในการพัฒนา การประสานงาน การสร้างจุดเป้าหมายเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครบทุกด้านผู้สูงอายุมีการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างมีความสุข เครือข่ายชุมชนมีบทบาทเป็นรูปธรรมขึ้น พลังเครือข่ายของ 3 องค์กร เกิดความเข้าใจและเกิดความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มเครือข่ายชุมชนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร ภัทรภินันท์ (Phatrachin, S. 2017) พบว่า การสร้างพลังในกลุ่มภาคีเครือข่ายมีผลทำให้เพิ่มการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัวและชุมชนในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ไม่

ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับ ผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผล เนื่องจากเกิดกลุ่ม/ชมรมสร้างสุขภาพขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่มภาคีเครือข่ายที่เป็นแกนนำสุขภาพที่ผ่านการสร้างพลัง มีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ มีการติดตามประเมินผลการตรวจสุขภาพ และบันทึกในรูปแบบติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกทุกคน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การเสริมพลังเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผั่ว ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาโดยการดำเนินการตามกรอบแนวคิด เมื่อนำมาวิเคราะห์สามารถสรุปองค์ความรู้ ได้ว่า การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกระบวนการกิจกรรม โดยพลังเครือข่ายชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน ภายใต้ศูนย์กลางของการเรียนรู้โรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้านของผู้สูงอายุ ด้วยกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยพลังเครือข่าย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย แสดงถึงกระบวนการเสริมพลังเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยพลังเครือข่าย โดยการส่งเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกระบวนการสร้างกิจกรรม โดยเข้าสู่ขั้นตอนการสร้างกิจกรรม 4 กิจกรรม ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น ผู้วิจัยได้ประเมินผลกิจกรรม และเสนอแนะความคิดเห็นร่วมกันกับเครือข่ายชุมชนแต่ละชุมชน จึงได้ข้อมูลในกิจกรรมดังนี้

1.1. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย ผู้วิจัยได้เสริมพลังเครือข่ายชุมชน โดยเบื้องต้นร่วมกันศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุด้านสุขภาพกาย แล้วนำมาสนทนากลุ่มเพื่อค้นหา กระบวนการวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมให้ความรู้กับเครือข่ายชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนโดยมีรูปแบบการจัดอบรมให้ความรู้กับกลุ่มเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย อาทิเช่น การจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมสุขภาพร่างกายด้านหลักโภชนาการ การกินอาหารครบ 5 หมู่ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย โดยได้ร่วมกับเครือข่ายชุมชน โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ในแต่ละชุมชนด้วยการตรวจสุขภาพเบื้องต้น การวัดความดัน การตรวจน้ำตาลในเลือด ช่างน้ำหนัก โภชนาการ การสอบถามอาการผิดปกติของร่างกาย การให้คำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เป็นต้น

หลังจากได้เสริมพลังเครือข่ายชุมชน จึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การดูแลสุขภาพกายมากขึ้น มีการดูแลตัวเอง มีองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้านโภชนาการ การกินอาหารที่มีประโยชน์ ที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ อีกทั้งมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายที่แข็งแรง สุขภาพดีขึ้น ตลอดจนถึงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ที่มีความเข้าใจปัญหาของผู้สูงอายุมากขึ้น เครือข่ายชุมชนให้ความสำคัญและพบปะผู้คนเพิ่มขึ้น มีการประสานงานและออกตรวจดูแลผู้สูงอายุทุกอาทิตย์ที่มีการอบรม จึงทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนนี้ได้กำลังใจที่ดี ทั้งคุณภาพชีวิตที่ดี มีกำลังใจในการสร้างสุขให้ตนเอง ดังนั้นเครือข่ายชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุก็มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายดีขึ้น

1.2. กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตใจ ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนได้สร้างกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพจิตใจ เป็นกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้สูงอายุ ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ส่งเสริมพลังเครือข่ายด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ด้วยการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะนำไปอบรมในการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ในเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดอบรมส่งเสริมสุขภาพจิตใจ ให้กับเครือข่ายชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน บุคลากรโรงเรียนผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมประจำตำบล เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนโดยมี พระสงฆ์แต่ละวัดในชุมชนเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม เช่น การฟังเทศน์ทุกวันพระ โครงการธรรมสัญจร การทำสมาธิ ทำวัตร-เช้าเย็น และ มีการบรรยายธรรม ในหัวข้อเกี่ยวกับ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจเข้าไปสอดแทรก และยังมีการการรับฟังธรรมะในทุกเช้าหรือช่วงเวลาที่สนใจ ผ่านสื่อออนไลน์ วิทยูทูป ซึ่งผู้วิจัยได้เป็นผู้ให้ธรรมะและ ได้อบรมแนะนำสื่อออนไลน์ ในการพัฒนาคุณภาพจิตใจ

ให้กับเครือข่ายชุมชน เพื่อให้เครือข่ายชุมชนแต่ละชุมชนนำไป ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ การแนะนำสื่อธรรมะออนไลน์และ การแลกเปลี่ยนความคิด ด้วยการเสนอหลักธรรมให้ผู้อื่นทราบ การเขียนความในใจเพื่อแก้ไข ปัญหาจิตใจ การทำกิจกรรมนันทนาการที่เกี่ยวกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิตให้กับผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น เรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง และสามารถควบคุมตัวเองในเรื่องของความคิดที่ฟุ้งซ่าน และการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ ใจเย็น มีสติกับตนเองอยู่เสมอ และการฝึกสุขภาพจิตด้วยหลักธรรมทางศาสนา จึงทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ตลอดจนผู้สูงอายุในชุมชนเมื่อมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นแล้ว จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 กิจกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชน ได้จัดส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วและส่งเสริมเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ผ่านการสนทนากลุ่ม โดยมีการส่งเสริมอบรมในการเรียนรู้ในทุกสัปดาห์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพในชุมชน และผู้สนใจ ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนร่วมเรียนรู้ด้วยกับผู้สูงอายุ เช่น ทำขนมทองม้วน ยาหม่อง ที่ประคบ ทำที่รองครกเชียง ดอกไม้จันทน์ใช้ในงานศพ ขนมไทย กลุ่มทำอาหารโภชนา ปักเสื้อลายประดิษฐ์ ทำขันโตกห้วยเหียม ฯลฯ สรุปลผลและเสนอแนะในกลุ่มเครือข่ายชุมชน ได้ร่วมกันตั้งต้นทุนและผลกำไรที่ได้รับ ตลอดจนถึงเป็นสินค้าประจำหมู่บ้าน มีการนำสินค้ามาวางขาย ณ จุดบริการกลุ่มอาชีพ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และจัดจำหน่าย ผู้สูงอายุมาพบปะและเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง โดยบทบาทของผู้นำชุมชนจะเข้ามาดูแลในเรื่องของงบประมาณ การจัดจำหน่าย เป็นผู้ประสานงานในภาครัฐต่าง ๆ ที่เข้าส่งเสริมอาชีพ เปิดเป็นตลาดสินค้าในชุมชนของตนเอง เพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุในทุกกลุ่ม

ผู้วิจัยได้มีการส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน โดยกระบวนการการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยการสร้างอาชีพใหม่ให้กับผู้สูงอายุ สร้างเป็นกลุ่มอาชีพด้วยผลิตภัณฑ์อาชีพของผู้สูงอายุที่ได้เรียนรู้ใหม่ โดยเครือข่ายชุมชน และผู้นำชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ในการจัดการขอความร่วมมือ มอบองค์ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องของอาชีพ โดยอาชีพเหล่านั้นจะเป็นในส่วนของผลิตภัณฑ์ หรือ อาหาร ขนม เป็นต้น เมื่อผู้สูงอายุเรียนรู้ในการสร้างอาชีพต่าง ๆ ผู้สูงอายุเอง ก็จะได้ผลิตภัณฑ์จากการสร้างอาชีพนั้น แล้วนำผลิตภัณฑ์นั้นเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง

1.4 กิจกรรมการส่งเสริมด้านสังคม ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนได้ศึกษาถึงปัญหาสังคมผู้สูงอายุ จึงได้นำเข้าสู่เวทีสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหากระบวนการการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคม โดยกระบวนการสร้างกิจกรรมโดยการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้เรื่องของเทคโนโลยี การเรียนรู้เรื่องของภาษาเบื้องต้น การเรียนรู้เรื่องของกฎหมายเบื้องต้น และการเรียนรู้เรื่องของพัฒนาการทางสังคมที่มีผลต่อผู้สูงอายุ โดยการที่นำผู้สูงอายุเข้าสู่การสร้างกิจกรรม เช่น การจัดอบรมในการเรียนรู้ในต่อทุกสัปดาห์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าสังคม ผ่านสื่อออนไลน์ ไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูบ การดูสื่อ การถ่ายรูป โดยการสร้างกลุ่มพูดคุยสนทนาธรรมะ ผ่านกลุ่มออนไลน์โดยมีผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ

หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ พบว่า กลุ่มของผู้สูงอายุมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ในสังคม องค์ความรู้ใหม่ในเรื่องของสังคมเพิ่มขึ้น ตลอดจนถึงความเข้าใจในเรื่องของสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมด้านสังคมนี้จะเป็นการลดปัญหาครอบครัว ความคิดระหว่างวัยของคนในครอบครัว และทำให้สุขภาพจิตใจที่เกิดขึ้นจากปัญหาสังคมนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

2.การเสริมพลังเครือข่ายชุมชน ได้เสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกระบวนการเสริมพลังเครือข่ายในการสร้างกิจกรรม เกิดการเสริมพลังเครือข่ายชุมชนเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีม ตลอดจนถึงการสร้างระบบสื่อสารของภายในเครือข่ายชุมชน ผู้วิจัยได้ประเมินผลกระบวนการเสริมพลัง และเสนอแนะความคิดเห็นร่วมกันกับเครือข่ายชุมชนแต่ละชุมชนในการเสริมพลังเครือข่าย จึงได้ข้อมูลดังนี้

2.1การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการมีส่วนร่วม การเสริมพลังเครือข่ายของชุมชนบ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มพลังเครือข่ายชุมชนได้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการประสานงาน การมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายใหม่จากภายนอก การค้นหาองค์ความรู้ที่นำมาพัฒนา ในกิจกรรมทุกกิจกรรมที่นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบทบาทของกลุ่มพลังเครือข่ายชุมชนที่เข้าไปมีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้น พลังเครือข่าย เกิดพลังในการที่จะพัฒนากลุ่มเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตั้งแต่กระบวนการแก้ไข พัฒนา ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล จึงทำให้เครือข่ายชุมชนเกิดองค์ความรู้ในการเสริมพลังของเครือข่ายขึ้นอย่างชัดเจน

หลังจากที่ผู้วิจัยและเครือข่ายชุมชนได้ร่วมกันสร้างกระบวนการกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มเครือข่ายทั้ง 3 องค์การ เกิดการเสริมพลังของเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา เข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุ การดำเนินงาน ตลอดจนถึงขั้นตอนการรับผลประโยชน์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนทั้ง 3 องค์การ เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งองค์การทั้ง 3 องค์การ มีส่วนร่วมในการพัฒนา การประสานงาน การสร้างจุดเป้าหมายเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครบทุกด้าน ผู้สูงอายุมีการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างมีความสุข เครือข่ายชุมชนมีบทบาทเป็นรูปธรรมขึ้น พลังเครือข่ายของ 3 องค์การ เกิดความเข้าใจและเกิดความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มเครือข่ายชุมชนเพิ่มขึ้น โดยเครือข่ายชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุ อีกทั้งช่วยเหลือ แก้ไข และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น มีบทบาทสำคัญในชุมชนมากขึ้น เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในระดับชุมชน โดยการจัดการพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมโดยมีการโยกย้ายกระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ที่ยึดเอาความสำเร็จในการพัฒนาเชิงพื้นที่และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมาเป็นต้นน้ำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2. การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการทำงานเป็นทีม การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เครือข่ายชุมชนเกิดองค์ความรู้ในเรื่องการทำงานเป็นทีม ด้วยความสามัคคี ปกป้องหาข้อดี และประสานงานกัน โดยมีจุดเป้าหมายเดียวกัน อีกทั้งยอมรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีการวางแผนการทำงาน

ร่วมกัน ตลอดจนถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เกิดบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ตั้งไว้

หลังจากการที่ผู้วิจัยและกลุ่มเครือข่ายชุมชนเข้าไปแก้ไข และสร้างกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต ภายใต้งานโรงเรียนผู้สูงอายุนั้น พบว่า การทำงานเป็นทีมของกลุ่มเครือข่ายชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายของงาน บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการทำงานเป็นทีมเริ่มต้นจากการร่วมกันเข้าไปศึกษาบริบท และปัญหา ตลอดจนถึงการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน จึงทำให้เห็นว่าเครือข่ายชุมชนเกิดองค์ความรู้ในการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีและร่วมกันสร้างกระบวนการเพื่อเป้าหมายที่เลือก โดยการทำงานเป็นทีมของกลุ่มเครือข่ายยังสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในผู้สูงอายุ มีบทบาทและมีความรู้สึกร่วมกัน การรักษาสภาพที่มั่นคงทีมเครือข่ายชุมชน มีการวางแผนงานและการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระจายงานกันตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของกลุ่มเครือข่ายชุมชน โดยความรู้ที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติของกลุ่มเครือข่ายชุมชน เป็นส่วนช่วยเสริมพลังในการทำงานและพลังของเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผา ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่

2.3. การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการจัดระบบการสื่อสารภายในเครือข่าย การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนโดยการจัดระบบการสื่อสารภายในเครือข่าย โดยเสริมพลังเครือข่าย โดยกระบวนการ พบปะประชุมปรึกษาหารือกัน การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อรับฟังปัญหา และการแก้ไขปัญหา จนเกิดการทำงานโดยเริ่มวางแผนและสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อโฟกัสเป้าหมายในการเดินไปข้างหน้าร่วมกันตามเป้าหมายคือการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และพูดคุยถึงการสร้างกระบวนการกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ โดยนำผลการวัดประเมินมาตรวจสอบและแก้ไข โดยองค์กรทั้ง 3 องค์กรมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจและเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมภายใต้งานโรงเรียนผู้สูงอายุ อีกทั้งระบบการสื่อสารภายในเครือข่ายทำให้กลุ่มเครือข่ายเกิดปฏิสัมพันธ์และการเข้าถึงกันโดยไม่จำเป็นต้องพบปะกัน สะดวกต่อการทำงานออนไลน์ เกิดการสร้างระบบสื่อสารที่ทันสมัยต่อสังคมปัจจุบัน ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเสริมพลังเครือข่ายของทั้ง 3 องค์กรด้วยจุดเป้าหมายคือการแก้ไขปัญหา โดยค้นหาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้สูงอายุ การสร้างองค์ความรู้ข้อมูลโดยกระบวนการแก้ไขปัญหา จึงทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ นำมาแก้ไขปัญหาในทั้ง 3 ด้านของผู้สูงอายุ เครือข่ายชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ตามความถนัดของแต่ละองค์กร กลุ่มเครือข่ายเกิดการเรียนรู้ในเรื่องปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน และเกิดองค์ความรู้ในการร่วมกันสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำสู่เป้าหมายของเครือข่ายชุมชน

หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ ปฏิบัติการเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มเครือข่ายชุมชนมีบทบาทเป็นรูปธรรมขึ้น เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ตลอดจนถึงการเกิดองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกัน เกิดระบบการสื่อสารภายในกลุ่มองค์กรที่ชัดเจน เกิดบทบาทหน้าที่ในแต่ละองค์กรในการพัฒนาของผู้สูงอายุ เครือข่ายชุมชนเข้าถึงแหล่งความรู้ แหล่งประโยชน์ ทั้งในส่วนเครือข่ายชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการพัฒนาในทุกด้านของคุณภาพชีวิต ตลอดจนเครือข่ายชุมชนได้ภารกิจหนึ่งที่ส่งผลต่อเป้าหมายที่เห็นผลชัดเจน โดยการเสริมพลังเครือข่ายชุมชนจึง

ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมาจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุของชุมชนบ้านเหมืองผา องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังแสดงในแผนภาพ

สรุป

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนี้ ข้อที่หนึ่ง คือ การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเหมืองผามีปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตชุมชนบ้านเหมืองผานั้น ขาดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุไม่ได้พบปะกัน มีการอยู่รวมตัวกันน้อย ไม่ได้พูดคุยถึงปัญหาของตนเองให้กับผู้สูงอายุกลุ่มฟัง การเข้าร่วมกลุ่มชมรมผู้สูงอายุน้อยลง จึงทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ข้อที่สอง คือ การศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จากการศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย , กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ , กิจกรรมการสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ , กิจกรรมส่งเสริมด้านสังคม โดยกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยพลังเครือข่ายชุมชน ข้อที่สาม คือ การเสริมพลังเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยกลุ่มเครือข่ายทั้ง 3 องค์กร เกิดการเสริมพลังของเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา เข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนทั้ง 3 องค์กร เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งองค์กรทั้ง 3 องค์กร มีส่วนร่วมในการพัฒนา การประสานงาน การสร้างจุดเป้าหมายเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครบทุกด้านผู้สูงอายุมีการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างมีความสุข เครือข่ายชุมชนมีบทบาทเป็นรูปธรรมขึ้น พลังเครือข่ายของ 3 องค์กร เกิดความเข้าใจและเกิดความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มเครือข่ายชุมชนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ เทศบาลตำบลริมเหนือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลริมเหนือ และวัดเจติยสถาน ร่วมกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 องค์กร ได้แก่ องค์กรทางศาสนา คือวัดเจติยสถาน องค์กรแกนนำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ประธานผู้สูงอายุ เป็นต้น และองค์กรภาครัฐ คือหน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ควรมีการวางระบบและจัดการโครงสร้างการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสังคมที่ดีและน่าอยู่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยใช้หลักธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2) ควรมีการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตกับผู้ป่วยติดเตียง

References

- Benchawan, P. M.Ed. (2015). The Preparation before The Retirement Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences, 2(1). Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/53511>
- Boonpadung, S. (2011). "Development of the quality of life for the local elderly by using schools based on the principle of sufficiency economy (Phase 1)". Research Report. Suan Sunandha Rajabhat University. Page 1
- Department of Elderly Affairs 20-year strategy for the year 2018 - 2037. Older Persons Act, 2003, amended, No. 2, B.E. 2553 and No. 3, B.E. 2560. Department of Older Persons Ministry of Social Development and Human Security 1st printing: Samlada Printing House 2022. Page 13.
- Department of Older Persons 20-year strategy for the year 2018-2037, Department of Older Persons Ministry of Social Development and Human Security Website : Department of Elderly Affairs : Printed at : Samlod Printing House
- Kaewkangwan, S, (2006) Developmental Psychology of Life for All Ages Teenagers - seniors. 9th printing. Bangkok: Thammasat University Press,
- Kongkamnerd, R. Health Empowerment. In Somchit Hanucharoenkul, Wallaya Tantayothai, and Ruamporn Khongkamnerd (Editor), Health Promotion. Nakhon Si Thammarat : Walailak University. 2000, pages 119-127.
- Kosolphisit, W. (2017), The Elderly and Quality of Life Development. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Page 26.
- Ladplee, P. et al. (2015). Development of the Government Debt Settlement Framework for Maintaining Fiscal Discipline: Public Debt Settlement Management Office. Ministry of Finance fiscal year 2015
- Naosuwan, K. et al., (2019). Problems and health care needs of the elderly living in the jurisdiction of local administrative organizations in the lower southern region of Thailand. Journal of Boromarajonani College of Nursing. Uttaradit, Issue 2. Page 118
- Panjathanasap, N. (2019), Quality of Life Development of the Self-Reliant Elderly in Ban Pong District Ratchaburi Province, Bangkokthonburi University

- Phatraphinan, S. (2017), "Creating power in the network Effects of Participation in Health Care for Self, Family and Community" Moo 6 , Khuan Sato Sub-district, Khuan Don District, Satun Province, Research Report. Khuandon Hospital, Satun Province,
- Phoyen, K. (2 0 1 9) Aging Society: Future Sustainable Business Opportunities :Journal of Management Science Review, Year 21, Issue 1 (January – June 2019:202)
- Somporn Thepsittha, (1 9 9 6).Economic Development social development and human development Religion and Education, (Bangkok: Council on Social Welfare of Thailand under the Royal Patronage,).
- Totham, B. Phakdee Posingh, Chayanin Krittiyachot. (2018). Implementation of the old age subsidy policy. academic journal Sisaket Rajabhat University

การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่

A DEVELOPMENT OF THE CREATIVE LEARNING CENTER FOR LOCAL HANDICRAFTS
IN MAE WANG DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์คัมภีรภัทร คมภีรเมธี¹, ประเสริฐ บุปผาสุข และ พระครูศรีปริยัตยารักษ์

Phrakhrusangkharak Khampeerapat Khampeeramedhi¹, Prasert Bupphasuk, and
Phrakhrusripariyattayarak

สังกัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

E-mail:Khompeerapat@gmail.com¹

Received 21 August 2023; Revised 30 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คืออำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จำนวน 11 รูป/ท่าน 2) ผู้ให้การสนทนากลุ่ม จำนวน 13 รูป/ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ มีความหลากหลายของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่โดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ ของอำเภอแม่อว้าง ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงินยัดลาย ร่มแดงโบราณ ผ้าทอมือ เรือสำเภาโบราณ และงานจักสานไม้ไผ่ 2) การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านโดยมีการจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่าย จัดตั้งคณะกรรมการ และสมาชิก จัดตั้งกองทุน การบริหารจัดการ การพัฒนานวัตกรรม การจัดตั้งศูนย์ และการจัดการข้อมูล 3) การยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่อว้าง จังหวัดเชียงใหม่ สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยรูปแบบ “PECTET Model” ได้แก่ การนำเสนอ (Presentation) , การศึกษา (Education) , วัฒนธรรม (Culture) , เทคโนโลยี (Technology) , เศรษฐกิจ (Economic) , การท่องเที่ยว (Travel)

คำสำคัญ: หัตถกรรมพื้นบ้าน; แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this academic investigation encompass: 1) Conducting a comprehensive study of local handicrafts in Mae Wang District, Chiang Mai Province; 2) to construct a dedicated center for creative learning pertaining to indigenous handicrafts in the Mae Wang District, Chiang Mai Province and 3) to elevate the standard of the Creative Learning Center for local handicrafts in Mae Wang District, Chiang Mai Province, thereby promoting exceptional performance and sustainable development. This study employs a qualitative research approach, positioning Mae Wang District in Chiang Mai Province as the central point of the investigation. For data procurement, vital informants were delineated into two particular groups: 1) A set of 11 individuals who took part in one-on-one interviews; and 2) A cluster of 13 participants who were part of focus group discussions. The process of selecting key informants was conducted in a purposive manner. In terms of the research instruments utilized, data was gathered via structured interview forms. Subsequent analysis of the collected data was undertaken using content analysis complemented by descriptive writing to articulate the findings.

The findings of this research revealed the following: 1) The investigation into local handicrafts within Mae Wang District, Chiang Mai Province yielded a diverse range of exceptional and unique folk handicrafts. The variety included ceramic crafts, intricately designed silverware, vintage red umbrellas, hand-woven textiles, antique model ships, and bamboo weaving. 2) The establishment of a Creative Learning Center for local handicrafts was facilitated by setting up a collaborative network of partners. This included the creation of a committee and its members, the setup of a fund for managing developmental activities, center establishment, and data management. 3) An initiative to advance the aforementioned Creative Learning Center to a level of excellence was carried out for the purpose of sustainable development. This was conducted via the “PECTET Model” encompassing Presentations, Education, Culture, Technology, Economy, and Tourism.

Keywords: Indigenous Crafts; Innovative Learning Resources; Sustainable Progress.

บทนำ

งานหัตถกรรมเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่คู่กับประชาชนคนไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคบรรพบุรุษจนมาถึงยุคปัจจุบัน เกิดจากการที่มนุษย์มีความคิดความอ่าน มีความเฉลียวฉลาด จึงได้มีการสร้าง

เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้น โดยการเอาหินมาลับให้คมนำเหล็กมาตีให้แหลมเพื่อใช้เป็นอาวุธ เป็นเครื่องมือล่าสัตว์ และเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน มีการตัดไม้มาสร้างบ้าน ทำเครื่องเรือนและเครื่องเล่น ตัดไม้ไผ่มาจักตอก สาน กระบุง ตะกร้า งามบ สุ่มไก่ ขุดดินเหนียวมาปั้นหม้อ โอ่ง ไห คนโท งาม ขาม วัว ควาย ตักดา รู้จักการปลูกฝ้าย เลี้ยงไหม เพื่อนำมาทอผ้า บ้างก็นำหนังสัตว์มาทำเครื่องใช้ต่าง ๆ เอาเยื่อไม้มาทำกระดาษ และประดิษฐ์เป็นร่ม เป็นต้น (His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great , 1989, pp. 55-56) วัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะ มนุษย์ได้คิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นมา เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแรงงานจากมือของตน ดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว เพื่อให้มีรูปร่างประโยชน์ใช้สอยได้เหมาะสม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานหัตถกรรม หัตถกรรม (CRAFT) หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ แสดงออกถึงความชำนาญ ชำนาญของผู้ผลิต ในขั้นแรกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย ในชีวิตประจำวัน ต่อมามีการพัฒนาและ ปรับปรุงรูปแบบ การใช้วัสดุและกรรมวิธีการผลิตมาโดยตลอดเป็นเวลานานนับพันปีจนเป็นงานศิลปะที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและมีคุณค่าความงามจนแยกไม่ออกจึงเรียกว่า “ศิลปหัตถกรรม” (Leesuwan, W., 1990, p. 5.) แต่ในปัจจุบันงานหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านบางอย่างเริ่มที่จะเลือนลางหายไปจากประเทศไทย ทำให้ชนรุ่นหลังไม่รู้จักภูมิปัญญาพื้นบ้านในถิ่นนั้น ๆ รวมถึงขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ขาดการอนุรักษ์ ขาดการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านของบรรพบุรุษไว้

อำเภอแม่ว่างก็เป็นอีกอำเภอหนึ่งที่มีศูนย์เรียนรู้ทางด้านหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อและมีเอกลักษณ์หลากหลายที่สำคัญ เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาพื้นบ้านและการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนแต่ละชุมชน ก่อตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนขึ้นมา เช่น ๑) กลุ่มผ้าทอมือบ้านทุ่งปี ตำบลทุ่งปี ๒) กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านแม่สะป๊อกตำบลแม่วิน ๓) กลุ่มแม่วินเรือจำลอง ๔) กลุ่มร่มแดงโบราณ ๕) กลุ่มเครื่องเงินบ้านกาด ๖) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ๗) กลุ่มจักสาน เป็นต้น งานหัตถกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของอำเภอแม่ว่าง เช่น ๑) ผ้าทอมือบ้านทุ่งปี มีเทคนิคการทอพิเศษที่เรียกว่า การทอแบบยกดอก ลายบนผืนผ้าจะเป็นลายดอกแก้วที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความสูงออกมาจากตัวเนื้อผ้า ๒) ผ้าทอกะเหรี่ยง มีวิธีการทอที่เรียกว่า กี่เอน เป็นการทอด้วยเครื่องทอขนาดเล็กโดยใช้เข็มขัดคาดหลัง เป็นการทอแบบโบราณโดยไม่ใช้เครื่องจักร ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์คือลายสามเหลี่ยม ๓) เรือจำลองที่มีความประณีตสวยงาม มีการออกแบบอย่างละเอียดนำมาย่อส่วน ทำมาจากไม้สักทั้งลำ ส่วนใบเรือทำมาจากผ้าทอมือ ซึ่งเรือที่เป็นเอกลักษณ์และได้รับความนิยมคือเรือสำเภาโบราณ ๔) ร่มแดงโบราณดอนเปา ร่มแดงหรือจ้องแดง มีลักษณะคล้ายกับร่มปะเตงตีของประเทศพม่า ผลิตโดยการใช้กรรมวิธีแบบโบราณ โดยไม่ใช้เครื่องจักรในการผลิต มีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทำด้วยผ้าเคลือบสีน้ำมันสามารถกันน้ำ กันแสงแดด คงทน มีขั้นตอนในการทำที่ประณีตละเอียดอ่อนจึงใช้เวลานานต่อร่มหนึ่งคัน และสีที่ใช้ทาบนร่มจะเน้นสีแดงเป็นหลัก ๕) เครื่องเงินบ้านกาด มีวิธีการทำแบบโบราณของชาวล้านนา คือ วิธีการแบบยัดลาย โดยการนำเส้นเงินขนาดเล็กมาพันเป็นเกลียว ขด ดัด และซ้อนทับกันหลายชั้น ให้เป็นเครื่องประดับรูปทรงต่าง ๆ ที่สวยงาม ซึ่งมีทั้งลวดลายแบบดั้งเดิม หรือลวดลายแปลกใหม่ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ตามความเชื่อในเชิงสัญลักษณ์ของชาวล้านนา ๖) เครื่องปั้นดินเผา ที่ขึ้นชื่อ คือ น้ำตัน (คนโท) เป็นภาชนะใช้สำหรับใส่น้ำไว้ใช้ดื่มบนเรือนและใช้

รับแขกแบบล้านนาชนิดหนึ่ง สืบทอดจากงานฝีมือของช่างชาวเงี้ยว หรือ ชาวไทใหญ่ เป็นภาชนะดินเผา มีลักษณะทรงสูงคล้ายขวด ตัวน้ำตันอ้วนกลม มีคอยาว ปากเล็ก มีการตกแต่งด้วยลายกดประทับและลายขีดขีด และ ๗) กลุ่มจักสานไม้ไผ่ โดยการนำไม้ไผ่มาเหลาเป็นตอกขนาดต่าง ๆ แล้วนำไปสานขึ้นรูปตามลวดลายต่าง ๆ เช่น สุ่มดอกล้านนา ตระกร้า เป็นต้น (Institute for the Promotion of Thai Arts and Crafts (Dogs Organization), 2022.) ปัจจุบันงานหัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านี้กำลังจะเลือนลางหายไปตามกาลเวลา เพราะชนรุ่นหลังขาดการศึกษา ขาดการสืบทอด ขาดการถ่ายทอด ขาดการอนุรักษ์และพัฒนา หัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านั้น ต่างถูกหลงลืม เนื่องจาก ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ หันมาบริโภควัตถุนิยมสมัยใหม่กันเป็นจำนวนมาก หัตถกรรมพื้นบ้านจึงถูกทอดทิ้งและเริ่มหายไป เพื่อการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านั้นให้คงอยู่สืบทอดสืบไป

ดังนั้น บทความวิจัยนี้นำเสนอเรื่องของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ของ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ อนุรักษ์สืบสานงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ประชาชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ และผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของอำเภอมะนัง และยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านสู่ความเป็นเลิศ มีการพัฒนาสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคสมัยใหม่ มีการรวบรวมองค์ความรู้งานด้านหัตถกรรมของอำเภอมะนังมาจัดแสดงในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จัดทำสื่อวีดิทัศน์แนะนำ สร้างเว็บไซต์แฟนเพจ สร้างตลาดออนไลน์ จัดทำคู่มือเอกสารระบบคิวอาร์โค้ด เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของอำเภอมะนัง นอกจากนี้ยังจัดให้มีการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนที่สนใจ เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติเรื่องราวในอดีตของชาวอำเภอมะนังให้คงอยู่สืบไป ถือเป็นก้าวเล็กๆ แต่เป็นก้าวสำคัญที่ทำให้ “งานหัตถกรรมพื้นบ้านของอำเภอมะนัง” กลับมามีชีวิตอีกครั้ง และเป็นที่รู้จักของผู้คนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

มีผู้รู้ได้ให้ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้ "ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน" นั้นมีคำที่ใช้เรียกแตกต่างกันไป เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Ministry of Education, 2010) ศูนย์เรียนรู้ชุมชน (Department of Community Development, 2008, p. 30.)

การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนขององค์การยูเนสโก ได้นิยามศูนย์เรียนรู้ชุมชนว่า หมายถึง สถานที่ที่ให้โอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้พึ่งพาตนเองได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชน โดยศูนย์เรียนรู้ชุมชนมักจัดตั้งและบริหารจัดการโดยคนในชุมชน เพื่อให้บริการแก่ทุกคน ทั้งผู้ใหญ่ เยาวชน และเด็ก โดยไม่มีการแบ่งแยกเพศเชื้อชาติและศาสนา (CLC management handbook.,2003)

กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้นิยามศูนย์เรียนรู้ชุมชนว่า เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสารความรู้ของชุมชน ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง เป็นศูนย์เรียนรู้ของประชาชนที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิด ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (Department of Community Development, 2008, p. 30.)

ศูนย์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน และเป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจน ภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นการเรียนรู้บนวิถีชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้มุ่งพึ่งพาตนเอง (Department of Non-Formal Education, 1999)

2. แนวคิดเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

หัตถกรรมเป็นศิลปะ ของกลุ่มชนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่จำเป็นต้องเป็นชาวบ้านหรือชนบท แต่ต้องเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของชีวิตประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมของกลุ่มชน อาจสนองความเชื่อเพื่อความสุขทางจิตใจหรือเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ในชุมชนของตนมีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและมีลักษณะเฉพาะถิ่นของ ตนเอง (Leesuwan, W., 1997, p. 29.)

หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่นซึ่งผลิตขึ้นด้วยมือ ไม่ใช่เครื่องจักรกล มุ่งประโยชน์ใช้สอย ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันเป็นหลัก (Kulmala, A., 2009, p. 10.)

ความหมายของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นงานช่างหรืองานฝีมือของชาวบ้านที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้สอยในบ้าน ใช้เป็นสิ่งที่สนองความเชื่อ ด้านประเพณี ศาสนา (Klaisuban, P., 1988, p. 158.)

หัตถกรรม หมายถึง การทำด้วยฝีมือ การช่างซึ่งเริ่มต้นทำกันในบ้าน หมู่บ้าน โดยที่ ชาวบ้านใช้เวลา นอกเหนือเหนือจากอาชีพหลัก เป็นการทำงานอดิเรกเพื่อเพิ่มพูนรายได้ เพื่อการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นและทำขึ้นเพื่อใช้กันเองในครอบครัว โดยใช้วัสดุที่หาง่ายตามท้องถิ่นนั้น ๆ มีรูปแบบเฉพาะตามลักษณะของวัสดุ สภาพ

การใช้งานและความพอใจของผู้ผลิตในแต่ละท้องถิ่นทำให้เกิดรูปแบบเฉพาะ (STYLE) ของท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นสิ่งที่ประดิษฐ์ได้ขยายมากขึ้นจนกลายเป็นอาชีพสามารถขยายตลาดไปทั่วประเทศหรือเผยแพร่ไปยังต่างประเทศ (Leesuwan, W., 1990, p. 5.)

หัตถกรรม (CRAFT) หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ แสดงออกถึงความชำนาญ ชำนาญของผู้ผลิตในขั้นแรกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมามีการพัฒนาและ ปรับปรุงรูปแบบ การใช้วัสดุ และกรรมวิธีการผลิตมาโดยตลอดเป็นเวลานานนับพันปีจนเป็นงานศิลปะที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและมีคุณค่าความงามจนแยกไม่ออกจึงเรียกว่า “ศิลปหัตถกรรม”

3. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคลรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทำงานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือปรัชญาของแนวความคิดในการควบคุมตนเองมิใช่ควบคุมองค์การ (Vroom, V. H., & Deci, E. L., 1970, pp. 123-125.)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุผลเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นโดยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย (Keith, D. D, 1972, pp. 216-224.)

การมีส่วนร่วม ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (Reeder, W, 1974)

การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นตรงกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการหนึ่งเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ (Maliwan, S., 1998, p. 8.)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการเริ่มคิด เริ่มวางแผนปฏิบัติการและมีอำนาจตัดสินใจที่จะดำเนินการในกิจกรรมของเขาเองในชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการจัดการและควบคุมการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตัวเองมีความสามารถในการช่วยตัวเอง สามารถที่จะกำหนดชะตาชีวิตได้ด้วยตนเองในท้ายที่สุด (Sampaothip, N., 1999, p. 8.)

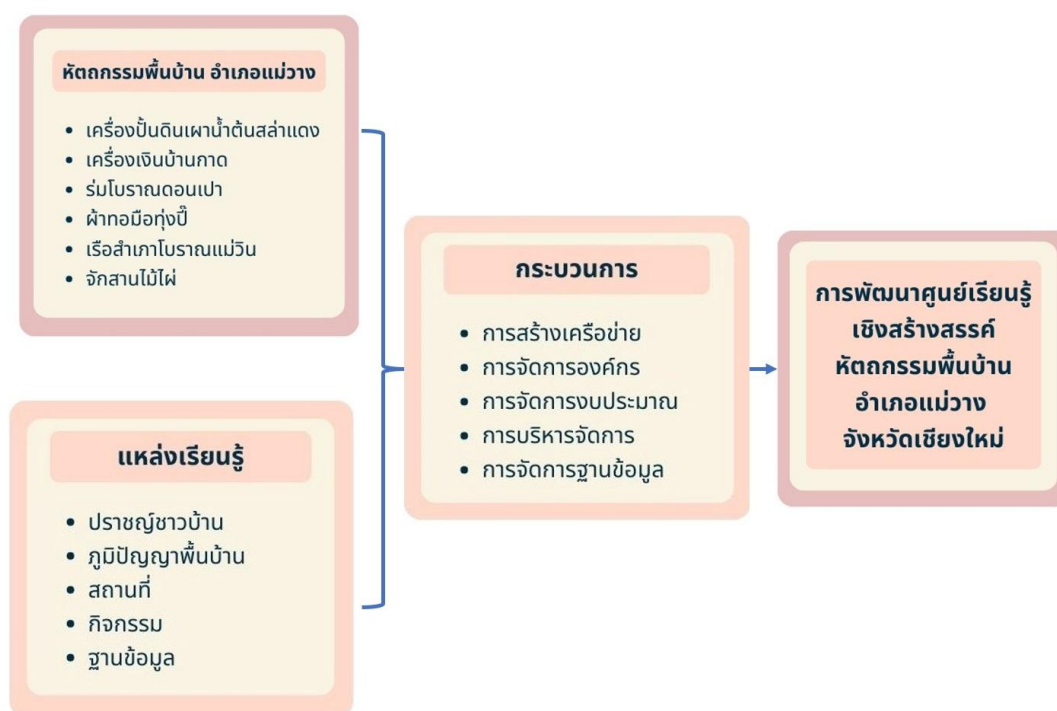
จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม ปรับแนวคิดแผนพัฒนาในทุก ๆ ด้านตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน เป็นสถานที่ให้บริการด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนจนถึงใช้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีแนวทางในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายของการแข่งขันในปัจจุบัน

รวมถึงเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นสถานที่จัดแสดงงานภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญของอำเภอแม่วาง เพื่อเป็นการยกระดับคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการร่วมมือกันกับภาคีเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของประชาชน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน และแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล คัดเลือกประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบการ เยาวชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความรู้ด้านงานหัตถกรรมในแต่ละตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขั้นตอนการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 11 รูป/ท่าน

3. การหารูปแบบศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน เยาวชน หน่วยงานภาครัฐ และ ผู้ที่มีความรู้ด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 13 รูป/ท่าน ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณานำผลสรุปมาจัดทำรูปแบบในการวิจัยและดำเนินการการพัฒนา ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่อำเภอแม่วางเป็นพื้นที่ราบสลับภูเขา มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ แม่น้ำ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ก่อให้เกิดงานหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านมากมาย ได้แก่

1) งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา น้ำตั้นล้านนา เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนของคนสมัยก่อน ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่มีความสำคัญมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และลวดลายที่มีการพัฒนามาจากรูปแบบเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวน้ำตั้นล้านนาอำเภอแม่วางจะมีลักษณะ อ้วนกลม มีคอยาวและปากเล็ก

2) งานหัตถกรรมเครื่องเงินแบบยัดลายบ้านกาด เป็นงานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการนำเอาเส้นลวดเงินมาขดยัดลงในโครงสร้างที่เราทำแบบไว้เป็นลวดลายต่าง ๆ ต่างจากเครื่องเงินโดยทั่วไป และมีหนึ่งเดียวในประเทศไทย

3) งานหัตถกรรมร่มแดงโบราณ (จ้องแดงบ้านดอนเปา) เป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต บรรพบุรุษ ตัวร่มมีสีแดงสดตัดลายสีดำที่โดดเด่น มีปลายแหลมด้ามยาว และมีการร้อยเส้นด้ายหลากหลายสีสลับไปมาทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของอำเภอแม่วาง

4) งานหัตถกรรมผ้าทอมือทุ่งปี เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เน้นวัสดุจากธรรมชาติทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกฝ้าย ย้อมสีฝ้าย และการทอ ซึ่งผ้าทอทุ่งปีเป็นการทอผ้าด้วยมือทุกขั้นตอนและมีลวดลายเฉพาะถิ่น เรียกว่า ลายยกดอก

5) งานหัตถกรรมเรือสำเภาโบราณซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีการถอดรูปแบบมาจากเรือสำเภาในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาจำลองให้มีความเหมือนจริงทุกขั้นตอน โดยผลิตจากไม้สักและไม้จามจุรีที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นหลัก

6) งานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ ซึ่งสานทำเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในครัวเรือน ยังรวมไปถึงเครื่องประดับตกแต่งสถานที่ ดอกไม้ โมบาย และเครื่องสักการะบูชาแบบล้านนา

2. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านประกอบด้วย

1) การจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2) การแต่งตั้งกรรมการและสมาชิก ที่มีหน้าที่การจัดการบริหารจัดการ ดูแล วางแผนพัฒนา จัดทำระบบฐานข้อมูลของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ให้มีความก้าวหน้าทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วย ที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ และเหรัญญิก

3) การจัดตั้งกองทุน หรือ งบประมาณ ที่จำเป็นในการบริหารจัดการงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของทางศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และจากการจำหน่ายสินค้า

4) การบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจะต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับ มีการประชุมถอดบทเรียน การติดตามและการประเมินผล ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงาน เห็นความเสี่ยงต่าง ๆ เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี และลงพื้นที่ศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ

5) การพัฒนากิจกรรม กิจกรรมสร้างสรรค์ของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน จะมุ่งเน้นในเรื่องของความหลากหลายและเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่โดดเด่นสามารถเรียนรู้ได้ง่าย และมีปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ มาร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดแสดงภายในศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

6) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องมียาอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและกว้างขวาง บรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเท การคมนาคมสะดวกสบาย มีรั้วรอบขอบชิด มีการจัดอาคารสถานที่ไว้เป็นสัดส่วน และมีสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอแก่ผู้มาเยือน

7) การจัดการข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ เป็นศูนย์กลางการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ อัตลักษณ์ชุมชน และประวัติต่าง ๆ ที่สำคัญของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้าน ที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งที่ผ่านการวิเคราะห์และข้อมูลดิบทุกรูปแบบที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ หรือ ประมวลผล โดยข้อมูลนั้นเป็นทั้งเรื่องราว ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง การประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารทางการตลาดที่มีความสำคัญและความจำเป็นต่อการแพร่ขยายนโยบายหรือข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและในช่องทางต่าง ๆ

3. การยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบ PECTET Model ได้แก่

1) การนำเสนอ (Presentation) โดยการสร้างเวทีแสดงผลงาน จากการร่วมมือของกลุ่มภาคีเครือข่ายหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับตำบล ระดับอำเภอ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีส่วนร่วม มีความภาคภูมิใจรักและหวงแหนหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยไม่ผ่านออร์แกนไนซ์

2) การศึกษา (Education) นำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน โดยการร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชน กลุ่มภาคีเครือข่ายภูมิปัญญาพื้นบ้าน และโรงเรียนที่อยู่ภายในชุมชนอำเภอนั้น ๆ ช่วยกันระดมความรู้ศึกษา วางแผน พัฒนา รวบรวม รักษา พัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่น

3) วัฒนธรรม (Culture) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เต็มรูปแบบ โดยการนำเอาวัฒนธรรมทางภาษา ทางวัตถุ ทางจิตใจ ทางจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี และทางสุนทรียะที่ดั้งเดิมและมีอยู่ในท้องถิ่น มาร่วมบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน

4) เทคโนโลยี (Technology) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านในรูปแบบใหม่ และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางตลาดออนไลน์และสื่อโซเชียลต่าง ๆ

5) เศรษฐกิจ (Economic) การสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ให้ชุมชน จะต้องร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และการสร้างอาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คนในชุมชนส่งเสริมช่องทางการค้ากับภาคเอกชน และการรวมกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อวางแผนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อไป

6) การท่องเที่ยว (Travel) การพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว มีการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกลิ่นอายที่เป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงของอำเภอแม่วาง ผ่านทางผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ชุมชน โดยการ พัฒนาด้านการตลาด สรรวจข้อมูล วางแผน สร้างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในอำเภอแม่วาง มีประชาสัมพันธ์ เพิ่มศักยภาพด้านบริหาร ด้านบริการการและด้านพื้นที่ ให้มีความพร้อมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. งานหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาน้ำตาลันล่านนา เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนของคนสมัยก่อน ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่มีความสำคัญมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และลวดลายที่มีการพัฒนามาจากรูปแบบเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวน้ำตาลันล่านนาอำเภอแม่วางจะมีลักษณะอ้วนกลม มีคอยาวและปากเล็ก

งานหัตถกรรมเครื่องเงินแบบยัดลายบ้านกาต เป็นงานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการนำเอาเส้นลวดเงินมาขดยัดลงในโครงสร้างที่เราทำแบบไว้เป็นลวดลายต่าง ๆ ต่างจากเครื่องเงินโดยทั่วไป และมีหนึ่งเดียวในประเทศไทย งานหัตถกรรมร่มแดงโบราณ (จ้องแดงบ้านดอนเปา) เป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตบรรพบุรุษ ตัวร่มมีสีแดงสดตัดลายสีดำที่โดดเด่น มีปลายแหลมด้ามยาว และมีการร้อยเส้นด้ายหลากหลายสีสลับไปมาทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของอำเภอแม่วาง งานหัตถกรรมผ้าทอมือทุ่งปี เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เน้นวัตถุดิบที่มีจากธรรมชาติในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกฝ้าย ย้อมสีฝ้าย และการทอ ซึ่งผ้าทอทุ่งปีเป็นการทอผ้าด้วยมือทุกขั้นตอนและมีลวดลายเฉพาะถิ่น เรียกว่า ลายยกดอก งานหัตถกรรมเรือสำเภาโบราณซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีการถอดรูปแบบมาจากเรือสำเภาในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาจำลองให้มีความเหมือนจริงทุกขั้นตอน โดยผลิตจากไม้สักและไม้จามจุรีที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนเป็นหลัก งานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ ซึ่งสานทำเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในครัวเรือน ยังรวมถึงเครื่องประดับตกแต่งสถานที่ ดอกไม้ โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ และเครื่องสักการบูชาแบบล้านนา

2. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทหน้าที่ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านที่ทำหน้าที่ในการรักษาภูมิปัญญา และถ่ายทอดองค์ความรู้ ประชาชน เป็นผู้สืบทอด อนุรักษ์ และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของตน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุน ส่งเสริม การแต่งตั้งคณะกรรมการและสมาชิกในการขับเคลื่อนงานและรับประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีหน้าที่การจัดการบริหารจัดการ ดูแล วางแผนพัฒนา จัดทำระบบฐานข้อมูลของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ให้มีความก้าวหน้าทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ คณิตา ตุมพสุวรรณ (Tumpasuwat, K., 2019.) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เชิงภูมิปัญญา พบว่า กระบวนการ การสืบทอดมีลักษณะเป็นพลวัต มีความสมดุลและไม่สิ้นสุด ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ผู้ส่งมอบความรู้ภูมิปัญญา กระบวนการสืบทอด และ ผู้รับมอบความรู้ภูมิปัญญา เป็นนวัตกรรมชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นวัตกรรมกระบวนการสืบทอดมรดก ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ภูมิปัญญาถูกรวบรวมจัดเก็บเป็นธนาคารภูมิปัญญา การจัดตั้งกองทุน หรือ งบประมาณ ที่จำเป็นในการบริหารจัดการงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของทางศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และจากการจำหน่ายสินค้า ด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จะต้องมีการระเบียบข้อบังคับ มีการประชุม ถอดบทเรียน การติดตามและการประเมินผล ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงาน เห็นความเสี่ยงต่าง ๆ เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี และลงพื้นที่ศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ ด้านกิจกรรม กิจกรรมสร้างสรรค์ของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน จะมุ่งเน้นในเรื่องของความหลากหลายและเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่โดดเด่นสามารถเรียนรู้ได้ง่าย และมีปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ มาร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดแสดงภายในศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน

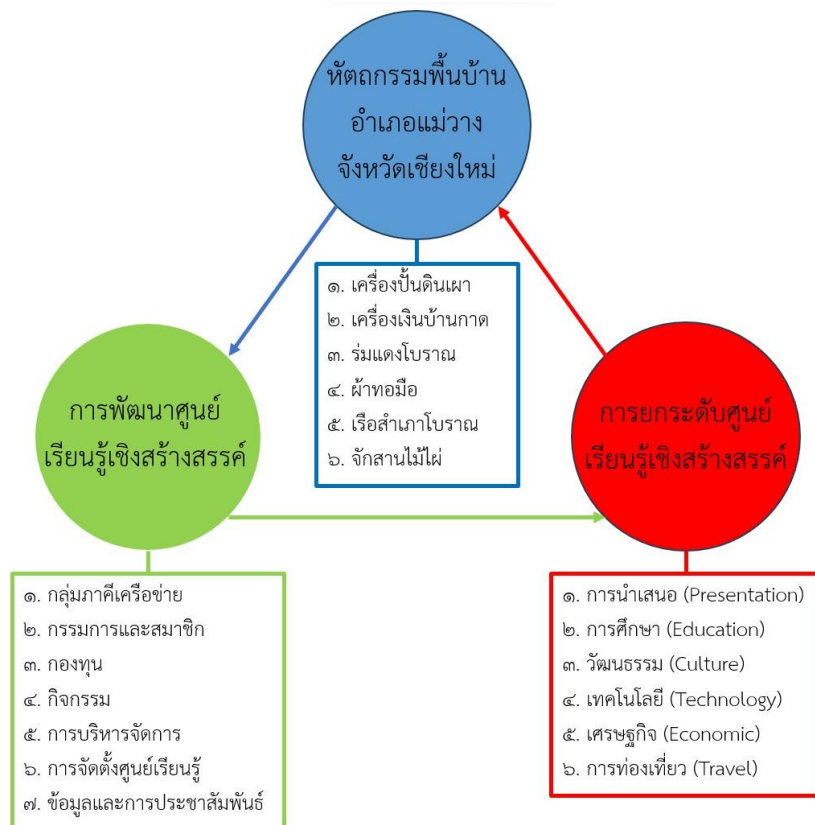
จะต้องมีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและกว้างขวาง บรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเท การคมนาคมสะดวกสบาย มีรั้วรอบขอบชิด มีการจัดอาคารสถานที่ไว้เป็นสัดส่วน และมีสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอแก่ผู้มาเยือน สอดคล้องกับ พระณรงค์เดช อธิมุตโต (Athimutto, P.N., 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งพบว่า การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ องค์ประกอบด้านอาคารสถานที่มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาส่วนการนำรูปแบบไปใช้ ส่วนกระบวนการด้านกิจกรรมมีความเหมาะสมเป็นลำดับที่ การจัดการข้อมูล เป็นศูนย์กลางการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ อัตลักษณ์ชุมชน และประวัติต่าง ๆ ที่สำคัญของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้าน ที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งที่ผ่านการวิเคราะห์และข้อมูลดิบทุกรูปแบบที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ หรือ ประมวลผล โดยข้อมูลนั้นเป็นทั้งเรื่องราว ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง การประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารทางการตลาดที่มีความสำคัญและความจำเป็นต่อการแพร่ขยายนโยบายหรือข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและในช่องทางต่าง ๆ

3. การยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดกระบวนการยกระดับ PECTET Model ได้แก่ การนำเสนอ (presentation) โดยการสร้างเวทีแสดงผลงาน จากการร่วมมือของกลุ่มภาคีเครือข่ายหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับตำบล ระดับอำเภอ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีส่วนร่วม มีความภาคภูมิใจรักและหวงแหนหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยไม่ผ่านออร์แกนไนซ์การศึกษา (Education) โดยการนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตชุมชน โดยการร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน กลุ่มภาคีเครือข่ายภูมิปัญญาพื้นบ้าน และโรงเรียนที่อยู่ภายในชุมชนอำเภอนั้น ๆ ช่วยกันระดมความรู้ศึกษา วางแผน พื้นฟู รวบรวม รักษา พัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่น สอดคล้องกับ นภววรรณ เนตรประดิษฐ์ และคณะ (Netpradit, N., et al. 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานกิจกรรมพื้นบ้านผ่านวิธีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ตำบลนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนตำบลนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนคิดแล่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างความยั่งยืน และการดำรงชีวิต จนสะสมเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านในชุมชน จำแนกเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะ ภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์ ดนตรี การแสดงพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม วัฒนธรรม (Culture) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เต็มรูปแบบ โดยการนำเอาวัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางจิตใจ วัฒนธรรมทางจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางสุนทรียะที่ฝังามและมีอยู่ในท้องถิ่น มาร่วมบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน สอดคล้องกับ มนัสสวาส กุลวงศ์ และคณะ (Kulwong, M., et al., 2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุ

ตะเภา มีแนวทางจัดการ ๕ ด้าน คือ (๑) ด้านทรัพยากร (๒) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (๓) ด้านลูกค้าและนักท่องเที่ยว (๔) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (๕) ด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ๓) สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว แผนที่ท่องเที่ยว และสื่อประชาสัมพันธ์ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านในรูปแบบใหม่ และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางตลาดออนไลน์และสื่อโซเชียลต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกานดา ถิ่นฐาน (Settlement, S., 2019.) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้างานหัตถกรรมของนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา เมืองมัลลิกา ร.ศ. 124 จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้างานหัตถกรรม คือ ผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่ายจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้างานหัตถกรรม การสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ให้ชุมชน จะต้องร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และการสร้างอาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คนในชุมชน ส่งเสริมช่องทางการค้ากับภาคเอกชน และการรวมกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อวางแผนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว มีการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกลิ่นอายที่เป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงของอำเภอแม่วาง ผ่านทางผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านชุมชน เพิ่มศักยภาพด้านบริหาร ด้านบริการการและด้านพื้นที่ ให้มีความพร้อมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังแผนภาพ

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย แสดงถึงกระบวนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. งานหัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอแม่วาง ประกอบไปด้วย 1) เครื่องปั้นดินเผา น้ำตั้นล้านนาอำเภอแม่
วาง เป็นงานหัตถกรรมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่โดดเด่นมีความเป็นเอกลักษณ์ ที่มี
ลวดลายเฉพาะ ตัวน้ำตั้นอ้วนกลม คอยาวเรียว ปากเล็ก 2) เครื่องเงินบ้านกาด อำเภอแม่วาง เป็นภูมิปัญญาที่
มีความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่น ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการทำเครื่องเงิน ของกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาตั้ง
ถิ่นฐานในพื้นที่ ซึ่งลวดลายเครื่องเงินแบบยัดลายนั้นจะเป็นลวดลายรูปแบบที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็น
ลวดลายจากธรรมชาติเช่นลายดอกไม้ ลายผีเสื้อ ลายใบไม้ ซึ่งถือได้ว่ามีแห่งเดียวในประเทศไทย 3) ร่มแดง
โบราณ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีมาช้านาน เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไม่เหมือนใคร ทำจากไม้ไผ่และ
ผ้า ตัวร่มจะมีสีแดงสดคาดลายด้วยสีต่างดงาม ด้านบนมีการฉลุให้มียอดแหลม ด้านจับมาความยาว
พอประมาณ ปลายร่มจะมีความโค้งมนเล็กน้อย มีการร้อยเส้นด้ายแต่ละสีเพื่อยึดร่มกับโครงสร้างให้มีความ
แข็งแรงสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ไม่เหมือนใคร 4) ผ้าทอมือทุ่งปี เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ยังคง
เอกลักษณ์การทอผ้าด้วยมือทุกขั้นตอนและโดดเด่นด้วยการย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติทั้งนั้น มีลวดลาย
เฉพาะถิ่น คือลายยกดอก ที่ไม่เหมือนใคร โดยไม่ได้ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต 5) เรือสำเภา
โบราณ เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีลวดลายเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ โดยการถอดแบบองค์ความรู้จากรูปแบบ
เรือสำเภาต่าง ๆ นำมาย่อส่วนให้เล็กลง โดยสร้างจากไม้สักทองและไม้จามจุรี มีขั้นตอนในการผลิตที่ละเอียด
ประณีตสวยงาม 6) งานจักสานไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีมาช้านาน เนื่องจากในชุมชนมีไม้ไผ่เยอะคนใน
ชุมชนจึงนำไม้ไผ่มาแปรรูปจักสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ภายในครัวเรือนที่หลากหลาย และมีการประยุกต์
ลวดลายจักสานในรูปแบบของสัตว์หลายชนิด ดอกไม้ประดับ ของใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา และมีการถ่ายทอด
องค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จนมีการพัฒนางานจักสานให้มีรูปแบบที่ทันสมัยสวยงามทันสมัย

2. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งกลุ่มภาคี
เครือข่ายที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน
ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2) การแต่งตั้งกรรมการและสมาชิก ที่มีหน้าที่การจัดการบริหารดูแล
ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ และ
เหรัญญิก 3) การจัดตั้งกองทุน หรือ งบประมาณ ที่จำเป็นในการบริหารจัดการงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
ได้แก่ งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และจากการจำหน่ายสินค้า 4) การบริหารจัดการ เพื่อให้
ศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จะต้องมีการระเบียบข้อบังคับ มีการ
ประชุมถอดบทเรียน การติดตามและการประเมินผล ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงาน เห็นความ
เสี่ยงต่าง ๆ เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี และลงพื้นที่ศึกษาดูงานในที่ต่าง
ๆ 5) การพัฒนากิจกรรม กิจกรรมสร้างสรรค์ของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน จะมุ่งเน้นในเรื่อง
ของความหลากหลายและเป็นประโยชน์ 6) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน จะต้องม
ีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและกว้างขวาง บรรยากาศถ่ายเทร่มรื่น การคมนาคมสะดวก มีรั้วกั้น และมีการจัด

อาคารสถานที่ไว้เป็นสัดส่วน 7) การจัดการข้อมูล เป็นศูนย์กลางการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ อัตลักษณ์ ชุมชน และประวัติต่าง ๆ ที่สำคัญของศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้าน ที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งที่ผ่านการวิเคราะห์ และข้อมูลดิบทุกรูปแบบที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ หรือ ประมวลผล โดยข้อมูลนั้นเป็นทั้งเรื่องราว ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง การประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารทางการตลาดที่มีความสำคัญและความจำเป็นต่อการแพร่ขยายนโยบายหรือข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและในช่องทางต่าง ๆ

3. การยกระดับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ สู่ความเป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบ PECTET MODEL ดังนี้ 1) การนำเสนอ (Presentation) โดยการสร้างเวทีแสดงผลงาน จากการร่วมมือของกลุ่มภาคีเครือข่ายหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยไม่ผ่านออร์แกนซ์ 2) การศึกษา (Education) โดยการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน โดยการร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชน กลุ่มภาคีเครือข่ายภูมิปัญญาพื้นบ้าน และโรงเรียนที่อยู่ภายในชุมชน อำเภอนั้น ๆ ช่วยกันระดมความรู้ศึกษา วางแผน พัฒนา รวบรวม รักษา พัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่น 3) วัฒนธรรม (Culture) เป็นการการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เต็มรูปแบบ โดยการนำเอาวัฒนธรรมที่ฝังงมในท้องถิ่นมาร่วมบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน 4) เทคโนโลยี (Technology) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านในรูปแบบใหม่ และส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) เศรษฐกิจ (Economic) โดยการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ให้ชุมชน จะต้องร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้และการสร้างอาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้คนในชุมชน ส่งเสริมด้านการค้ากับภาคเอกชน รวมกลุ่มวางแผนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 6) การท่องเที่ยว (Travel) การพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว มีการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกลิ่นอายที่เป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงของอำเภอแม่วาง ผ่านทางผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ชุมชน โดยการ พัฒนาด้านการตลาด สืบหาข้อมูล วางแผน สร้างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในอำเภอแม่วาง มีประชาสัมพันธ์ เพิ่มศักยภาพด้านบริหาร ด้านบริการและการด้านพื้นที่ ให้มีความพร้อมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของอำเภอแม่วาง

2) ควรส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านจากศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมอำเภอแม่วางให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

3) สนับสนุนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและเยาวชนได้รู้จักภูมิปัญญาพื้นบ้านของตน เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจ

4) ควรนำเอาองค์ความรู้งานหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชน เข้าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

2) ควรพัฒนาเครือข่ายภาครัฐ สถานศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

3) ควรวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อยกระดับสู่สากล

References

- Athimutto N., (2018) “Learning Center Development Model for Buddhist Schools”. Doctor of Philosophy Thesis. Buddhist Educational Administration Program. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- CLC management handbook. (2003), Bangkok: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Retrieved May 23, 2011, [Online], Retrieved from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001395/139548eo.pdf>. [20 August 2022].
- Community Development Department, (2008) Community Learning Center Handbook. Bangkok: Department of Community Development.
- Department of Community Development (2008), Community Learning Center Handbook. Bangkok: Department of Community Development.
- Department of Non-formal Education (1999). The evolution of non-formal education in Thailand. Bangkok: Teachers Council Ladprao Printing House.

- H. K. Bhumibol Adulyadej Maha Bhumibol Adulyadej the Great Borommanatbophit, (1989) Thai Encyclopedia for Youth. Volume 13 . Issue 3 : Folk handicrafts. (Copyright belongs to His Majesty the King.
- Institute for the Promotion of Thai Arts and Crafts (Doha Chon Organization), Archive of Craftsmanship, [online], source: <https://archive.sacit.or.th/> [26 April 2022].
- Keith, D. D, (1972) Human behavior at work- human relations and organization behavior. New Planner,
- Klaisuban, P. (1988) Folk Culture. 1st edition. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Department of Thai Language. Phra Nakhon Si Ayutthaya Teacher's College.
- Kulmala, A. (2009) “ Development of local handicraft products, bamboo weaving to add value. commerce in the lower northern provinces”. Doctor of Philosophy Thesis Branch of cultural science. Mahasarakham University.
- Kulwong M. and others, (2023) “Study of Toey Panan Handicraft Wisdom for Cultural Tourism Management of Khlong U-Tapao Watershed Community, Mae Thom Subdistrict, Bang Klam District, Songkhla Province”. Doctor of Fine Arts Thesis. Department of fine arts. Faculty of Fine and Applied Arts: Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- Leesuwa, W. (1997) Thai handicraft heritage collection, Thai basketry. Bangkok: Teachers Council of Thailand Bangkok: O.S. Printings.
- Leesuwan W., (1990). Traditional Thai basketry. Bangkok: National Heritage.
- Leesuwan, W. (1990) Traditional Thai basketry. Bangkok: National Heritage.
- Maliwan S., (1998) “ Participation of the village committee. according to the poverty alleviation project: a comparative study in Nakhon Si Thammarat Province and Yala Province”. Master of Arts Thesis. Department of Social and Environmental Development. Faculty of Social Development: National Institute of Development Administration.
- Ministry of Education. (2010) National Education Act B.E. 2542 (1999) amended (No. 2) B.E. 2545 and (No. 3) B.E. 2553. Bangkok: Ministry of Education.
- Netpradit N. et al., (2020) “ Community Participation in Preserving and Carrying on Local Activities through Creative Tourism: Na Saeng Subdistrict, Ko Kha District, Lampang Province” . Doctoral Education Thesis. Department of Educational Technology and

Communication. Department of Educational Technology and Communication.
Faculty of Education: Lampang Rajabhat University.

Reeder, W, (1974).Some aspect of the informal social participation of families, New York: Methuen.

Samphaothip N. (1999) “ People's Participation in Development Project for Security in Na Haeo District. Loei Province”. Master of Arts Thesis. Social Development Program. Graduate School: Kasetsart University.

Thintham, S. (2019) "Factors Affecting the Decision-Making Behavior of Tourists to Buy Handicraft Products in Tourist Attractions: A Case Study of Mallika City, R.E. 124, Kanchanaburi Province". Master of Management Thesis. College of Management: Mahidol University.

Tumpasuwan K. (2019) “ Innovative inheritance of local wisdom for Intellectual Product Entrepreneurs”, Ph.D. Thesis. Business Technology and Innovation Management Program Interdisciplinary business technology and innovation management. Graduate School: Chulalongkorn University.

Vroom, V. H., & Deci, E. L. , (1970), Management and motivation.New York: Penguin Book.

ธรรมาภิบาลกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0

GOOD GOVERNANCE AND PUBLIC MANAGEMENT IN THAILAND 4.0 CONTEXT

สุภารัตน์ ฤกษ์อรุณทอง¹, เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์, รัชยา ภักดีจิตต์, สุปัตรา ยอดสุรางค์

Suparat Rerkaroonthong¹, Chaowarit Chaowsangrat, Ratchaya Pakdeejit, and Suphattra Yodsuranh

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Management Innovation Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail : suphatt.yy@gmail.com¹

Received 2 March 2023; Revised 11 May 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นบทความทางวิชาการที่มุ่งอธิบายถึงการจัดการของภาครัฐภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruptive Change) ความสำคัญของภาครัฐที่เป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและนโยบายของประเทศ ธรรมาภิบาลจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐ ที่จะส่งผลให้ระบบบริหารงานเกิดความโปร่งใส ยุติธรรม ทุกภาคส่วนให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาในการดำเนินงาน ทำให้องค์การภาครัฐเจริญก้าวหน้าและเกิดภาพลักษณ์ที่ดี ธรรมาภิบาลจึงเป็นเจตนารมณ์ของประเทศเพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายในประเทศร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อนำพาประเทศไปสู่เป้าหมาย “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การจัดการภาครัฐ, ไทยแลนด์ 4.0 บทคัดย่อภาษาไทยควรมีไม่เกิน 300 คำ

Abstract

“Good Governance and Public Management in Thailand 4.0 period” is an academic article that aims to explain the public management under disruptive change. The significance of the public sector to be the main core of country’s development results in good governance principles in order to serve the changes and Thailand’s policy. Good Governance is a major public management tool to make management system transparent and fair. When all sectors believe and have faith in implementation, they make public organizations in

progress and have a good image. Good Governance is Thailand's intention for all people to think, do, manage, and be responsible for. It brings the country to its goal of "Stronger Together."

Keywords: Good Governance, Public Management, Thailand 4.0

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันที่รวดเร็ว หลากหลาย และรุนแรง ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ “กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ” ประเทศไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในทุกมิติทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นทั้งโอกาส กัดกัด และความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญ รัฐบาลจึงต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในและดำเนินการพัฒนาประเทศตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับการเชื่อมโยงไปสู่ประชาคมโลกเพื่อก้าวสู่ความเป็นสากล การจัดการภาครัฐจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลก การปฏิรูประบบราชการจึงได้นำหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการภาครัฐ เพื่อให้เกิดการเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายไทยแลนด์ 4.0 “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้ในที่สุด

บทความเรื่อง “ธรรมาภิบาลกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0” นี้ ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 3 ส่วน คือ แนวคิดธรรมาภิบาล แนวคิดการจัดการภาครัฐ และแนวคิดไทยแลนด์ 4.0

1. แนวคิดธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบริหารงานและการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาครัฐ เพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่สุจริต เที่ยงธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีศีลธรรมจรรยาในการปฏิบัติงาน (Yaemsang, A., 2020, p., 5)

ความหมายของคำว่าธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) ในประเทศไทยได้มีการนิยามชื่อเรียกไว้อย่างหลากหลาย เช่น การปกครองที่ดี การจัดการปกครอง การบริหารจัดการที่ดี ธรรมรัฐ ธรรมราชูร์ ธรรมาภิบาล บรรษัทภิบาล หรือสุประชาสน์การ เป็นต้น คำว่า “ธรรมาภิบาล (Good Governance)” ได้มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้ความหมายว่า Good Governance หมายถึง วิธีการหรือแนวทางที่ดีที่สุดในการใช้อำนาจบริหารประเทศ โดยจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างชาญฉลาดเพื่อการพัฒนา

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และ มีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงได้ “ธรรมาภิบาล” จึงมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เพราะ เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศ ให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อกระจาย อำนาจให้เกิดความโปร่งใส (Leelakitpaisan, Y. P.7)

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เกิด ประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ ของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติ ราชการอย่างสม่ำเสมอ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546)

อัมพร อารงลักษณ์ (Thamronglak, A., 2010, p. 25) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล โดย เรียกว่าการบริหารการปกครอง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความหมายอย่างแคบ คือ การบริหาร จัดการเครือข่าย (network management) เน้นการวิเคราะห์เครือข่าย ความใกล้ชิดของสมาชิกในเครือข่าย ประเภทของสมาชิกในเครือข่ายและวิธีการจัดการเครือข่ายให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ โดย มองว่า เครือข่ายเป็นองค์การที่เรียนรู้ประสบการณ์สะท้อนกลับเพื่อปรับตัวเองได้ 2) ความหมายอย่างกว้าง ในลักษณะกระบวนการจัดการกฎกติกาในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมี มุมมองกว้างขวาง พิจารณาถึงสถาบันที่เข้าร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ เรียกว่า meta-governance ซึ่งเป็นระดับความร่วมมือในขั้นสูงสุดที่เปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ตลาด และภาคประชาสังคม เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่สนใจปัญหาที่เกิดขึ้นข้ามอาณาเขตประเทศของตน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (Uwanno, B.,2002) ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า วิธีการที่ดีในการใช้ อำนาจเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์การ

เสน่ห์ จุ้ยโต (Juito, S., (2014, p. 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง แนวคิดการ บริหารจัดการที่ดี เพื่อให้การบริหารองค์การภาครัฐมีความสอดคล้องต่อวิสัยทัศน์ทางการเมืองในระบบ ประชาธิปไตย ได้แก่ มีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีความเสมอภาคในการรณรงค์หาเสียง มีฝ่ายค้านที่ เข้มแข็ง มีอิสระในการตัดสินใจ ปลอดภัยจากการคุกคาม มีเสรีภาพของสื่อมวลชน มีเสรีภาพในการประชุม ประท้วง มีเสรีภาพในการตั้งกลุ่มการเมืองและสมาคม มีเสรีภาพทางศาสนา ปลอดภัยจากภัยคุกคาม ทางการเมือง มีความเสมอภาคในกฎหมาย และมีรัฐบาลที่ซื่อสัตย์ยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ จึง นับได้ว่าธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือและแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างแท้จริงและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของ กฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถ ตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การ พัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ปธาน สุวรรณมงคล (Suwanamongkol ,P., 2015, p. 5) ให้ความเห็นว่า ธรรมาภิบาลเป็นหลักการ บริหารการปกครองที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยยึดหลักเหตุผลและความเป็นธรรม หรือในอีกแง่หนึ่ง ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ (principles) และแนวทาง (guidelines) สำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการที่กำหนด

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า “ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance” เป็นหลักการทำงานหรือการบริหารงานที่ดำรงรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องของหน่วยงาน เช่น การเคารพต่อกฎหมาย การยึดมั่นหลักคุณธรรม การดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีคุณภาพ มีความมั่นคงและยั่งยืน

หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ธรรมาภิบาลอาจประกอบด้วยหลักการที่สำคัญหลายประการ โดยพบได้ว่าบางองค์กรกำหนดหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย 6 หลักการ หรือบางองค์กรกำหนดหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย 8 หลักการ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทและการนำไปประยุกต์ใช้ขององค์กรนั้น ๆ ในที่นี้จะนำเสนอหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของสำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งประกอบด้วย 4 แนวคิด และ 10 หลักการย่อย (ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล, หน้า 18-21) ดังนี้

ภาพที่ 1: หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ที่มา: สำนักงาน ก.พ.ร., <https://www.facebook.com/OPDCThailand/posts/1660758594007114/>

12 กุมภาพันธ์ 2561, สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2566

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

1) ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลิตภาพที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงาน ยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัย

2) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย มีเป้าหมายที่ชัดเจนและตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผล การปฏิบัติงานเป็นเลิศ มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3) การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การให้บริการได้อย่างมีคุณภาพและภายในเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชน

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

1) ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง สามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย มีระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายต่อสาธารณะ มีระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

2) เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปโดยง่าย

3) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้เสีย

4) ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ความเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาส

3) ประชาธิปไตย (Participatory State)

1) การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหาร่วมกัน ร่วมในการตัดสินใจ และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน

2) การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง มีการมอบอำนาจ กระจายความรับผิดชอบ ในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility)

1) คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง การมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม

การจัดการภาครัฐ

องค์กรภาครัฐมีทั้งที่เป็นหน่วยงานประเภทกระทรวง กรม และหน่วยงานที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติผู้บริหารองค์กรทั่วไปแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติมคือ ความสามารถในการดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มคนรุ่นเดิมที่เติบโตมากับองค์กรซึ่งมีวิสัยทัศน์และวุฒิภาวะสูงกว่าคนรุ่นใหม่ คนรุ่นเดิมเมื่อได้ทุ่มเทให้องค์กรมาระยะหนึ่งแล้วอาจอ่อนล้า ประสิทธิภาพถดถอย และรอคอยเวลาเกษียณอายุ ซึ่งต่างจากองค์กรภาคเอกชนที่ไม่มีการกำหนดเวลาเกษียณอายุ

ผู้บริหารองค์กรภาครัฐมีความรับผิดชอบสูงกว่าผู้บริหารภาคเอกชน เพราะแหล่งเงินทุนขององค์กรภาครัฐมาจากเงินภาษีของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรภาครัฐจึงต้องบริหารองค์กรโดยมีจิตสำนึกเสมอว่า เงินทุนนั้นมาจากภาษีของประชาชน ต้องมีความรับผิดชอบและถูกตรวจสอบได้ในระดับที่เข้มข้นกว่าผู้บริหารภาคเอกชน

ผู้บริหารองค์กรภาครัฐต้องสามารถประยุกต์การบริหารงานสมัยใหม่ที่ต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศและความไร้พรมแดนของข้อมูล เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศในเชิงคุณภาพของงาน หลักเศรษฐศาสตร์ในอดีตสอนเรื่องการประหยัดจากขนาดที่ใหญ่ขึ้น (Economy of Scale) แต่หลักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ได้เพิ่มแนวคิดเรื่อง การประหยัดจากความเร็วเข้ามาเสริม (Economy of Speed) ภาคธุรกิจมุ่งตอบสนองลูกค้าเป้าหมายก่อนที่บริษัทอื่นจะเข้าถึง สาธารณชนทั่วไปเริ่มรับรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้มากขึ้นในราคาที่ถูกลง

ดังนั้น ในปัจจุบันสาธารณชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้รับบริการจากองค์กรภาครัฐ จึงคาดหวังคุณภาพและความรวดเร็วของบริการในระดับเดียวกับภาคเอกชน ทำให้องค์กรภาครัฐต้องมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การประยุกต์การบริหารงานองค์กรภาครัฐสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การแสวงหารอบแนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารภาครัฐ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกยุคใหม่ รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) โดยนักวิชาการที่มีชื่อเสียง ได้แก่ โจนาธาน บอสตัน (Jonathan Boston) คริสโตเฟอร์ ฮูด (Christopher Hood) เดวิด ออสบอร์น และ เทด แกเบเลอร์ (David Osborne and Ted Gaebler) ให้สาระสำคัญของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) (ไชยนันท์ ปัญญาศิริ, หน้า 7) ไว้ดังนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการบริหาร (Management) ที่มีลักษณะเป็นสากลสภาพ (Universality) การบริหารงานของภาคเอกชนกับการบริหารงานภาครัฐไม่มีความแตกต่างกัน องค์กรภาครัฐจึงสามารถใช้วิธีการและเทคนิคการบริหารองค์การธุรกิจมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม (Hood, 1991; Boston, 1996; Cope, Leishman and Strarei, 1997)

2. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการขับเคลื่อนภารกิจของรัฐด้วยการให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของงาน (accountability for results) มากกว่ากระบวนการ (process) (Hood, 1991; Osborne and Gaebler, 1992; Boston, 1996)

3. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มุ่งเน้นทักษะการบริหารจัดการมากกว่าการกำหนดนโยบาย (Hood, 1991; Osborne and Gaebler, 1992; Boston, 1996)

4. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการควบคุมของหน่วยงานกลาง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน โดยเน้นการจัดการแบบมีอาชีพ (Hood, 1991; Osborne and Gaebler, 1992; Boston, 1996)

5. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบสัญญาจ้างบุคลากรภาครัฐเป็นแบบระยะสั้น กำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดสำหรับการประเมินการทำงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน (Hood, 1991; Boston, 1996)

6. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่กำหนดหลักการปรับโครงสร้างหน่วยราชการให้มีขนาดเล็กลง สอดคล้องกับขนาดของภารกิจสาธารณะที่ต้องปฏิบัติ (Hood, 1991; Boston, 1996; Ferlie, Ashburner, Fitzgerald, and Pettigrew, 1996)

7. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่สนับสนุนการแปรรูปกิจการของรัฐให้เป็นเอกชน (privatization) การให้ระบบราชการมีลักษณะของการแข่งขันให้บริการสาธารณะ ให้มีการจ้างเหมางานภายนอก (outsourcing) เพื่อลดต้นทุน และปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ (Hood, 1991; Osborne and Gaebler, 1992; Boston, 1996)

ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เป็นการเปลี่ยนแปลงการบริหารองค์การภาครัฐเพื่อให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ เปลี่ยนกระบวนการบริหารแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารแบบใหม่ เช่น ด้านกระบวนการทำงาน ด้านการบริหารอย่างมีกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์การ และด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ เป็นต้น ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐในที่สุด

แนวคิดไทยแลนด์ 4.0

ไทยแลนด์ 4.0 หรือ ประเทศไทย 4.0 คือ แนวนโยบายของประเทศในปัจจุบันที่ต้องการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะใช้โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ส่งผลให้ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนก็ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นในประเทศไทย 4.0 ที่ภาครัฐต้องพลิกโฉมเข้าสู่ยุคดิจิทัล (http://www.maenawang.go.th/fileupload/download/tb_download_20_1.pdf)

สุวิทย์ เมษินทรีย์ กล่าวว่า ไทยแลนด์ 4.0 หรือ ประเทศไทย 4.0 เป็นนโยบายขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศไทยพ้นจากกับดัก 3 อย่าง คือ 1) กับดักรายได้ปานกลาง 2) กับดักความเหลื่อมล้ำ และ 3) กับดักการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน นโยบายไทยแลนด์ 4.0 จึงเปรียบเสมือน “การขับเคลื่อนใหม่ที่มีสมรรถนะสูงกว่าเดิม บนถนนราบเรียบที่สามารถเหยียบคันเร่งไปข้างหน้าได้” (พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์, 2560)

พลวัตการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

- ไทยแลนด์ 1.0 : เป็นยุคของเกษตรกรรม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของเกษตรกรรม การดำรงอยู่และพัฒนาประเทศเป็นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขายพืชไร่ พืชสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
- ไทยแลนด์ 2.0 : เป็นยุคอุตสาหกรรมเบา เริ่มนำเครื่องมือมาใช้ในการผลิต มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผ่อนแรง พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูก เช่น การผลิตและขาย รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ เครื่องเขียน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องดื่ม เป็นต้น
- ไทยแลนด์ 3.0 : เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก เน้นการส่งออกและการค้าระหว่างประเทศ มีการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น
- ไทยแลนด์ 4.0 : เป็นยุคที่เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

ลักษณะสำคัญของไทยแลนด์ 4.0

ไทยแลนด์ 4.0 เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เปลี่ยนการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เปลี่ยนภาคการผลิตสินค้าไปเน้นภาคบริการ เปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) เปลี่ยนจาก Tradition SMEs หรือ SMEs ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Starups บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เปลี่ยนจาก Tradition Services ไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและทักษะสูง (http://www.maenawang.go.th/fileupload/download/tb_download_20_1.pdf)

ความสัมพันธ์ของระบบราชการ 4.0 กับแนวคิดไทยแลนด์ 4.0

ระบบราชการ 1.0: การปฏิรูประบบราชการสมัยรัชการที่ 4	ไทยแลนด์ 1.0: เน้นการเกษตรเป็นหลัก
ระบบราชการ 2.0: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504)	ไทยแลนด์ 2.0: เน้นอุตสาหกรรมเบา
ระบบราชการ 3.0: การปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.2545	ไทยแลนด์ 3.0: เน้นอุตสาหกรรมหนัก

ระบบราชการ 4.0: การปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.2545

ไทยแลนด์ 4.0: เน้นนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์

การจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0

การจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0 (ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0, สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการบุคคล. สำนักงาน ก.พ.. หน้า 9-11) มีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้

1. เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) คือ ต้องเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน แบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ หรือสามารถเข้าตรวจสอบการทำงานได้ ตลอดจนเปิดกว้างให้กลไกภาคส่วนอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม และโอนถ่ายภารกิจที่ภาครัฐไม่ควรดำเนินการเองออกไปให้ภาคส่วนอื่นดำเนินการแทน จัดระเบียบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างให้สอดคล้องกับการทำงานแนวระนาบในลักษณะของเครือข่ายมากกว่าตามสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง และต้องเชื่อมโยงการทำงานในภาครัฐด้วยกันให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน

2. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government)

โดยภาครัฐต้องทำงานเชิงรุก มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยไม่ต้องรอการร้องขอความช่วยเหลือ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐและระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐเพื่อให้บริการได้เสร็จสิ้นในจุดเดียว และประชาชนสามารถเข้ารับบริการได้หลายช่องทาง

3. มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government)

ภาครัฐต้องทำงานอย่างเตรียมการณ้ไวล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่ม และประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา เป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง และปรับตัวเข้าสู่สภาพความเป็นสำนักงานสมัยใหม่ รวมถึงการทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติราชการและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทของตน

ธรรมาภิบาลกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0

ภาครัฐเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาล บริหารงานอย่างมีคุณธรรมและความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งผลสัมฤทธิ์และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ภาครัฐเป็นของประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (Chanocha, P., 2022)

ด้วยเป้าหมายเพื่อสร้างภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาล บริหารงานอย่างมีคุณธรรมและความโปร่งใส หน่วยงานภาครัฐจึงต้องมีการดำเนินการด้านธรรมาภิบาล ภายใต้กรอบตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ดังนี้

1) การปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักตามมาตรฐาน มีความโปร่งใส ปฏิบัติงานหรือดำเนินการตามขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่น เต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่

2) การใช้งบประมาณ มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีและเผยแพร่อย่างโปร่งใส ใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ไม่เอื้อประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้อง การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน

3) การใช้อำนาจ หมายถึง การคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ การมอบหมายงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานต้องเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ การใช้อำนาจสั่งการให้บุคลากรทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การซื้อขายตำแหน่ง หรือการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง

4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ หมายถึง การนำทรัพย์สินราชการไปเป็นของตนเองหรือนำไปให้ผู้อื่น การขอยืมทรัพย์สินของราชการของบุคลากรภายในหรือบุคคลภายนอก มีการจัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินของราชการ มีการกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินราชการ

5) การแก้ไขปัญหาการทุจริต เป็นการประเมินผู้บริหารสูงสุดในการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจัง มีนโยบาย/แผนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงาน มีกระบวนการตรวจสอบการทุจริต และการนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต

6) คุณภาพการดำเนินงาน เป็นการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ขั้นตอน ระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และเป็นไปอย่างเท่าเทียม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานแก่ผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงไปตรงมา ไม่ปิดบังหรือบิดเบือนข้อมูล

7) ประสิทธิภาพการสื่อสาร หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงานในเรื่องต่าง ๆ ต่อสาธารณชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ซับซ้อน โดยเฉพาะผลการดำเนินงานของหน่วยงาน การจัดให้มีช่องทางเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและมีการชี้แจงกรณีที่มีข้อกังวลสงสัย

8) การปรับปรุงระบบการทำงาน เป็นการประเมินการปรับปรุงระบบการทำงานหรือพัฒนาหน่วยงาน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และกระบวนการทำงานของหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน มีกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน และการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีความโปร่งใส

9) การเปิดเผยข้อมูล หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงานเพื่อให้สาธารณชนรับทราบ ซึ่งแสดงถึงความโปร่งใสในการบริหารงานและการดำเนินงาน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การบริหารงาน 3) การบริหารเงินงบประมาณ 4) การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และ 5) การส่งเสริมความโปร่งใสในหน่วยงาน

10) การป้องกันการทุจริต เป็นการประเมินการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้สาธารณชนรับทราบใน 2 ประเด็น คือ 1) การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ เจตจำนงสุจริตของผู้บริหาร การประเมินความเสี่ยงเพื่อการป้องกันการทุจริต การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร และแผนปฏิบัติการ

ป้องกันการทุจริต 2) มาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต ได้แก่ มาตรการภายในเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข้างต้นแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อผลการประเมินเพื่อนำไปสู่การจัดทำมาตรการส่งเสริมความโปร่งใสของหน่วยงาน และมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลกับการจัดการภาครัฐในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นการทำงานของภาครัฐภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruptive Change) เพื่อพลิกโฉมระบบราชการ (transform) ให้เป็นระบบราชการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและรองรับโมเดลการพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ธรรมาภิบาลจึงเป็นเครื่องมือที่ภาครัฐนำมาใช้ในการบริหารงาน โดยภาครัฐและผู้มีส่วนได้เสียมีความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดี คือ ความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งวิธีดำเนินการให้เกิดธรรมาภิบาล คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีความโปร่งใส มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ และสิ่งที่เอื้อให้เกิดธรรมาภิบาลได้ คือ การมีกฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติเพื่อรองรับการดำเนินการ

วิเคราะห์คุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานในองค์กรของหน่วยงานภาครัฐ

ANALYSIS OF THE INTEGRITY AND TRANSPARENCY OF THE OPERATIONS OF GOVERNMENT
AGENCIES OF THE ORGANIZATION.

พระประเจน กรุตตโม¹, ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์², และ ไชยพร สมานมิตร³

Phra Prajen Kruttamo, Sarutanon Chobpradit, and Chaiyaporn Samanmitr

หลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย¹

Bachelor of Buddhist Studies Program, Loei Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University¹

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข²

Master of Education Program in Society, Religion, and Culture, Thongsook College²

หลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย³

Bachelor of Buddhist Studies Program, Nong Khai Campus,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

E-mail: drnita2020@gmail.com¹

Received 2 March 2023; Revised 11 May 2023; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ที่ใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐขององค์กรและหาแนวทางการทำงานโดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่มีความโปร่งใส ความพร้อมรับผิด คุณธรรมการให้บริการของหน่วยงาน วัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร และคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน และหน่วยงานจะทราบถึงประเด็นในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาวิธีการดำเนินงานภายในองค์กร ที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานให้สูงขึ้น ได้รับการยอมรับจากผู้รับบริการจากทุกภาคส่วน และเป็นหน่วยงาน ภาครัฐต้นแบบในการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ให้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ต่อไป ประการสำคัญคือ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จะเป็นกลไกในการป้องกันการทุจริตของประเทศสืบต่อไป

คำสำคัญ: คุณธรรมและความโปร่งใส; การบริหารงานภาครัฐ; ระบบราชการไทย; หน่วยงานภาครัฐขององค์กร

Abstract

This article aims to analyze the Integrity and Transparency Assessment (ITA) assessment of the integrity and transparency of government agencies, and to find ways to work with it is important to operate with transparency. Liability Service morality of the agency moral culture in the organization and morality in working in the agency and the unit will be aware of issues in solving, improving, and developing methods of operation within the organization. Which will lead to moral upgrading and higher transparency in operations Accepted by service recipients from all sectors and as an agency the government is a role model for operating with integrity. To other government agencies. Assessing the integrity and transparency of government agencies' operations will be a mechanism to prevent corruption in the country in the future.

Keywords: integrity and transparency; government administration; Thai bureaucracy; corporate government agencies

บทนำ

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) เป็นการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สนับสนุนการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ของประเทศไทยให้เพิ่มสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา และประชาชนรับทราบผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เสนอแนะการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงาน ภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) มีเนื้อหาครอบคลุมหลายมิติเกี่ยวข้อง กับการส่งเสริมคุณธรรม ความโปร่งใส และการป้องกันทุจริต ทั้งการทุจริตทางตรงและการทุจริต ทางอ้อม รวมไปถึงการปรับบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขลดโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ โดยจำแนกออกเป็น 10 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5) การแก้ไขปัญหาการทุจริต 6) คุณภาพการดำเนินงาน 7) ประสิทธิภาพการสื่อสาร 8) การปรับปรุงการทำงาน 9) การเปิดเผยข้อมูล 10)การป้องกันการทุจริต ทั้งนี้ การดำเนินการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตามเกณฑ์การประเมิน คุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ดังกล่าว ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ ส่วนราชการมีกระบวนการในการเสริมสร้างคุณธรรมและความโปร่งใส และมีกระบวนการ เพื่อป้องกันการทุจริตในส่วนราชการ รวมทั้งมีการสร้างความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายใน การต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและนำมาซึ่งประโยชน์ต่อประชาชน และประเทศชาติต่อไป

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment) แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ความโปร่งใส (Transparency) ประเมินจากความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามประสบการณ์ในการรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ และจากข้อมูลเอกสาร/หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence - Based) บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของหน่วยงาน
2. ความพร้อมรับผิด (Accountability) ประเมินจากความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามประสบการณ์ในการรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ
3. คุณธรรมการให้บริการของหน่วยงาน (Integrity in Service Delivery) ประเมินจากการรับรู้ และประสบการณ์โดยตรงของประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ
4. วัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร (Integrity Culture) ประเมินจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานภาครัฐ และจากข้อมูลเอกสาร/หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence - Based) บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของหน่วยงาน
5. คุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน (Work Integrity) ประเมินจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ภายในหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน

แผนภาพ ด้านของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

ความเป็นมาของระบบหน่วยงานภาครัฐขององค์กร

สำหรับประเทศไทย ได้พยายามปรับปรุงระบบ บริหารราชการแผ่นดินมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่ง ในเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2545 จัดตั้งคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนา ระบบราชการ ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เสนอแนะและ ให้คำปรึกษาแก่ คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ ราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ซึ่งรวมถึงโครงสร้าง ระบบราชการ ระบบงบประมาณ ระบบบุคลากร มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ค่าตอบแทน และ วิธีปฏิบัติราชการอื่น ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระ ราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 25451 และพระราช กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. 2546

อีกทั้ง ยังได้มีการออกกฎหมายปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เรื่อยมา โดยเหตุผลเพื่อปรับโครงสร้างระบบ ราชการไทยให้มีความทันสมัย (Office of the Public Sector Development Commission, 2018) เพื่อพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดินไทยให้มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสูง トラバจนกระทั่งปัจจุบัน ระบบบริหารราชการแผ่นดินไทยได้รับการพัฒนาไปหลายเรื่อง เช่น ได้มีความพยายาม นำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management- NPM) มาใช้แทนระบบราชการแบบ ดั้งเดิม มีความพยายามลดขนาดกำลังคนภาครัฐ ริเริ่ม จัดตั้งองค์กรมหาชน ดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนแปรรูปมหาวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยภายใต้ ระบบราชการไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลสำเร็จในความพยายามพัฒนา ระบบราชการที่ผ่านมา ยังมีขอบเขตที่จำกัดไม่เพียงพอ กับความจำเป็นในการแข่งขัน และไม่เพียงพอต่อภาวะ ภัยคุกคามใหม่ๆ ที่ประดังเข้ามากระทบประเทศครั้งแล้ว ครั้งเล่า ทำให้ปัญหาหลักของชาติยังคงมีอยู่และ ดูเหมือนว่าจะยังคงมีความรุนแรงกว้างขวางมากขึ้น อีกด้วย ผู้เขียนจึงได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาระบบราชการ ที่ผ่านมามาของไทย

การจัดการระบบหน่วยงานภาครัฐ

การจัดการภาครัฐของประเทศต่างๆ จากการศึกษาของ OECD (1995, pp. 2-26; OECD, 1997) พบว่ามีวิธีการดำเนินการที่มักปฏิบัติอยู่ใน ประเทศต่างๆ โดยสามารถขยายความเพิ่มเติม ดังนี้

หลักการที่ 1 การจัดการแบบมืออาชีพ การเปลี่ยน วิธีการทำงานแบบดั้งเดิมคือมอบหมายภารกิจ การจัดการให้ข้าราชการอาวุโสซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ ยืนยันได้ว่า มีทักษะและความสามารถทางการจัดการ อย่างเพียงพอหรือไม่หนึ่ง ข้าราชการดังกล่าวส่วนใหญ่ ขาดทักษะการจัดการแบบมืออาชีพ แต่มักเน้นหนักไป ด้านการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์โดยไม่มีวิธีการที่ดีพอ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ย่อมนำมาซึ่งความล้มเหลว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเสียใหม่ โดยการผลิตผู้บริหารหรือผู้จัดการมืออาชีพขึ้นให้ เพียงพอ และขึ้นทะเบียนเอาไว้เมื่อถึงเวลาที่คัดเลือก ผู้จัดการ (Manager) เหล่านี้เข้าสู่องค์การภาครัฐตามความถนัด การส่งมอบพันธกิจระหว่างรัฐกับผู้จัดการ มืออาชีพ (Hands - On Professional Management) สามารถทำได้โดยทำสัญญาการส่งมอบหรืออาจมี ข้อตกลงอย่างอื่นใดก็ได้ที่แสดงถึงพันธสัญญาที่มีต่อกัน ตามความเหมาะสม โดยสัญญาแต่ละสัญญาไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน วิธีการจัดการของมืออาชีพจะต้องเป็นไป ในลักษณะที่เรียกว่า “การจัดการที่ตื่นตัวว่องไว (active management)” และ “มีความสามารถในการปรับตัว สูง (highly adaptability of Management)” รวมทั้ง ต้องรับผิดชอบและพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจาก สาธารณะด้วย (highly accountability) ส่วนรูปแบบ เดิมๆ ที่เคยชินตามระบบระเบียบวิธีการแบบราชการ ดั้งเดิม เช่น เน้นระเบียบก่อนผลงาน การหมุนเวียน ความดีความชอบ โดยไม่สนใจผลงานและภาวะ สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน การมอบหมายพันธกิจ และการมอบอำนาจในการจัดการต้องทำให้ชัดเจนและ เหมาะสม โดยต้องระบุในสัญญา และ

เมื่อมีการประเมิน ผลแล้วหากเห็นว่าไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือมีความ ไม่เหมาะสม อันเนื่องจากสาเหตุใดๆ ก็ตามต้องสามารถ ปรับปรุงแก้ไขได้โดยทันที

หลักการที่ 2 การจัดการที่เน้นผลงานโดยมีมาตรการและมาตรฐานด้าน วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลสำเร็จของงานที่ชัดเจน ตามหลักการข้อนี้ต้องการให้มีการปฏิรูปการบริหาร ราชการแบบดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญต่อระเบียบปฏิบัติ เน้นผลงาน อันเป็นต้นเหตุทำให้การบริหารราชการ ต้องขึ้นต่อระเบียบปฏิบัติที่แข็งแกร่งและไม่มี ความ ชัดเจนในการวัดผลสำเร็จ วิธีการบริหารแบบนี้ต้องได้รับ การปฏิรูปอย่างถอนรากถอนโคน โดยหลักการสมัยใหม่ ทั่วโลกเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จของงานมีความสำคัญ ที่สุด การจะให้บรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการ ตรวจสอบประเมินผลที่มีประสิทธิภาพรองรับ ดังนั้น ความชัดเจนในเป้าหมาย และตัวชี้วัด จะทำให้การวัด และประเมินผลงานทำได้ถูกต้องแม่นยำ และยังช่วยให้ ทิศทางการปฏิบัติมีความชัดเจนด้วย การปรับปรุงแก้ไข ทำได้ง่าย ซึ่งเป็นวิธีการจัดการที่ดีกว่าแบบดั้งเดิม นอกจากนั้น ความชัดเจนในมาตรฐานการดำเนินงาน จะ ทำให้การทำสัญญารับผิดชอบระหว่างกันมีความชัดเจน ตามไปด้วย ดังนั้น การจัดการสัญญา (contractual management) จะทำได้ง่ายและเป็นการลดข้อขัดแย้ง อันด้วยจากอำนาจที่ตามมา

หลักการที่ 3 การปฏิรูปจุดเน้น การจัดการ การจัดการที่เคยเน้นที่การควบคุมด้านปัจจัยนำเข้า (Input Control) และระเบียบปฏิบัติแบบ ราชการดั้งเดิมที่มากจนเกินความพอดี(bureaucratic procedures to rules) เปลี่ยนไปเป็นการเน้น “การควบคุมที่ผลผลิต (Output Control)” โดยต้องมี มาตรฐานวัดและตัวชี้วัดที่เหมาะสม ชัดเจน ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ หลักการข้อนี้ความสำเร็จของภาครัฐ มิใช่ขึ้นกับการมีระเบียบจำนวนมาก หากแต่ขึ้นกับ ผลของงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดการแบบเดิมๆ ที่เน้นการออกระเบียบกฎเกณฑ์ในการควบคุม การใช้ ทรัพยากรนำเข้าอย่างเข้มงวด โดยไม่สนใจว่าจะไป กระทบกับผลผลิตหรือไม่เพียงใด วิธีการเช่นนี้พิสูจน์มาแล้วทั่วโลกว่า เป็นสาเหตุของความไร้ประสิทธิภาพ ในการใช้วิธีการบริหารแบบดั้งเดิม ในทางตรงกันข้าม จาก ผลการศึกษา พบว่า หากหันมาผ่อนคลายนโยบาย ในการควบคุมทรัพยากรนำเข้าแล้วหันไปเน้นควบคุม ที่ ผลลัพธ์แทน จะพบว่าประสิทธิภาพการจัดการเพิ่มขึ้น เป็นอันมาก

หลักการที่ 4 ปฏิรูปรูปแบบการใช้อำนาจ การบริหารราชการแผ่นดิน จากรูปแบบรวมศูนย์อำนาจ ไว้ระดับบน (Centralized Power of Administration) ไปเป็นการกระจายอำนาจออกไปยังองค์กรผู้รับผิดชอบ (Decentralization of Units in Public Organization) ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรภาครัฐที่ได้รับ มอบหมายมีความชัดเจน ในความรับผิดชอบ (clear accountability) สามารถจัดการภารกิจของตนได้ อย่างอิสระเพียงพอ (Proper-Autonomous) อันเป็น หลักการที่ถูกต้องในการจัดการสมัยใหม่ มาแทนที่ การจัดการแบบเก่าที่เน้นการใช้ อำนาจจากเบื้องบน แบบสับสนคลุ่มเครือ (diffusion of power from the top) อนึ่ง จากรูปแบบการจัด โครงสร้างองค์กรแบบ ดั้งเดิม ที่เน้นองค์การขนาดใหญ่มีลำดับชั้นการบังคับบัญชา มาก ที่เรียกว่า “เป็นองค์การแบบพีระมิดทรงสูง (High Pyramidal Organization)” องค์การลักษณะนี้ เป็น เหตุให้เกิดความล่าช้า (Red Tape) และ ไร้ประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องปฏิรูปโดยแยกย่อย องค์การขนาดใหญ่ให้เป็นองค์การขนาดเล็กหลาย

องค์การ (disagreement of units in public sector) โดยให้แต่ละองค์กรมีเป้าหมายเดียว (Single Goal) เพื่อให้การจัดการมีความชัดเจนและประยุกต์ใช้หลักการ มีอட்சิฟได้สะดวกขึ้น จากรูปแบบการแยกย่อยองค์การ ภาครัฐดังกล่าว ทำให้เกิดวิธีการปฏิบัติในการปฏิรูป ที่เรียกว่า “decoupling” หรือแยกย่อยองค์การ ขนาดใหญ่ให้เกิดเป็นองค์กรเล็กๆ หลายองค์การ แล้วทำการบูรณาการทางการจัดการให้องค์กรเหล่านี้ทำงาน ประสานเชื่อมโยงกัน โดยหันมาเน้นการจัดการแนวราบ ให้มากขึ้น และให้ความสำคัญต่อการเป็นเครือข่าย (horizontal & network management) แทน หลักการจัดการแนวตั้ง (vertical management) แบบ ดั้งเดิม ทั้งนี้การจัดการในแนวดิ่งจะแปรสภาพจากเดิม ซึ่งเคยเป็นผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ไปเป็น รูปแบบองค์กรพันธมิตรแบบ หน่วยงานนโยบาย (Policy Organization) กับองค์กรปฏิบัติตามนโยบาย (Policy Implementation Organization)

หลักการที่ 5 นาระบบการแข่งขันในเรื่องผลงานและการลดค่าใช้จ่าย มาใช้แทนระบบการทำงานแบบ เข้าขาม เย็นขาม (Passive Action) หลักการดังกล่าวนี้ทำได้ โดยต้องจัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการแข่งขันให้ชัดเจน และเป็นธรรม การแข่งขันอาจทำได้ทั้งระหว่างงาน ระหว่างหน่วยงาน หรือแข่งขันกับเกณฑ์มาตรฐานงาน ที่รับผิดชอบก็ได้โดยหลักการสมัยใหม่ยอมรับตรงกันว่า การแข่งขันที่ยุติธรรมจะนำมาซึ่งแรงจูงใจขั้นสูง และ ทำให้เกิดภาวะสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพได้สูง รวมทั้งการแข่งขันที่ดีจะทำให้เกิด การตื่นตัวอยู่เสมอ ซึ่งเป็นลักษณะการจัดการที่ดี

หลักการที่ 6 การนำรูปแบบการปฏิบัติของภาคเอกชน มาใช้แทนรูปแบบการปฏิบัติแบบราชการดั้งเดิม ทั้งนี้ เพราะรูปแบบภาคเอกชนมีความยืดหยุ่น และคล่องตัวมากกว่าวิธีการปฏิบัติแบบดั้งเดิมดังกล่าวเช่น การมอบหมายงาน (delegation of authority) การแสวงหาผู้จัดการแบบมีอட்சิพมาทำงาน ความ ยืดหยุ่นคล่องตัวในการทำงาน องค์กรขนาดเล็ก ที่สวยงาม การจ้างงาน และการให้ค่าตอบแทนแก่ พนักงานตามผลงานที่ผลิตได้ เป็นต้น วิธีการของ ภาคเอกชนดังกล่าว เป็นวิธีการทำให้เกิดความเชื่อมั่น ในประสิทธิภาพของงานที่สูงกว่าวิธีการบริหารแบบ ดั้งเดิม

หลักการที่ 7 รูปแบบการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเน้นความประหยัด (parsimony) ในการใช้ทรัพยากรโดยให้ใช้ทรัพยากร น้อยแต่ได้ผลงานมาก (doing more with less) ซึ่งหลักการนี้เป็นการเน้นย้ำให้เกิดการใช้ทรัพยากร ให้คุ้มค่า พยายามปรับลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น มีการจัดการแบบ เน้นต้นทุนต่อหน่วย (cost effectiveness)

บทสรุป

Denhardt and Denhardt จึงได้เสนอหลักการในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิรูป ระบบราชการไว้อีก 7 ประการดังนี้

1. รับใช้พลเมือง ไม่ใช่ถือว่า พลเมืองเป็นลูกค้า (Serve citizen, Not customer) ซึ่งหลักการนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญ กล่าวคือ ให้ยึดถือพลเมืองเป็น “นาย” ส่วนราชการ มีหน้าที่รับใช้มิใช่มองว่าประชาชนเป็นลูกค้าของระบบราชการ

2. มุ่งหาประโยชน์สาธารณะ (Seek is the Public Interest) หมายความว่า ภารกิจของภาครัฐหรือระบบราชการ มีไว้เพื่อค้นหา สร้างสรรค์และดำเนินการเพื่อประโยชน์ สาธารณะ มิใช่เพื่อใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งประโยชน์สาธารณะดังกล่าวครอบคลุมทุกมิติของรัฐ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ทั้งใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดังนั้น เป้าหมายของระบบ ราชการคือส่งเสริม รับใช้รัฐ ประชาชน และท้องถิ่น ให้สามารถค้นหา สร้างสรรค์และดำเนินการให้ได้มาซึ่ง ประโยชน์สาธารณะ

3. ให้คุณค่ากับความเป็นพลเมือง เหนือความเป็นผู้ประกอบการ (Value Citizenship Over Entrepreneurship) หลักการข้อนี้เป็น การโต้แย้งแนวคิด NPM ที่ให้ความสำคัญแก่การทำตัว เป็นผู้ประกอบการของภาครัฐ โดยมีความเห็นว่า องค์กร ภาครัฐไม่ใช่องค์กรแสวงหากำไรจากประชาชน แต่ทว่า เป็นองค์กรรับใช้ประชาชน เช่น ต้องรับฟังข้อคิดเห็น ของประชาชน(Citizen Voice Listening) ต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน (Civic Education) ประกอบการอย่างมีคุณธรรม (Morale Entrepreneur) เป็นต้น

4. คิดเชิงยุทธศาสตร์และ กระทำการเชิงประชาธิปไตย (Think Strategically, Act Democratically) หมายความว่า การบริการใด ของภาคราชการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องใช้ วิธีคิดอย่างเป็นระบบ มีความรอบคอบรอบด้าน และ ตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดในการรับใช้ประชาชนหนึ่งเรียกว่า การคิดเชิงยุทธศาสตร์หลักการนี้จะทำให้ได้ นโยบายที่รอบคอบรัดกุม ส่วนในการกระทำการใดๆ ของราชการต้องปฏิบัติโดยยึดหลักประชาธิปไตยคือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ กระบวนการคิด กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการ ปฏิบัติโดยยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่ว่า “ของ ประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

5. ต้องตระหนักว่า ความรับผิดชอบไม่ใช่เรื่องง่าย (Recognize that Accountability it's a Simple) โดย พยายามที่จะลดระดับความซับซ้อนของระบบราชการ ลงให้เหลือน้อยที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พยายามแยกย่อยองค์กรภาครัฐ (Disaggregation of Unit in Public Sector) ให้เล็กลง โดยพยายามให้แต่ละองค์กร มีวัตถุประสงค์เดียว เหตุผลที่ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้เกิด ความชัดเจน และง่ายขึ้นในการจัดการ ซึ่งลักษณะองค์กรภาครัฐโดยธรรมชาติของมันแล้วไม่ได้ง่าย ที่จะจัดการได้ดังเช่น องค์กรภาคเอกชน เพราะความรับผิดชอบขององค์กรภาครัฐมิใช่เพื่อการแสวงหากำไร หากแต่มุ่งตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะซึ่งมี ความสลับซับซ้อน และมีความเป็นนามธรรมสูง นอกจากนั้น ผู้บริหารภาครัฐยังต้องยึดหลักประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลอีกด้วย ดังนั้น ความรับผิดชอบของ องค์กรภาครัฐ จึงมีได้จำกัดอยู่แค่ผลลัพธ์เชิงมูลค่า ทางการเงินหรือประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึง ผลลัพธ์และผลกระทบที่มีอาจประมาณค่าในเชิงปริมาณ ได้อีกด้วย ดังนั้น ความเข้าใจและการตระหนักถึง ความรับผิดชอบที่ถูกต้อง จึงเป็นเรื่องสำคัญตั้งแต่ ตอนต้นของการจัดการภาครัฐ

6. รับผิดชอบต่อผู้อื่น (Serve Rather than Steer) หลักการข้อนี้ เป็นการตอกย้ำว่า บทบาทขององค์กรและผู้นำภาครัฐ มีฐานะเป็น “ผู้รับใช้” ประชาชน องค์กร กลไก และ ทรัพยากรทั้งหลายที่ภาครัฐใช้จ่ายก็มาจากประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ประชาชนเป็นเจ้าของรัฐ และว่าจ้าง ข้าราชการหรือพนักงานที่มาทำงานเพื่อรับใช้ประชาชน ผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้น องค์กรภาครัฐเป็นผู้ออกนโยบาย จัดหาซื้ออาชีพ มาดำเนินการแทน และภาครัฐทำหน้าที่เพียงเป็นผู้กำกับ ดูแลที่เรียกว่า ภาครัฐคือ “ผู้ถือหางเสือ (Steering)” จึงเป็นแนวคิดที่มีถูกต้อง ความเห็นของ Denhardt and Denhardt เห็นว่า ค่านิยมผู้นำและค่านิยมที่ถูกต้องของ องค์กรมีความสำคัญต่อการดำเนินการเป็นอย่างมาก ดังนั้น ต้องตอกย้ำให้ชัดเจนว่า องค์กรและผู้นำองค์กร ภาครัฐคือ “ผู้รับใช้ประชาชนไม่ใช่ผู้กำหนดนโยบายและ กำกับดูแลนโยบายที่มีลักษณะเป็นนายประชาชน” หาก บรรดาผู้นำมีค่านิยมที่ถูกต้องร่วมกัน คือ การรับใช้ ประชาชน ทิศทางการจัดการองค์กรภาครัฐที่จะตามมา ก็จะดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

7. ให้คุณค่าแก่คน ไม่ใช่เพียงแค่ผลิตภาพ (Value People, Not Just Productivity) แนวคิด NPS เห็นว่า คนมีความสำคัญ สูงสุดอันมีอาจลดทอนความสำคัญลงได้คนจึงควรได้รับ ความเคารพ และได้รับเกียรติ องค์กรภาครัฐจึงต้อง ปฏิบัติต่อคนอย่างสำนึกในคุณค่าดังกล่าว ไม่ว่าคนจะอยู่ ในฐานะพนักงาน (public employee) หรือคนมีฐานะ เป็นผู้รับบริการจากรัฐ (Client)

โดยสรุปแนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ได้ กำหนดดัชนีในการประเมินที่คำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล จรรยาบรรณสากล และวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นหลัก รวมถึงข้อเท็จจริงของการทุจริตที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานภาครัฐ (แผนภาพ, หน้า 17) สาเหตุส่วนมากเกิดจากการดำเนินงานของระดับบุคคล หรือเกิดจากปัจจัยทางวัฒนธรรมขององค์กร หรือเกิดจากลักษณะงานและการรับสั่งของ ต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการทุจริต ดังนั้น วิธีการบริหารจัดการภายในองค์กรที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมขององค์กรให้กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร โดยการสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตภายในองค์กรของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ถึงแม้ จะเป็นสิ่งที่ยากต่อการดำเนินงานก็ตาม แต่เป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานต้องสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่องค์กร ที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการสร้างแนวร่วมในการต่อต้านการทุจริต อันจะส่งผลต่อ สังคม ชุมชน และประเทศ เกิดความตระหนักถึงภัยจากการทุจริตและปฏิเสธการทุจริตในทุกรูปแบบ ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ถือเป็นจุดเริ่มต้นใน การรณรงค์และเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่มีความโปร่งใส ความพร้อมรับผิด คุณธรรมการให้บริการของหน่วยงาน วัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร และคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน หน่วยงานจะ ทราบถึงประเด็นในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาวิธีการดำเนินงานภายในองค์กร ที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานให้สูงขึ้น ได้รับการยอมรับจากผู้รับบริการจากทุกภาคส่วน และเป็นหน่วยงาน ภาครัฐต้นแบบในการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ให้กับ

หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ต่อไป ประการสำคัญคือ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จะเป็นกลไกในการป้องกันการทุจริตของประเทศ เป็นโครงการสำคัญที่จะส่งผลต่อการจัดอันดับดัชนีภาพลักษณ์ของประเทศ (Corruption Perception Index: CPI) โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติให้มีคะแนนเพิ่มขึ้นนำไปสู่การจัด อันดับที่ดีขึ้นได้อีกทางหนึ่ง

References

- Royal Decree on Good Governance Criteria and Methods B.E. 2546 (2003). Retrieved January 6, 2019, from [https://www.sac.or.th/main/uploadtents/2017_20170201110249-1.pdf]
- Royal Gazette. Royal Decree on Good Governance Criteria and Methods B.E. 2546 (2003). Bangkok: Secretariat of the Prime Minister, 2003.
- Royal Gazette. Act on Administrative Measures in Prevention and Suppression of Corruption B.E. 2551 (2008). Bangkok: Secretariat of the Prime Minister, 2008.
- Thailand Corruption Rank. Retrieved December 22, 2018, from [<https://tradingeconomics.com/thailand/corruption-rank>]
- Origins of the Integrity and Transparency Assessment System in Public Sector Operations. Retrieved January 6, 2019, from [https://www.nacc.go.th/ewt_news.php?nid=10564]
- Office of the Public Sector Anti-Corruption Commission (PACC). Integrity and Transparency Assessment Handbook for Public Sector Operations (ITA) for Fiscal Year B.E. 2558 (2015). Nonthaburi: PACC Press, 2015.
- Office of the National Anti-Corruption Commission (NACC). Handbook for Integrity and Transparency Assessment of Public Sector Operations for Fiscal Year B.E. 2560 (2017). Nonthaburi, 2017.
- Ministry of Public Health. Summary Report on the Operation of the Ministry of Public Health Anti-Corruption Center for Fiscal Year 2018 (6-month period). Retrieved January 5, 2019, from [<http://www.stopcorruption.moph.go.th>]
- Department of Health Service Support and Assumption University Research Institute and Academic Services. Integrity & Transparency Assessment (ITA) Report on Public Sector Operations, Fiscal Year B.E. 2557 (2014).
- Denhardt, Janet V., & Denhardt, Robert B. (2000). The New Public Service: Serving Rather than Steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549-559.
- Dunleavy, Patrick. (1991). *Democracy, Bureaucracy, and Public Choice*. Hemel Hempstead, UK: Harvester Wheatsheaf.

การสร้างสันติภายในสำหรับผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว

STRENGTHENING INNER PEACE FOR FAMILY COUNSELOR

กมลทิพย์ โมกขาว¹ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์

Kamolthip Mokekhao¹ and Khanthong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: srisuppuchr@yahoo.com¹

Received 22 June 2023; Revised 21 June 2024; Accepted 30 June 2024.

บทคัดย่อ

ครอบครัวนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสันติสุขในสังคม แต่ปัจจุบันจะพบว่า ครอบครัวในสังคมไทยมีความเปราะบางสูงขึ้น ปัญหาครอบครัวมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาหรือนำพาให้ผู้รับคำปรึกษาได้ค้นหาทางออกด้วยตนเอง ซึ่งในการเป็นผู้ให้คำปรึกษานอกจากมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับครอบครัวแล้ว พื้นฐานสำคัญที่สุดคือ การมีสันติภายในของผู้ให้คำปรึกษา ถ้าหากขาดสันติภายในแล้วจะทำให้การให้คำปรึกษาตั้งอยู่บนฐานการมีอคติและห่างไกลจากการสร้างแสงสว่างแห่งปัญญาในการแก้ปัญหาครอบครัว บทความนี้ผู้เขียนมุ่งเสนอการนำหลักเจริญสติและหลักพรหมวิหาร 4 ในการสร้างสันติภายในของผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว อันจะนำพาให้ผู้ให้คำปรึกษาเข้าถึงสันติสุขในตนเองเพื่อนำพาสันติสุขไปสู่ผู้มารับคำปรึกษาด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ปัญหาครอบครัว; ผู้ให้คำปรึกษา; สันติ; สันติภายใน

Abstract

The family is the cornerstone of building peace in society. but will now find Families in Thai society are more vulnerable. Family issues have different contexts. In any case, the family counselor is considered a part that will help solve the problem or lead the counselor to find a solution by himself. In being a consultant, in addition to having expertise in family matters The most important basis is Having the Inner Peace of the Counselor Without inner peace, counseling is based on prejudice. And far from creating the light of wisdom in solving family problems. In this article, the author aims to introduce the principles of Brahma Vihara

and mindfulness to create inner peace of family counselors. which will lead the counselor to achieve peace within himself in order to bring peace to the counselor with true wisdom

Keywords ; Counselor; Family Counselor; Inner Peace; Peace

บทนำ

เนื่องจากครอบครัวในปัจจุบันเผชิญกับภาวะวิกฤติและเปลี่ยนแปลงมากมาย อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อม ในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลกระทบให้ครอบครัวมีวิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จะทำให้เห็นครอบครัวไทยในปัจจุบันมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์หรือพันธะระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ทั้งปัญหาความยากจน การแพร่ระบาดของยาเสพติด การติดเชื้อโรคเอดส์ ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง คนชราถูกปล่อยไว้เพียงลำพัง ปัญหาสัมพันธภาพเสื่อมถอย ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคมมีแนวโน้มลดลง (Office of Women's Affairs and Family Institute. Ministry of Social Development and Human Security, 2004) จากข้อมูลจากการขอรับคำปรึกษาปัญหาครอบครัวในระบบเพื่อนครอบครัวของกรมกิจการสตรีและครอบครัว สะท้อนให้เห็นประเด็นปัญหาสำคัญของครอบครัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นปัญหาที่มีจำนวนขอรับคำปรึกษาสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาหย่าร้าง และนอกใจตามลำดับ (ThailandPluse, 2022) ทั้งนี้มีหลากหลายสาเหตุสืบเนื่องกันมา ตั้งแต่ระดับความไม่ลงรอยกันในระดับจิตใจที่มีความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม ส่งผลต่อการกระทำ การตัดสินใจ การสื่อสารสารที่ไม่เข้าใจกัน สื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ไม่ยอมสื่อสารกัน การทะเลาะเบาะแว้ง จนกระทั่งกระทำการรุนแรง ว่าร้ายทำร้ายร่างกายจิตใจ เหนียง นอใจ และแยกทางหย่าร้างกันที่สุดในที่สุด ดังจะเห็นได้จากตัวเลขการหย่าร้างสูงขึ้นในขณะมีการจดทะเบียนลดลง ระดับความอบอุ่นความเข้มแข็งในครอบครัวก็มีแนวโน้มลดลง และกลายเป็นครอบครัวที่อยู่คนเดียวมากขึ้น (Bangkok Motropolitan, 2021) ข้อมูลความพร้อมหน้าพ่อแม่ลูกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียง 1 ใน 3 ในปี พ.ศ. 2563 (Matichon online, 2021) เมื่อเทียบกับ 30 ปีก่อน ส่งผลให้ครอบครัวที่เคยเป็นครอบครัวใหญ่ กลายเป็นครอบครัวขนาดเล็ก และกลายเป็นครอบครัวที่อยู่คนเดียวมากขึ้น (ThaiPublica, 2021) และที่สำคัญพบข้อมูลปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยมีมากขึ้นจนติดหนึ่งในสิบของโลก (Hfocus, 2022) โดยมีเหตุปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญคือ เกิดจากการจัดการปัญหาความสัมพันธ์สัมพันธ์ไม่ถูกต้องมากที่สุด รองลงมาเป็นปัจจัยด้านปัญหาเศรษฐกิจ (Bangkok Motropolitan, 2021) และพบข้อมูลการทำร้ายตัวเองสูงขึ้นจากเดิมเคยอยู่ที่ 6-6.3 คนต่อประชากร 1 แสน

คน แต่ในช่วงการระบาดของโควิด ตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 7.3-7.4 คนต่อประชากร 1 แสนคน ซึ่งสูงพอๆ กับช่วงวิกฤตต้มยำกุ้ง (Hfocus, 2022) ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางของความคิดและจิตใจ

ด้วยสภาพปัญหาครอบครัวทั้งหมดต่างสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาครอบครัวนั้นวันยิ่งซับซ้อนและมีภาวะรุนแรงขึ้น แต่ทั้งนี้สามารถสรุปประเภทของปัญหาครอบครัวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ทุกข์ทางกาย (2) ทุกข์ทางใจ ในส่วนปัญหาครอบครัวที่มักพบเจอในปัจจุบันจะเป็นปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกทางใจเป็นสำคัญ การให้คำปรึกษาปัญหาดังกล่าว จะสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาด้านใจของพระพุทธศาสนา ปัญหาทางใจที่เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความไม่เข้าใจกัน ไม่เข้าใจธรรมชาติของกันและกัน รวมถึงไม่เข้าใจความรู้สึกความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ทำให้ไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกันอย่างเหมาะสม ยิ่งถ้ามีความสัมพันธ์ภาพไม่ดี เป็นเพราะไม่รู้วิธีอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คิด พูด ทำโดยมีอารมณ์ครอบงำนำเหตุผล ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง พูดจาทำร้ายจิตใจ จนกระทั่งเกิดความรุนแรงทั้งทางกายและใจมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความแตกแยก ความรุนแรงจนทำร้ายกันในที่สุด ด้วยปัญหาดังกล่าวนับวันยิ่งมีมากขึ้น ประจวบกับค่านิยมในสังคมเปลี่ยนไป จากที่เคยต้องอดทนเพียรพยายามรักษาคู่ชีวิตกันไว้ ครองคู่ผัวเดียวเมียเดียว กลายเป็นเมื่อเกิดความไม่พอใจหรือหากมีปัญหาอะไรขึ้นมาก็พร้อมที่จะเปลี่ยนคู่ ไม่สน ไม่แคร์ ไม่ทน จึงส่งผลให้ตัวเลขหย่าร้างสูงขึ้น ทั้งนี้หากการเลิกกันได้มีการวางแผนไว้อย่างดี ไม่ให้ส่งผลกระทบกับลูก หรือทิ้งรอยบาดแผลไว้กับลูกได้ก็ถือว่าเป็นเรื่องดี แต่จากข้อมูลสถิติพบว่ามิเด็กหรือเยาวชนในบ้านกลายเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากที่ครอบครัวที่เลิกกันได้ จนหลายคนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และเยาวชนตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (MGR Online, 2021)

เนื่องด้วยปริมาณและสภาพปัญหาครอบครัวที่เปราะบางและมีจำนวนมากขึ้น งานบริการให้การปรึกษาด้านครอบครัวจึงมีความต้องการจำเป็นมากขึ้น และมีความต้องการผู้ให้คำปรึกษาที่มีใจรักงานบริการช่วยเหลือผู้คนสูงขึ้น เนื่องจากลักษณะงานที่บริการให้คำปรึกษากับผู้มีสภาวะบีบคั้น กดดัน เป็นทุกข์ของผู้เดือดร้อน ซึ่งอาจทำให้เขาใช้คำพูดไม่ดี พูดจาด้วยอารมณ์รุนแรง หรือพูดจาไม่รู้เรื่องวุ่นไปมา ตลอดจนไม่กล้าสื่อสารหรือพูดไม่พูด เมื่อเจอสถานการณ์เช่นนี้บ่อยๆ ผู้ให้คำปรึกษาบางท่านอาจมีความสะสม โดยไม่รู้ตัว หากผู้ให้คำปรึกษาไม่รู้วิธีจัดการดูแลสภาวะไม่เป็น หรือไม่สามารถจัดการบริหารอารมณ์ หรือปล่อยวางอารมณ์อย่างถูกต้องและเพียงพอ จะส่งผลเสียต่อสภาวะของผู้ให้คำปรึกษา จนส่งผลให้ไม่สามารถได้เต็มศักยภาพ หรืออาจเสียศูนย์ หดโหมในการทำงานได้ และในครั้งการให้บริการให้คำปรึกษาอาจมีผลลัพธ์ไม่ดี ผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอรับคำปรึกษาไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกันได้จนหาทางแก้ไขปัญหาค้นไม่เจอ เนื่องจากเหตุผลทางด้านเวลาบ้าง ด้านความคิดเห็น ความรู้สึกบ้าง ตลอดจนการไม่สามารถควบคุมตัวเองให้ทำตามแผนได้ ที่สำคัญคือปัญหาจากตัวผู้ให้คำปรึกษาเองที่มีสภาพจิตใจไม่พร้อมรับ แต่ต้องรับคำปรึกษาเนื่องจากอยู่ในช่วงเวลาปฏิบัติหน้าที่ จึงรับให้คำปรึกษาได้ไม่เต็มศักยภาพ และในบางรายอาจมีผลลบกับอารมณ์ความรู้สึกไม่อยู่ ตลอดจนขาดความเอาใจใส่ในรายละเอียดของปัญหา เป็นต้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพจิตภายในที่ไม่พร้อมในการรับรองความทุกข์ร้อนเขา หรือไม่สามารถทำตัวให้เป็นกระจกที่ใสที่เพียงพอที่จับอารมณ์ความรู้สึกและสะท้อนให้เขาได้จักตัวเองมากขึ้นได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเบาบางลงและแก้ไขได้หากผู้ให้

คำปรึกษาได้ฝึกทักษะการสร้างและรักษาพื้นที่แห่งความสงบเย็นในใจ หรือเรียกสั้นๆว่า “สันติภายใน” ซึ่งเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้ให้คำปรึกษารอบครัวในปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนาสันติภายในให้เกิดขึ้นในตัวผู้ให้คำปรึกษายังไม่เห็นมากในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นช่องว่างในการศึกษาวิจัย และปัญหาของผู้ให้คำปรึกษาที่มีภาวะหมดไฟ ก็สะท้อนให้เห็นว่าขาดสันติภายใน โดยการแก้ปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนไม่สามารถให้ใครมาแก้ปัญหาให้ได้ แต่สามารถมีผู้ให้คำปรึกษามาช่วยรับฟัง สะท้อนและนำพาผู้รับคำปรึกษาไปสู่การหาทางออกด้วยตนเอง แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้คำปรึกษาเองก็อาจจะอ่อนล้าได้หากขาดวิธีการในการจัดการอารมณ์ตนเอง ได้อย่างเหมาะสม ในบทความนี้ผู้เขียนนำเสนอการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นต้นแบบในการนำพามวลมนุษยชาติไปสู่การพ้นทุกข์ด้วยสติปัญญาของตนเอง โดยผู้เขียนเริ่มต้น จากการทำความเข้าใจลักษณะการให้คำปรึกษารอบครัว แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการให้คำปรึกษารอบครัว คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ให้คำปรึกษาตามศาสตร์สมัยใหม่ หลักธรรมที่ช่วยให้เข้าถึงสันติวิธีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และแนวทางการสร้างสันติภายในของผู้ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว โดยมีลำดับดังนี้

การให้การปรึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาด้านครอบครัวตามแนวคิดศาสตร์สมัยใหม่

การให้การปรึกษา (Counseling) หมายถึง สัมพันธภาพทางวิชาชีพ ระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา โดยปกติเป็นสัมพันธภาพสองต่อสอง ระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา แต่อาจมีคนมากขึ้นในกรณีของการให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย ตนเอง (Burke, and Steffle, 1979) ตลอดจนเรียนรู้พฤติกรรมและทัศนคติใหม่ เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา (Pietrofesa, 1975) รวมถึงเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำรงชีวิตของผู้มาปรึกษา ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความเติบโตงอกงามในชีวิต ดำเนินชีวิตได้อย่างเข้าใจและกลมกลืนกับทุก ๆ ประสบการณ์ ทุกๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Bhodhikaew, 2022) นอกจากนี้ยังช่วยเหลือดูแลผู้มีความทุกข์ทางจิตใจ และมีปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงครอบครัวของบุคคลด้วย (Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2013) ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาจำเป็นต้องรู้หลักการตั้งวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่เหมาะสมกับบริบทของคน โดยเฉพาะเรื่องจิตใจ ที่ส่งผลต่อความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ การทำความเข้าใจภาวะจิตใจของผู้มารับการปรึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และเรื่องที่สำคัญที่สุดคือการเข้าใจสภาวะจิตใจของตนเองด้วย

วัตถุประสงค์การให้คำปรึกษารอบครัว มีความหลากหลาย สามารถแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ต้องการหาที่ระบาย กลุ่มที่ต้องการเข้าใจเหตุการณ์และตัวเองมากขึ้น กลุ่มที่ต้องการให้ช่วยแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กลุ่มที่ต้องการพัฒนาตนให้ดีขึ้น เช่น ช่วยให้ครอบครัวสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมมากขึ้น ช่วยให้ผู้ปรับตัวรับมือกับปัญหาและความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้คนในครอบครัวปรับมุมมองต่อปัญหาใหม่ มองให้กว้างขึ้นกว่าเดิม ช่วยให้ผู้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น ช่วยปรับระบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกว่าเดิม

ช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้ใช้ศักยภาพที่มีได้สูงสุดของครอบครัว เป็นตัวของตัวเองรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติ และความต้องการของตัวเองได้ตามสภาพความจริงมากขึ้น มีความรับผิดชอบตัวเองมีความคิด อย่างมีเหตุผล ตัดสินใจเปลี่ยนแปลงตนเอง แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถมากขึ้น

ทฤษฎีที่ใช้ในการให้คำปรึกษาครอบครัวตามศาสตร์สมัยใหม่

เนื่องจากปัญหาครอบครัวมีหลากหลายและมีสาเหตุที่มาและความต้องการแตกต่างกัน การเลือกใช้ ทฤษฎีใดมาช่วยในการให้คำปรึกษานั้น ผู้ให้คำปรึกษาต้องเลือกให้เหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ และ ลักษณะของครอบครัว ซึ่งบ่อยครั้งอาจมีการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีกัน โดยในบทความนี้ขอยกตัวอย่าง รูปแบบของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวมี 3 แนวทางที่มักใช้ในการให้คำปรึกษาด้านครอบครัว คือ การ ให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นพฤติกรรมและการรู้คิด การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างครอบครัว และการ ให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นประสบการณ์นิยมและมนุษยนิยม ตามแนวคิดซาเทียร์ เป็นต้น

1) การให้คำปรึกษาตามแนวการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior and Cognitive Family Counseling) ผู้ทฤษฎีที่ประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการแก้ปัญหา ครอบครัว คือ เจอรัลด์ แพตเตอร์สัน (Gerald Patterson) โดยได้รับอิทธิพลจากนักทฤษฎีคนอื่น ๆ เช่น แบน ดูรา (Bandura) โวลเป (Wolpe) สกินเนอร์ (Skinner) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ดังนั้น เป้าหมายการให้คำปรึกษาจึงที่เน้นพฤติกรรมและการรู้คิด คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ เป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยให้สมาชิกครอบครัวได้ปรับความคิด มีความตระหนักและเห็นประโยชน์ เห็น ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย ด้วยการใช้เทคนิคต่างๆ เช่น เทคนิคการโค้ช (Coaching) การ เสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เทคนิคตัวแบบ (Modeling Technique) เพื่อให้เลียนแบบ พฤติกรรมที่ พึงประสงค์ใช้การปรับโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Restructuring) การแก้ปัญหาความ ขัดแย้ง (Conflict Management Skills) การฝึกทักษะการสื่อสาร (Communication Skills Training) การ ทำสัญญา (Contracting) ระหว่างบุคคลว่าจะทำพฤติกรรมอะไร หากปฏิบัติตาม ไม่ปฏิบัติ จะมีผลอย่างไร

2) การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างครอบครัว (Structural Family Counseling)

ผู้นำทฤษฎีคือซาวาดอร์ มินูชิน (Salvador Minuchin) เป็นแพทย์ชาวอาร์เจนตินา ท่านมีมุมมองว่า โครงสร้างครอบครัวจะเกี่ยวข้องกับบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว กฎระเบียบต่าง ๆ และข้อห้ามที่ สมาชิกครอบครัวเป็นผู้กำหนด และถือปฏิบัติร่วมกัน ให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (Here and Now) มองครอบครัวเป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อย เช่น ระบบสามี-ภรรยา พ่อ-แม่ พี่-น้อง แต่ละระบบ มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติ การให้คำปรึกษาแนวนี้จะใช้กับครอบครัวที่มีปัญหามาจากการไม่ ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ ของสมาชิก ในครอบครัว

3) การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นประสบการณ์นิยมและมนุษยนิยม (Experiential /Humanist Family Counseling) ตามแนวคิด เวอร์จิเนีย ซาเทียร์ (Virginia Satir) การให้คำปรึกษา เป็นการช่วยให้ เข้าถึงแก่นของความเป็นมนุษย์ มีความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยมีเป้าหมายในการให้คำปรึกษาเพื่อเพิ่ม

ความรู้สึกมีคุณค่าของตนเอง ช่วยให้รับคำปรึกษาเป็นคนเลือกเอง ตัดสินใจเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และกระทำของตนเองมากขึ้น ผู้ให้คำปรึกษาต้องเข้าใจธรรมชาติของคน ผ่านอุปมาแบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง ที่ประกอบด้วย สิ่งที่โผล่พ้นน้ำ คือความสัมพันธ์ระหว่างเรากับโลก และสิ่งที่อยู่ใต้น้ำ คือความสัมพันธ์ของโลกภายใน โดยชั้นบนสุดเป็นพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมเชิงป้องกันตน 5 แบบ (นักตำหนิ นักเอาใจ มนุษย์เหตุผล นักเฉไฉ และนักสอດคล้อง) ชั้นล่างต่อมาเป็นชั้นความรู้สึก ความรู้สึกต่อความรู้สึก การรับรู้ ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา และตัวตน ตามลำดับ (Markpoon, Udomtamamupab, and Pheansomboon, 2021) ซึ่งแบบจำลองภูเขาน้ำแข็งนี้ช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถทำความเข้าใจคนได้ลึกซึ้งขึ้น การทำความเข้าใจส่วนด้านใต้ภูเขาน้ำแข็ง ที่เป็นตัวแทนจิตใจของคนที่เป็นนามธรรม ต้องใช้การพูดคุย ซักถาม ทำความเข้าใจ (Limsuwan, 2013)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวมีมากมายหลากหลาย โดยแต่ละทฤษฎีจะมีจุดเน้นที่แตกต่าง ดังที่ยกมาเป็นตัวอย่าง 3 กลุ่ม กลุ่ม 1) การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior and Cognitive Family Counseling) 2) การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างครอบครัว (Structural Family Counseling) และ 3) การให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นประสบการณ์นิยมและมนุษยนิยม (Experiential/ Humanist Family Counseling) นั้น ผู้ให้คำปรึกษาต้องศึกษาความรู้วิชาการ และฝึกฝนปฏิบัติทักษะต่างๆ ตามหลักการ วิธีการ และเทคนิคให้ชำนาญเพื่อช่วยให้สามารถวินิจฉัยการ แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคต่างๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับ สภาพบริบทปัญหา ความต้องการ และของแต่ละครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องจิตใจ ที่ส่งผลต่อความคิด ทศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ การทำความเข้าใจภาวะจิตใจของผู้มารับการปรึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และเรื่องที่สำคัญที่สุดคือการเข้าใจสภาวะจิตใจของตนเอง ด้วยซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกรมสุขภาพจิตที่กล่าวไว้ในคู่มือให้คำปรึกษา (Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2013)

คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ให้คำปรึกษาตามแนวคิดศาสตร์สมัยใหม่

ผู้ให้คำปรึกษา คือ บุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา อย่างไรก็ตามผู้ให้คำปรึกษายังเป็นผู้ซึ่งมีความต้องการทางร่างกาย จิตใจและสังคม เป็นผู้ซึ่งถูกขัดเกลามาจากครอบครัวต่าง ๆ กัน ทำให้มีความเชื่อ ค่านิยมในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน ตลอดจนเป็นผู้ที่มีจุดอ่อนจุดเด่นในตัวเองที่แตกต่างกันไปซึ่งลักษณะที่แตกต่างกันนี้เอง อาจมีอิทธิพลส่งเสริมหรือขัดขวางในการให้คำปรึกษาได้ ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักตนเอง รู้ว่าตัวเองว่ามีความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ อย่างไร และรู้จักระวังตนเองในการแสดงออกทางวาจาและท่าทางให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม รู้จักควบคุมและเผชิญอารมณ์ความรู้สึก ความกลัว หรือความรู้สึกรังเกียจให้อยู่ในสภาพที่ไม่ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับคำปรึกษาให้มากที่สุด ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาควรมีจรรยาบรรณ ตามสมาคมแนะแนวแห่งสหรัฐอเมริกา (American Personal and Guidance Association Ethical Standards) ได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้ให้คำปรึกษา ดังนี้

1. ให้เกียรติแก่ผู้รับคำปรึกษา และให้ความเมตตาช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาอย่างเต็มความสามารถ ไม่ที่จะเป็นการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ในการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มต้องระมัดระวังไม่ให้ผู้รับคำปรึกษาได้รับความกระทบกระทั่งทางจิตใจจากสมาชิกในกลุ่ม

2. รักษาความลับ ข้อมูลที่ได้จากผู้รับคำปรึกษาจะต้องถือเป็นความลับ รวมทั้งการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มควรขอให้สมาชิกรักษาความลับของข้อมูลซึ่งกันและกัน

3. ไม่ให้คำปรึกษาซ้อนผู้อื่น ในขณะที่ผู้รับคำปรึกษามารับคำปรึกษาหากพบว่าผู้รับคำปรึกษาได้รับการปรึกษาจากอีกคนด้วย ผู้ให้คำปรึกษาอาจขอให้ขออนุญาตตนก่อน หรือให้เลือกยุติการรับบริการจากผู้อื่น

4. ถ้านำข้อมูลจากผู้รับคำปรึกษาไปใช้ประกอบการสอนการทำวิจัยหรือการเขียนบทความจะต้องตัดข้อมูลส่วนที่จะเป็นการระบุชื่อผู้รับคำปรึกษาออก

5. ชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการ และข้อจำกัดของการให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษาได้ทราบ

6. ควรแนะนำหรือส่งตัวผู้รับคำปรึกษาไปยังแหล่งอื่นที่เหมาะสม ถ้าความช่วยเหลือนั้นอยู่นอกเหนือขอบข่ายที่ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยผู้รับคำปรึกษาได้

7. ไม่ทำสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อผู้รับคำปรึกษาและต่อสังคม

ดังนั้นจะเห็นว่าจรรยาบรรณผู้ให้คำปรึกษาที่สำคัญคือ ให้ความเคารพในศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการให้คำปรึกษา พยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อตัวผู้รับคำปรึกษา รักษาความลับของผู้รับคำปรึกษา หากมีเหตุผลทางวิชาการที่จะเปิดเผย ต้องขออนุญาตผู้ขอรับคำปรึกษาด้วย ประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม ไม่มีอคติใด ๆ และให้คำปรึกษา โดยยอมรับในขอบเขตความสามารถของตนเอง และส่งต่อไปแหล่งที่ช่วยเหลือได้ ดังนั้นจะเห็นว่า การให้คำปรึกษาที่ดี นอกจากจะขึ้นอยู่กับกระบวนการให้คำปรึกษาที่ดีแล้วยังต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพผู้ให้คำปรึกษาด้วย ซึ่งนอกจากจะต้องผ่านการอบรมและฝึกปฏิบัติให้คำปรึกษา รู้วิธีการและเทคนิคหลากหลายจนเชี่ยวชาญแล้ว ที่สำคัญต้องมีใจรักงานบริการให้คำปรึกษา และรู้วิธีทำงานให้ได้ผลเป็นที่พอใจด้วย เพราะวิถีชีวิตผู้ให้คำปรึกษายู่กับคนมีภาวะความเครียดสูง ต้องรองรับภาระทางจิตใจจากผู้ป่วยที่มาเล่าเรื่องความทุกข์ และความไม่สบายใจให้ฟัง โดยตัวผู้ให้คำปรึกษาและบำบัดยังคงต้องรักษาความเป็นกลาง และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วยหรือผู้ที่มาขอคำปรึกษาไว้ โดยไม่มีการแสดงออกทางอารมณ์ ในสภาพการทำงานเช่นนี้ หากไม่สามารถรักษาสมาคมได้ หรือไม่มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่ดีพอ จะส่งผลให้การทำหน้าที่เกิดความเครียดมากจนเกิดภาวะหมดไฟในการทำงานได้สูง และบางครั้งความเครียดที่สะสมไว้อาจจะกระทบต่อคนไข้คนอื่น ๆ เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งครอบครัวได้ ดังนั้นหากผู้ให้ปรึกษารู้จักวิธีสร้างความพอใจในตนเองได้ และเคารพยอมรับในความเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ต้องมีอารมณ์และความผิดพลาดบ้าง มีทักษะในการชำระล้างความเครียดสร้างความสงบสุขหรือสันติภายในได้ ก็จะสามารถทำงานให้คำปรึกษาได้อย่างมีพลัง มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถหาทางแก้ไขปัญหามาได้จนสำเร็จอย่างเป็นกลางปราศจากอคติ โดยตัวผู้ให้คำปรึกษาเองก็ยิ่งเจริญก้าวหน้าทางธรรมได้ด้วยการทำงาน

หลักการและแนวทางในการสร้างสันติภายในตัวผู้ให้คำปรึกษาครอบครัว

ก่อนจะรู้แนวทางการเสริมสร้าง สันติภายใน ผู้เขียนจะพามาทำความรู้จักกับคำว่า สันติ ในพระไตรปิฎกกันก่อน จากการสืบค้นคำว่าสันติในพระไตรปิฎก พบว่า สันติ มีความหมายเชื่อมโยงกับคำว่า บรมสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่า “นตถิ สันติปรมํ สุขํ” แปลว่า “สุขอื่น ยิ่งกว่าสันติ ไม่มี” (Thai Tripitakas: 25/202/52) และคำว่า บรมสุข มีความหมายถึง นิพพาน ด้วย ดังพุทธพจน์ที่กล่าว “นิพพานํ ปรมํ สุขํ” แปลว่า “นิพพานเป็นสุขอย่าง ยิ่ง” (Thai Tripitakas: 25/204/53) ทั้งนี้ได้พบประโยคที่ว่า “อเนโข สันติมารพก ยํ กลมกริ มุนี” (Thai Tripitakas: 10/222/137) แปลว่า “พระมุนีผู้ไม่หวั่นไหว ทรงมุ่งสันติ ปรีนิพพานแล้ว” และประโยคที่ว่า “..... ทพหํ ลิกขถ สนติยา.....” แปลว่า “เธอทั้งหลายจงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเกิด” และประโยคที่ว่า “โลกามิสํ ปชเห สนตเปกโข” แปลว่า “พึงละอามิส มุ่งสันติเกิด” (Thai Tripitakas: 15/3/3)

จากพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับคำว่า สันติ ต่างแสดงให้เห็นว่าการศึกษา สันติ นำมาซึ่งบรมสุข หรือที่พุทธศาสนาเรียกว่า นิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของ และเป็นคำไวพจน์ของ สันติ ใช้แทนกันได้ (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A.Payutto), 2004)

พระพุทธศาสนาแบ่งสันติภาพเป็น 3 ระดับ คือ สันติภาพภายในตนเอง (อัมพัตติกสันติ) สันติภาพกับคนอื่น และสันติภาพกับธรรมชาติ (Phra Brahmapundit, 2021) โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสันติภาพภายใน เนื่องจากสันติภายนอกจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงหากปราศจากสันติภายใน ซึ่งสอดคล้องกับบทนำแห่งธรรมนูญของยูเนสโก ที่กล่าวว่า เนื่องจากสงครามเริ่มต้นที่ใจของมนุษย์ ดังนั้นปรกาการแห่งสันติภาพจึงต้องสร้างที่ใจของมนุษย์ (UNESCO's 20 years, 1966) แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยบริบทสันติภายนอกที่เอื้อให้เกิดสันติภายในด้วย ดังนั้นความจริงระบบการเสริมสร้างสันติภายในและภายนอกจึงเป็นปัจจัยอิงอาศัยกันละกันและสนับสนุนกันให้เกิดขึ้นตั้งแต่สันติภายในส่งเสริมให้เกิดสันติภายนอก และสันติภายนอกก็กลับมาส่งเสริมให้เกิดสันติภายในยิ่งๆ ขึ้นไปอีก (Phra Brahmapundit, 2021) ดังนั้นจึงควรมาทำความเข้าใจว่าสันติภายในคืออะไร และมีแนวทางจะสร้างได้อย่างไร กันต่อไป

สันติภาพภายใน (Inner Peace) คือการที่ภายในจิตใจไม่มีความ ขัดแย้ง หรือเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ก็มีการสร้างความเข้าใจ ปรับจน กำหนดหาหนทางว่าเกิดทุกข์ ไฉน (ซึ่งทุกข์ในที่นี้ คือสิ่งที่ทำให้จิตใจให้ไม่มีสันติ) เมื่อเห็นทุกข์นั้น ๆ แล้วจะแก้ไขปัญหามาทาง ออกอย่างไรจากทุกข์นั้น เมื่อจิตเป็นอิสรภาพจากทุกข์ เมื่อนั้นความสงบภายในจิตใจก็เกิดขึ้น ความขัดแย้งก็หายไป ดังที่พระพุทธองค์ตรัสในอริยสัจ 4 ถึง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค หากเข้าถึง เข้าใจในสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัส ก็จะรู้จักทุกข์และพ้นทุกข์ ในที่นี้ก็คือเห็นความขัดแย้ง ความไม่ประสพกับสิ่งที่รักที่พอใจ และเมื่อเห็นการดับทุกข์ได้ เมื่อนั้นสันติภาพภายในก็เกิดขึ้น แผ่ขยายจากบุคคล เป็นชุมชน เป็นสังคม (จากปัจเจกสู่มหภาค) โดยมีลมหายใจเป็นเครื่องมือเพื่อให้กลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะ ช่วยชำระเครื่องเศร้าหมอง ทำให้มีสติที่คมชัดขึ้น และสตินี้เองจะทำให้กลับมาอยู่อย่างสันติ

เมื่อเราเข้าใจความหมายของสันติ และสันติภาพภายใน ซึ่งแปลว่า ความสงบเย็นลงภายในจิตใจ ต่อมาเรามาดูหลักการพัฒนาดินให้เข้าถึงสันติ หรือ นิพพาน ที่ปรากฏในพุทธพจน์ ต่อไปนี้

ภิกษุทั้งหลาย (1) การคบสัปปุริสเป็นไปบริบูรณ์แล้ว ย่อมทำการฟังสัทธรรมให้บริบูรณ์ (2) การฟังสัทธรรมบริบูรณ์แล้ว ย่อมทำศรัทธาให้บริบูรณ์ (3) ศรัทธาบริบูรณ์แล้ว ย่อมทำโยนิโสมนสิการโดยแยบคาย

บริบูรณ์ (4) โยนิโสมนสิการโดยแยบคายบริบูรณ์แล้ว ย่อมทำให้สติ สัมปชัญญะบริบูรณ์ (5) สติสัมปชัญญะที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้ความสำรวมอินทรีย์บริบูรณ์ (6) ความสำรวมอินทรีย์บริบูรณ์แล้ว ย่อมทำสุจริต 3 บริบูรณ์ (7) สุจริต 3 บริบูรณ์ ย่อมทำสติปัฏฐาน 4 บริบูรณ์ (8) สติปัฏฐาน 4 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำโพชฌงค์ 7 บริบูรณ์ (9) โพชฌงค์ 7 ที่บริบูรณ์ ย่อมทำวิชาและวิมุตติให้บริบูรณ์ วิชาและวิมุตตินี้มีอาหารอย่างนี้ และบริบูรณ์ อย่างนี้ (Thai Tripitakas: 24/61/136-137)

จากพุทธพจน์ข้างต้น ผู้เขียนสามารถสรุปเหตุปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บรรลุนิพพานหรือเข้าถึงสันติได้ 3 หมวดหลัก ได้แก่ 1) การเลือกคบคนดีที่มีคุณธรรมเป็นกัลยาณมิตร (Thai Tripitakas: 23/37/57) แห่หรือคนที่รู้วิธีและสามารถเข้าถึงเส้นทางแห่งสันติ ช่วยให้มีโอกาสรับรู้ และเข้าถึงเส้นทางสันติสุข 2) การหมั่นคิดพิจารณาใคร่ครวญในธรรมเหล่านั้น ตามหลักโยนิโสมนสิการ 10 จนรู้เห็นว่าควรปฏิบัติตามอย่างไร 3) การเพียรทำ เพียรหมั่นตั้งใจปฏิบัติธรรมตามลำดับขั้นให้ก้าวหน้า ตั้งแต่ (1) เจริญสติสัมปชัญญะ (2) สำรวมอินทรีย์ (3) ทำสุจริต 3 (4) สติปัฏฐาน 4 และ (5) ทำโพชฌงค์ 7 จนกระทั่งถึงวิมุตติ หรือนิพพาน นั้นเอง ทั้งนี้จะเห็นว่าหลักธรรมที่สำคัญในการช่วยให้เข้าถึงสันติภายในคือ หลักธรรมที่ช่วยพัฒนาสติ ในที่นี้ผู้เขียนขอหยิบยกการเจริญสติตามหลักอานาปานสติ อันเป็นวิปัสสนากรรมที่พระพุทธเจ้าทรงอยู่เป็นประจำ

การเจริญสติตามหลักอานาปานสติ

อานาปานสติ แปลว่า การมีสติตามลมหายใจ หมายถึง สติที่กำหนดอยู่ที่สภาวะธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ทุกครั้งตลอดเวลาที่มีการหายใจออกหรือหายใจเข้า เป็นอุบายเครื่องออกจากทุกข์อย่างหนึ่งที่มีอานิสงส์มาก ตั้งแต่ เริ่มเข้าใจความจริงอันธรรมชาติของกาย เวทนา จิต มากขึ้น รู้วิธีควบคุมดูแลอารมณ์ความรู้สึกความคิดจิตใจ ที่เกิดขึ้นให้ดับเย็นลง เกิดสันติสุขมากขึ้นๆ ตามลำดับ ตลอดจนทำให้ที่ที่สุดแห่งกองทุกข์ เข้าสู่สมถะธาตุอันหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงที่เรียกว่า นิพพาน หรือสันติขั้นสูงสุด โดยมีขั้นตอนการทำอานาปานสติทั้งหมด 4 หมวดโดยแต่ละหมวดมี 4 ขั้น ขั้นที่ 1-4 เป็นหมวดกาย ขั้น 5-6 เป็นหมวดเวทนา ขั้น 7-12 เป็นหมวดจิต และขั้นที่ 15-16 เป็นหมวดธรรม รวมทั้งหมด 16 ขั้นตอน ดังอธิบายในพุทธพจน์ต่อไปนี้

1. เมื่อหายใจเข้ายาวก็รู้ชัดว่าหายใจเข้ายาว	เมื่อหายใจออกยาวก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว
2. เมื่อหายใจเข้าสั้นก็รู้ชัดว่าหายใจเข้าสั้น	เมื่อหายใจออกสั้นก็รู้ชัดว่าหายใจออกสั้น
3. สำเนียงว่า จะรู้ชัดกองลมทั้งปวง หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะรู้ชัดกองลมทั้งปวง หายใจออก
4. สำเนียงว่า จะระงับกายสังขาร หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะระงับกายสังขาร หายใจออก
5. สำเนียงว่า จะรู้ชัดปิติ หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะรู้ชัดปิติ หายใจออก
6. สำเนียงว่า จะรู้ชัดสุข หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะรู้ชัดสุข หายใจออก
7. สำเนียงว่า จะรู้ชัดจิตตสังขาร หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะรู้ชัดจิตตสังขาร หายใจออก
8. สำเนียงว่า จะระงับจิตตสังขาร หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะระงับจิตตสังขาร หายใจออก
9. สำเนียงว่า จะรู้ชัดจิต หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะรู้ชัดจิต หายใจออก
10. สำเนียงว่า จะยังจิตให้บันเทิง หายใจเข้า	สำเนียงว่า จะยังจิตให้บันเทิง หายใจออก

11. สำเนียงว่า จะตั้งจิตมั่น หายใจเข้า   สำเนียงว่า จะตั้งจิตมั่น หายใจออก
12. สำเนียงว่า จะเปลื้องจิต หายใจเข้า   สำเนียงว่า จะเปลื้องจิต หายใจออก
13. สำเนียงว่า จะพิจารณาเห็นว่าไม่เที่ยง หายใจเข้า...หายใจออก
14. สำเนียงว่า จะพิจารณาเห็นความคลายออกได้ หายใจเข้า...หายใจออก
15. สำเนียงว่า จะพิจารณาเห็นความดับไป หายใจเข้า...หายใจออก
16. สำเนียงว่า จะพิจารณาเห็นความสละคืน หายใจเข้า...หายใจออก...

...ภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติสมาธินี้แล เป็นธรรมอันเอกซึ่งเมื่อบุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้วย่อมทำ สติปัฏฐานทั้ง 4 ให้บริบูรณ์ สติปัฏฐาน 4 อันบุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมทำโพชฌงค์ทั้ง 7 ให้บริบูรณ์ โพชฌงค์ทั้ง 7 อันบุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมทำวิชชา และวิมุตติ ให้บริบูรณ์ได้ (Thai Tripitakas: 19/977/453-455)

จากพุทธพจน์ดังกล่าวเราจะเห็นว่า หากปฏิบัติตามหลักอานาปานสติแล้วก็จะสามารถ ทำให้ถึงวิมุตติ หรือถึงนิพพาน หรือ เกิดสันติ ขึ้นมาได้นั่นเอง ดังนั้นผู้ที่ต้องการเข้าถึงการสันติภายในได้อย่างแท้จริงควรหมั่นฝึกฝนปฏิบัติตามหลักอานาปานสติ โดยสามารถฝึกทำในหมวดกาย หรือหมวดเวทนา หรือหมวดจิต หมวดใดหมวดหนึ่ง เพื่อให้มีฐานกำลังแห่งพลังสมาธิ แล้ววกเข้าสู่หมวดธรรม เพื่อเดินปัญญาพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ความคลายออก ความดับไป จนเห็นความสละคืน ของธาตุธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งการเห็นแบบนี้เป็นการเห็นด้วยปัญญาที่ไม่ใช่ผ่านการคิด แต่เป็นการเห็นที่รู้สึกได้จริงเห็นจริงทำให้จิต คลายออกจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งปวง จนเข้าถึงวิมุตติหรือนิพพาน อันเป็นสันติ ความดับเย็นสนิท ในที่สุด

แนวทางการเสริมสร้างสันติภายในของผู้ให้คำปรึกษาตามหลักพุทธศาสนา

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของคำว่า **สันติ** แปลว่า สงบระงับ คือระงับความเร่าร้อน กระสับกระส่าย ทุรนทุราย ซึ่งถ้า ระงับความเร่าร้อนนั้นแล้ว เราก็ถึงซึ่งความสงบ **สันติภายใน** คือ สันติภายในตัวของแต่ละบุคคล (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A.Payutto), 2004) ซึ่งสันติภายในแต่ละคนนั้นจะเอื้อให้เกิดมีสันติของสังคม โดยเป็นทั้งตัวที่นำสังคมไปสู่สันติและเป็นตัวดำรงสังคมไว้ในสันติด้วยลักษณะที่เป็นปัจจัยแก่กันและกัน (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P. A. Payutto), n.d.)

แนวทางในการจัดการศึกษาช่วยให้พัฒนาสันติภายในขึ้นได้ เพราะทำให้ปัญญาที่เข้าถึงธรรมชาติและนำเอาเมตตากรุณามาให้แก่เพื่อนมนุษย์ โดยพัฒนาให้เกิดปัญญาที่รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ซึ่งทำให้จิตของเขาไร้พรมแดนนั้น บุคคลจะมีคุณสมบัติหลักเกิดขึ้นในตัว 2 อย่าง คือ

- 1) **แนวตั้ง คือ พัฒนาปัญญาให้ขึ้นถึง ปัญญาสูงสุด** ที่รู้เข้าใจถึงความจริงของโลกและชีวิต ซึ่งทำให้จิตใจเป็นอิสระไร้พรมแดน ปัญญารู้ความจริงก็เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสิ่งทั้งหลายถึงกันตลอดทั้งหมด
- 2) **แนวราบ คือ การพัฒนาจิต ให้เกิดมี เมตตากรุณาที่เป็นสากล** ซึ่งแผ่หัวใจออกไปอย่างกว้างขวาง ไร้ขอบเขต เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เชื่อมกันได้กับผู้อื่นทั่วทั้งหมด อย่างไม่มีการแบ่งแยก จิตมีเมตตากรุณาก็เชื่อมความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกันกับเพื่อนมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ทั่วทั้งหมด

กล่าวคือ พัฒนาให้มนุษย์คนนั้นมีได้รับการพัฒนา ปัญญา เข้าใจความความเชื่อมโยงทุกสิ่งไว้ในความจริงแห่งระบบความสัมพันธ์อันเดียวกันแล้ว ประกอบกับมีจิตใจที่มีเมตตากรุณา มีจิตคิดจะเข้าไปช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หรือมีภาวะแห่งอิสรภาพด้วย ซึ่งการจะฝึกปฏิบัติให้เข้าถึงลักษณะดังกล่าวต้องอาศัยการฝึกที่เรียกว่า ไตรสิกขาแบบองค์รวม หลักความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับโลกภายนอก คือ แดนติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก (ศีล) แดนของจิตใจที่ออกทางเจตจำนง (สมาธิ) และแดนของความรู้เข้าใจ (ปัญญา) ที่เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) **หลักศีล** เป็นเรื่องกับการพัฒนากายและสังคม มุ่งหมายให้เกิดมีพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุและทางสังคมอย่างเกื้อกูล ไม่ทำร้ายเบียดเบียน และให้เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา มีสติรู้เท่าทัน การรับรู้ และการแสดงออกได้อย่างสำรวม ระวัง ถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศล โดยผู้ให้คำปรึกษาที่สามารถมีสติควบคุมศีลของตนให้หลุด หรือกระทำการใดเป็นการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2008)

2) **หลักการทำสมาธิ** การฝึกสมาธิสามารถฝึกได้หลากหลาย ฝึกผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหว หรืออยู่นิ่งได้ โดยมุ่งหมายให้การฝึกจิตนั้นสามารถเตรียมสภาพจิตให้เหมาะกับการใช้งาน และสามารถเดินปัญญาเข้าสู่ความหลุดพ้นได้ หลักการฝึกมี 2 หมวดคือ หมวดที่ 1 ธรรมสมาธิ 5 ประการ (ปราโมทย์ ปิติ ปัสสัทธิ สุขสมาธิ) เป็นการทำความสมาธิเพื่อให้ตนเข้าถึงความสงบตั้งมั่น และหมวดที่ 2 พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสมาธิเพื่อให้เข้าเกี่ยวข้องกับผู้คนเพื่อให้เข้าถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ช่วยกำกับใจกำกับความประพฤติดนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกชาด้วยที่จะมิให้เสียธรรมช่วยให้เกิด สมดุลในใจ การพัฒนาจิตให้เกิดคุณธรรมทั้ง 2 หมวดนี้ จะช่วยให้สภาพจิตที่เกิดความแน่วแน่มั่นคงส่งเสริมให้เกิดปัญญาในที่สุด โดยหลักพรหมวิหาร 4 (Thai Tripitakas: 10/327/256) มีรายละเอียดความหมายดังต่อไปนี้

1) **เมตตา** คือ รักปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า มักใช้ในเหตุการณ์ยามปกติ ซึ่งการตั้งจิตให้มีเมตตาอย่างนี้เป็นจิตที่เป็นกุศลช่วยให้ความคิดทัศนคติ ท่าทาง การพูดคุยเป็นไปทางเมตตาช่วยให้เกิดความสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอรับคำปรึกษา

2) **กรุณา** คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ มักใช้กับเหตุการณ์ที่พบคนเจอสภาวะทุกข์ยาก (Thai Tripitakas: 35/670-671/431) ในฐานะผู้ให้คำปรึกษา ความรู้สึกสงสารอยากช่วย ให้เขาพ้นทุกข์ จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้จิตใจผู้ให้คำปรึกษาพยายามค้นหาทางในการช่วยผู้ขอรับคำปรึกษาแต่ทั้งนี้เป็นกรุณาที่ประกอบด้วยปัญญา ที่ผ่านการคิดพิจารณาทำความเข้าใจผู้ขอรับคำปรึกษาเรียบร้อยแล้ว โดยการช่วยช่วยให้พอดีกับตัวเขา ตัวบริบท อย่างพอเหมาะกะจังหวะเวลา ไม่ยึดเยื้อจนการช่วยเหลือนั้นทำให้เกิดความอึดอัดขึ้น

3) มุทิตา คือ ความยินดี เมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข ไม่คิดอิจฉาริษยาและพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุน (Thai Tripitakas: 35/670-671/431) เป็นคุณธรรมที่ผู้ให้คำปรึกษาควรน้อมเข้ามาดูแลตนเอง และผู้อื่น การชื่นชมช่วยสร้างพลังบวก สร้างความเบิกบานใจ ตลอดจนสร้างกำลังใจให้เห็นคุณค่าในตนและผู้อื่น การที่ผู้ให้คำปรึกษาฝึกตนที่จะมักสังเกตความดีงามของผู้ขอรับคำปรึกษา และตนเองอยู่เนืองนิจ แล้วพูดกล่าวด้วยถ้อยคำที่เป็นจริงเหล่านั้น จะช่วยให้จิตของผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอรับคำปรึกษาเบิกบานเป็นสุข มีพลังพร้อมจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ดีขึ้น

4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเรารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เราสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเราควรได้รับผลอันสมกับที่รับผิดชอบของตน ดังนั้นอุเบกขาในพรหมวิหาร เปรียบเสมือนการคุมเมตตา กรุณา มุทิตาให้อยู่ในความพอเหมาะ เป็นธรรมระดับปัญญาช่วยดับสุขทุกข์ มีจิตบริสุทธิ์ ตามพุทธพจน์ที่กล่าวว่า “ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข เพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะโสมนัสและโทมนัส ดับไปก่อนแล้วบรรลุจุดตถุญาณ ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่” (Thai Tripitakas: 29/10/49-50) ผู้ให้คำปรึกษาผู้หมั่นฝึกให้สภาพจิตที่อุเบกขาเกิดขึ้นดังนี้ จะช่วยให้มีปัญญารักษาธรรม และรักษาหลักการ กฎกติกาสังคม พร้อมทั้งรักษาจิตใจของตนเอง ให้สงบเข้าสู่ดุลยภาพโดยสมบูรณ์ ที่สุดของอุเบกขา คือไม่มีปฏิฆะ อันหมายถึง ความกระทบกระทั่งใจ ความหงุดหงิดขัดเคือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรุนแรงขนาดไหน ก็ทำใจ ปล่อยว่าง และสงบใจได้ ส่งผลสามารถให้คำปรึกษาได้อย่างเป็นกลาง ปราศจาก อคติ (ลำเอียง) หรือทิฐิของตนครอบงำ ซึ่งเกื้อประโยชน์ให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้ทิศทางแนวทางแก้ไขปัญหาครบครันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับความจริงและบริบทของปัญหาต้งามมากขึ้น

3) หลักปัญญา เป็นหมวดที่แสดงความรู้เข้าใจจนเข้าถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย และความรู้นั้นก็เป็นการศึกษาที่พัฒนาชีวิตให้ดำเนินก้าวไปจนบรรลุจุดหมายที่จะเป็นอยู่ด้วยปัญญา โดยมีจิตใจเป็นอิสระ หรือรู้เข้าใจความจริงไปตามลำดับช่วยเพิกถอนกิเลส ให้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ จนจบอริยสัจทั้ง 4 (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2009)

กล่าวโดยสรุป การเสริมสร้างสันติภายในของผู้ให้ครอบครัว ตามแนวทางพุทธศาสนา คือการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความดับเย็นมากขึ้นๆ ตามลำดับจนกระทั่งเข้าสู่ อุตมธรรม นิพพาน คือการดับเย็นสนิทไม่เหลือแห่งทุกข์ ด้วยการปฏิบัติตามมรรควิธี ที่เรียกว่า หลักสายกลาง อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือหากย่อลงเหลือ 2 เรียกว่า สมถะและวิปัสสนา หากย่อเหลือเพียง 1 เป็นการปฏิบัติตามอานาปานสติ สามารถช่วยให้ทางตลอดซึ่งอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ณ ขณะตามเฝ้าดูลมหายใจเข้าออกเป็นเนื่องๆ จนเกิดปัญญาเห็นความจริงว่าทุกสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนถาวร เป็นเพียงกระแสปัจจัยแห่งการเกิดและดับเท่านั้น เมื่อผู้ให้คำปรึกษาสามารถเจริญสติแบบนี้เนืองๆ ในชีวิตประจำวัน และในขณะปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษา ที่จิตต้องคอยรับรู้เรื่องราวที่เป็นความไม่สบายกายไม่สบายใจของผู้มาขอรับคำปรึกษามากมาย

หากมีสติอารักขาจิตอยู่ในปัจจุบัน การรับรู้เรื่องเหล่านั้นจะไม่ถูกปรุงแต่งมาเป็นอารมณ์เก็บสะสมไว้ จะรับรู้เข้าใจและปล่อยวาง แยกแยะได้ และเมื่อหมดวัน รู้ว่าเก็บมาคิด เก็บมากังวล จนเบียดเบียนตน ก็ให้รับมีสติกลับมาเตือนตนให้เมตตาตน และอยู่กับปัจจุบันขณะ อยู่กับลมหายใจแห่งสติ เข้าออกสงบและผ่อนคลาย มีความกรุณาตนไม่ปล่อยให้ตนต้องมีความทุกข์เดือดร้อนเพราะความหลงผิดไม่รู้จักวิธีสร้างสมดุลให้ชีวิตด้วยการตามหลัก อุเบกขา หากคิดใคร่ครวญว่าได้ช่วยเขาจนเต็มศักยภาพของเราแล้วแต่ผู้ขอรับคำปรึกษาเขาก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่เขาลงทุนปฏิบัติไม่สามารถเป็นไปตามที่เราคาดหวังเป็นธรรมดา เมื่อตรวจสอบตนว่าทำได้ทำเต็มที่ในหน้าที่ด้วยจิตบริสุทธิ์เต็มความรู้ความสามารถแล้วก็ต้องวางใจลง รักษาความเป็นกลาง อยู่กับจิตที่สุขสงบ เป็นกลาง (อุเบกขา) ได้อย่างสมดุล ซึ่งนั่นคือการเข้าสู่สันติสุขภายใน และพลังแห่งสันติจะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้สติ มีสุขภาวะจิตแห่งสันติสุขภายใน มีความสุขเบิกบาน และมีความเมตตากรุณาประกอบด้วยปัญญาที่รู้ เข้าใจ และเข้าถึง วิธีปฏิบัติ ไม่สะสมเหตุแห่งความทุกข์ รู้เท่าทันอารมณ์ และรู้หนทางแห่งการ สลัด ละ วาง ความขัดแย้งภายในอันเกิดมาจากความเห็นผิด ความยึดติด ความทะยานอยาก ความต้องการอันผิดที่เกิดจากการรู้ไม่เท่าทันไม่มีสติคอยอารักขาจิต ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งกองทุกข์ทั้งปวง ไม่ให้เกิดขึ้น สะสม จนมาเกาะกินหัวใจผู้ให้คำปรึกษา ตลอดจนรู้วิธีเพิ่มขยายพื้นที่ความสงบสุขสันติภายในของตนเองได้อย่างแท้จริง ที่เรียกว่า “เป็นผู้มีสันติสุขภายใน” จะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษามีจิตที่ละเอียดอ่อนรับรู้ถึงความรู้สึกสุขทุกข์ในใจที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ตลอดจนหาหนทางช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถเห็น เข้าใจ ตัวเอง และแก้ปัญหาตัวเองได้อย่างสันติสุขมากขึ้น โดยที่ตัวผู้ให้คำปรึกษายังคงรักษาสุขภาวะจิตแห่งสันติสุขภายในอยู่ได้อย่างเป็นปกติ มีความสุข ความเบิกบาน แจ่มใส ตั้งมั่น และคล่องตัว ในการทำงานรับใช้ให้คำปรึกษาผู้คนในสังคมได้อย่างเป็นสุขและยั่งยืนขึ้น ส่งผลต่อความสันติสุขในโลกด้วย เพราะสังคมโลกจะเกิดสันติสุขได้ ขึ้นอยู่กับสันติสุขในครอบครัว และจุดเริ่มต้นแห่งสร้างสันติสุขในครอบครัวอยู่ที่การมีสันติสุขภายในจิตใจของตัวสมาชิกในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. นำหลักการเสริมสร้างสันติภายในไปใช้ได้กับกลุ่มต่างๆ ที่สนใจการเสริมสร้างการสร้างสันติภายในให้เกิดขึ้นกับตนเอง และบุคคลในครอบครัว
2. นำแนวทางไปอบรมเพื่อเสริมสร้างสันติภายในให้กับกลุ่มผู้ให้คำปรึกษาที่สนใจนำหลักธรรมไปฝึกสร้างให้ตนมีสันติภายในในการให้คำปรึกษาเรื่องต่าง ๆ

References

Bangkok Metropolitan. (2021). *Summary of information on acts of violence against children, women, and family members in 2021*. Retrieved June 30, 2022, from https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/103/Violence/Violence64.pdf

- Bodhikaew, S. (2022). *Synthesizing the Four Noble Truths into the Psychological Counseling Process* Mental therapy for developing, maintaining, and healing the mind's life: concepts, approaches, experiences, and research. Samut Sakhon: Pimdee Publishing.
- Burke, H. M., & Steffle, B. (1979). *Theories of Counseling*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill Book Company.
- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2013). *Basic Counseling Manual*. Nonthaburi: Printing Business Office War Veterans Organization.
- Hfocus. (2022). *Deep dive into the health system Mental health hotline 1323 develops a reservation system for mental health counseling*. Retrieved June 10, 2022, from <https://www.hfocus.org/content/2023/05/27615>
- Limsuwan, N. (2013). Satir Psychotherapy and self-development. Bangkok: Chulalongkorn Printing.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Markpoon, B. Udomtamamupab, M., & Pheansomboon, P. (2021). Satir Model: Happiness Inside. *Journal of Mental and Intellectual Development Innovation*, 1(1), 34-42.
- Matichon online. (2021). *Future Thai Family*. Retrieved June 1, 2022, from https://www.matichon.co.th/columnists/news_2770185
- MGR Online. (2021). *Dusit Poll reveals that Thai families in the Covid era face debt problems. The income is not enough, and the expenses are high*. Retrieved June 1, 2022, from <https://mgronline.com/politics/detail/9640000024500>
- Office of Women's Affairs and Family Institute. Ministry of Social Development and Human Security. (2004). *Family Institute Development Policy and Strategy 2004-2013*. Retrieved June 30, 2022, from <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER076/GENERAL/DATA0000/000000095.PDF>
- Phra Brahmaganabhorn (P.A.Payutto) (2008). *Dictionary of Buddhism*. (11th ed.). Bangkok: S. R. Printing.
- _____. (2009). *Siam Samtri towards a bright future By studying the Thai Buddhist way*. (3rd ed.). Bangkok: Pimsuay Printing.
- Phra Brahmaphundit. (2021). *Peace building process from a Buddhist perspective*. Retrieved June 1, 2023, from <https://www.youtube.com/live/Np2gZq3K4ww?featur>
- Pietrofesa, J. L. (1975). *Counseling: Theory, Research and Practice*. Chicago: Kand McNally College publishing Count.

Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A.Payutto). (2004). *Education for Peace*. (2nd ed.). Bangkok: Sahadhammik Printing.

_____. (n.d.). *Alternative education: evolution or disaster? In the world without borders*. Retrieved June 1, 2023, from <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/41/15#41-heading-16>

ThailandPluse. (2022). *MSD joins in driving the family friend system: Family Line and presents a plaque honoring the outstanding family friend expert of the year 2022*. Retrieved June 1, 2022, from <https://www.thailandplus.tv/archives/557467>

ThaiPublica. (2021). *The problem of domestic violence is not just within the home*. Retrieved June 1, 2022, from <https://thaipublica.org/2021/12/pitikhun-nilthanom-21>

UNESCO's 20 years. (1966). *UNESCO's 20 years*. Retrieved June 1, 2023, from The UNESCO Courier: a window open on the world, XIX, 7/8, p. 6-7, illus.

